

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

αντι

Περίοδος Β'
Τεύχος 854
Παρασκευή
4 Νοεμβρίου 2005
Τιμή: 4 Ευρώ

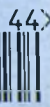
Εξαντλήθηκαν οι αντοχές

- Ο διπλοθεσίτης Νομικός Σύμβουλος του Πρωθυπουργού
- Σφάζονται στο λιμάνι του Πειραιά
- Ο Κοντομηνάς μάρτυρας υπεράσπισης κι αυτός σε υπόθεση ναρκωτικών
- Η σηματοδότηση της διαπλοκής: Εκδότες και δημοσιογράφοι
- Συνέντευξη του Γ. Κουμάντου για τον χωρισμό Εκκλησίας και Κράτους
- Η Λυρική Σκηνή και τα ψέματα Λαμπράκη
- Το Συνέδριο της Ευρωπαϊκής Αριστεράς
- Γιάννης Ρίτσος: ένα συνέδριο

ISSN 1108-9822

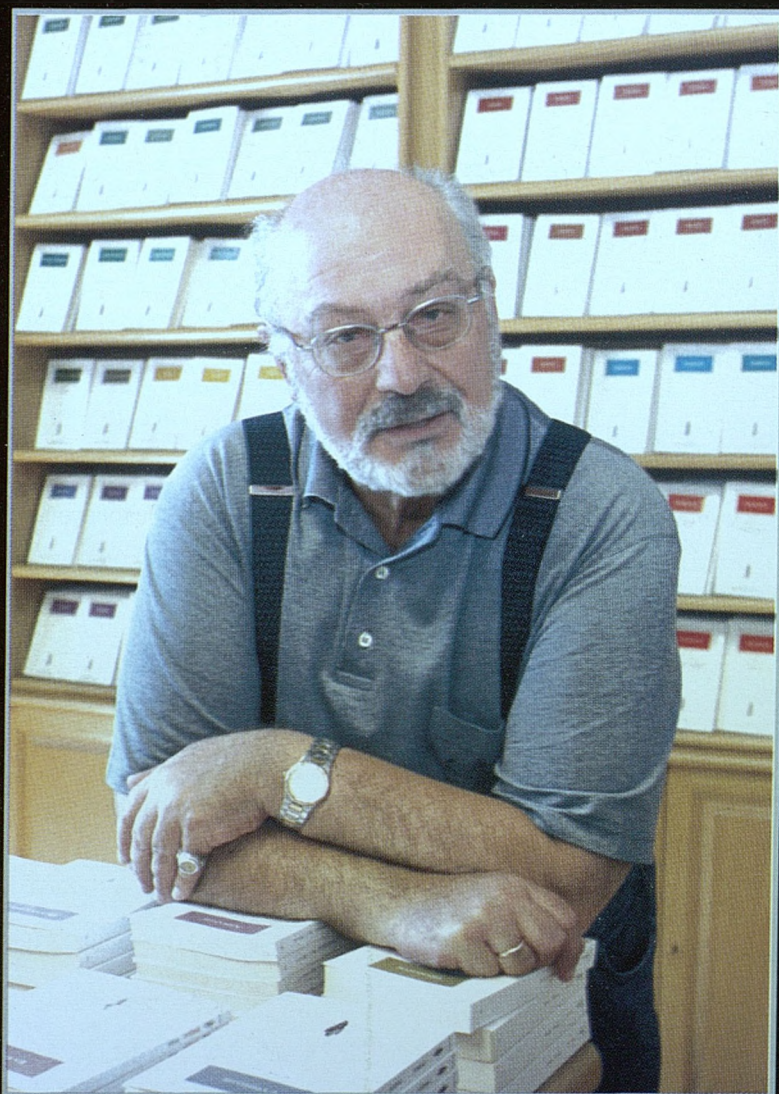

9 771108 982000

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

«ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ»

«Τα κείμενα
της Αρχαίας Ελληνικής
Γραμματείας
δεν είναι παλιά.
Είναι το σωσίβιο
του μέλλοντός μας.
Ο ΚΑΚΤΟΣ
είναι η μοναδική κιβωτός
που διασώζει
τα πρωτότυπα κείμενα
μεταφρασμένα
και σχολιασμένα,
σε καιρούς
που ο κατακλυσμός
των σκουπιδιών
απειλεί να μας πνίξει».

ΚΩΣΤΑΣ ΓΕΩΡΓΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ
ΦΙΛΟΛΟΓΟΣ

Η ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΣΕΙΡΑ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ
ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ 700 ΤΟΜΟΙ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΚΤΟΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 46, ΑΘΗΝΑ 106 78

ΤΗΛ.: 210.38.40.524, 210.38.44.458. FAX: 210.33.03.098

Περίοδος Β' Έτος 32ο • Τεύχος 854

Παρασκευή 4 Νοεμβρίου 2005

Τιμή τεύχους: 4 ευρώ

ΑΝΤΙ - ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Κωδικός εντύπου για τα ΕΛΤΑ: 1045

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

Τηλ. 210 7232713 - 210 7232819

Fax: 210 7226107

ANTI ON-LINE: <http://www.anti.gr>

e-mail: chrprou@otenet.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Γ. Παπουτσάκης

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Παναγιώτης Τσάρας

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: Νεφέλη Παπουτσάκη

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ: Τασία Ρούμπου

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΤΥΠΟΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Ε.

Λεύκης 134, Κρυονέρι, τηλ. 210 6297600

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

Ετήσια συνδρομή: 26 τεύχη, **Εξάμηνη:** 13 τεύχη

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξ. 39 ευρώ, Ετήσια 78 ευρώ,

Οργανισμών, Τραπεζών, κλπ.: 200 ευρώ

Φοιτητική ετήσια: 70 ευρώ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:

Εξ. 74 ευρώ, Ετήσια: 148 ευρώ,

ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:

Εξ. 80 δολ. ΗΠΑ, Ετήσια 160 δολ. ΗΠΑ

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: 6 ευρώ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία

της Αθήνας: Περιοδικό ANTI,

για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του Βιβλίου - Α. Πουλουκτσή και Σία Ε.Ε.

Λαοσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. 2310 237463

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

• ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ: Εξαντλήθηκαν οι αντοχές	4
• Κώστας Κουφογιώργος: Γελοιογραφία	5
• ΑΘΗΝΩΡ: Δεν υπάρχει ειρήνη χωρίς διαφορετική Ευρώπη	6
• ΑΝΤΙ-ΘΕΣΕΙΣ	8
• Στέφανος Προτεστάκις: «Γουρούνια, εκδότες, δημοσιογράφοι»	16
• Π. Εσκομπάρ: Δεν μιλάνε ποτέ για σκοινί στο σπίτι του κρεμασμένου	18
• Θ. Μανιάτης: Ο πόλεμος των πολιτικών του Πειραιά γίνεται τη νύκτα	20
• Τάκης Δικαστικός: Διπλοθεσίτης ο νομικός σύμβουλος του πρωθυπουργού	22
• Γιώργος Κουμάντος: Συνέντευξη στη Μαρίνα Βήχου	25
• Μαρίνα Βήχου: Ιστορική αναγκαιότητα η ίδρυση του ΚΕΑ	28
• Μίλε Ντιμίτροφσκι: Συνέντευξη στη Μαρίνα Βήχου	30
• Στρ. Μοσχονήσιος: Στο σημάδι πάλι η σταθερότητα στα Βαλκάνια	32
• Τάκης Διαμαντής: Αλβανία: Παιχνίδια με σχολεία και μειονότητα	34
• Νίκος Ράπτης: Η ανατομία των σπορ: Κοινωνική διάσταση	36
• ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ	38
• ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	40
• Δημήτρης Λυπουρλής: Αγαπητός Γ. Τσοπανάκης (1908-2005)	43
• Όλγα Ι. Φωτακοπούλου: Κρίσιμη καμπή για το μέλλον της Λυρικής	44
• Κ. Κρεμμύδας: Η χώρα αυτή επιμένει να γεννά ποιητές και καλλιτέχνες	46
• Δημήτρης Χαρίτος: Η Συλλογή της Alpha Bank	48
• —: Ένα συνέδριο αφιερωμένο στον Γιάννη Ρίτσο	50
• Αγγελική Κώππη: Μόνος με τη δουλειά του	51
• Έλλη Φιλοκύπρου: Υπόκριση και ειλικρίνεια στην ποίηση του Ρίτσου	54
• Δημήτρης Χαρίτος: Απέλπιδα και ελπιδοφόρα	58
• Ειρήνη Μ. Μουντράκη: Εύστοχες επιλογές	60
• Γρηγόρης Ιωαννίδης: Με το ύφος του Μεσοπολέμου	61
• Θανάσης Ε. Μαρκόπουλος: Καιρός του θερίζει	62
• Δημήτρης Φιλιππίδης: Bodinot	64
• ΒΙΒΛΙΟ	65

Εξώφυλλο: Έργο της Γιάννας Περσάκη

ΕΞΑΝΤΛΗΘΗΚΑΝ ΟΙ ΑΝΤΟΧΕΣ

ΤΟ ΚΛΙΜΑ είναι ασφυκτικό. Τα σύννεφα στον ορίζοντα σκοτεινιάζουν και πνίγουν τη θέασή του και την ανάσα μας. Όχι, δεν αντέχει κανείς να αντιμετωπίσει σοβαρά τα όσα συμβαίνουν στη χώρα. Γιατί τότε θα έπρεπε να ξεσηκώσει με τις φωνές του μάγισσες και δράκους παραμυθιών. Άρχισαν να κυκλοφορούν ανέκδοτα που διηγούμασταν σε αλλοτινούς χρόνους και σε καιρούς χαλεπούς.

Η ΚΑΘΑΡΣΗ στη Δικαιοσύνη υποτίθεται ότι ξεκίνησε πριν από ένα οκτάμηνο. Ο αρμόδιος υπουργός Δικαιοσύνης δήλωνε ότι η αυτοκάθαρση προχώρησε βαθιά. Και τώρα τι; Τώρα, όσο πιο βαθιά προχωρεί, τόσο αποκαλύπτεται μια απρόσμενη έκταση και βάθος, ώστε το «*παραδικαστικό κύκλωμα*» να σφετερίζεται, στη συνείδηση του κατάπληκτου κόσμου, ολοένα και πιο πολύ τον χώρο της Δικαιοσύνης. Όπως αντιλαμβανόμασταν άλλοτε το κράτος ως «*παρακράτος*». Η Εκκλησία υποτίθεται ότι και αυτή θα προχωρούσε στη δική της αυτοκάθαρση. Τώρα όμως αναφερόμαστε σε «*παραεκκλησιαστικά κυκλώματα*». Υπάρχει βεβαίως και το «*παραεμπόριο*» και πολλοί άλλοι νεολογισμοί που κατακάθισαν με πρώτο συνθετικό την πρόθεση *παρά*.

ΕΝΩ ΛΟΙΠΟΝ ο χώρος της Δικαιοσύνης θα «αυτοεκαθαίρετο», έσκασαν νέες ιστορίες συναλλασσομένων δικαστών και δικηγόρων –ψιθυρίζεται ότι αφορούν μερικές δεκάδες ονόματα– και οι ρεπόρτερ τρέχουν στον Άρειο Πάγο όχι για να παρακολουθήσουν την εξέλιξη κάποιας ποινικής υπόθεσης αλλά για να πληροφορηθούν τις εξελίξεις περί το «*παραδικαστικό κύκλωμα*». Πριν δύο χρόνια ο πρώην Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου κ. Ευ. Κρουσταλλάκης ανέφερε, σε χαμηλούς τόνους, στο περιοδικό αυτό ότι ένοιω των δικαστών χρηματίζονται. Και τότε ξέσπασαν οι συνδικαλιστάριοι του κλάδου και του επιτέθηκαν με φωνασκίες λέγοντας ότι σπιλώνεται η άμωμη τιμή τους. Τι μεσολάβησε και τώρα απλώς μιλάμε για «*παραδικαστικά κυκλώματα*»;

ΣΤΟ ΒΑΘΟΣ όλου αυτού του σκηνικού προβάλλει το μέγα θέμα του Τύπου και των Ραδιοτηλεοπτικών Μέσων. Και της στενής σχέσης με συγκεκριμένα οικονομικά συμφέροντα και τα «*παραπολιτικά κυκλώματα*». Ο νόμος για τον βασικό μέτοχο πολεμήθηκε με την ενορχήστρωση αυτών των οικονομικών και πολιτικών κυκλωμάτων, για να εμφανιστεί τελικώς ως καρικατούρα των αρχικών προτάσεων. Στην περίπτωση αυτή, το ΠΑΣΟΚ, οι οικονομικοί μεγαλοπαράγοντες, οι καναλάρχες και μεγαλοεργολάβοι του Τύπου, όλοι μαζί και σε αγαστή συμφωνία, απέτρεψαν μια πρώτη δειλή απόπειρα να ελεγχθεί η εξωθεσμική χειραγώγηση της χώρας.

ΜΕΝΕΙ ΤΩΡΑ να χαθεί μια άλλη ευκαιρία, μια άλλη μάχη: Η αδειοδότηση των τηλεοπτικών καναλιών. Με ποια κριτήρια και ποιους όρους θα γίνει; Προφανώς με εκείνους που επιθυμούν να συνεχιστεί η παραπληροφόρηση, το άθλιο κουτσομπολιό των πρωινάδικων, οι σκυλοκαβγάδες στα υποτιθέμενα «*talk-show*». Και τι ειρωνεία! Οι πολιτικοί Κουλούρηδες και Μαντούβαλοι που καθράρονται καθημερινά στα τηλεοπτικά πορτοπαράθυρα προκειμένου να φωτίσουν εμάς τους αφώτιστους και απληροφόρητους, θα συνεχίζουν να εκστομίζουν ξανά-μανά συμβουλές, και με σπαρακτικές φωνές θα συντονίζονται με Μάκη και Κακαουνάκη «για το δέον και το πρέπει». Έλεος!

ΣΤΟΝ ΤΥΠΟ και την τηλεόραση ανοίγουν καθημερινά δεκάδες θέματα με ανομίες, κλοπές, μίζες, αρπαχτές. Κάθε εκδότης ή καναλάρχης αποκαλύπτει ή μισοαποκαλύπτει κάποιο νέο σκάνδαλο – μικρό ή μεγάλο, αδιάφορο. Στόχος δεν είναι η κάθαρση αλλά η εκβίαση για παραχωρήσεις και προώθηση αθέμιτων πράξεων.

ΚΑΙ ΟΜΩΣ τα προβλήματα στη χώρα είναι μεγάλα· ο κόσμος φλέγεται. Το μέλλον δεν προβλέπεται καθόλου ανθηρό. Η συζήτηση στη Βουλή για την εξωτερική πολιτική δεν ανέδειξε οραματιστές πολιτικούς-μονομάχους· μόνον δυσχέρειες και πλήθος εκκρεμοτήτων. Ο πρωθυπουργός ίσως αναχωρήσει σε λίγες μέρες για την Άγκυρα. Το βέβαιο είναι πως, εάν το επιχειρήσει, θα εισπράξει την αλαζονική πρόκληση. Αυτά θα όφειλαν να αντιμετωπίσουν οι πολιτικοί μας. Αντ' αυτών όμως κατατρίβονται σε ανόητους και οχληρούς διαπληκτισμούς. Μέσα στο πλαίσιο που με αδύνατα χρώματα περιγράψαμε υπάρχουν άραγε άλλες αντοχές; Εκκλησία, Δικαιοσύνη, Τύπος, πολιτικοί, όλα έχουν βαθιά διαβρωθεί. Μέχρι το ερχόμενο δεκαπενθήμερο όσα διαβάζουμε και πληροφορούμαστε σήμερα θα έχουν ξεχαστεί και επικλυφθεί από δυσωδέστερες ιστορίες...

Δεν υπάρχει ειρήνη χωρίς διαφορετική Ευρώπη

Η ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ μιας «άλλης Ευρώπης» (της αλληλεγγύης, της ισότητας, της ειρήνης) είναι εφικτή. Και αφού είναι εφικτή, «συμμετέχουμε σε ένα ευρύ κίνημα πολιτών, για να κάνουμε πράξη την Ευρώπη που θέλουμε».

ΤΑ ΠΑΡΑΠΑΝΩ περιλαμβάνονται στη «Διακήρυξη των Αθηνών», που ενέκρινε, την περασμένη Κυριακή, το 1ο Συνέδριο του Κόμματος της Ευρωπαϊκής Αριστεράς (ΚΕΑ), με τη συμμετοχή είκοσι έξι ευρωπαίων ηγετών και αντίστοιχων αντιπροσωπειών από 20 χώρες. [Με αμφιτρύονα τον Συνασπισμό της Αριστεράς των Κινήσεων και της Οικολογίας, στο συνέδριο πήραν μέρος προσωπικότητες όπως ο πρόεδρος του ΚΕΑ Φάουστο Μπερτινότι, οι ηγέτες της γερμανικής αριστεράς Όσκαρ Λαφοντέν και Λόταρ Μπίσκι, η εθνική γραμματέας του Γαλλικού Κομμουνιστικού Κόμματος Μαρί Ζορζ Μπιφέ, ο ευρωβουλευτής του Πορτογαλικού Μπλοκ της Αριστεράς Μιγκέλ Πόρτας, κ.ά.].

ΟΡΙΣΜΕΝΟΙ θα υποστηρίξουν, ίσως, ότι το ευκολότερο των πραγμάτων είναι η σύνταξη διακηρύξεων. Αλλά την «ευχέρεια» αυτήν, ακριβώς, θέλησαν να υπερκεράσουν οι συντάκτες της

Διακήρυξης, εν γνώσει ότι η κρίση που αντιμετωπίζει, σήμερα, η Ευρωπαϊκή Ένωση απαιτεί νέες μορφές συνεργασίας. Από τη σκοπιά αυτή, αξίζει να σημειωθεί η δέσμευση του Κόμματος της Ευρωπαϊκής Αριστεράς για αγωνιστική συνεργασία με τα κοινωνικά κινήματα, τα συνδικάτα ή άλλες αριστερές πολιτικές δυνάμεις.

ΑΝΤΙ ΡΗΤΟΡΕΙΑΣ, ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΣΤΟΧΩΝ...

ΩΣΤΟΣΟ, αν κάτι εντυπωσιάζει, είναι το περιεχόμενο της Διακήρυξης, το οποίο δεν αρκείται σε γενικόλογες διατυπώσεις ή ευχολόγια (κάτω ο καπιταλισμός, κάτω ο ιμπεριαλισμός, ζήτω ο σοσιαλισμός!), αλλά συγκεκριμενοποιεί, εξειδικεύει στόχους: Υποστηρίζουμε όλες τις πολιτικές που αγωνίζονται για να σταματήσουν οι περικοπές των θέσεων εργασίας... Καταδικάζουμε τις οικονομικές χρεοκοπίες και τις μεταφορές επιχειρήσεων σε τρίτες χώρες... Αγωνιζόμαστε για την άμεση απόσυρση και κατάργηση της οδηγίας Μπολκεστάιν από τη Γενική Συμφωνία για το Εμπόριο και τις Υπηρεσίες (GATS)... Επιμένουμε σε έναν άμεσο επαναπροσανατολισμό του

προϋπολογισμού και των οικονομικών πολιτικών της ΕΕ... Όλοι οι ευρωπαίοι στρατοί πρέπει ν' αποσυρθούν άμεσα από το Ιράκ... Η Ευρώπη δεν χρειάζεται στρατιωτικούς συνασπισμούς ή βάσεις του ΝΑΤΟ ή των ΗΠΑ. Υποστηρίζουμε έναν κόσμο χωρίς πολέμους, αγωνιζόμαστε για την ανάπτυξη της συνεργασίας και αλληλεγγύης μεταξύ όλων των χωρών της Ευρώπης, κ.λπ.

Η ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ κλείνει και με καταγραφή οραμάτων: Ναι, το όραμά μας είναι ειρηνικό, σοσιαλιστικό, οικολογικό και ριζοσπαστικά δημοκρατικό. Είναι, επίσης, και φεμινιστικό... Το όραμά μας είναι διεθνιστικό, ανοίγει την Ευρώπη στον κόσμο, προωθεί τις πολιτιστικές ανταλλαγές, καθώς και μια νέα αλληλεγγύη. Ωστόσο το Κόμμα της Ευρωπαϊκής Αριστεράς (που θα μπορούσε ν' αποκληθεί και κόμμα αριστερού ευρωπαϊσμού – κατά τον Πορτογάλο Μιγκέλ Πόρτας) συνειδητοποιεί ότι, ύστερα από το «Όχι» της Γαλλίας και Ολλανδίας, η συνταγματική συνθήκη που είχαν ετοιμάσει οι «πολιτικές ελίτ», είναι, αυτή τη στιγμή, πολιτικά νεκρή... Τι ποιεΐν; Και θα μπορούσε, άραγε, η διαπίστωση αυτή να δώσει λα-

Γραφτείτε συνδρομητές στο Αντί

Το Αντί κυκλοφορεί από τη Μεταπολίτευση, συνεχίζοντας μian ιστορία που άρχισε μέσα στη δικτατορία. Στα τεύχη του καταγράφεται η πολιτική και πολιτιστική ζωή της χώρας.

Γραφτείτε συνδρομητές στο Αντί

για να εξασφαλίσετε τη συνεχή και αντικειμενική ενημέρωσή σας.

βή για ένα διευρυμένο διάλογο; Το πρώτο ερώτημα, βέβαια, αφορά τις ίδιες τις «πολιτικές ελίτ»: Είναι έτοιμες για τον διάλογο αυτό; Και μπορούν να ξεπεράσουν τις δικές τους εσωτερικές αντιθέσεις, για ν' ανοίξουν τον διάλογο με την αριστερά;

ΑΣΦΑΛΩΣ, οι δυσκολίες δεν λείπουν, μια και, εκτός από το Κόμμα της Ευρωπαϊκής Αριστεράς, υπάρχει και η δογματική αριστερά (του άλλοτε «υπαρκτού»), η οποία βάζει, στον ίδιο σάκκο, τον Μπους, λόγω χάρη, με τον Λαφοντέν ή τον Τόνι Μπλερ με τη Μαρί Ζορζ Μπιφέ, εφόσον η εθνική γραμμάτας του Γαλλικού Κομμουνιστικού Κόμματος «συμφύρεται» με τον Λαφοντέν ή τον Συνασπισμό! Πλην, όλα τα παραπάνω καταλήγουν σε ένα τελικό ερώτημα: Μπορεί το Κόμμα της Ευρωπαϊκής Αριστεράς, σε συνθήκες δομικής κρίσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, να καταξιωθεί ως ένα μεγάλο πολιτικό σχήμα αριστερού ευρωπαϊσμού; Κάποτε, τελικός στόχος ήταν η «κατάληψη των χειμερινών ανακτόρων»... Σήμερα, εφικτός στόχος θα μπορούσε να ήταν ο μετασχηματισμός της σημερινής Ευρώπης, πάνω σε βάσεις πραγματικά δημοκρατικές, κοινωνικές – απάντηση στη θηριωδία του πολέμου και στην προοπτική καταστροφής του κοινωνικού κράτους. Και κάτι ακόμα, σύμφωνα με μια διατύπωση του Φάνουστο Μπερτινότι: *Δεν μπορεί να υπάρξει Ευρώπη χωρίς ειρήνη. Και δεν μπορεί να υπάρξει ειρήνη, χωρίς μια Ευρώπη αυτόνομη και διαφορετική από τις ΗΠΑ.*

ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΝ ΚΑΙ «ΤΑΪΒΑΝΟΠΟΙΗΣΗ»

ΦΥΣΙΚΑ, στο Δεκαπενθήμερο που επισκοπούμε συνέβησαν και άλλα τινά, όπως, λόγω χάρη, η συζήτηση (της περασμένης Δευτέρας) στη Βουλή, για την εξωτερική πολιτική, η διαδήλωση Τσάμηδων στους Αγ. Σαράντα (που προκάλεσε τη διακοπή της επίσκεψης Παπούλια στην Αλβανία), η προπέτεια Χριστόδουλου, ο οποίος –θρασυτάτος, ως συνήθως– ταύτισε εαυτόν με τον Θεό(!) ή η ανακοίνωση του πρωθυπουργού Κ. Καραμανλή ότι, αμέσως μετά την άρση της εκκρεμότητας του βασικού μετόχου, θα κατατεθεί το νομοσχέδιο για τη δανειοδότηση και την υπερσυγκέντρωση

στον χώρο των ΜΜΕ.

ΚΑΤΑ ΤΟ Βήμα, η συζήτηση στη Βουλή ήταν «διάλογος κωφών», εφόσον Καραμανλής και Παπανδρέου επανέλαβαν τις γνωστές θέσεις τους για εξωτερική και εσωτερική πολιτική. Ο πρωθυπουργός κατηγόρησε το ΠΑΣΟΚ ότι επεδίωξε να επιβάλει τη «λύση Ανάν» στην Κύπρο, ενώ ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ απάντησε με αναφορά στον κίνδυνο «ταϊβανοποίησης της Κύπρου», με τους Τουρκοκυπρίους να μην αναγνωρίζονται μεν, αλλά να ενισχύονται συνεχώς, πολιτικά και οικονομικά... Κατά τα άλλα, σχολιαστές, φίλα προσκείμενοι στο ΠΑΣΟΚ, επεσήμαιναν ότι, «επιτέλους, τη φορά αυτή, ο Κ. Καραμανλής κάλεσε την Τουρκία ν' αλλάξει πολιτική, στο Αιγαίο και στο Κυπριακό, εφόσον επιθυμεί ν' ανοίξει η πόρτα της ένταξης της στην Ευρωπαϊκή Ένωση».

Η ΣΥΖΗΤΗΣΗ στη Βουλή επέτρεψε στη γ.γ. της ΚΕ του ΚΚΕ, Αλέκα Παπαρήγα, ν' αναπτύξει τις θέσεις του κόμματος και πιο συγκεκριμένα: *Δεν αναγνωρίζουμε μεταβίβαση κυριαρχικών δικαιωμάτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση, το ΝΑΤΟ και τις ΗΠΑ. Δεν αναγνωρίζουμε τη δήλωση της Μαδρίτης ή τα συμπεράσματα του Ελσίνκι (έτους 1999) για το Κυπριακό και τις ελληνοτουρκικές σχέσεις. Δεν αναγνωρίζουμε... Και επειδή πολύς ο λόγος περί «ευρωπαϊκού κεκτημένου», η Αλέκα Παπαρήγα υποστήριξε ότι «η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν έχει ούτε αρχές, ούτε αξίες, ούτε υπάρχει διεθνές δίκαιο και διεθνείς αξίες. Άλλο τόσο, δεν υπάρχει κοινοτικό κεκτημένο, αρμονικό με το δίκαιο των λαών». Από την πλευρά του, ο πρόεδρος του ΣΥΝ Αλέκος Αλαβάνος δεν είχε πρόβλημα (απαντώντας στην Αλέκα Παπαρήγα) να δηλώσει ότι «ναι, είμαστε υπέρ της ένταξης της Τουρκίας στην ΕΕ», μιας και η διαδικασία ένταξης δίνει τη δυνατότητα προώθησης λύσεων και στα ελληνοτουρκικά.*

ΚΑΤΑ ΤΑ ΑΛΛΑ, το θέμα του Κοσόβου κυριάρχησε στις συνομιλίες του σέρβου πρωθυπουργού Β. Κοστούνιτσα με τον πρωθυπουργό Κ. Καραμανλή και τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας Κároλο Παπούλια. Κοινή θέση και των τριών ανδρών: *«Η λύση που θα προκριθεί να μην είναι προϊόν επιβολής»*. Όσο για την «κατευθυνόμενη» διαδήλωση των Τσάμηδων, στους Αγίους Σαράντα, με την αιχμή του δόρατος κατά του Κároλου Παπούλια, δεν είναι λίγοι οι αναλυτές εκείνοι που επιμένουν να συσχετίζουν τη «διαδήλωση» με τη «δραστηριότητα» στα Βαλκάνια του αμερικανού υφυπουργού Εξωτερικών Νίκολας Μπερνς (πρώην πρέσβη των ΗΠΑ στην Ελλάδα), ο οποίος, μόλις πρόσφατα, μίλησε περί «καταπιεζομένων μειονοτήτων στην Ελλάδα», ή και περί «εντροπής» (shame), στην περίπτωση που η Ελλάδα ασκήσει βέτο κατά της ένταξης της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας (ΠΓΔΜ) στο ΝΑΤΟ ή στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

ΚΑΙ ΑΥΤΑ μεν σε σχέση με θέματα εξωτερικής πολιτικής. Όσο για τα συμβαίνοντα εντός, καταπλήσσει η λογοκριτική επίδοση του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης, το οποίο καταδίκασε τον ραδιοσταθμό Best Radio στην εσχάτη των ποινών, κατ' απαίτηση του κ. Χριστόδουλου! Αλλά επιτέλους, σε ποιο μεσαίωνα ζούμε;

ANTHΩP

ΜΟΛΥΒΙΕΣ

- Κάποιο πουλάκι, όχι από αυτά με τη νόσο, από τα άλλα που κάνουν παρέα με τα πράσινα παπαγαλάκια, μας σφύριξε ότι η εξ Ευρώπης (μπρρρ) ορμώμενη σοσιαλίστρια μετά το κάζο στο μεγάλο κανάλι ζήτησε να μην την ξαναβάλουν σε παράθυρο μαζί με την Κανέλλη.
- Ομολογώ πως δεν καταλαβαίνω, που λέει κι ο ιδιοφυής Μανώλης.
- Ποιος την υποχρέωσε να εκτίθεται και να εκθέτει τους εκτεθειμένους ούτως ή άλλως συνεταίρους της;
- Πλησιάζει κι η γιορτή της κι όλα της πάνε ανάποδα.
- Από τη μια ο Σιούφας που είναι γάτα με πέταλα και μόλις πάει κάτι να ψελλίσει την κάνει τ' αλατιού.
- Από την άλλη η ναζιάρα Μιλένα, το sex symbol Άντζελα και η περιπλανώμενη από κόμμα εις κόμμα Μαρία που έχει γίνει κολλητάρι (ή καλύτερα κολλητήρι) του μπος.
- Βάσανα που 'χουν οι Πασόκες!
- Δεν δικαιούνται να ομιλούν περί Μακεδονικού οι μη μακεδόνες απεφάνθει ο κ. Ιωαννίδης.
- Όπως παλιότερα, επί εποχής που τρωγοπίνανε με τον Κρόκο, δεν δικαιούνταν να ομιλούν περί μπάσκετ οι μη Ολυμπιακοί!
- Η ζωή μας κύκλους κάνει...

Η ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΗ ΑΡΧΗ

Δάσκαλος μέγας ο Χρήστος Λαμπράκης! Αφού για χρόνια διαφήμιζε το «γκαράζ των 700 θέσεων», στη συνέχεια ανήρτησε και πανό στα οποία έγραφε: *ΠΡΙΝ* και *ΜΕΤΑ*. Παρίστανε έτσι αφενός την «άθλια και βρομερή» εικόνα του τέως Πάρκου Ελευθερίας που του παραχώρησαν με δεκάδες παράτυπων και παράνομων αποφάσεων οι Μητσοτάκης, Παπανδρέου και λοιπή πολιτική τάξη και αφετέρου τη μελλοντική «καταπράσινη κοιλάδα με νερά και δέντρα που θα μεταμόρφωνε το τοπίο».

Πήραν το μάθημα και οι Αμερικανοί, στους οποίους η Βάσω Παπανδρέου παραχώρησε με σειρά άθλιων συμπράξεων (έχουν καταγγεληθεί όλα αυτά από το περιοδικό – αλλά ποιος μας άκουγε;) το οικόπεδο του Ταμείου Πολιτικών Υπαλλήλων. Εκεί θα έφτιαχναν και αυτοί «ένα γκαράζ». Άρχισαν λοιπόν οι εργασίες και στο παραχωρηθέν οικόπεδο αλλά και στην καταργηθείσα ήδη οδό Ευζώνων και σε τμήμα μιας μεγάλης πρασιάς με πράσινο του Δήμου στην οδό Δορυλαίου. Τώρα ετοιμάζεται ένα πολυώροφο κτίσμα με την άδεια των αποικιακών υπηρεσιών του ελληνικού κράτους. Ανήρτησαν λοιπόν κι Αμερικανοί ένα πανό και αφού φωτογράφησαν την αλάνα που υπήρχε, κοτσάρισαν δίπλα και τη φωτογραφία μιας μακέτας της μελλοντικής διαμόρφωσης!

Μπορεί ο μεγάλος δάσκαλος να είναι υπερήφανος· δίδαξε στα μεγάλα αφεντικά πώς να πλασάρουν τα προϊόντα τους με εύγευστο τρόπο. Μας έκαμε κι εμάς υπερήφανους. Δεν είναι δα και τόσο εύκολο να κάνεις το δάσκαλο στους Αμερικάνους!

Αντί

ΥΓ. για τους αναγνώστες:

Η λήψη της δημοσιευόμενης φωτογραφίας επεφύλασσε για τον εκδότη αλλά και τον φωτογράφο του περιοδικού μας την επί μιάμιση ώρα κράτησή τους στο Αστυνομικό Τμήμα Αμπελοκήπων.

ΥΓ. για τον κ. Βουλγαράκη:

Θα μας πληροφορήσετε ποιοι ατσίδες στη ΓΑΔΑ έψαχναν τους φακέλους του εκδότη για τυχόν εκκρεμότητες καταδίκης του ώστε να οδηγηθεί ενδεχομένως στον Κορυδαλλό;

ΥΓ. για τον επιβλέποντα κ. Πρέσβη:

Τέλος, οφείλουμε τις ευχαριστίες μας στους ιδιωτικούς μπάτσους της Αμερικανικής Πρεσβείας, οι οποίοι δεν προέβησαν αυτοπροσώπως στη σύλληψη των δύο δραστών αλλά απλώς υπέδειξαν στους Έλληνες αστυφύλακες «να επιτελέσουν τα δέοντα».

«Προηγούμενη Κατάσταση»: Όπως στη φωτογραφία. Παρούσα κατάσταση και εμφάνιση: Κατασκευή σκελετού μπετόν-αρμέ. «Μελλοντική Εμφάνιση»: Κάπως όπως στη μακέτα. «Μελλοντική Κατάσταση»;

ΕΛΕΝΗ ΟΙΚΟΝΟΜΕΑ-ΜΠΑΚΛΑΒΑΤΖΙΟΓΛΟΥ

Η κ. Ελένη με την επιταγή μέσα στα μπακλαβαδάκια αποκάλυψε όλο το κατάντημα ενός μηχανισμού που τάχει φτύσει πλέον. Απ' την άλλη, η δωροδόκος έγινε περιζήτητη τιβι-περσόνα που τιτιβίζει έκτοτε ακατάσχετα σε εκπομπές που εκπέμπουν αναθυμιάσεις, όπως εκείνη του Οικονομέα, όνομα και πράγμα, της προπερασμένης Κυριακής. Όλος ο θίασος, αγουροξυπημένος, ήταν επί σκηνης. Ο Μάκης, ο Τρύπας και τ' άλλα τα παιδιά, για να παίξουμε το νέο τους παιχνιδάκι, της κ. Ελένης, που επί σκηνης θα εξαγόραζε, λέει, τον αδέκαστο γάτο κ. Γιακουμάτο. Ηλιθία, αθώα, επικίνδυνη ή και τα τρία μαζί; Ή μήπως συμβολοποιημένη η σαπίλα στην οποία κολυμπάνε οι ταγοί αυτού του τόπου και το κοινό τους, οι ψηφοφόροι και οι εκλεκτοί τους; Η τηλε-μάζα και η δημοκρατία της;

Το πρόβλημα πλέον έγκειται στο ποιος διακορεύει πιο αποτελεσματικά αυτόν τον τόπο. Η κυρία Ελένη μπαينوβαίνει στα υπουργεία γιατί έτσι έχει μάθει από το πελατειακό κράτος, αυτή είναι η πολιτική της κουλτούρα. Τα γραφεία των ιδιαιτέρων των υπουργών είναι πρωτίστως θερμοκοιτίδες ψηφοφόρων και εκκολαπτήρια ελπίδων. Την αισθητική της τώρα έχουν διαμορφώσει από καιρό οι κρυφές κάμερες και οι οπ αϊρ «αποκαλύψεις» της φυλής των Κιμάκη αλλά και η τεράστια νομική γνώση των Χατζησαρίπολων. Τα υπόλοιπα θα τα δείτε το βράδυ στο δελτίο των 8.00 που υπαγορεύουν οι ευυπόληπτοι επιχειρηματίες και εκφωνούν τα πειθήνια τσιράκια τους. Η εκάστοτε κυβέρνηση απλώς σκηνοθετεί από τα παρασκήνια. Κι έπειτα, όταν δεν νύπτει τας χείρας της (και τα ορφανά), διαμαρτύρεται έτσι για το θεαθήναι. Ούτως ή άλλως βλέπουν άπαντες την Συρία το ίδιο, και είναι οι κανίβαλοι που ανακυκλώνουν τις σάρκες τους. Ποιος θα βγάλει τη χώρα από το οδυνηρό όσο και γελοίο αδιέξοδο; Ο Καραμανλής φαίνεται πως χάνει μια ιστορική ευκαιρία.

Τζιμ Μπούκης

BEST

Τι χωρίζει τον ευπρεπή δημόσιο λόγο από τη λογοκρισία; «Όλοι οι ακροατές είναι ηλίθιοι», «Όλοι οι παραγωγοί του κώλου», «τραγόπαπας» κ.λπ. είναι οι φράσεις που στοίχισαν –αν δεν καταθέσει αίτηση αποθεραπείας ή δεν καταφύγει στο ΣτΕ– στον ραδιοφωνικό σταθμό Best την άδειά του. Ουδείς διαφωνεί ότι δεν μπορεί να είναι τέτοιος ο δημόσιος λόγος. Από την άλλη, αυτός ο «ουδείς» δεν θα πρέπει να έχει δει καθόλου τηλεόραση στην Ελλάδα, και άρα δικαιολογημένα φρίττει. Αν είχε δει, θα τα θεωρούσε όλα πολύ φυσιολογικά και δεν θα έκανε θέμα.

ΦΛΟΓΑ

ΜΟΛΥΒΙΕΣ

- Ένα από τα πιο καραμπινάτα σκάνδαλα στην εποχή του εκσυγχρονιστικού βόρβορου ήταν το χρηματιστήριο όπου λήστεψαν πάνω από ένα εκατομμύριο Έλληνες.
- Την προηγούμενη βδομάδα η δικαιοσύνη ασχολήθηκε (λέμε τώρα) με τη φούσκα της ΔΕΚΑ.
- Οι πρασινοκίτρινοι δημοσιογράφοι δεν αφιέρωσαν ούτε ένα λεπτό να πουν δυο κουβέντες.
- Ο νόμος της Καμόρα.
- Και η διοίκηση του συνδικάτου των δημοσιογράφων κλείνει τα μάτια, αγωνιώντας μόνο για το ραδιοσταθμό του Κρόκο και τις αυξήσεις που θα λάβουν τα μέλη με τη νέα συλλογική σύμβαση.
- Διπλάσια τιμή από αυτή που είχαν υποσχεθεί ζητούν για τα φάντομ οι cowboys του Μπους.
- Είχαν συνθήσει να τα παίρνουν χοντρά επί 20 χρόνια και τους έμεινε το χούι.
- Αλήθεια, γιατί δεν βάζει ο Κώστας τον Μπασιάκο να κάνει τις διαπραγματεύσεις;
- Ο άνθρωπος έχει αποδειχθεί ταίφης στις δύσκολες αποστολές.
- Αν χάνει πού και πού καμιά γαλοπούλα, δε χάλασε δα κι ο κόσμος.
- Εδώ οι δικόι του έχουν χάσει τ' αβγά και τα πασχάλια...
- Μια γαλοπούλα δεν είναι ό,τι χειρότερο.

ΓΙΑ ΤΙΣ ΑΜΑΡΤΙΕΣ ΤΩΝ ΚΕΡ

Από την κ. Β. Παπανδρέου πήραμε την επιστολή που ακολουθεί:

Στο τεύχος 853 του περιοδικού σας ο συνεργάτης σας κ. Θ. Τυχερός στο άρθρο του με τίτλο «Και τα Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών στο σκάνδαλο του 090» αναφέρει:

Η πρώτη σύμβαση υπογράφηκε το 2002 από την πρώην υπουργό Εσωτερικών κ. Βάσω Παπανδρέου.

Θέλω να σας υπενθυμίσω ότι στο Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, ήμουν μέχρι τον Οκτώβριο του 2001 και στον τότε ανασχηματισμό μετακινήθηκα στο ΥΠΕΧΩΔΕ, κι επομένως δεν έχω υπογράψει την σύμβαση στην οποία αναφέρεσθε.

Ζητούμε συγγνώμη για το λάθος. Γιατί, πράγματι, από τις 23 Οκτωβρίου 2001 –μετά την αποχώρηση της κ. Παπανδρέου– έως το 2004 υπουργός Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης ήταν ο κ. Κ. Σκανδαλίδης. Επί της υπουργίας του υπογράφηκε η «σκανδαλιάρα σύμβαση».

ΜΟΛΥΒΙΕΣ

- Α, διαμαρτυρήθηκε κι ο Χρηστάρας της ΓΣΕΕ, για τα φάντομ και την τιμή τους.
- Στ' άρματα, στ' άρματα, συναγωνιστές!
- Αγνόησαν την παρουσία του ογκόλιθου της πολιτικής Νικολάου Μπίστη στο Περιστέρι και τον πίκραναν πολύ.
- Μα τέτοια γαϊδουριά από τα γαϊδουρία (συγγνώμη τα συντρόφια);
- Αίσχος.
- Η μόχα από τα δικαστικά και παραδικαστικά κυκλώματα καλά κρατεί.
- Όμως υπάρχει μια δικαιολογία.
- Η δικαιοσύνη είναι τυφλή και δε μπορούσε να δει όσα γίνονταν κάτω από το τραπέζι...
- Ο τηλεπαραθυράτος κ. Μαντούβαλος βρέθηκε εκτός νυμφώνος -όχι εκτός Βουλής- προς μεγίστην λύπην των μαρκουτσοφόρων φίλων του.
- Δεν πειράζει παιδιά, εθελοντές να τον αντικαταστήσουν να φάν' κι οι κότες.
- Καβγάς στο ΣΥΝ από τους συνήθεις ύποπτους για την υποψηφιότητα στο Δήμο Αθήνας.
- Οι πασοκόπληκτοι ομιλούν για αλλοίωση της φυσιογνωμίας της ανανεωτικής αριστεράς!
- Εμπρός στο δρόμο που χάραξε ο Κουναλάκης!
- Αλήθεια τι γίνεται το παιντί;
- Μήπως πήρε στα σοβαρά τη ρήση του Giorgos για τις τηλεοπτικές εμφανίσεις των στελεχών του;

ΤΟ ΧΑΟΣ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΗΣ ΔΙΑΠΛΟΚΗΣ

Μήπως το παρατραβάνε όσοι, απελπισμένοι από το χάος που επικρατεί στην πολιτική ζωή, ζητούν «να παρέμβει επιτέλους ο Καραμανλής» και να κάνει «κάτι», όπως έναν αναγραμματισμό φερ' ειπείν; Δεν λέω, διάγουμε μια περίοδο όπου η κυβέρνηση παρουσιάζει έντονες αρρυθμίες και συγκρούσεις που απαιτούν επείγοντως μετάγγιση νέου αίματος. Υπάρχει όμως «νέο αίμα»; Και τι ποιότητας είναι, αφού το περισσότερο έχει μολυνθεί από παραδοσιακές και οικογενειακές ασθένειες της ΝΔ;

Δεν θέλω να παραστήσω τον συνήγορο του διαβόλου, αλλά κατά τη γνώμη μου το χάος είναι πολύ παραγωγικό, για τον Κ. Καραμανλή τουλάχιστον. Διότι μέσα από αυτό θα πιστοποιηθεί ο θάνατος του παλαιού και η γένεση του καινούργιου «συστήματος». Όποιος αμφιβάλλει ας παρατηρήσει το συγκρότημα Λαμπράκη που στηρίζει ουσιαστικά την κυβέρνηση, το συγκρότημα Μπόμπολα που παραπαίει και χάνει συνεχώς δύναμη, τον Κόκκαλη που διαπραγματεύεται την Ιντρακόμ με τους Ρώσους και αντιμετω-

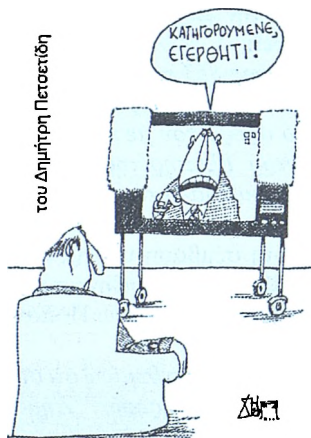
πίζει βαρύτερες κατηγορίες.

Ακολουθώντας όμως συγκαταβατική γραμμή απέναντι στην κυβέρνηση, το συγκρότημα Λαμπράκη χάνει κυκλοφοριακή δύναμη και γι' αυτό συμμαχεί με άλλους όπως ο Μπόμπολας, εναντίον της *Ελευθεροτυπίας* για παράδειγμα, που στρέφεται πλέον και εναντίον του ΔΟΛ και εναντίον του Κοντομηνά, ο οποίος απειλεί να αποσθρώσει τα πάντα. Ακόμα και η *Αυριανή* στηρίζει τον Καραμανλή στη σημερινή συγκυρία.

Κατά τη γνώμη μας, ο Κ. Καραμανλής θα διέπραττε τεράστιο πολιτικό σφάλμα αν παρέμβαινε πυροσβεστικά στις εξελίξεις. Παίζει μόνος του και χωρίς κυβέρνηση ο άνθρωπος, αλλά κανείς δεν είναι τέλειος. Αν ήμουν στη θέση του, θα άφηνα την κρίση να φτάσει μέχρις εσχάτων, τα τηλε-δικεία να απαλλάξουν την παράταξη από τους βρόμικους και τις εσωκομματικές κακοφωνίες να ξεκαθαρίσουν τον λάκκο με τα φίδια που αποκαλείται «Νέα Δημοκρατία». Και ύστερα θα έκανα ένα νέο κόμμα. Όπως ο Γιωργάκης ας πούμε.

Β.Ζ.

Η ΔΙΑΠΛΟΚΗ ΓΟΝΑΤΙΣΤΗ

Εδώ και καιρό ακούγεται ότι ο Ψυχάρης θέλει να κλείσει την καθημερινή έκδοση του *Βήματος*. Ο ίδιος ουδέποτε ήθελε να βγει το καθημερινό, αλλά δεν μπόρεσε να αντρείψει αυτή την απόφαση του Λαμπράκη. Η εφημερίδα πάντως πάει από το κακό στο χειρότερο κυκλοφοριακά. Επίσης, με τη μείωση των σελίδων της και τον περιορισμό των θεμάτων (σε όγκο και σε αριθμό), σε λίγο θα μοιάζει με τις εφημερίδες που μοιράζουν δωρεάν στο Μετρό. Το χειρότερο είναι όμως ότι το κυριακάτικο *Βήμα*, και πολύ περισσότερο το καθημερινό, έχουν χάσει

τον παρεμβατικό τους ρόλο στις πολιτικές εξελίξεις. Η ίδια κατάσταση επικρατεί και στα *Νέα*, που είναι εμφανές ότι έχουν χάσει τη «λάμψη» του παρελθόντος. Κάτι που, ανάμεσα στ' άλλα, οφείλεται στην απουσία του κ. Καραπαναγιώτη. Με την ευκαιρία, ουδείς μπορεί να ισχυριστεί ότι οι σχέσεις Καραμανλή-Συγκροτήματος έχουν αποκατασταθεί. Γι' αυτό μάλιστα, λέγεται, πως παρότι ο Ψυχάρης ζητάει με κάθε ευκαιρία συνάντηση, μέσω πολιτικού συντάκτη, με τον Θ. Ρουσόπουλο, αυτός κάνει πως δεν άκουσε. Εκεί, να εκλιπαρεί.

Π.Π.

ΕΝΑ ΑΠΛΟ ΕΡΩΤΗΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Κ. ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ

Το πρώτο αστέρι του τηλεοπτικού σταθμού Alpha, ο διάσημος πλέον Ν. Χατζηνικολάου, υπερασπίζεται καθημερινά την επιλογή του σταθμού του να αποκαλύπτει για τους πάντες και τα πάντα και να τα βγάζει όλα στη φόρα. Πολύ καλή επιλογή αναμφιβόλως. Περιμένουμε μόνο να ασχοληθεί και με κανέναν σοβαρό διαπλεκόμενο, τον Σωκράτη φερ' ειπείν.

Και με την ευκαιρία: Γιατί βάζει κάθε μέρα δίπλα του στα παράθυρα δημοσιογραφικούς συνεργάτες του Κόκκαλη; Όπως εκείνη την πρώην ωραία κυρία που όταν τελειώνει τις εκπομπές της πάει να πιει το τσάι της με την Ελένη, αφού

πεταχτεί πρώτα από το επικοινωνιακό επιτελείο του Μαξίμου;

Π.Π.

ΡΑΣΟΦΟΡΟΙ

Πάει ο Χριστόδουλος, επισκιάστηκε από άλλον τηλεοπτικό αστέρα! Πρόκειται για τον γνωστό «άγιο» Θεσσαλονίκης Άνθιμο, ο οποίος δεν αφήνει ευκαιρία να πάει χαμένη για να σχολιάσει τα τεκταινόμενα στον πολιτικό στίβο. Επιβάλλει γραμμή στο θέμα των Σκοπίων προτού προλάβουν να μιλήσουν οι αρμόδιοι υπουργοί. Είναι όμως και επεικής. Π.χ. τον Γεωργιάδη (ΝΔ), που χαρακτήρισε μπουρδες το θέμα του ονόματος, τον έκρινε με επιείκεια επειδή «κατανοεί ότι είναι ακόμη νέος». Δεν έφτανε ο Άνθιμος, ενέσκηψε και ο Καλλίνικος Πειραιώς, που ανέλαβε να σώσει την ενότητα της ΝΔ στον Πειραιά συνιστώντας «ομόνοια και όχι

ΓΚΙΛΟΤΙΝΕΣ ΧΡΕΙΑΖΟΝΤΑΙ

Διερωτώμαι πώς θα διαπιστωθεί η «αθέμιτη επιρροή» για την ανάληψη δημοσίων προμηθειών και έργων που απαγορεύεται με τον νέο νόμο περί βασικού μετόχου. Θα βάλουν κρυφές κάμερες σε κάθε πολιτικό και επιχειρηματικό γραφείο; Ή θα καταγράφουν τους αριθμούς όλων των αναλήψεων μετρητών από συγκεκριμένους διαπλεκόμενους για να δουν πού πάνε τα χρήματα; Και πώς θα τα βρουν. Θα ψάχνουν τις τσέπες και τα ντουλάπια των υποπτών; Μήπως οι συντάκτες του νέου νόμου νομίζουν ότι είναι όλοι τόσο ηλίθιοι ώστε να λαδώνουν ή να λαδώνονται μέσω τραπεζικών λογαριασμών; Να πάνε μέσα μερικοί μερικοί, χρειάζεται μόνο. Αφήστε τα λόγια και κόψτε και κανένα κεφάλι.

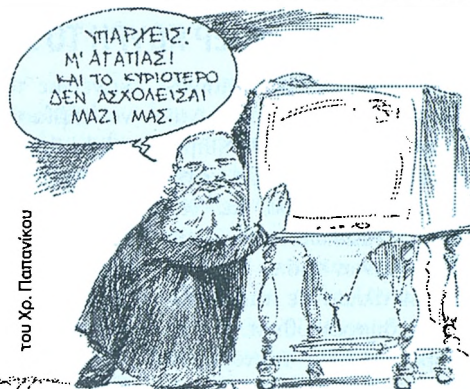
Π.Π.

ΠΕΡΙΚΟΠΕΣ

Εντονη σεισμική δραστηριότητα παρουσιάζεται τις τελευταίες εβδομάδες στην Ελλάδα, σε Ιόνιο και Αιγαίο. Όλοι εκφράζουν τις ανησυχίες τους και ζητούν να

παρθούν μέτρα. Στην πράξη η ανευθυνότητα θριαμβεύει, αφού υπάρχουν σοβαρές περικοπές στον προϋπολογισμό του Σεισμολογικού Εργαστηρίου της Πάτρας, με αποτέλεσμα να μην

λειτουργεί πλέον το δίκτυο σειсмоγράφων της Δυτικής Ελλάδας. Είπαμε, μια και καλή: Ή κάνουμε οικονομίες αιματηρές ή δεν κάνουμε! (Ακούει ο Αλογοσκούφης;) **Σως**

λόγες για το καλό της παρατάξης» (sic). Ε τότε, ρε παιδιά, τι τους θέλουμε τους κυβερνητικούς εκπροσώπους και τους πληρώνουμε; **Σως**

ΑΧ, ΠΑΤΕΡ!

Μας συγκίνησαν Χριστόδουλος, Άνθιμος και λοιποί με τα λόγια τους για τις προκλήσεις των Γκριζων Λύκων εναντίον του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως. Αυτό θα πει ορθοδοξία, οικουμενικότητα, αλληλεγγύη, συναδέλφωση, υπακοή των τέκνων προς την Μητέρα Εκκλησία. Αν τώρα οι ίδιοι ήσαν εκείνοι που εκίνησαν την πέτρα κατά του ευεργέτου και δημιουργήσαν τεράστιο θέμα δίνοντας επιχειρήματα στους εθνικιστές της Άγκυρας απ' το πουθενά, φαίνεται ότι κάποιοι στην ιεραρχία της Ελλάδας το ξεχνάνε. Εμείς πάντως όχι. Κι αυτό όχι από λόγους εκδίκησης αλλά από συνείδηση ιστορίας. Και είμαστε και αριστεροί. **Μ.Σ.**

ΑΠΟΛΟΓΙΑ

Επέδειξε όντως μεγαλοψυχία ο Μάκης, ο γνωστός κυνηγός σκανδάλων, όταν φιλοξένησε στην εκπομπή του τον κ. Μαντούβαλο λίγες ημέρες αφοτό ξέσπασαν οι αποκαλύψεις σε βάρος του. Με ύφος χαλαρό και άνετο κάθισαν να τα πουν – και χωρίς γραβάτα ο Μαντούβαλος, παρακαλώ. Δεν έμειναν όμως σ' αυτά. Ο κ. Μαντούβαλος κάλεσε τηλεφωνικά τους δύο δικηγόρους-συνεργάτες να προσέλθουν στο γραφείο για να δώσουν εξηγήσεις. Τι να κάνουν οι άνθρωποι; Στάθηκαν όρθιοι όπως στεκόμασταν μπροστά στον λυκειάρχη (λέγε με Μάκη) για να απολογηθούμε για τις αταξίες μας. Ε, είχε υποχρέωση άλλωστε ο Μάκης στον Μαντούβαλο! Σε τόσες και τόσες εκπομπές είχαν κάνει παρέα έως τις πρώτες μεταμεσονύχτιες ώρες **Σως**

ΜΟΛΥΒΙΕΣ

- Η είδηση της εβδομάδας:
- Αναμένεται κυκλοφοριακή ανάκαμψη του Βήματος.
- Πήρε στις τάξεις του τον πρύτανη της δημοσιογραφίας Νικόλαο Ευαγγελάτο.
- Για την Τατιάνα Στεφανίδου δε μάθαμε.
- Ίσως μετά την ανάκαμψη...
- Χουβερνταλίκια από τα κανάλια.
- Μόνο το 4% διέθεσαν στα κόμματα της Αριστεράς στις πολιτικές τους εκπομπές.
- Λιγότερο δηλαδή απ' ό,τι παίρνει ο Βενιζέλος.
- Μάλλον είναι θέμα κυβικών.
- Στο Χάρβαρντ θα μιλούσε την προηγούμενη βδομάδα η Γιάννα.
- Μακριά από μας «κι ασ' την να λέει», που λέει κι ο Καρας.
- Διαμαρτύρεται για 150.000 ευρώ που δεν του δίνουν από το Ελληνικό Κέντρο Κινηματογράφου για την ταινία του ο Α. Καφετζόπουλος.
- Μήπως υπονοεί ο ηθοποιός ότι διανύουμε ημέρες Μακαρθισμού;
- Στις λαϊκές αυτή τη βδομάδα τα τελέχια του ΠΑΣΟΚ ενάντια στη φτώχεια και την ακρίβεια.
- Θα μοιράσουν λένε και φυλλάδια.
- Μήπως θα 'ταν επικοινωνιακά καλύτερα να μοιράσουν ευρώ;
- Όπως και να 'χει, το κομπόδεμά τους το έχουν

Ν. Μολ.

ΟΙ ΑΘΛΟΙ ΤΟΥ ΑΠΕ

Πληροφορηθήκαμε ότι «εξοργίστηκε το Μαξίμου» με τον διπλασιασμό των απολαβών του Γενικού Διευθυντού του ΑΠΕ. Σιγά τα λεφτά που έδωσε στον εαυτό του ο άνθρωπος! Δεκατρία ψωροχιλιάρικα το μήνα. Τίποτα σε σύγκριση με τον προκάτοχό του και παλαιό κορυφαίο στέλεχος του ΠΑΣΟΚ, που εξακολουθεί να διοικεί το κρατικό πρακτορείο ειδήσεων από τη θέση «ειδικού συμβούλου» με τετραπλάσιες σχεδόν απολαβές από τον υποτιθέμενο αντικαταστάτη του. Πώς γίνεται αυτό το καταπληκτικό; Πρώτον, διότι, για να προσδεύσει κανείς στα κρατικά μήντια επί ΝΔ, δεν πρέπει να έχει δημοσιογραφήσει κατά του ΠΑΣΟΚ στο παρελθόν, αλλά πρέπει να το έχει υπηρετήσει πιστά. Αυτό λέγεται «συναίνεση». Δεύτερον, απαιτούνται σχετικές αλλημείες από τις διάφορες κρατικές οικονομικές υπηρεσίες που παραμένουν καταπράσινες, όπως εκείνες του ΑΠΕ. Αυτό λέγεται ηλιθιότητα. Κυρίως γιατί αργότερα θα ψάχνουν κάποιους να βάλουν το κεφάλι τους μπροστά και δεν θα βρίσκουν κανένα. Με την ευκαιρία: Ποιο κορυφαίο στέλεχος του ΠΑΣΟΚ παρενέβη στον Τύπο για να αποσιωπηθεί το θέμα;

Π.Π.

ΥΠΕΡ ΚΟΥΡΗ ΤΟ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ ΛΑΜΠΡΑΚΗ;

Στην κόντρα Κοντομηνά-Κουρή το Συγκρότημα Λαμπράκη τοποθετήθηκε υπέρ του δεύτερου. Το κατέστησε πεντακάθαρο με τον γνωστό, διπλωματικό και «ήπιων» τόνων τρόπο του, μεταξύ των άλλων με παραπολιτικό που δημοσιεύθηκε στις 12 Οκτωβρίου 2005 ταυτόχρονα σε *Βήμα* και *Νέα*, με το ίδιο μήνυμα και την ίδια διατύπωση. Σε αυτό τονίζεται ότι είναι υπόθεση της Δικαιοσύνης τι θα

κάνει με τον Ναζλή (φέρεται να εκβίασε τον πρόεδρο του Αλφα Δημήτρη Κοντομηνά για λογαριασμό του Κουρή), αλλά όσον αφορά τη δίωξη εναντίον του Κουρή, καλό θα ήταν να το ξανασκεφτεί ο ανακριτής, στον οποίον ρίχνει και μια βαριά «μπηχτή».

Όσοι γνωρίζουν στοιχειωδώς το Συγκρότημα Λαμπράκη, θα ξέρουν πολύ καλά ότι για να δημοσιευθεί ένα τέτοιο κείμενο ταυτόχρονα και στις

δύο εφημερίδες-«όργανά» του, από έναν και μόνον θα μπορούσε να δοθεί η εντολή: από τον κυρ Χρήστο. Εκτός κι αν ο Σταύρος Ψυχάρης –ο οποίος διατηρεί πολύ καλές σχέσεις με τον Κουρή– μετά την απόκτηση του 25% των μετοχών του ΔΟΛ έχει ισχυροποιηθεί τόσο πολύ που κατάφερε να περάσει γραμμή στον Χρήστο Λαμπράκη.

Π.Π.

ΠΑΕΙ ΤΟ «ΠΑΜΕ ΣΤΟΙΧΗΜΑ»

Βαρύτατες επιπτώσεις αναμένεται να έχουν στην υπόθεση Κόκκαλη, αλλά και στο «Πάμε Στοίχημα», οι αποκαλύψεις του ΣΚΑΪ και της Καθημερινής σχετικά με κατηγορίες για ξέπλυμα βρόμικου χρήματος μέσω δελτίων του ΟΠΑΠ, που ερευνά ο 5ος ειδικός ανακριτής ύστερα από έλεγχο του ΣΔΟΕ.

Αναζητώντας «τυχερούς» που παρουσίαζαν υπερβολικά πολλά κερδοφόρα δελτία και μάλιστα από διαφορετικές γωνιές της Ελλάδας, οι ανακριτές έπασαν και πάνω στη σύζυγο του Γιώργου Σαλονίκη, ο οποίος ήταν επί χρόνια έμπιστος συνεργάτης του Σ. Κόκκαλη, καθώς και μέτοχος και διοικητι-

κός παράγοντας σε εταιρίες του ομίλου της Ιντραλότ, που διαχειρίζεται τυχερά παιχνίδια του ΟΠΑΠ.

Κανονικά έπρεπε να ξεσπάσει σάλος, αλλά καμία εφημερίδα δεν ασχολήθηκε με το τεράστιο αυτό θέμα, πλην ελαχίστων εξαιρέσεων που το πέρασαν κι αυτές στα «ψιλά».

Κι ύστερα σου λένε ότι ο Καραμανλής «δεν κάνει τίποτα» εναντίον της διαπλοκής. Πώς να κάνει ο άνθρωπος όταν τα έντυπα της παράταξής του διαγκωνίζονται για το ποιο θα πάρει τις περισσότερες διαφημίσεις από τον Σωκράτη, ενώ άλλοι υπήρξαν στενοί φίλοι του;

Π.Π.

ΝΑΡΚΩΣΗ

Περίεργα πράγματα συμβαίνουν στη Θεσσαλονίκη σε σχέση με το θέμα των ναρκωτικών. Από τη μια πλευρά, οι κάτοικοι σε συνεργασία με τον γνωστό κ. Ψωμιάδη αντιδρούσαν έως πρόσφατα στην εγκατάσταση μονάδας ΟΚΑΝΑ, εγκαταλείποντας στον θάνατο πολλούς νέους της πόλης. Από την άλλη, διαπιστώνεται ότι έμποροι ναρκωτικών εκμεταλλεύονται το γεγονός ότι έχει εγκαταλειφθεί το εργαστήριο Ιατροδικαστικής και Τοξικολογίας του ΑΠΘ, που σταμάτησε να λειτουργεί από την 1η Ιανουαρίου 2003. Έτσι, άτομα εξαρτημένα και μη γνωρίζουν τι να απαντήσουν στις τυποποιημένες ερωτήσεις. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα έμποροι να χαρακτηρίζονται τοξικομανείς, γεγονός που τους επιτρέπει να επικαλεσθούν τις ευεργετικές διατάξεις. Η διακομματική επιτροπή της Βουλής ζήτησε βέβαια την επείγουσα επέμβαση του υπουργείου Δικαιοσύνης. Καιρό που διάλεξαν! Τώρα που είναι απασχολημένοι με τα παραδικαστικά κυκλώματα...

Σως

ΤΣΙΠΑ ΒΡΕΙ!

Γράφουμε στο περασμένο *Αντί* περί Τσίπρα και τσίπας αλλά οι επιεικώς ερασιτεχνικοί τελευταίοι προεδρικοί χειρισμοί ως προς την υποψηφιότητα για τη δημαρχία της Αθήνας με τα τέσσερα σενάρια(!) ήρθαν για να μας δικαιώσουν δυσάρεστα: τάσεις και υποτάσεις, πρόσωπα και μωροφιλοδοξίες, πατρίκιοι και πληβείοι και πάνω απ' όλα ένας καιροσκοπισμός και μια μικροαστική κουτοπονηριά που δείχνει πως η Αριστερά των ονείρων μας δεν έχει καμία σχέση με την Αριστερά των τακτικισμών τους.

Αλήθεια, σύντροφοι, κοιτάχτε με τι τρώγεται ο ΣΥΝ και ποια είναι τα πραγματικά του προβλήματα. Και μ' αυτά παραλίγο να περάσει στο ντούκου η πολύ σημαντική πρωτοβουλία του Αλαβάνου για τη διάσωση της Ευρωπαϊκής Αριστεράς στην Αθήνα με την παρουσία των Λοφανταίν, Μπερτινότι και Μαρί Ζορζ Μπυφέ. Το «δημοιήφισμα» για τον υποψήφιο δήμαρχο τα

επισκίασε όλα. Ήταν πιο «κουφό» ακόμη κι απ' το μολυβιάτσιο δημοψήφισμα για το Σκοπιανό.

Πού πηγαίνει η πολιτική μας, σύντροφοι; Ποιες είναι οι θέσεις μας για το αχαλιναγώγητο της τηλεόρασης, το αξιοθρήνητο ΕΡΣ που κατήντησε ειρηνοδικείο και τις τηλε-δίκες που ασκούν ουσιαστικά την εξουσία για τον τόπο; Ποιες συμβατικές γενικόφρονες θα ψιθυρίσουμε πάλι; Και τέλος ποιον συμφέρει η, κατασκευασμένη μηντιακά, «κόντρα» μεταξύ του νυν και του τέως προέδρου; Απ' την άλλη ο Νίκος Κωνσταντόπουλος έχει και το κύρος και την εμπειρία ώστε ν' αναλαμβάνει πρωτοβουλίες εθνικού επιπέδου όπως η πρόσφατη με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, χωρίς να χρειάζεται την άδεια κανενός κομματικού οργάνου. Οφείλει όμως να ενημερώνει τα όποια όργανα ώστε να μην διαταράσσεται η προς τα έξω εικόνα του κόμματος. Ή κάνω λάθος;

Μάνος Στεφανίδης

ΜΠΕΡΤΙΝΟΤΙ!

Η Αριστερά της Ευρώπης, η Αριστερά με μια παγκόσμια προοπτική, η Αριστερά που δίνει νόημα ύπαρξης και στον δικό μας τον καθόλου βαθύρριζο ΣΥΡΙΖΑ ήταν εδώ στην Αθήνα και επιψύχωσε όσους βρέθηκαν το περασμένο Σαββατοκύριακο στις εκδηλώσεις της αλλά και τους καταπιεσμένους απ' τις αθλιότητες του νεοφιλελευθερισμού σ' όλη την ΕΕ. Οι μόνοι που δεν πήραν χαμπάρι, ήταν οι σύντροφοι της άλλης όχθης. Δεν πειράζει! Ούτε πειράζει που εμείς πιστεύουμε πως κάποτε θα καταλάβουν.

Δεν δηλώνουμε αλάνθαστοι, ούτε εκτός των δομικών ασθενειών του συστήματος στο οποίο έχουμε υπάρξει εκόντες άκοντες και το οποίο αντιπαλεύουμε άλλοτε σκοντάφτοντας άλλοτε ορθοί. Δεν δηλώνουμε εμείς αλάνθαστοι, επαναλαμβάνουμε, ούτε εκτός πειρασμών ή διλημάτων. Ζωντανοί δηλώνουμε κι έτοιμοι να διδαχτούμε απ' τα λάθη μας. Έτοιμοι να δούμε απ' την αρχή τις όποιες συνταγές ευτυχίας... **Μ.Σ.**

ΤΙ ΚΑΝΕΙ ΣΤΟΝ ΑΛΦΑ ΤΟ ΣΔΟΕ;

Στον Alpha του Κοντομηνά ακούγεται ότι έχει μπει το ΣΔΟΕ και ψάχνει τα πάντα. Τυπικώς πρόκειται για τον τακτικό έλεγχο. Ουσιαστικά όμως μαθαίνω ότι πρόκειται για ειδική ομάδα «κομάντος» που έχουν επιλεγεί από διάφορες υπηρεσίες του Σώματος με κριτήριο τη νομιμοφροσύνη τους απέναντι στη νέα πολιτική κατάσταση, αλλά και την εμπειρία τους.

Π.Π.

ΜΠΡΑΒΟ ΑΛΕΚΟ!

Εξαιρετικός ήταν ο πρόεδρος του ΣΥΝ κατά τη συζήτηση στη Βουλή για την εξωτερική πολιτική. Με άμεσο λόγο και τεκμηριωμένη άποψη για τα διεθνή θέματα, αποτέλεσε παρήγορη έκπληξη ανάμεσα στους κομψασμούς και την αυτοϊκανοποίηση πρωθυπουργού και αρχηγού αξιωματικής αντιπολίτευσης. Ρε παιδιά, αφού τα έχετε κάνει όλα τέλεια πώς συμβαίνει και βρισκόμαστε σταθερά στη γωνία; Ο Αλέκος Αλαβάνος προσήλθε στο Κοινοβούλιο με τη σιγουριά μιας αναμφισβήτητης επιτυχίας: της Χάρτας των Αθηνών και του πρώτου συνεδρίου της Ευρωπαϊκής Αριστεράς. Κι είναι κρίμα που οι λοιπές πολιτικές δυνάμεις δεν αναφέρθηκαν σ' αυτό το μείζον γεγονός. **Μ.Σ.**

ΠΟΙΜΕΝΑΣ

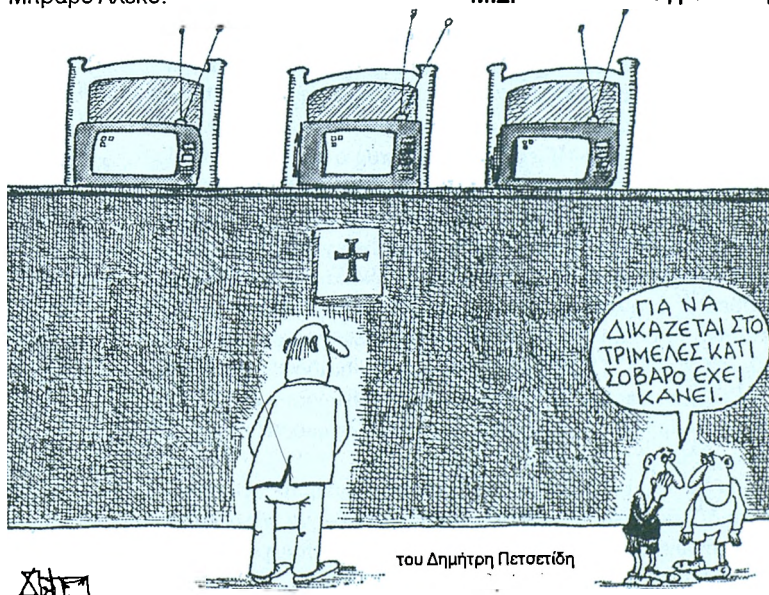
Αυτή είναι είδηση! Ιερέας εξέδιδε «ιέρειες του έρωτα» –και δη αλλοδαπές– στη Μυτιλήνη, έναντι αμοιβής φυσικά. Παράλληλα φρόντιζε και για την εξομολόγηση παντρεμένων πελατών του. Άραγε εφοδίαζε τις κοπέλες και με πιστοποιητικά καθ' όλα χρήσιμα για την εισαγωγή τους στις ανώτατες ιερατικές σχολές;

Σως

ΦΟΥΑ ΓΚΡΑ

Ρε σεις, φαντάζεστε να ήταν ο Καραμανλής αρχηγός του νέου ΠΑΣΟΚ; Θα πέταγε το κόμμα, το οποίο εκπροσωπεί κατ' ουσίαν την κεντροδεξιά στον τόπο. Εξάλλου ο Κωστόκης τι είναι στο βάθος; Μια διασταύρωση Καραμανλή και Σημίτη είναι, με λίγη από Μπαϊρακτάρη... Φουά γκρα με τζατζίκι δηλαδή!

Τζιμ Μπούκης

ΩΣ ΠΟΤΕ ΠΑΛΛΗΚΑΡΙΑ;

Ως χώρα που υποκύπτει στις μεταπτώσεις του παλιμπαλιδισμού, εύλογο είναι η Ελλάδα να δυσκολεύεται ν' απαλλαγεί από τον μυσταγωγικό συμβολισμό των μαθητικών παρελάσεων. Πόσο αθεράπευτο είναι το τραύμα της εθνικής μας μοναξιάς ώστε ν' αναζητούμε την τόνωση μέσ' από χρεοκοπημένες επιδείξεις εθνικισμού; Τις ξεκίνησε ο Μεταξάς στο πλαίσιο της πειθαρχημένης μετάβασης σε μια στρατιωτικοποιημένη κοινωνία. Εμείς τις διατηρούμε αναλλοίωτες για να μην προσβάλουμε την ιερότητα των εθνικών παραδόσεων!

Είδαμε τις απαράδεκτες σκηνές με τους γονείς να αποσύρουν βίαια τα παιδιά τους από τις παρελάσεις, επειδή οι σημαιοφόροι ήταν Αλβανοί. Καλά, δεν βρέθηκε ένας εισαγγελέας να επέμβει, μόνο και μόνο για την ψυχική αναστάτωση που προκάλεσαν στα παιδιά; Και έπειτα να τους εξηγήσει ότι τα παιδιά τους οφείλουν να γίνουν πρώτα καλύτεροι μαθητές ώστε να κρατήσουν τη σημαία; Η ελληνική κοινωνία πρέπει ν' απαλλαγεί από τα συμπλέγματά της κι όχι ν' αποζητά περισυλλογή για να συγκαλύπτει τις υστερίες της. **Σως**

ΠΕΡΙ «ΙΣΧΥΡΗΣ» ΧΩΡΑΣ

Οι πρόσφατες δηλώσεις του αμερικανού υφυπουργού Εξωτερικών Νίκολας Μπερνς για τις υποτιθέμενες μειονότητες στην Ελλάδα, καθώς και για την υπόθεση των Σκοπίων, κανονικά δεν πρέπει να εκπλήσσουν κανένα. Αυτή ήταν η στάση του κ. Μπερνς έναντι της Ελλάδας ακόμα και κατά την περίοδο που υπηρετούσε ως πρέσβης στην Αθήνα. Όπως ήταν και η στάση του διαδόχου του Τόμας Μίλερ, του ανθρώπου ο οποίος ενεργούσε περισσότερο ως έμπορος που επέβαλλε στην ελληνική κυβέρνηση τις αγορές που βόλευαν την Ουάσινγκτον, παρά ως διπλωμάτης, πράγμα που, όπως λέγεται, κάνει και ο σημερινός πρέσβης κ. Ρις.

Πάλι όμως δεν πρέπει να νιώθει κανείς έκπληξη. Οι διαδοχικοί πρεσβευτές εκτελούν απλώς τις εντολές των προϊσταμένων τους (μεταξύ τους ο προηγούμενος υπουργός Εξωτερικών Κόλιν Πάουελ, φίλος του Γ. Παπανδρέου, αλλά και η διάδοχός του Κοντολιζα Ράις), οι οποίοι, κατά πάγια τακτική, θεωρούν την Ελλάδα «ξέφραγο αμπέλι» και «φτωχό συγγενή», έτοιμο να τους κάνει όλα τα χατίρια.

Και είναι περιττό, αλλά και επικίνδυνο, να κομπάζουν κάποιοι πολιτικοί μας –όπως ο αρχηγός του ΠΑΣΟΚ– για την φιλία των Αμερικανών και για τον σεβασμό που δείχνουν προς τη μια ή την άλλη κυβέρνηση. Η ισχυρή χώρα αλλού φαίνεται! **Τ.Κ.Δ.**

ΑΝΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΕΠΙ ΘΥΡΑΙΣ

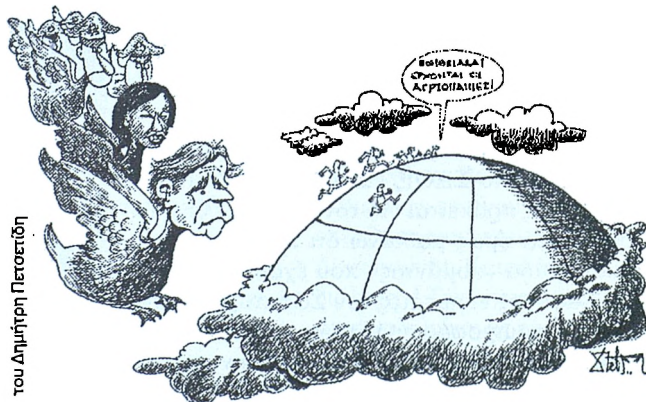
Θα γίνει τελικά και μάλιστα σύντομα ο ανασχηματισμός, επιμένουν οι συνήθεις «καλά πληροφορημένες» πηγές, που ούτε καν τη νοοτροπία του Καρμανλή δεν έχουν καταλάβει. Πόσο μάλλον τις μύχιες σκέψεις του, που τις κρύβει ακόμα και από τον Ρουσόπουλο και τον Αγγέλου. Τα τελευταία πάντως σενάρια θέλουν τον Μείμαρράκη να αντικαθιστά τον Ρουσόπουλο στη θέση του υπουργού Επικρατείας και να αναλαμβάνει τον συντονισμό του κυβερνητικού έργου.

Δεν ξέρω αν θα τα καταφέρει σε αυτό το τελευταίο, αλλά είναι σίγουρο ότι έτσι θα σταματήσουν οι διαρροές από τη ΔΑΚΕ προς τα έκτακτα τηλε-δικεία. Μήπως νομίζατε ότι τις κάνουν οι Πασόκοι; Λάθος νομίζατε. Αυτοί πλέον στηρίζουν ΝΔ, για να χωνέψουν όσα έφαγαν. Όσο για τον Ρουσόπουλο, πολλοί θα ήθελαν να τον δουν στο υπουργείο Πολιτισμού, όπου μάλλον θα διαπρέψει επειδή μεταξύ των άλλων έχει διαβάσει και 9.000 βιβλία. Κυβερνητικός εκπρόσωπος ακούγεται ότι θα αναλάβει ο σημερινός υφυπουργός Εξωτερικών Στυλιανίδης. **Π.Π.**

ΑΚΕΦΙΕΣ

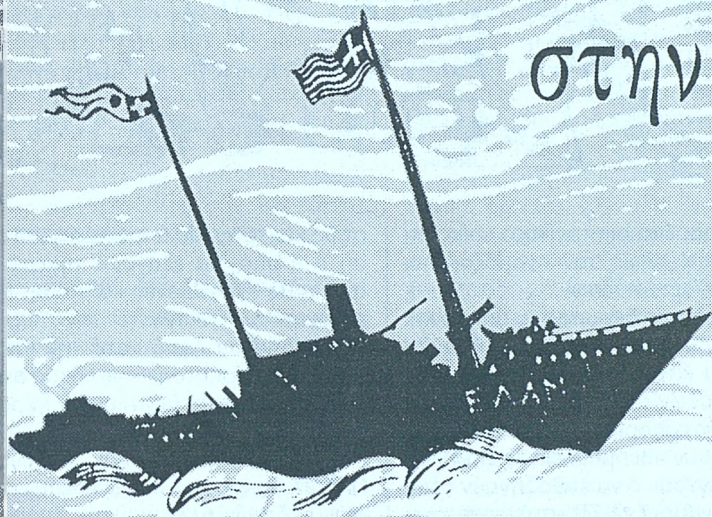
Βαρύς και συνοφρυωμένος αποτυπώνεται όλο και συχνότερα στον αμελικτο φωτογραφικό φακό ο Κώστας Καρμανλής. Τι είναι αυτό που τον απασχολεί; Μήπως έτσι πασχίζει να επιδεικνύει και αποδεικνύει τη σοβαρότητα και την

ακύμαντη αποφασιστικότητα του ηγέτη; Ή προσπαθεί να συγκρατήσει με σφιγμένο ψυχή τα νεύρα του για τα όσα καθημερινά συμβαίνουν στο έρμο τόκομα; Όπως και να το κάνουμε, όσα συμβαίνουν τελευταία σε κυβέρνηση και κόμμα δύσκολα «χωνεύονται». Εξ ου και το φούσκωμα... **Σως**

ΑΓΓΕΛΑ ΚΑΣΤΡΙΝΑΚΗ

Η λογοτεχνία στην ταραγμένη δεκαετία 1940-1950

Μια εξιστόρηση των πνευματικών φαινομένων αλλά και των ανθρώπινων συμπεριφορών στα ταραγμένα χρόνια του πολέμου, της Κατοχής και του εμφυλίου, εστιάζει στις αναπάντεχες όψεις της εποχής και δοκιμάζει να κλονίσει ποικίλα μυθεύματα.

ΠΟΛΙΣ

«Γουρούνια, Εκδότες, Δημοσιογράφοι»

Για το γκρίζο που κιτρινίζει

του Στέφανου Προτεστατί

Το πελατειακό κράτος και το μηντιακό καθεστώς σε σύγκρουση ή συνεργασία; Σε πόλεμο μέχρις εσχάτων ή πλήρη ταύτιση; Το δίλημμα είναι σαφώς ψευδοδίλημμα.

Η επέτειος της 17ης Νοέμβρη πλησιάζει και θ' ακούσουμε πάλι την κραυγή που δονεί τα πλήθη των νέων με τα μαύρα πουκάμισα που τους έλεγαν αλήτες: Μπάτσοι, γουρούνια, δολοφόνοι (το κλασικό), αλλά και Γουρούνια, αλήτες, δημοσιογράφοι (το μετανεωτερικό). Γύρω τους οι κάμερες θα κάνουν, όπως πάντα, τη δουλειά που ξέρουν. Από τη μια οι σκύλακες της εξουσίας κατά Πλάτωνα και απ' την άλλη τα παιδιά του λαού, οι μαχητές ρεπόρτερ και οι εργάτες της αλήθειας που σιγά σιγά μεταλλάχθηκαν –όπως όλα άλλωστε– σε ηρακλειδείς του μηντιακού στέμματος, τα βαριά χαρτιά των αφεντικών τους στη «μάχη» της τηλεθέσης όπως κομψά λέγεται.

Από την εποχή του δημοσιολόγου-δημοσιογράφου Γεωργαλά, που έγινε υπουργός-προπαγανδιστής της Χούντας, δεν έχουν αλλάξει πολύ τα πράγματα. Κυρίως δεν έχει αλλάξει η δομή και η βαθύτερη λειτουργία της τηλεόρασης, την οποία εισήγαγε στα χρηστά μας ήθη, μην το ξεχνάμε, η δικτατορία. Οι «ειδήσεις» της YENEΔ είχαν και τότε ό,τι έχουν και τώρα ως leading programme. Δηλαδή το πρόγραμμα που συγκεντρώνει λόγω της δημοφιλίας του υψηλή τηλεθέση και άρα φέρνει «έτοιμο» κοινό στην σπέκουλα της πληροφορίας που θ' ακολουθήσει: Ο «Άγνωστος πόλεμος» τότε, η «Λάμψη» ή «Η βέρα στο δεξί» τώρα. Τουτέστιν ένας Φώσκολος παντός καιρού και μια δεξιά αισθητι-

κή που παραμένει ακατανίκητα επίκαιρη και influential όπως την ονομάζουν οι κοινωνιολόγοι των μέσων.

Σ' αυτό το τοπίο δεν υπάρχει άσπρο και μαύρο. Το κυρίαρχο χρώμα είναι το γκρίζο που κιτρινίζει – και η περίοδος των εκπτώσεων σταθερή. Όσο χαμηλότερα, τόσο εμπορικότερα! Και βέβαια δεν υπάρχουν «θεσμοί» εκτός παιγνίου που να ελέγχουν ή να καθοδηγούν τους εκτρεπομένους. Το ΕΣΡ κατήντησε γραφικό ειρηνοδικείο, κατά την επιτυχή έκφραση του Ροδόλφου Μορώνη. Το κράτος κατέστη καθ' ολοκληρίαν μηντιακό και οι άνθρωποι των μήντια βρίσκονται στην καρδιά της εξουσίας. Οι Πάνος Παναγιωτόπουλος και Θόδωρος Ρουσόπουλος είναι απλώς η τελευταία φάση μιας εξέλιξης που άρχισε πάρα πολύ παλιά.

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΚΑΙ ΕΡΓΟΛΑΒΟΙ

Κάποτε οι δημοσιογράφοι χωρίζονταν σε δεξιούς και κεντρώους, με τους ακραιφνείς αριστερούς μια μειοψηφία: Από τον Καλαποθάκη και τον ΓΑΒ ή την κόρη του Ελένη Βλάχου ως τον Δημήτριο Λαμπράκη, τον Κόκκα, τον Τζώρτζη Αθανασιάδη ή τον Μομφεράτο η διαδοχή υπήρξε κατά το μάλλον ή ήττον σοβαρή και συνεπής. Οι εκδότες ήσαν πάνω απ' όλα εφημεριδάδες με θητεία στον κλάδο και με άποψη ως προς την δεοντολογία του δημοσιογραφικού λειτουργήματος. Η ταύτιση μ' έναν πολιτικό ή μ' ένα κόμμα ήταν ασφαλώς καθε-

στώς και τότε, αλλά η αναίτια μετακίνηση ή η υπόγεια εξαγορά τιμωρούνταν από τους αναγνώστες και παθητικά και ενεργητικά. Θυμηθείτε την πυρκαγιά στην Χρήστου Λαδά κατά την Αποστασία, όταν ο Χρήστος Λαμπράκης αποφάσισε να μην στηρίζει πια τον γέρο Παπανδρέου.

Η μεταπολίτευση και κυρίως το ΠΑΣΟΚ έφερε μια νέα γενιά επιχειρηματιών εκδοτών αλλά και την άνοιξη της ιδιωτικής τηλεόρασης και της γοητείας της έγχρωμης πληροφόρησης. Νομοτελειακά το έγχρωμο έγινε γρήγορα παραδολό. Οι δημοσιογράφοι πλέον χωρίζονταν σύμφωνα με τους επιχειρηματίες στους οποίους εργάζονταν και τους οποίους καθοδηγούσαν παρασκηνακά: Κοσκωτάς, Πόπωτας, Βαρδινογιάννηδες, Μπόμπολας, Τεγόπουλος, Κυριακού, Κουρήδες, Αλαφούζοι, Κόκκαλης – με τελευταίο όνομα, που όμως ακόμη δεν πλασαρίστηκε στην οικογένεια των μεγαλοεπιχειρηματιών-εκδοτών, αυτό της Γιάννας και του Θόδωρου Αγγελόπουλου.

Η παλιά καλή συνταγή τώρα άλλαξε. Οι δημοσιογράφοι πια δεν υπηρετούν, έστω τύποις, ένα κόμμα και μια πολιτική θέση αλλά έναν μηντιακό οργανισμό που χρησιμοποιεί την έντυπη ή την ηλεκτρονική του δύναμη για να επηρεάζει την πολιτική εξουσία. Τα «νέα τζάκια» του Ανδρέα και οι εργολάβοι-μηντιοκράτες του Μητσοτάκη και του Σημίτη είναι πλέον η αόρατη πλην παντοδύναμη

πλευρά της εξουσίας. Οι καναλάρχες-εκδότες συνεδριάζουν το 1989 για ν' αποφασίσουν αν τους συμφέρει η περαιτέρω στήριξη του πανταχόθεν βαλλόμενου και πολλαπλώς εκτεθειμένου Ανδρέα Παπανδρέου και συμφωνούν στο διάλειμμα Μητσοτάκη.

Η ιστορία θα επαναλαμβανόταν μια δεκαετία αργότερα. Εξ ου και το μένος, άσφαιρο προσώρας, του νεότερου Καραμανλή κατά του εκδοτικού κατεστημένου αλλά και οι «ρεαλιστές» συνεργάτες του που συνιστούν συμβιβασμό. Και φθάνουμε στο εξής οξύμωρο: Ο Καραμανλής να εξέρχεται πανίσχυρος κατά τις πρόσφατες εκλογές του 2004 έχοντας απέναντί του όλον τον δύσοσμο όγκο των μηντιακών συμφερόντων και να βρίσκεται σήμερα σε κατάσταση πρώιμης αποσύνθεσης εξαιτίας του διστακτικού και ενοχικού τρόπου με τον οποίο χειρίστηκε και χειρίζεται ακριβώς τα ΜΜΕ και τις ηγεσίες τους. Και έσται η ετέρα πλάνη χείρων της πρώτης...

ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΙ - ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΕΣ

Πώς φτάσαμε όμως στο «γουρούνια, αλήτες, δημοσιογράφοι»; Οι ασύδοτες κάμερες, η αγυρτεία της τηλε-εικόνας και το χαμηλό επίπεδο των νέων σπαρ που συνδύαζαν ιταμότητα και αγραμματοσύνη αλλά και ισχυρές διασυνδέσεις με το κόμμα και τους χρηματοδότες του, ήσαν η οδυνηρή εξήγηση. Τώρα πλέον η συνταγή έχει ως εξής: ο -κομματικός- δημοσιογράφος δεν επιλέγει μια από τις τρεις κυρίαρχες πολιτικές δυναστείες του τόπου: δηλαδή, κατά σειράν εμφανίσεως, τους Παπανδρέου, τους Καραμανλήδες ή τους Μητσοτάκηδες (αλλιώς: Πελοπόννησος, Μακεδονία, Κρήτη, με τους Μητσοτάκηδες να διεκδικούν αλλά και να ξεπουλούν την κληρονομία του Βενιζέλου). Ούτε τώρα ο φέρελπις δημοσιογράφος, που γράφει με τα πόδια και σκέφτεται με το στομάχι, ποντάρει στον πιο γκανιάν κρατικοδίαιτο επιχειρηματία. Από την εποχή του Σωτήρη Κωστόπουλου ως τον Γιώργο Πανταγιά, «δημοσιογράφων» του κινήματος, έχουν αλλάξει πολλά και τίποτε. Ο Πέτρος Κωστόπουλος ή ο Πετράκης Ευθυμίου πέρασαν από τη σχολή Λαλιώτη και το Αντί (!) στις επικερδείς αισθησιακές (!!!) εκδόσεις ή τους υπουργικούς θώκους, ενώ άλλοι σοβαρότεροι όπως ο Φώτης Γεωργουλές δημιούργησαν την αισθητική του Κλικ ή πέρασαν από τον 902 Αριστερά

στα FM στο κανάλι του Κόκκαλη σαν τον παντός καιρού Παύλο Τσίμα.

Κι όμως, όλα αυτά μπορούν να θεωρηθούν πταίσματα εμπρός στο νέο κύμα των δημοσιογράφων-εκμαυλιστών της κοινής γνώμης. Πρόκειται για τους δημοσιογράφους-συμβούλους των επιχειρηματιών-εκδοτών που θα γίνουν σταδιακά εκδότες οι ίδιοι με ίδια ή αλλότρια κεφάλαια. Μετρήστε περιπτώσεις: Ν. Κακαουνάκης, Γ. Κύρτσος, Δ. Ρίζος, Θ. Αναστασιάδης, Γ. Τράγκας, Μ. Τριανταφυλλόπουλος και εσχάτως οι πρώην του Έθνους Μπενέκος και Δελατόλας, εξ απορρήτων του Μπόμπολα ως πρόσφατα, που αγόρασαν το Ποντίκι και διαπραγματεύονται τον Flash.

Η αγορά μάλιστα βοά πως και στην περίπτωση του Θέματος και στην περίπτωση του ραδιοσταθμού του Κόκκαλη τα κεφάλαια ανήκουν στους δημοσιογράφους-επιχειρηματίες-επενδυτές τους ίδιους. Εξέλιξη; Εξέλιξη! Οι ενδιάμεσοι κεφαλαιούχοι πια παραμερίζονται για ν' αναδυθεί μια νέα τάξη δημοσιογράφων-χρηματοδοτών που διαχειρίζονται μόνοι τους το πνευματικό τους(;) προϊόν. Η «Ζούγκλα» είναι απλώς η βιτρίνα και ο κράχτης.

Η επιτυχία του Θέματος που κάθε άλλο παρά ευκαιριακή αποδείχτηκε, επιβάλλει αλλαγή των όρων του παιχνιδιού. Ήδη οι παραδοσιακοί εκδότες και τα τρία κυρίαρχα κάποτε φύλλα της κυριακάτικης ενημέρωσης, δηλαδή το Βήμα, η Ελευθεροτυπία και η Καθημερινή βρίσκονται σε μέτρια απόγνωση. Δεν χάνονται μόνο τα φύλλα αλλά και τα διαφημιστικά πακέτα, ου μην αλλά και το κύρος ή η δυνατότητα παρέμβασης στα διάφορα κυβερνητικά επίπεδα. Παιχνίδι πλέον κάνει η φυλή των Κιμάκη και γι' αυτό τον λόγο σέρνεται στα τηλε-παράθυρα και τις τηλε-δίκες της όλη η τρέχουσα κοινοβουλευτική και κυβερνητική μπασκλασαρία. Απίστευτο: ο Κακαουνάκης φωνάζει στον γ.γ. του κυβερνώντος κόμματος «Άσε μας, ρε Βαγγέλη!» και ο τελευταίος απαντά: «Ξέρετε πόσο σας εκτιμώ, κ. Κακαουνάκη!» Έλεος από το τόσο πολιτικό kitsch! - που θα έλεγε και ο ερίτιμος κ. Τράγκας, εκδότης και συμπαρουσιαστής του κ. Χατζηνικολάου.

Και το τελευταίο παράδειγμα που αποκαλύπτει ανάγλυφα την σύμπτωση εξουσίας και ΜΜΕ: την περασμένη εβδομάδα απεπέμφθη ο υποδιοικητής του ΙΚΑ μετά από αποκαλύψεις του Μάκη και χρησί- λιας του υποδιοικητή με ρεπόρτερ της «Ζούγκλας». Υπενθυμίζεται πως τη μέθοδο των λαθραίων ηχογραφήσεων προς διαπόμπευση και πλάκα πρωτοεγκαινιάσαν οι λόγιοι του ΔΟΛ και οι επιλογές της ΕΡΤ των Παναγόπουλου-Σπυρόπουλου-Παπουτσάνη κ.κ. Λάλας και Ταγματάρχης, τα επονομαζόμενα «κακά παιδιά». Βλέπετε, όλα τα «κακά» έχουν την ίδια, έντονη αποφορά, ου μην αλλά και προέλευση. Ο αντιπρόεδρος του Alpha και διαπρύσιος υποστηρικτής των συμφερόντων του προέδρου κ. Κοντομηνά λοιπόν -τα κόκαλα του αυτόχειρα Π. Σφηνιά- τρίζουν εξακολουθητικά- κ. Νίκος Χα-τζη-νι-κο-λά-ου ενημέρωσε κατά δήλωσή του το απόγευμα τον κ. Ρουσόπουλο ότι στο δελτίο του θα «αποκαλυφθεί» ο τάλας υποδιοικητής. Ο κ. Ρουσόπουλος έστειλε στο αρμόδιο παράθυρο τον υφυπουργό του απουσιάζοντος υπουργού κ. Παναγιωτόπουλου για να καθαιρέσει θεαματικά και σε ζωντανό τηλεοπτικό χρόνο τον «αμαρτωλό». Η δικαιοσύνη απεδόθη. Η γκιλοτίνα της γαλικής τρομοκρατίας του 1789 στις μέρες μας λέγεται τηλε-δικείο. Ο μπερλουσκονισμός δεν είναι μόνο ιταλικό φαινόμενο... Και η τηλεόραση είναι κυρίως ό,τι δεν φαίνεται.

ΥΓ.: Financial Crimes λέγεται η περιοδική έκδοση της πρωτοβουλίας Γένοβα 2001 δημοσιογράφων-εργαζομένων ΜΜΕ που αγωνίζεται για την εξυγίανση στο χώρο του Τύπου.

ΥΓ.: Financial Crimes λέγεται η περιοδική έκδοση της πρωτοβουλίας Γένοβα 2001 δημοσιογράφων-εργαζομένων ΜΜΕ που αγωνίζεται για την εξυγίανση στο χώρο του Τύπου.

Δεν μιλάνε ποτέ για σκοινί στο σπίτι του κρεμασμένου

του Π. Εσκομπάρ

Στο κείμενο αυτό δεν θα ακολουθήσουμε τους υπερασπιστές των τηλεοπτικών «ηθών», ούτε τους όψιμους σταυροφόρους κατά των «τηλεδικείων». Κυρίως επειδή οι περισσότεροι σιγοντάρισαν τη «δημοσιογραφική εξαθλίωση» και τις «ύποπτες τηλεοπτικές συνωμοσίες», πίσω από το φως των προβολέων, καλά μακιγιαρισμένοι στο παρασκήνιο. Πού άρχισαν αλήθεια την καριέρα τους οι «σινιέ» βλαχογιάπηδες που λιοδορούν σήμερα την εξοργισμένη «καθεστηκυία τάξη», συνοδεία πλαστικών και διάτρητων καλλονών; Ποια «σοβαρά» έντυπα φιλοξένησαν και ενεθάρρυναν παλαιότερα τις μαύρες τρύπες που πλημμύρισαν τον δημόσιο βίο με την γκλάμουρ δυσωδία τους;

Ούτε φυσικά θα υπερασπιστούμε εκείνους που ως «τηλεοπτικοί εισαγγελείς» σπίνουν καθ' εκάστην «τηλεδικεία» με συνοπτικές διαδικασίες από συγκεκριμένες συχνότητες. Όχι επειδή συμπάσχουμε με τα θύματά τους – όποιος ανακατεύεται με τα πίτουρα τον τρών' οι κόττες. Αλλά επειδή αναδεικνύοντας σε «πρώτο θέμα» διάφορα «πταίσματα», απομακρύνουν το φως των προβολέων από τους πραγματικούς εκμαυλιστές του δημοσίου βίου και αφήνουν ανενόχλητη την πραγματική διαπλοκή. Ποιος από αυτούς άραγε ασχολήθηκε κάποτε με τα πεπραγμένα των διάφορων εθνικών προμηθευτών και κατασκευαστών; Ποιον συμφέρει στην πραγματικότητα η αποδόμηση του πολιτικού συστήματος στη σημερινή συγκυρία, μέσω συγκεκριμένων εκπομπών; Αφήνουμε τις απαντήσεις σε άλλους, πιο ειδικούς από εμάς στα επικοινωνιακά, που απέτυχαν παταγωδώς

όταν επιχείρησαν να «ελέγξουν» το σύστημα.

Θα σταθούμε μόνο στη συχνή, τελευταία, ενασχόληση ορισμένων «τηλεδικείων» με μικρές ή μεγάλες, υπαρκτές, ή ανύπαρκτες υποθέσεις ναρκωτικών, με αφορμή κυρίως την on line παραίτηση του υποδιοικητή του ΙΚΑ Ν. Γερασίμου. Ο κ. Γερασίμου εξαναγκάστηκε σε παραίτηση επειδή μεταξύ των άλλων κατηγορήθηκε στο κεντρικό δελτίο ειδήσεων του τηλεοπτικού σταθμού Alpha ότι πήγε ως μάρτυρας υπεράσπισης ενός κατηγορουμένου για εμπορία ναρκωτικών. Κατόπιν τούτου δικαιούμεθα να θέσουμε προς διερεύνηση στους τηλεοπτικούς «εισαγγελείς» και «ενόρκους» το εξής ερώτημα: Πώς θα έκριναν άραγε το γεγονός ότι σε ένα όχι και τόσο πολύ μακρινό παρελθόν ο ιδιοκτήτης του σταθμού Alpha κ. Δ. Κοντομηνάς προσήλθε και αυτός ως μάρτυρας υπεράσπισης ενός άλλου υποδίκου, για μια άλλη μεγάλη υπόθεση ναρκωτικών που προκάλεσε πολύ μεγαλύτερο σάλο πριν από δέκα χρόνια;

Πρόκειται για την «υπόθεση Κακέτση» η οποία ταλαιπώρησε τον ίδιο, τους αναγνώστες των εφημερίδων και το δημόσιο βίο επί μήνες, αμέσως μετά την «ανατροπή» της κυβερνήσεως Μητσotάκη. Μια εκτενής περιγραφή της υπόθεσης υπάρχει στο φύλλο της 22/9/1994 της εφημερίδας *Ποντίκι*, η οποία επίσης ασχολήθηκε προσφάτως με παρόμοιες διαδικασίες συνοπτικής καταδίκης, όταν «αποκάλυψε» ότι η κυβέρνηση έδωσε μέσω του υφυπουργού Ανάπτυξης Γ. Σαλαγκούδη τα Μεταλλεία Κασσάνδρας στον ρουμάνο επιχειρηματία Φρανκ Τίμις, τον οποίο εί-

χε κατηγορήσει στο παρελθόν ως έμπορο ναρκωτικών.

Παρακολουθείστε λοιπόν τι θα συμβαίνει αν εφαρμόζαμε κι εμείς τη «δημοσιογραφία» που διδάσκεται καθημερινά από συγκεκριμένα κανάλια. Σύμφωνα με όσα έγραφε λοιπόν πριν από έντεκα χρόνια το *Ποντίκι*, η υπόθεση Κακέτση άρχισε όταν συνελήφθη με ναρκωτικά κάποιος Αλέξης Αλεξίου, ο οποίος εργαζόταν ως «σωματοφύλακας» στο κέντρο Νεράιδα του «Στηβ» Κακέτση. Στην αρχή ο Αλεξίου ισχυρίστηκε ότι έπαιρνε τα ναρκωτικά από κάποιον «Τούρκο» που ερχόταν στην Ελλάδα με ιστιοφόρο σκάφος. Γρήγορα όμως άλλαξε την αρχική του κατάθεση και κατηγορήσε τον κ. Κακέτση ότι αυτός ήταν ο έμπορος ναρκωτικών. Έτσι ο κ. Κακέτσης συνελήφθη, παρόλο που φώναζε ο άνθρωπος ότι επρόκειτο περί σκευωρίας, και παρέμεινε φυλακισμένος και υπόδικος για μεγάλο διάστημα μέχρι να απαλλαγεί. Η υπόθεση συγκλόνισε τότε το... παρασκήνιο, επειδή ενεπλάκησαν όχι μόνο μεγάλα και μικρά ονόματα της νύκτας και του κοινού εγκλήματος αλλά και παρόντες του δημοσίου βίου.

Αλλά δεν μας ενδιαφέρουν εδώ τα «ντεσού» της σκοτεινής και προφανώς άδικης για τον κ. Κακέτση υπόθεσης εκείνης. Με αφορμή όσα διαπραττόνται τελευταία από την τηλεόραση, μας ενδιαφέρει μόνο το γεγονός ότι ο κ. Κοντομηνάς προσήλθε ως μάρτυρας υπεράσπισης του κατηγορούμενου τότε κ. Κακέτση και μάλιστα στην πιο κρίσιμη φάση της υπόθεσης, όταν η δικαιοσύνη δεν είχε αποφανθεί οριστικά και κανείς δεν γνώριζε αν ήταν ένοχος ή αθώος. Συγκεκριμένα ο κ. Κοντομη-

νάς προσήλθε στις 14/1/1994 στον ανακριτή Στ. Πανταζή και κατέθεσε τα ακόλουθα:

«Είμαι φίλος και γνωρίζω τον Κακέτση Ευστράτιο 6-7 χρόνια. Πηγαίνω αρκετές φορές στον μαγαζί του, έχουμε κάνει εκδηλώσεις της εταιρείας μας, το λέω γιατί είμαι διευθυντής της Interamerican, και έχω αρίστη εντύπωση για το χαρακτήρα του, έχω κάνει παρέα μαζί του κοινωνικά ώστε να μου έχει δοθεί η ευκαιρία να γνωρίζω τον χαρακτήρα του αρκετά καλά. Γνωρίζω ότι δεν συμπαθεί την ιδέα των ναρκωτικών για τα παιδιά, πιστεύω λόγω του γιου του που αγαπάει και φροντίζει σαν ένας καλός πατέρας. Δεν πιστεύω ότι μπορεί να έχει ανάμιξη σε υποθέσεις ναρκωτικών. Άλλο τίποτα δεν έχω να προσθέσω».

Η κατάθεση του κ. Κοντομηνά υπέρ του κ. Κακέτση έγινε με αφορμή την αίτηση αποφυλάκισης που είχε υποβάλει τότε ο τελευταίος. Λίγες μόνο εβδομάδες αργότερα, στις 25/2/1994, η εισαγγελέας Ξένη Δημητρίου-Βασιλοπούλου απέρριψε με πρότασή της στο Συμβούλιο Πλημμελειοδικών την αίτηση Κακέτση και έγραψε τα εξής σχετικά με το ερώτημα αν είχε ή όχι ο κατηγορούμενος τη δυνατότητα να κινείται με σκάφος στο Αιγαίο στην επίμαχη περίοδο: «Όσον αφορά το αν είχε τη δυνατότητα να κινείται με σκάφος, αυτό προκύπτει αβίαστα από τον ίδιο τον κατηγορούμενο, που αναφέρει πως κατά το καλοκαίρι του 1993 ανέβηκε στο σκάφος "Μπενεγκάρια" του φίλου του Δ. Κοντομηνά τρεις-τέσσερις φορές, έστω κι αν η σύζυγός του Αικατερίνη-Ιωάννα Μπαλανίκα πούλησε το 1990 το δικό της σκάφος».

Μπορούμε δηλαδή να υποθέσουμε ότι στην ανάκριση ρώτησαν τον κ. Κακέτση αν είχε σκάφος την περίοδο που τον κατηγορούσαν για εμπόριο ναρκωτικών και αυτός απάντησε «αβίαστα» ότι δεν είχε, αλλά ανέβηκε μόνο μερικές φορές στο σκάφος του κ. Κοντομη-

νά. Δεν είναι όντως περίεργο; Όπως έγραψε τότε το Ποντίκι, «εδώ δεν μιλάμε για αναψυχή, αλλά για εμπόριο ναρκωτικών...».

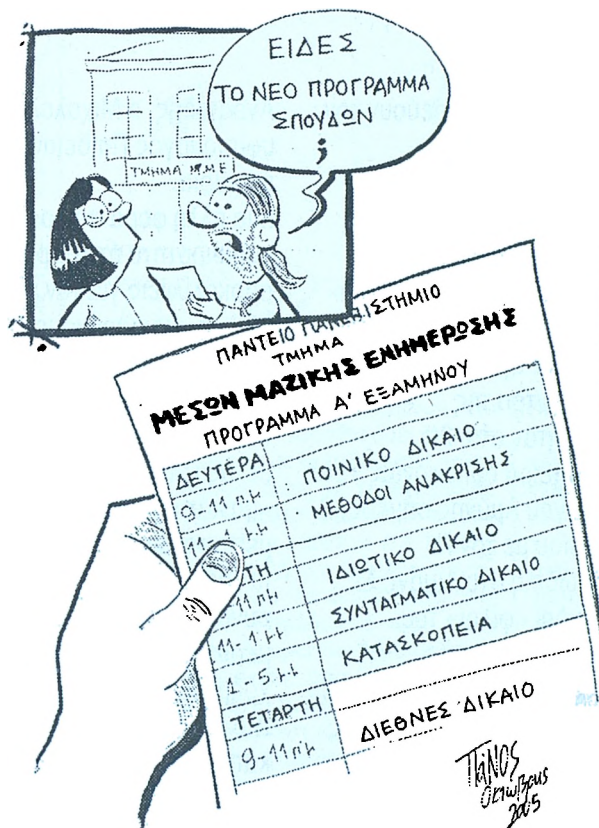
Σήμερα, ο εκάστοτε τηλε-εισαγγελέας επιστρατεύει κάθε γνωστή κι άγνωστη τεχνική εντυπωσιασμού και προ-

βάνεται αμέσως όποιος διαβάσει τη δικογραφία και θα έριχνε τον κ. Κοντομηνά στον Καιάδα της ανυποληψίας; «Μάρτυρας υπεράσπισης υπόδικου για εμπορία ναρκωτικών ο ιδιοκτήτης του Alpha» θα έσκουζαν κάθε βράδυ οι τηλεοπτικοί εισαγγελείς. «Στην πυρά,

στην πυρά!» θα απαντούσαν από κάτω οι χλιδάτοι ένορκοι, και ο κ. Κοντομηνάς θα αποκτούσε εσαεί τη ρετινιιά. Ιδίως αν ο τηλε-εισαγγελέας προσκόμιζε ως αναγνωστέο έγγραφο την κατάθεση ενός εμπλεκόμενου στην υπόθεση ανθρώπου της νύκτας που χρησιμοποιούσε αρχικά ως «σωματοφύλακα» ο κ. Κοντομηνάς και στη συνέχεια τον γνώρισε στον κ. Κακέτση. Η εν λόγω κατάθεση αναφέρεται με λεπτομέρειες σε κρυφές γκαρσονιέρες, χορεύτριες και μανεκέν, λευκές κυρίες από την Κολομβία και το Περού και «πάρτι οργίων» με πολύ γνωστούς επιχειρηματίες. Πράγματα μάλλον ανυπόστατα αν κρίνουμε από το σύνολο της υπόθεσης – γιατί όρκο δεν παίρνουμε για κανέναν.

Όμως αυτή δεν είναι δημοσιογραφία. Σε ένα δημοκρατικό καθεστώς ο καθένας μπορεί να προσέλθει ως μάρτυρας υπεράσπισης του φίλου του ή του πελάτη του, χωρίς

αυτό να σημαίνει ότι κηρύσσεται αυτομάτως συνένοχος. Και εφόσον ο κ. Κακέτσης απαλλάχθηκε τελικά, καλά έκανε και τον υπερασπίστηκε ο φίλος του κ. Κοντομηνάς, έστω και στο στάδιο της προδικασίας. Διότι ο δημόσιος βίος δεν είναι ζούγκλα για να κρίνεται ο καθένας για τόσο σοβαρά πράγματα χωρίς να ακολουθούνται οι στοιχειώδεις διαδικασίες ενός κράτους δικαίου. Και κυρίως όταν οι δήθεν γενναίοι δημοσιογράφοι που ασχολούνται μόνο με εύκολα θύματα δεν του δίνουν καν το δικαίωμα υπεράσπισης. Γιατί η καταγγελία γίνεται πάντα πρωτοσέλιδη και «πρώτο θέμα». Ενώ η διάψευση και η ανασκευή μπαίνει πάντα στα «φιλά».

βάλλοντας κυρίως τις αρνητικές πτυχές ενός περιστατικού οδηγεί στο προδιαγεγραμμένο αποτέλεσμα τον τηλεοπτικό όχλο που διψάει για αίμα, δίκην ρωμαϊκής αρένας. Δεν έχει καμία απολύτως σημασία αν υπάρχουν πραγματικά στοιχεία. Επειδή κανένας μας δεν είναι αναμάρτητος, στο τέλος βρίσκονται πάντα κάποια «στοιχεία», που τα επικαλούνται προς επίρρωση της βασικής κατηγορίας.

Τι θα γινόταν λοιπόν αν η υπόθεση αυτή συνέβαινε σήμερα και κάποιο άλλο κανάλι ακολουθούσε τις ίδιες μεθόδους εύκολου εντυπωσιασμού; Θα αγνοούσε τα πραγματικά στοιχεία και τις σαφείς υπόνοιες περί σκευωρίας εναντίον του κ. Κακέτση που αντιλαμ-

Ο πόλεμος των πολιτικών του Πειραιά γίνεται τη νύκτα

του Θ. Μανιάτη

Στους ρυθμούς των «παιδιών του Πειραιά» χορεύουν τον τελευταίο καιρό η κυβέρνηση και η τηλεοπτική αντιπολίτευση. Από τα σκάνδαλα στα τελωνεία, στο λαθρεμπόριο πετρελαίων, και από τον εξαναγκασμό σε παραίτηση του Α. Ρεγκούζα μέχρι την αυτόβουλη παραίτηση Μαντούβαλου, τα πιο κραυγαλέα «σκάνδαλα» αφορούν τον Πειραιά. Το μεγαλύτερο λιμάνι της χώρας είχε καιρό να απασχολήσει τόσο πολύ την επικαιρότητα. Τελευταία φορά που βρέθηκε στο κέντρο της δημοσιότητας με ιδιαίτερη ένταση, ήταν στις 20 Ιανουαρίου 2001, όταν έγινε η απόπειρα δολοφονίας κατά του βουλευτή της ΝΔ, και υφυπουργού Αμύνης σήμερα, Β. Μιχαολιάκου. Οι κόντρες του οποίου με τον Π. Μαντούβαλο έχουν μείνει παροιμιώδεις στο Λιμάνι. Σε σημείο μάλιστα που κάποιοι άσπονδοι «φίλοι» του τελευταίου έφτασαν να ισχυριστούν ότι «ηθικός αυτουργός» της βομβιστικής επίθεσης ήταν πολιτικός του Πειραιά... Όπως και να 'χει, άπαντες οι Νεοδημοκράτες στο Λιμάνι, Μαντούβαλος, ο δήμαρχος της πόλης

Αγραπίδης, ο Μιχαολιάκος, ο βουλευτής Π. Μελάς και ο υφυπουργός Παιδείας Καλός, είναι από καιρό στα μαχαίρια.

Μία άλλη φορά που ο Πειραιάς μπήκε δυνατά στην επικαιρότητα ήταν προ οκταετίας, όταν έγιναν μεγάλες αποκαλύψεις για τον κόσμο –και τον υπόκοσμο– της νύχτας, τις παράνομες άδειες σε νυκτερινά κέντρα και τη διαπλοκή διεφθαρμένων αστυνομικών με τους νονούς. Τέλος, την τελευταία πενταετία, αλλά και στη δεκαετία του 1990, με αφορμή τα ξεκαθαρίσματα λογαριασμών μεταξύ μαφιόζων, έγινε γνωστή η δύναμη της λεγόμενης «μανιάτικης μαφίας» στον Πειραιά. Όλα αυτά μπλέκονται με τα τελωνεία, τις μεταφορές και το λαθρεμπόριο πετρελαίου, τους παράνομους εκτελωνισμούς και άλλες συναφείς δραστηριότητες, που αποτελούν όπως λέγεται μερικές από τις κύριες πηγές παραγωγής μαύρου χρήματος προς ενίσχυση εντεταλμένων του έθνους. Διότι, αφού οι ρυθμοί της διαπλοκής αναχαιτίστηκαν, από κάπου πρέπει να βγουν τα έξοδα.

Τον φάκελο των ερευνών της Αστυνομίας για τη βομβιστική επίθεση κατά Μιχαολιάκου το 2001, έξω από το σπίτι του στον Πειραιά, αναζητά τώρα το Μαξίμου, αφήνουν να διαρρεύσει κύκλοι της Ρηγίλλης. Η είδηση άρχισε να κυκλοφορεί στα δημοσιογραφικά στέκια λίγο μετά την ενδο-νεοδημοκρατική κόντρα στον Πειραιά, με πρώτο «θύμα» μέχρι στιγμής τον Π. Μαντούβαλο. Για να μην ταλαιπωρούνται όμως άδικα οι ερευνητές του Μαξίμου, τους πληροφορούμε ότι ο φάκελος βρίσκεται ακόμα(!) στην Αντιτρομοκρατική, διότι αυτή θεωρείται η αρμόδια υπηρεσία για να διαλευκάνει το «μυστήριο».

Οι ειδικοί της ΕΛΑΣ όμως, με τα πρώτα κιάλας ευρήματα στον τόπο της βομβιστικής επίθεσης, ανέφεραν στις εκθέσεις τους ότι κανένα από τα στοιχεία δεν θυμίζει 17 Νοέμβρη, ΕΛΑ ή κάποια άλλη από

τις γνωστές τρομοκρατικές οργανώσεις. Επίσης, η 17Ν με προκήρυξή της είχε αποποιηθεί κατηγορηματικά το κτύπημα, ενώ μετά τη σύλληψή τους, Κουφοντίνας και Σάββας Ξηρός, όταν ρωτήθηκαν από τον εισαγγελέα, το αρνήθηκαν και πάλι. Μάλιστα, στην προκήρυξη που έστειλε η 17Ν πολύ μετά τη βομβιστική ενέργεια, ανέφερε ότι οι διωκτικές αρχές «απέκρυσαν τα στοιχεία που συνέλεξαν» από την επίθεση, και ότι εάν η ίδια ήθελε να δολοφονήσει τον πολιτικό δεν θα έβαζε βόμβα, αλλά θα επέλεγε «το κλασικό 45αρι, αφού αυτός δεν τηρούσε κανένα σοβαρό μέτρο ασφαλείας, ενώ η περιοχή ήταν ιδανική για τέτοιου είδους ενέργεια».

Ωστόσο ο τότε υπουργός Δημόσιας Τάξης Μ. Χρυσοχοϊδης αμέσως μετά τη βομβιστική ενέργεια είχε σπεύσει να προδικάσει ότι πίσω της βρίσκεται κάποια τρομοκρατική οργάνωση. Ο υπουργός μάλιστα

είχε εκμεταλλευτεί στο έπακρο την επίθεση για να καλλιεργήσει επικοινωνιακά το αντιτρομοκρατικό κλίμα που κυριάρχησε ενάμιση χρόνο μετά, με τις συλλήψεις τμήματος της 17Ν, και να περάσει τον αντιτρομοκρατικό νόμο. Ξεχνάει άραγε κανείς ότι, με αφορμή και την απόπειρα δολοφονίας κατά του βουλευτή, ο κ. Χρυσοχοϊδης προανήγγειλε τις επικείμενες συλλήψεις τρομοκρατών, δήλωνε «αισιόδοξος» πως οι τρομοκράτες θα οδηγηθούν στη Δικαιοσύνη και καλούσε τη 17Ν «να παραδώσει τα όπλα»; Αλλά και ο κ. Μιχαολιάκος, που μέσα από το Τζάννειο εφάρμογε να λέει «δεν θα με φάνε, εγώ είμαι σκληρό καρδί», ενίσχυε σαφώς την εκδοχή Χρυσοχοϊδης, ενώ μέχρι πρότινος συμμετείχε ακόμα και στα μνημόσυνα για τα θύματα της τρομοκρατίας.

1. Ασφαλείς πληροφορίες πάντως, φέρουν τον κ. Χρυσοχοϊδης να είναι απόλυ-

τος γνώστης του «φακέλου Μιχαλολιάκου» που είχαν συντάξει οι αστυνομικές υπηρεσίες και να τον κρατάει ως επτασφράγιστο μυστικό στα συρτάρια του γραφείου του. Επίσης, από έρευνες και καταγραφή συνομιλιών που έκαναν πράκτορες της ΕΥΠ στη Νέα Σμύρνη προέκυψαν αρκετά ενδιαφέροντα στοιχεία που οδηγούν σαφώς σε άλλες κατευθύνσεις. Ιδού τι ανέφεραν οι ειδικοί της ΕΛΑΣ:

2. Στην έκθεση αυτοψίας τους οι πυροτεχνουργοί σημείωναν ότι για την κατασκευή του εκρηκτικού μηχανισμού χρησιμοποιήθηκε 12βολτη μπαταρία. Η 17N ουδέποτε είχε χρησιμοποιήσει παρόμοια μπαταρία. Αντίθετα, συνήθως χρησιμοποιεί πακέτο τετράγωνων μπαταριών που βρίσκονται στο εμπόριο. Ο ΕΛΑ μόνο μία φορά στην ιστορία του είχε χρησιμοποιήσει 9βολτη μπαταρία, ενώ όλες τις άλλες φορές ακολουθούσε το παράδειγμα της 17N.

3. Για την κατασκευή του μηχανισμού χρησιμοποιήθηκαν δύο γκαζάκια από τα οποία οι δράστες είχαν αφαιρέσει το αέριο και τα γέμισαν με εκρηκτική ύλη. Τόσο ο ΕΛΑ όσο και η 17N ουδέποτε είχαν κάνει τέτοια κατασκευή. Ούτε καν μάλιστα είχαν χρησιμοποιήσει γκαζάκια στις ενέργειές τους.

4. Η βόμβα είχε τοποθετηθεί σε μπαγκαζιέρα μοτοποδηλάτου, μέθοδο που ουδέποτε χρησιμοποιήσαν 17N και ΕΛΑ.

5. Ο εκρηκτικός μηχανισμός είχε τοποθετηθεί γυμνός στην μπαγκαζιέρα, σε αντίθεση με την πρακτική του ΕΛΑ, ο οποίος, για να τους κρύβει, τους κάλυπτε πάντα με ένα κομμάτι πανί, υπολείμματα του οποίου βρίσκονταν κατόπιν στον τόπο της έκρηξης.

6. Η βόμβα ήταν ισχυρή και από την έκρηξη σε έναν μικρό δρόμο, όπως εκεί που ήταν το σπίτι του κ. Μιχαλολιάκου, θα μπορούσε να προκαλέσει αρκετά θύματα μεταξύ τρίτων. Κάτι που απέφευγαν οι τρομοκρατικές οργανώσεις μετά τη δολοφονία Αξαρλιάν κατά την επίθεση εναντίον του Παλαιοκρασά.

Το σημαντικότερο όμως εύρημα είναι το εξής: Από ανάλυση που έγινε στη χημική σύνθεση της εκρηκτικής ύλης, προέκυψε, σύμφωνα με ασφαλείς πληροφορίες, ότι ήταν η ίδια με εκείνη που είχε χρησιμοποιηθεί για τη βόμβα που το Μάιο του 2001 σκότωσε τη μεταφορέα της, βρετανίδα Σούζαν-Μαίρη Αριστείδη. Η τελευταία ήταν κουμπάρα του Νίκου Γρηγοράκου, ενός εκ των μεγαλύτερων ονομάτων της νύχτας, που δολοφονήθηκε έξω από τα Δικαστήρια της Ευελπίδων.

Ο μηχανισμός που κουβαλούσε η Σού-

ζαν-Μαίρη Αριστείδη, προκειμένου –το πιθανότερο– να τον τοποθετήσει σε στόχο που είχε σχέση με ξεκαθάρισμα λογαριασμών, πυροδοτείτο με τηλεχειρισμό. Το τηλεκοντρόλ μάλιστα βρέθηκε σε σακ βουαγιάζ στο πίσω κάθισμα της λευκής BMW όπου σκοτώθηκε η 49χρονη γυναίκα. Δεδομένου ότι τα θραύσματα της έκρηξης είχαν κατεύθυνση από μέσα προς τα έξω, θεωρείται βέβαιο ότι η έκρηξη έγινε εντός του αυτοκινήτου. Έτσι βάσιμες είναι οι εκδοχές είτε ότι ο μηχανισμός εξερράγη κατά λάθος, είτε ότι το αυτοκίνητο ήταν παγιδευμένο. Στο σπίτι της, ανέφερε η Αστυνομία, βρέθηκε μίνι εργαστήριο κατασκευής τέτοιων βομβών. Η έκρηξη έγινε αργά τη νύκτα στην Άνω Βούλα, στη συμβολή των οδών Πειραιώς και Απόλλωνος, μισό χιλιόμετρο από το σπίτι της.

Οι σχέσεις της Σούζαν-Μαίρη Αριστείδη με την οικογένεια Γρηγοράκου χρονολογούνται από το 1995 περίπου. Η ίδια είχε αναπτύξει δραστηριότητα σε «επιχειρήσεις» νυκτερινών κέντρων. Τόσο ο σύζυγός της, που επί σειρά ετών είχε εξαφανιστεί και εκφράζονταν υποψίες ότι είχε δολοφονηθεί, όσο και οι δύο γιοι της είχαν εμπλακεί σε σοβαρές υποθέσεις του υποκόσμου και του κόσμου της νύκτας.

Για την επίθεση κατά Μιχαλολιάκου, πολιτικοί του Πειραιά αναφέρουν ότι διερευνήθηκε από την Αστυνομία και η πιθανότητα να οργανώθηκε από τον γνωστό στο Λιμάνι μεγαλονόη της νύχτας Κώστα Τσαντσαρίδη, ο οποίος τότε βρισκόταν φυλακισμένος. Ο ίδιος δολοφονήθηκε το 2003. Όπως και άλλα «λαμπρά»

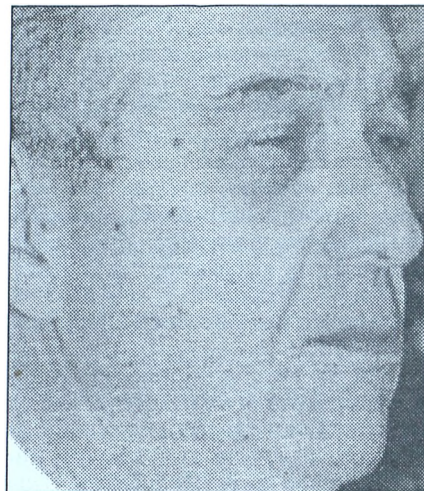
παλληκάρια, και αυτός σταδιοδρόμησε στη νύκτα του Πειραιά. Πολλοί εξ αυτών είναι νεκροί μετά τα αιματηρά ξεκαθαρίσματα λογαριασμών των τελευταίων ετών, ενώ πολλοί συνελήφθησαν. Κάποιες «κακές γλώσσες» λέγουν ότι η Αστυνομία, αν δεν υπέβαλε, τουλάχιστον ανέχθηκε τα ξεκαθαρίσματα, με αποτέλεσμα σήμερα να ελέγχει το χώρο. Σύμφωνα μάλιστα με κάποιες απόψεις, η Αστυνομία έχει στην ηγεσία του υποκόσμου αυτόν που θέλει.

Το «πάνθεν» του νύκτας του Πειραιά συνθέτουν οι Στεφανάκος, Τσακογιάννης, Καλαποθαράκος, Γρηγοράκης (ξεκληρίστηκε σχεδόν όλη η οικογένεια από τις συγκρούσεις του υποκόσμου) κ.ο.κ. Ο υποκόσμος, εκτός από προστασία, ναρκωτικά, εμπόριο λευκής σαρκός και «φρουτάκια», ασχολήθηκε και με κάθε λογής λαθρεμπόριο. Όπως για παράδειγμα η ομάδα Στεφανάκου, που ασχολήθηκε με τα τσιγάρα από την Κύπρο. Βέβαιο είναι πάντως ότι κάποιες από τις ομάδες αυτές, όπως κατά κόρον ακούγεται στον Πειραιά, χρησιμοποιούν και νόμιμοι «επιχειρηματίες», που διαθέτουν ισχυρές διασυνδέσεις τόσο με ΠΑΣΟΚ και ΝΔ όσο και με βουλευτές των δύο κομμάτων. Τα ονόματα ορισμένων «επιχειρηματιών» μάλιστα έχουν ακουστεί σε καραμπινάτες υποθέσεις λαθρεμπορίου στο Λιμάνι. Γενικότερα τα όρια όπου σταματάει ο υποκόσμος της νύκτας και αρχίζει ο κόσμος της ημέρας είναι δυσδιάκριτα στον Πειραιά. Το ίδιο ισχύει άλλωστε και για όλες τις μεγαλούπολεις της Ελλάδας.

Διπλοθεσίτης ο νομικός σύμβουλος του πρωθυπουργού

του Τάκη Δικαστικού

Ο νομικός σύμβουλος του πρωθυπουργού και αντιπρόεδρος του Δ.Σ. της Εθνικής Πινακοθήκης καθηγητής Ν. Κλαμαρής είναι αναμειγνύμενος σε σκάνδαλο παράνομης διπλοθεσίας. Μεθόδευσε με δικαστική απόφαση (238/2002 Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών), με δικαστή την Κωνσταντίνα Μπουρμπούλια, την κατάργηση του ασυμβίβαστου της κατοχής δεύτερης θέσης στο Δημόσιο από μέλος Διδακτικού Επιστημονικού Προσωπικού (Ν. 2530/1997). Στην υπόθεση αυτή είχε αναφερθεί το νομικό περιοδικό *Δίκη* στο τεύχος Αυγούστου–Σεπτεμβρίου αλλά και το *Παρόν* στο φύλλο της 2.10.2005 και έκτοτε συνεχίζει να επανέρχεται σε κάθε έκδοσή του. Στην περίπτωση του κ. Ν. Κλαμαρή αναφέρθηκε επίσης, στις 9.10.2005, η εφημερίδα *Το Θέμα*. Καμιά όμως αντίδραση δεν υπήρξε από τον πρωθυπουργό.

Ο Νικόλαος Κλαμαρής, μέλος ΔΕΠ, καθηγητής Πολιτικής Δικονομίας του Πανεπιστημίου Αθηνών και σημερινός νομικός σύμβουλος του πρωθυπουργού, παραβίασε ευθέως και με πρόθεση κατά τα έτη 1997-2001 το Ν. 2530/1997, που απαγορεύει στα μέλη του ΔΕΠ να κατέχουν άλλη, πλην του ΑΕΙ, μόνιμη οργανική θέση στον ευρύτερο δημόσιο τομέα (βλ. εδ. δ, της παρ. 1, του άρθρου 6 του Ν. 2530/1997). Ειδικότερα, ο νόμος αυτός ορίζει στο άρθρο 6, παρ. 1, εδ. δ: «**Στα μέλη ΔΕΠ απαγορεύεται να κατέχουν άλλη πλην του ΑΕΙ μόνιμη οργανική θέση στον ευρύτερο δημόσιο τομέα. Οι κατέχοντες τέτοια θέση υποχρεούνται εντός δύο μηνών από τη δημοσίευση του νόμου αυτού να επιλέξουν αν θα διατηρήσουν την πανεπιστημιακή θέση ή τη θέση του Δημοσίου...** 2. Σε περίπτωση που συντρέχουν ενδείξεις, η Σύγκλητος του ΑΕΙ είτε αυτεπαγγέλτως είτε κατόπιν σχετικής καταγγελίας, υποχρεούται με αιτιολογημένη απόφασή της εντός αποκλειστικής προθεσμίας δύο μηνών από την υποβολή της σχετικής καταγγελίας να παραπέμψει την υπόθεση στο

Πειθαρχικό Συμβούλιο του άρθρου 2 του Ν. 249/1976 όπως ισχύει. Η απόφαση του Πειθαρχικού Συμβουλίου για την ύπαρξη ασυμβίβαστου συνεπάγεται την πειθαρχική ποινή της οριστικής παύσης και λαμβάνεται εντός αποκλειστικής προθεσμίας έξι μηνών από την παραπομπή της υπόθεσης σ' αυτό...».

Εντούτοις, παρά τη ρητή απαγόρευση του νόμου, ο καθηγητής Ν. Κλαμαρής, νομικός σύμβουλος του πρωθυπουργού Κ. Καραμανλή και αντιπρόεδρος του Δ.Σ. της Εθνικής Πινακοθήκης, από το 1997 έως το 2001 κατείχε παράνομα τη θέση του νομικού συμβούλου στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας με πάγια αντιμισθία και όταν το Μάιο του 2001 αποκαλύφθηκε η παράνομη διπλοθεσία του, το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, ύστερα από γνωμοδότηση του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, διέκοψε την αμοιβή του.

Η τοποθέτηση του κ. Κλαμαρή ως νομικού συμβούλου στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας ξεκίνησε το 1990, όταν προσελήφθη για την πλήρωση μιας θέσης νομικού συμβούλου με σύμβαση αορίστου χρόνου και με πάγια αντιμισθία, ενώ παράλληλα ήταν καθηγητής Πολιτι-

κής Δικονομίας στο Τμήμα Νομικής του Αθηνών. Με την υπ' αριθμόν Φ124/7/Β2-43/17.01.1991 απόφαση του τότε Υφυπουργού Παιδείας του παρεσχέθη η άδεια, **κατ' εξαίρεση του μέτρου αναστολής των διορισμών**, να κατέχει, ως δεύτερη θέση και εκείνη του Νομικού Συμβούλου στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, **με πάγια αντιμισθία**.

Πλην όμως, μετά τη δημοσίευση του Ν. 2530/1997 που απαγόρευε στα μέλη του ΔΕΠ (Διδακτικού Επιστημονικού Προσωπικού) πλήρους απασχόλησης να κατέχουν έκτοτε οποιαδήποτε έμμισθη θέση στο Δημόσιο, όπως είναι στην προκειμένη περίπτωση η θέση του νομικού συμβούλου σε ΑΕΙ με πάγια αντιμισθία, ο κ. Κλαμαρής δεν παραιτήθηκε, ως όφειλε, από τη δεύτερη αυτή θέση, αλλά συνέχισε να την κατέχει παράνομα και να εισπράττει κανονικά το μηνιαίο μισθό του ύψους 1.408,77 ευρώ, μέχρι το μήνα Μάιο του 2001. Τότε το ανακάλυψε το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας και διέκοψε το μισθό του, αφού η σύμβασή του με αυτό ήταν άκυρη μετά την ισχύ του νόμου 2530/1997 (βλ. την 1181/2004 απόφαση του Εφετείου Αθηνών).

Επί σειρά ετών (1997-2001) ο καθηγητής Κλαμαρής, εξαπατούσε τη Σύγκλητο του Πανεπιστημίου Αθηνών με το να συγκαλύπτει την πραγματικότητα, και να **αποκρύπτει** στις ετήσιες υπεύθυνες δηλώσεις του, που σύμφωνα με το άρθρο 3, παρ. 1 του Ν. 2530/1997 κατέθετε στην Υπηρεσία Διδακτικού Προσωπικού και στην υπηρεσία Διοικητικών Υποθέσεων του οικείου ΑΕΙ, τη **δεύτερη** παράλληλη απασχόλησή του ως νομικού συμβούλου του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας με πάγια αντιμισθία. Δεν δήλωνε τη δεύτερη απασχόλησή του, γιατί η Σύγκλητος του ΑΕΙ κατ' εφαρμογή της παρ. 2 του άρθρου 6 του Ν. 2530/1997 ήταν υποχρεωμένη με αιτιολογημένη απόφασή της εντός 2 μηνών από τη δήλωση να παραπέμψει την υπόθεση στο Πειθαρχικό Συμβούλιο λόγω του ασυμβίβαστου της παράλληλης κατοχής δύο θέσεων που συνεπάγεται την πειθαρχική ποινή της **οριστικής παύσης**.

Επομένως ο κ. Κλαμαρής με το να μη δηλώσει και τη δεύτερη απασχόλησή του (νομικός σύμβουλος ΑΕΙ με πάγια αντιμισθία), παραβίασε με πρόθεση και το άρθρο 24 του Ν. 2530/1997 που ορίζει ότι: «...εντός αποκλειστικής προθεσμίας ενός μηνός από τη δημοσίευση του παρόντος νόμου (2530/1997) τα μέλη ΔΕΠ υποχρεούνται να υποβάλλουν υπεύθυνες δηλώσεις κατά τα οριζόμενα στις παραγράφους 1 και 2 των άρθρων 3 και 9 του παρόντος», να δηλώσουν δηλαδή τυχόν δεύτερη απασχόλησή τους.

Το αποκορύφωμα της έκνομης δραστηριότητας του κ. Κλαμαρή ήταν όταν, μετά τη διακοπή του μισθού του κατόπιν γνωμοδοτήσεως του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, για την παράνομη κατοχή της δεύτερης θέσης στο Δημόσιο, προσέφυγε στη Δικαιοσύνη και **μεθόδευσε** (εκτός από την επιδίκαση σ' αυτόν του ποσού των 9.861,39 ευρώ από μισθούς, δώρα κ.λπ., που ουδέποτε είχε εργασθεί) να ερμηνευτεί ο Ν. 2530/1997 που καθιέρωνε το ασυμβίβαστο στα μέλη ΔΕΠ, σύμφωνα με την επιθυμία του, δηλαδή να αποφανθεί το δικαστήριο ότι η δεύτερη θέση που κατείχε στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας ως νομικός σύμβουλος και με πάγια αντιμισθία δεν ήταν έμμοσθη θέση, αλλά μία ελεύθερη επαγγελματική σχέση.

Το Μονομελές Πρωτοδικείο της Αθήνας, με πρόεδρο την **Κωνσταντίνα Μπουρμπούλια** (που σήμερα φυγοδικεί στο Λίβανο και είναι γνωστή στο πανελλήνιο από τα σκάνδαλα διαφθοράς στη Δικαιοσύνη, αλλά και του ΧΑΑ με τις μετοχές φούσκες), έκανε δεκτή την αγωγή του κ. Κλαμαρή και στην υπ' αριθ. 238/2002 απόφαση αναφέρει με ταξί άλλων το εξής εξωφρενικό: «*Το γεγονός ότι ο ενάγων παρέχει στο Πανεπιστήμιο τις νομικές του υπηρεσίες ως νομικός του συμβούλος - δικηγόρος του, με πάγια μηνιαία αντιμισθία, δεν του προσδίδει και την ιδιότητα του υπαλλήλου, αλλά ούτε και αυτή του νομικού συμβούλου που κατέχει στο εναγόμενο έμμοσθη θέση*»! Δηλαδή η επίορκος δικαστής Μπουρμπούλια διαστρεβλώνοντας πλήρως την πραγματικότητα και παραγνωρίζοντας ηθελημένα το γεγονός ότι ο κ. Κλαμαρής κατείχε έμμοσθη θέση στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας από το οποίο ελάμβανε μηνιαίο μισθό, αναγνώρισε στον κ. Κλαμαρή μία ελεύθερη επαγγελματική σχέση, με συνέπεια ο νόμος 2530/1997 που προέβλεπε το ασυμβίβαστο για τα μέλη ΔΕΠ, να μη βρίσκει εφαρμογή στην περίπτωση του.

Πρόκειται για πρωτοφανή περίπτωση όπου δικαστική απόφαση καταργεί το νόμο! Αυτός άλλωστε ήταν και ο σκοπός του ενάγοντα καθηγητή. Μέσω της παραπάνω απόφασης να καταργηθεί το ασυμβίβαστο για τον κ. Κλαμαρή, να εξασφαλίσει τους εισπραχθέντες μισθούς και να επιστρέψει στη θέση του.

Το Εφετείο όμως της Αθήνας, που δίκασε σε δεύτερο βαθμό την αγωγή του κ. Κλαμαρή, **εξαφάνισε** την απόφαση της Μπουρμπούλια και αποφάνθηκε ότι μετά την εφαρμογή του Ν. 2530/1997 η σύμβαση του κ. Κλαμαρή με το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας ήταν άκυρη και επομένως ο κ. Κλαμαρής με πλήρη απασχόληση στο Πανεπιστήμιο Αθηνών δεν επιτρεπόταν να κατέχει την έμμοσθη θέση του νομικού συμβούλου στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, ούτε δικαιούνταν μισθούς, επιδόματα κ.λπ., αφού από άκυρη σύμβαση δεν δικαιολογούνται μισθοί κ.λπ., αλλά αμοιβές για συγκεκριμένες εργασίες, που εάν υπάρχουν αναζητούνται με βάση τις σχετικές διατάξεις περί αμοιβών του κώδικα των δικηγόρων.

Από τα παραπάνω είναι ολοφάνερο ότι:

- Ο κ. Κλαμαρής μετά την έκδοση της υπ' αριθ. 1181/2004 απόφασης του Εφετείου Αθηνών που κήρυξε άκυρη τη σύμβασή του, όφειλε να επιστρέψει τα χρήματα στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (80.000 ευρώ περίπου), γιατί του είχαν καταβληθεί επί μία τετραετία αχρεωστήτως. Αντί όμως να τα επιστρέψει, μεθόδευσε δικαστική απόφαση εναντίον του Πανεπιστημίου με τη βοήθεια της επίορκης δικαστού Κωνσταντίνας Μπουρμπούλια, που φυγοδικεί στο Λίβανο. Σκοπός του η κατάργηση του ασυμβίβαστου και η κατάχρηση των χρημάτων από μισθούς που του είχαν ήδη καταβληθεί κατά την περίοδο 1997-2001.

- Ο δικηγόρος που παρέστη στο δικαστήριο και εκπροσώπησε το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας ήταν της επιλογής του κ. Κλαμαρή και όχι του Πανεπιστημίου. Αυτό προκύπτει:

- α. από το γεγονός ότι ο **Ν. Κατηφόρης** είναι επιστημονικός συνεργάτης του κ. Κλαμαρή στο Πανεπιστήμιο Αθηνών στο μάθημα της Πολιτικής Δικονομίας και υφιστάμενός του.

- β. έχει τοποθετηθεί από τον κ. Κλαμαρή μέλος σε ερευνητικό πρόγραμμα (χρηματοδοτούμενο από την Ε.Ε.) που διεξήγαγε το Ινστιτούτο Δικονομικών Μελετών, του οποίου προϊστάται ως Διευθυντής ο κ. Κλαμαρής.

- γ. ο δικηγόρος **Ν. Κατηφόρης** συνομο-

βιβλιοθήκη
του
ναυτίλου

Χαρ. Τρικούπη 28, 106 79 Αθήνα
Τηλ.: 210 36 16 204
Fax: 210 36 16 369
nafbooks@otenet.gr

λόγησε στο δικαστήριο την αγωγή του κ. Κλαμαρή, δηλαδή παραδέχθηκε ότι είχε δίκιο ο κ. Κλαμαρής, παρόλο που το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας είχε αντίθετα συμφέροντα από εκείνον και όφειλε το Πανεπιστήμιο να επιμείνει στην ακύρωση της σύμβασης και την επιστροφή των μισθών σ' αυτό ως αχρεωστήτως καταβληθέντων. Αυτή τη δουλειά, την υπεράσπιση δηλαδή των συμφερόντων του Πανεπιστημίου, την έκανε μόνο του το Εφετείο Αθηνών με τον εφέτη εισηγητή Κωνσταντίνο Ασημακόπουλο, ο οποίος και επέμεινε δύο φορές στη δημοσίευση της απόφασης σε νομικό περιοδικό, προκειμένου να πληροφορηθεί ο νομικός κόσμος της χώρας τη μεθόδευσή του κ. καθηγητή, αλλά και τη δύναμη των συντεχνιών στη συγκάλυψη σκανδάλων.

Ο δικηγόρος Ν. Κατηφόρης διέπραξε το αδίκημα της απιστίας σε βάρος του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και ο κ. Κλαμαρής που τον επέλεξε, διέπραξε το αδίκημα της ηθικής αυτουργίας σε απιστία δικηγόρου.

- Ισχυρίστηκε ο κ. Κλαμαρής ότι έχει προσφύγει για την υπόθεση αυτή στον Άρειο Πάγο και ότι τάχα έχει δικαιωθεί. **Ψεύδεται** ο κ. Κλαμαρής, γιατί ύστερα από έρευνα που κάναμε στα βιβλία αποφάσεων του Αρείου Πάγου, **καμία** απόφαση δεν έχει εκδοθεί για τον κ. Κλαμαρή και ο πρωθυπουργός, που τον έχει διορίσει νομικό του σύμβουλο, όφειλε και μόνο από το ψέμα αυτό να τον έχει ήδη απομακρύνει από κοντά του.

- Προσπάθησε να καλυφθεί πίσω από μια γνωμοδότηση του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών, προκειμένου να καταστρατηγήσει το νόμο που προέβλεπε το ασυμβίβαστο, αδιαφορώντας ότι για το ασυμβίβαστο της κατοχής δεύτερης θέσης στο Δημόσιο είχε αποφασίσει το ανώτατο γνωμοδοτικό όργανο της χώρας.

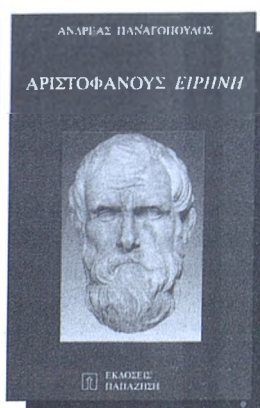
Ο κ. Κλαμαρής διέπραξε εις βάρος του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας: α) το αδίκημα της απάτης, αφού, με σκοπό να αποκομίσει ο ίδιος περιουσιακό όφελος, ψευδώς και δολίως αποσιώπησε το αληθινό γεγονός της κατοχής και δεύτε-

ρης θέσης στο Δημόσιο και συνέχισε να εισπράττει παράνομα από το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας επί τέσσερα χρόνια το μηνιαίο μισθό (που ήταν 1.408,77 ευρώ) βλάπτοντας έτσι την περιουσία του Ιδρύματος· β) το αδίκημα της ψευδούς βεβαιώσεως, αφού δολίως απέκρυψε από το Πανεπιστήμιο Αθηνών τη δεύτερη απασχόλησή του· γ) το αδίκημα της ηθικής αυτουργίας σε απιστία δικηγόρου, αφού διαπιστωμένα τοποθέτησε ως δικηγόρο του αντιδίκου Πανεπιστημίου το συνεργάτη του.

Όλα τα παραπάνω καταδεικνύουν τη σκοτεινή πλευρά της παράνομης δραστηριότητας του κ. Κλαμαρή και τον καθιστούν ανάξιο να έχει την ιδιότητα του νομικού συμβούλου του πρωθυπουργού, καθώς και τη θέση του αντιπροέδρου στο Δ.Σ. της Εθνικής Πινακοθήκης. Ο προϊστάμενος της Εισαγγελίας Πρωτοδικών Αθηνών οφείλει να επιληφθεί της υποθέσεως και να κινηθεί ποινική δίωξη εναντίον του αλλά και εναντίον των τυχόν συνεργατών του.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΑΠΑΖΟΠΟΥΛΟΣ

εκδόσεις παπαζιση από το 1929

ΚΕΝΤΡΙΚΟ: ΝΙΚΗΤΑΡΑ 2 - 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ: 210 38 38 020 - 38 22 496, FAX: 210 38 09 150 - E-mail: papazisi@otenet.gr
ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ: ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ 11 - ΣΤΟΑ ΑΡΣΑΚΕΙΟΥ, ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ 5 - 105 64 ΑΘΗΝΑ ΤΗΛ: 210 32 16 148, FAX: 210-33 13 074

Εκκλησία-Πολιτεία, οι χωριστοί ρόλοι Πρόκληση τα εκκλησιαστικά πανεπιστήμια

Ο καθηγητής του Οικογενειακού Δικαίου Γιώργος Κουμάντος, ένα από τα αρχαιότερα μέλη της Ελληνικής Ένωσης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, συντάκτης του νόμου για τον πολιτικό γάμο, συμμετείχε στην πνευματική προεργασία για την εκπόνηση της πρότασης νόμου για τη ρύθμιση των σχέσεων Πολιτείας-Εκκλησίας και την κατοχύρωση της θρησκευτικής ελευθερίας. Η πρόταση έτυχε ήδη της αποδοχής του ΣΥΝ και του ΚΚΕ και αρχές Δεκεμβρίου θα κατατεθεί στη Βουλή προς συζήτηση. Μεμονωμένοι βουλευτές κι από τα δυο μεγάλα κόμματα δηλώνουν ότι συμφωνούν με το περιεχόμενό της, όμως η μεν υπουργός Παιδείας κ. Γιαννάκου δήλωσε ήδη ότι «οι ρόλοι Πολιτείας-Εκκλησίας είναι δεδομένοι», ο δε πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ Γ. Παπανδρέου περιορίστηκε να πει ότι «υπάρχουν

ζητήματα που είναι ώριμα και αφορούν την επιβεβλημένη κατάργηση αναχρονιστικών διατάξεων, αυτά μπορούν να ρυθμιστούν άμεσα και το ΠΑΣΟΚ θα πάρει τις ανάλογες πρωτοβουλίες στη Βουλή». Στο μεταξύ η Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας χρησιμοποίησε υβριστικούς χαρακτηρισμούς για τους συντάκτες της πρότασης, ενώ απείλησε και με προσφυγή σε δημοψήφισμα. Στην εφ' όλης της ύλης συνέντευξή του στο Αντί ο καθηγητής κ. Κουμάντος μιλάει για την ίδια την πρόταση, τη στάση των κομμάτων και της Εκκλησίας, την ωριμότητα της ελληνικής κοινωνίας, τη συνταγματική αναθεώρηση του 2001. Δηλώνει αισιόδοξος, γιατί όπως λέει «είναι καθήκον να είσαι αισιόδοξος» αλλά και επιφυλακτικός όταν βλέπεις να γίνεται κατάχρηση της λέξης «συναίνεση» από τους πολιτικούς παράγοντες.

Τη συνέντευξη πήρε η Μαρίνα Βήχου

• Ποιες κατά τη γνώμη σας ρυθμίσεις απ' αυτές που περιλαμβάνει η πρόταση νόμου της Ελληνικής Ένωσης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου έχουν μεγαλύτερη βαρύτητα;

— Θα σας ξαφνιάσω. Είναι σχεδόν όλες σημαντικές και μερικές που δεν ήταν αφαιρέθηκαν, έτσι ώστε να μείνουν σχετικά λιγότερες αλλά σημαντικές. Μια διάταξη που εγώ θεωρώ σημαντική είναι αυτή που αφορά την δημιουργία χώρων στα νεκροταφεία για την ταφή των νεκρών με πολιτική τελετή. Το μεγάλο καραούλι που στήνει η Εκκλησία είναι η κηδεία. Γάμο μπορείτε να κάνεις και χωρίς αυτήν, βαφτίσια δεν χρειάζονται κατά νόμον, αρκεί και η απλή ονοματοδοσία. Στο άλλο όμως, σε μια στιγμή που οι συγγενείς βρίσκονται σε μια ιδιόζουσα ψυχολογική κατάσταση («να μην τον θάψουμε;», «να πάει σαν το σκυλί στ' αμπέλι;»), εκεί βρίσκεται πάτημα η Εκκλησία. Εγώ είχα περιπτώσεις ανθρώπων που ήθελαν να κάνουν πολιτικό γάμο και δεν έκαναν

από το φόβο της άρνησης αργότερα ταφής τους από την Εκκλησία και της ανυπαρξίας εναλλακτικής λύσης. Γιατί μπορεί στις περιπτώσεις του Αυδή και

του Φλωράκη να έγιναν πολιτικές τελετές, ο μέσος όμως άνθρωπος πώς να τις κάνει; Επομένως θεωρώ ότι αυτό το θέμα, που η σπουδαιότητά του δεν φαίνεται εκ πρώτης όψεως, εντούτοις την έχει, και από την οικονομική ακόμα πλευρά αν θέλετε. Θα έλεγα επίσης ότι εξίσου σημαντική είναι η ρύθμιση για το γάμο. Είναι τρελό αυτό που έχει γίνει μ' αυτό το θέμα. Είμαστε η μόνη χώρα της ηπειρωτικής Ευρώπης που τίθεται σαν δίλημμα να κάνεις ή θρησκευτικό ή πολιτικό γάμο. Το ενδιαφέρον της πολιτείας είναι να κατοχυρώσει τον πολιτικό γάμο. Μετά ο καθένας ας κάνει όσους θρησκευτικούς γάμους θέλει. Είναι λάθος το ισόκυρο πολιτικού και θρησκευτικού γάμου. Με όλο το σεβασμό προς τους νεκρούς, πρέπει να πω ότι εδώ έκανε λάθος ο Ανδρέας Παπανδρέου, ήταν πολιτική του δειλία. Το σχέδιο ήταν έτοιμο για υποχρεωτικό πολιτικό γάμο και ελεύθερο θρησκευτικό. Σε κάποια όμως περιοδοεία του στην Κρήτη, του είπαν οι παπάδες ότι

θα χτυπάνε πένθιμα οι καμπάνες αν προχωρήσει σε τέτοια ρύθμιση και το άλλαξε.

• *Το θέμα της ρύθμισης των οικονομικών της Εκκλησίας και της μετατροπής της σε νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου σε μια περίοδο που έχει βουίξει ο τόπος για περιστατικά διαφθοράς στους εκκλησιαστικούς κόλπους το θεωρείτε σημαντικό;*

— Βεβαίως και είναι, διότι μια παλαιότερη συμφωνία που έκανε η Πολιτεία –πριν 30 περίπου χρόνια– ήταν τελείως «λεόντειος». Πήρε μερικά χωράφια άνευ σημασίας και άφησε τα οικόπεδα της Αττικής, αυτά δηλαδή που ουσιαστικά έχουν την αξία. Επρόκειτο για αστεία διευθέτηση. Ανέλαβε δε η Πολιτεία την βαρύτερη υποχρέωση της μισθοδοσίας των κληρικών, την μόνη περύπωση μισθοδοσίας που δεν περνάει από έλεγχο του Υπουργείου των Οικονομικών. Ο κάθε δεσπότης απλώς ανακοινώνει ποιους έχει διορίσει, ούτε τα προσόντα τους, ούτε τη διαδικασία, ούτε τον αριθμό αυτών που διορίζει. Έτσι μπορεί αν θέλει να διορίσει όλους τους ενορύτες της Μητροπόλεώς του και να παίρνουν όλοι μισθό. Δεν το κάνει για προφανείς λόγους. Δεν έχει όριο και δεν έχει έλεγχο. Αυτά τα πράγματα δεν επιτρέπονται σ' ένα κράτος δικαίου. Λέμε για την θρησκοληψία των Αμερικάνων του Μπους, που είναι αυτός που είναι αλλά κάνει την προσευχή του πριν από κάθε συμβούλιο. Το αποτέλεσμα το βλέπουμε. Κι όμως σε ένα τόσο θρησκευοκρατούμενο κράτος το Ανώτατο Δικαστήριο απηγόρευσε την εγκατάσταση πλάκας με τις 10 εντολές σε δημόσιο χώρο. Τις 10 εντολές που δεν είναι επιτέλους χριστιανικές, αλλά εβραϊκές. Απεφάνθη ότι εφόσον η Πολιτεία πρέπει να είναι θρησκευτικώς ουδέτερη, αυτό πρέπει να ισχύει για όλους.

• *Στην πρόταση νόμου υπάρχει ειδική ρύθμιση για την εκκλησιαστική εκπαίδευση. Σήμερα βλέπουμε την κυβέρνηση να προωθεί νομοσχέδιο για εκκλησιαστικά πανεπιστήμια. Ποια είναι η άποψή σας;*

— Πρώτα απ' όλα δεν μ' αρέσουν οι με-

ταμφιέσεις. Λένε ότι επειδή πρέπει να γίνει καλύτερη η εκκλησιαστική εκπαίδευση θα την κάνουν ανώτατη παιδεία. Το καλό ή κακό δεν εξαρτάται απ' το καπέλο που φοράς. Κάντε την καλύτερη αν θέλετε, αλλά χωρίς να της προσθέσετε ένα αμφισβητούμενο καπέλο. Η δεύτερη μεταμπίεση συνίσταται στο ότι θα είναι μεν πανεπιστήμιο αλλά δεν θα ισχύει ο νόμος που ισχύει για τα πανεπιστημιακά ιδρύματα. Το θεωρώ συννεπώς όχι μόνο κακή ιδέα αλλά και λιγάκι πρόκληση. Την ώρα που λέμε και λένε όλοι ότι η αυτοκάθαρση της Εκκλησίας ήταν μάλλον κοροϊδία, η αντεπίθεση είναι «θα κάνουμε και πανεπιστήμια, 4 πανεπιστήμια». Λένε βέβαια ότι η αντεπίθεση είναι η καλύτερη άμυνα. Και τώρα βλέπω ότι μαζί με την καταδίκη της πρότασης νόμου από την Ιερά Σύνοδο, λένε να επανέλθει και το πολυτονικό σύστημα. Όλα γίνονται για να φανεί ότι «κοιτάζετε, είμαστε γενναίοι και δυνατοί».

• *Ήδη τα δυο μικρότερα κόμματα της αντιπολίτευσης –ΣΥΝ και ΚΚΕ– τάχθηκαν υπέρ της πρότασης. Από τα δυο μεγάλα κόμματα ΝΔ και ΠΑΣΟΚ βλέπετε να υπάρχει πρόθεση να προχωρήσουν κάποιες μεταρρυθμίσεις;*

— Καμιά φορά λέω ότι η αισιοδοξία είναι καθήκον. Άρα το να δηλώνεις αργισιό απαισιόδοξος δεν βοηθά σε τίποτα. Η παρουσίαση αυτού του κειμένου-πρότασης θα έχει αναμφισβήτητα και κάποιες αρνητικές επιπτώσεις. Ακόμα κι αν επιλέξεις μια ρύθμιση, ακόμα και την πιο άκακη, αμέσως θα σου πουν «α, ώστε αρχίζεις την εφαρμογή του σχεδίου». Εγώ είχα διατυπώσει τη σκέψη μήπως δεν έπρεπε να γίνει αυτή η παρουσίαση και να γίνει «στα μολυχτά». Επικράτησε τελικά η άποψη –που έχει κι αυτή τη βάση της– ότι πρέπει να γίνει μια γενικότερη δημόσια συζήτηση, ένας κραδασμός. Τα δυο κόμματα πάντως φοβάμαι ότι θα είναι πολύ συγκρατημένα και διστακτικά. Η καταμέτρηση των ψήφων είναι η βασική αιτία. Θα προσέθετα ακόμη ότι αυτή η διστακτικότητα είναι πιο ταιριαστή στη ΝΔ, σαν ένα συντηρητικό κόμμα. Το να υπάρχει όμως μια τέτοια συντηρητικότητα

και στο ΠΑΣΟΚ είναι, αν μη τι άλλο, δυσάρεστο.

• *Την αντίδραση της Ιεράς Συνόδου την περιμένατε τόσο οξεία; Με υβριστικούς χαρακτηρισμούς προς τα μέλη της Επιτροπής, με απειλές και εκβιασμούς για προσφυγή σε δημοψήφισμα;*

— Δεν την θεωρώ εντελώς απρόσμενη. Πιστεύω ότι αυτή τη φορά η Εκκλησία αισθάνθηκε αρκετά στριμωγμένη ώστε να μην μπορέσει να κρατήσει το αφ' υψηλού ύψος της. Μη λησμονούμε ότι στις πρώτες δηλώσεις, που έγιναν εν θερμώ, χρησιμοποιήθηκαν όροι όπως «προοδευτικάριοι», ενώ στη συνέχεια επιχειρήθηκε η ανάκτηση της σοβαρότητας με την ανακοίνωση της Ιεράς Συνόδου. Εντούτοις οι έστω και έμμεσες αναφορές σε δημοψήφισμα δείχνουν ότι ο Αρχιεπίσκοπος δεν έχει βάλει μυαλό παρά το γεγονός ότι το δημοψήφισμα για τις ταυτότητες δεν του βγήκε.

• *Πιστεύετε ότι στην ελληνική κοινωνία έχουν ωριμάσει οι συνθήκες για κάποιες αλλαγές;*

— Η αρχική μου εντύπωση ήταν ότι υπάχει ένα μεγάλο ποσοστό που είναι δεν είναι πολύ πιστό, εντούτοις είναι έτοιμο να ακούσει τον παπά της ενορίας. Είναι μια νοοτροπία που αν θέλετε σχετίζεται μ' αυτά που είπαμε πριν και για την κηδεία. Ότι δηλαδή ας έχουμε τις απόψεις μας, αλλά με την αστυνομία, τους παπάδες και το Θεό καλό είναι να τα είχαμε καλά, γιατί δεν ξέρεις τι γίνεται. Αυτό βέβαια δημιουργεί έναν όγκο συντηρητικότητας. Απ' την άλλη μεριά νομίζω ότι υπάρχουν εξελίξεις και ότι ο όγκος των αποφασισμένων να ακολουθήσουν στα όρη και τα λαγκάδια τις παραγγελίες του οργάνου της Εκκλησίας έχει πολύ μειωθεί και δεν είναι συμπαγής.

• *Από την εμπειρία σας από άλλες ευρωπαϊκές χώρες, είμαστε τελικά τόσο πίσω όσον αφορά τη διάκριση των ρόλων Κράτους-Εκκλησίας ακόμα κι από τις χώρες όπου επικρατεί ο καθολικισμός;*

— Σε μερικές χώρες που ξέρω υπάρχουν είτε από το δίκαιο είτε από την

κοινωνική ζωή κάποιες αποσπασματικές επικαλήσεις, αλλά κανείς δεν σκέφτηκε να θέσει υπό αμφισβήτηση π.χ. τον πολιτικό γάμο στη Γαλλία ή την Γερμανία. Το αν υπάρχουν κάποιοι που παρά την αριστερή τους τοποθέτηση πάνε στην Εκκλησία, αυτό είναι προσωπική υπόθεση του καθενός. Εκείνο που ασφαλώς συμβαίνει είναι ότι οι πιστοί είναι λιγότεροι μεν αλλά συνειδητοί. Στην Ελλάδα είμαστε πιστοί λιγάκι όπως π.χ. τη Μεγάλη Βδομάδα. Υπάρχει μια συμπαθής κατά τ' άλλα χαλαρότητα.

- *Γιατί τελικά δεν προχώρησε η ρύθμιση αυτή των χωριστών ρόλων Κράτους-Εκκλησίας με την συνταγματική αναθεώρηση του 2001; Τι πιστεύετε;*
— Δεν θα έλυνε τα προβλήματα. Τα περισσότερα απ' αυτά που προτείνονται με την πρόταση νόμου δεν προέρχονται

ούτε θετικά ούτε αρνητικά από το Σύστημα. Βέβαια το γιατί δεν διακήρυξε τους χωριστούς ρόλους πιστεύω ότι οφείλεται στον φόβο της αρνητικής ψήφου. Και εκεί πια η συναίνεση... Θα σας αποκαλύψω ότι ορισμένες φορές όταν βλέπω να υπερτονίζεται η λέξη συναίνεση φοβάμαι ότι κάτι ύποπτο κρύβεται.

- *Πώς εκτιμάτε τέλος τη ρύθμιση για τις μουφτίες στην πρόταση νόμου της Ένωσης όπου ο μουφτής περιορίζεται στα θρησκευτικά του καθήκοντα και παύει να ασκεί και δικαστικό ρόλο;*
— Μια κατά γραμμα ερμηνεία της Συνθήκης της Λωζάνης μπορεί να καταλήγει στο συμπέρασμα ότι τα θέματα οικογενειακού και κληρονομικού δικαίου διέπονται από τον ιερό νόμο, τη Σαρία. Αυτό δεν μπορεί να ισχύσει. Διότι δεν υπάρχει κανένα κράτος στον κόσμο —συμπεριλαμβανομένης και της Τουρ-

κίας— που να είναι μπλοκαρισμένο το οικογενειακό δίκαιο. Ο ιερός νόμος εξ ορισμού δεν εξελίσσεται. Τον είπε ο Μωάμεθ και τέλειωσε. Συνεπώς δεν μπορείς να αποκλείεις ένα μέρος του ελληνικού πληθυσμού, έστω κι αν είναι μουσουλμάνοι ή λένε ότι αισθάνονται Τούρκοι, λέγοντάς τους ότι δεν θα εξελιχθεί ποτέ το οικογενειακό σας δίκαιο. Κι αυτό το έχω υποστηρίξει σε ανύποπτο χρόνο. Τα δικαστήρια βέβαια φοβούνται. Εξάλλου, η άσκηση εκ μέρους των μουφτীদের και δικαστικών αρμοδιοτήτων δημιουργεί ένα «επαρκές άλλοθι» για το ελληνικό κράτος, όσον αφορά τον διορισμό τους από το ίδιο. Είναι έτσι και δημόσιοι υπάλληλοι. Η λύση είναι να πάψουν να είναι δημόσιοι υπάλληλοι και να τους εκλέγει η μουσουλμανική κοινότητα. Θα ανακύψουν κάποια προβλήματα, αλλά με το να τα κουλουκάνεις δεν εξυπηρετείς τίποτα.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ΠΑΛΛΑΔΑΣ Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΥΣ ΚΑΙ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΜΙΑΣ ΕΠΟΧΗΣ

Το αρχαίο κείμενο και μεταφραστικές και ερμηνευτικές προσεγγίσεις από τον Τζίμη Παπανικολόπουλο

ΠΑΛΛΑΔΑΣ Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΥΣ ΚΑΙ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΜΙΑΣ ΕΠΟΧΗΣ

Μεταφραστικό και ερμηνευτικό κείμενο
της
ΤΖΙΜΗΣ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ

• Ο Παλλαδάς ο Αλεξανδρεύς —άγνωστος στο ευρύτερο αναγνωστικό κοινό και του οποίου «το ποιητικό κύρος έφτασε στο απόγειό του μετά το β' παγκόσμιο πόλεμο» (J. Irmscher)— έζησε στο β' μισό του Δ' αιώνα και το έργο του βρίσκεται διασκορπισμένο στα οχτώ από τα δεκαέξι βιβλία της Παλατινής Ανθολογίας. Την εποχή αυτή ο χριστιανισμός εδραιώνεται και ανακηρύσσεται επίσημη θρησκεία του κράτους, ενώ τα αλληπάλληλα διατάγματα του Θεοδοσίου νομιμοποιούν τους νέους διωγμούς που αναλαμβάνουν τώρα οι χθεςινοί διωκόμενοι.

Ο Παλλαδάς, συγκλονισμένος από τα τραγικά γεγονότα, θα διατυπώσει επιγραμματικά την πικρία του:

*Είμαστε αλήθεια ζωντανοί, ω Έλληνες
καθώς μας πήρε τώρα η συμφορά
κι έγινε η ζωή μας επιάλτης;
Ή μήπως ζούμε εμείς κι έχει η ζωή πεθάνει;*

Για όσους εξακολουθούν να αναζητούν μέσα από τα ερείπια της Ιστορίας το πνεύμα των Ελλήνων που χάθηκε, οι στίχοι αυτοί θα αναδύονται από τα βάθη του χρόνου ανέπαφοι καθώς συνοψίζουν επίκαιρες απορίες.

ΠΟΛΥ
ΤΥΠΟ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ

Δημοχάρους 60, Αθήνα 115 21 • τηλ: 210-7232819, φαξ: 210-7226107,
e-mail: chprou@otenet.gr

Ιστορική αναγκαιότητα η ίδρυση του Κόμματος της Ευρωπαϊκής Αριστεράς

της Μαρίνας Βήχου

Έγινε λοιπόν. Και ήταν όλοι εκεί: ο Φάουστο Μπερτινότι, ο Γκασπάρ Γιαμαθάρες, η Μαρί Ζορζ Μπιφέ και ακόμα ο Όσκαρ Λαφοντέν, ο Λόταρ Μπίσκι και άλλοι. «Η καρδιά της Ευρωπαϊκής Αριστεράς χτυπά στην Αθήνα», δήλωσε ο πρόεδρος του ΣΥΝ Αλέκος Αλαβάνος ως οικοδεσπότης του πρώτου τακτικού συνεδρίου του Κόμματος της Ευρωπαϊκής Αριστεράς, στο οποίο συμμετείχαν πάνω από 400 σύνεδροι, αρχηγοί ή αντιπρόσωποι 26 κομμάτων από 20 χώρες της Ευρώπης, καθώς και προσκεκλημένοι από όλο τον κόσμο. Οι εκπρόσωποι της Ευρωπαϊκής Αριστεράς κατέθεσαν σκέψεις, εμπειρίες και προβληματισμούς, ανταλλάξαν απόψεις, για να καταλήξουν σε μια απόφαση, την Διακήρυξη της Αθήνας, ένα μανιφέστο γι' αυτό που αποτελεί το όραμα της Αριστεράς για την «άλλη Ευρώπη».

Κλείνοντας το συνέδριο ο Αλέκος Αλαβάνος δήλωσε: «Φεύγουμε από εδώ με τη Διακήρυξη και τις πολιτικές αποφάσεις μας, όχι για να τις πάμε στα εθνικά μας γραφεία, αλλά για να μπορούμε στην κοινωνία, στους άνεργους, στους απολυμένους, στους μετανάστες, στους κοινωνικά αποκλεισμένους, στη νεολαία, για να παλέψουμε μαζί με όλους αυτούς, με τους οποίους μπορούμε να αλλάξουμε την Ευρώπη και θα την αλλάξουμε».

Το να προσπαθήσει κάποιος να κάνει αποτίμηση ενός ιστορικού κατά μια έννοια συνεδρίου, του πρώτου τακτικού συνεδρίου του Κόμματος της Ευρωπαϊκής Αριστεράς, είναι μάλλον πρόωρο, γι' αυτό και όχι εύκολο. Εκείνο που μπορεί να κάνει όμως είναι να καταθέσει κάποιες πρώτες σκέψεις, εντυπώσεις, ίσως και προβληματισμούς, που βοηθούν στο να κατανοηθεί το σημαντικό αυτό εγχείρημα.

Το τοποθέτησε πολύ απλά ο Μίκης Θεοδωράκης, ο αιώνιος έφηβος και κατά Φάουστο Μπερτινότι «δημιουργός κοινωνικών συνειδήσεων», ο οποίος, λίγο πριν την έναρξη της συναυλίας του στο γήπεδο του Πανιωνίου, δήλωσε: «Ότι η ίδρυση του Κόμματος Ευρωπαϊκής Αριστεράς εκφράζει μια ιστορική αναγκαιότητα, δεν μπορεί πιστεύω

να αμφισβητηθεί από κανέναν. Κι αυτό γιατί εκτός των άλλων είναι σημαντικό να ξέρεις ότι στους δικούς σου προβληματισμούς –ενός έλληνα αριστερού– δεν είσαι μόνος. Ότι υπάρχουν οι σύγχρονοι από τη Γερμανία, τη Γαλλία, την Αυστρία, την Ισπανία, που έχουν παρόμοιους προβληματισμούς. Να μπορείς να ανταλλάξεις σκέψεις και απόψεις πάνω σε διαφορετικές εμπειρίες, πάνω σε εναλλακτικές μορφές αντιμετώπισης των προβλημάτων».

Μ' αυτή την έννοια, όλοι συμφωνούν ότι το ΚΕΑ θα λειτουργήσει «σαν ένα εργαστήριο πολιτικής έρευνας και οργάνωσης μιας νέας πολιτικής πρακτικής», όπως το χαρακτήρισε ο επανεκλεγείς στη θέση του προέδρου Φάουστο Μπερτινότι, ενώ η Διακήρυξη της Αθήνας και οι πολιτικές αποφάσεις του συνεδρίου από δω και πέρα θα αποτελέ-

σουν ένα εργαλείο οργάνωσης και πάλης, όπως είτε ο Αλέκος Αλαβάνος.

Η ίδρυση του ΚΕΑ δημιουργεί άλλωστε μια άλλη συλλογική ταυτότητα, αυτή του ευρωπαίου πολίτη, πράγμα εξίσου σημαντικό, τόσο για να ξεφύγει κανείς από τα στενά και περιοριστικά πλαίσια του εθνοκεντρισμού, όσο και για να αντιληφθεί ότι το να ορθώσει κάποτε η Ευρώπη το ανάστημά της έναντι των ΗΠΑ, θα γίνει μόνο όταν οι πολίτες της νιώσουν υπερήφανοι για την ευρωπαϊκή πολιτιστική τους ταυτότητα.

Πέρα από αυτά, στα επιμέρους ζητήματα, έμφαση δόθηκε κυρίως στην πάλη κατά του νεοφιλελευθερισμού, για την υπεράσπιση του κοινωνικού κράτους, για την ειρήνη, τη δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Υπήρξαν όμως και θέματα που δεν θίχτηκαν, ή, αν θίχτηκαν, αυτό δεν έγινε επαρκώς – ίσως εξαιτίας εσωτερικών λόγων και αδυναμιών, ίσως λόγω των ενοχών που διακατέχουν κάποιους αριστερούς αναφορικά με επιλογές τους κατά το δεύτερο μισό του 20ού αιώνα.

Για παράδειγμα δεν έγινε καμία αναφορά στην πάλη των τάξεων, η οποία σαφώς έχει αλλάξει μορφή, σε σχέση μ' αυτό που ήταν την εποχή της εμφάνισης του βιομηχανικού καπιταλισμού, αυτό ωστόσο δεν σημαίνει ότι έχει καταργηθεί.

Επίσης, θέμα συζήτησης υπήρξε η γήρανση του πληθυσμού της Ευρώπης και οι δυνατότητες επιβίωσης του ασφαλιστικού συστήματος. Αλλά δεν έγινε καμία συζήτηση για το άνοιγμα της εισόδου σε απεριορίστο αριθμό μεταναστών και τον κίνδυνο η αυξανόμενη ανεργία να στρέψει μεγάλο τμήμα των λαϊκών μαζών –κυρίως ανέργων των αστικών κέντρων– στην ξеноφοβία, τον ρατσισμό, τον εθνικισμό, τον φασισμό,

κίνδυνο που βλέπουμε ήδη να αναπτύσσεται σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες αλλά και στην Ελλάδα.

Μια παρατήρηση είναι ότι στη συντριπτική πλειονότητά τους οι συνέδριοι ήταν ηλικίας άνω των 50. Αλλά, για την Αριστερά, αν οι 50ρηδες και 60ρηδες αποτελούν τη σπονδυλική της στήλη, οι 20ρηδες και 30ρηδες είναι το αίμα της. Το στοίχημα για την Αριστερά είναι να φέρει κοντά της τους νέους, να τους δείξει ότι τους χρειάζεται, όχι για να τους καθοδηγεί, κατά τα παλιά στερεότυπα, αλλά για να την ταρακουνήσουν, να την «αποσταθεροποιήσουν».

Οι νέοι δεν είναι σήμερα ευτυχείς. Τα ποσοστά της χρήσης ναρκωτικών, του αλκοολισμού, της κατάθλιψης, της βίας, ακόμα και της παχυσαρκίας, δείχνουν μια νεολαία σε απόγνωση, που κανείς δεν διαθέτει χρόνο να την ακούσει.

Οι ξέφρενοι ρυθμοί της ζωής, το μοντέλο της σύγχρονης καπιταλιστικής ανάπτυξης, τα πρότυπα συμπεριφοράς που προβάλλονται, προκαλούν αλλοτρίωση, μια αλλοτρίωση κάπως διαφορετική από την έννοια που της έδινε ο Μαρξ. Η αποξένωση από τους συνανθρώπους μας, από τη φύση, από τη δημιουργικότητα, δημιουργεί τη νέα μορφή αλλοτρίωσης που πλήττει πρώτα και κύρια τους νέους.

Έτσι, το ενδιαφέρον για την προσέγγιση με τη νεολαία δεν πρέπει να είναι μόνο στα λόγια, αλλά στην πράξη. Για παράδειγμα, κάποιοι από τους συνέδρους, συνηθισμένοι ίσως στις παλιές πρακτικές, μίλησαν για αρκετή ώρα σε μια ξύλινη γλώσσα, κουράζοντας τελι-

κά το ακροατήριο. Αυτός ο βερβαλισμός όμως, ειδικά για τη νεολαία είναι αποκαρδιωτικός. Διώχνει, αντί να φέρνει κοντά, κουράζει αντί να γοητεύει. Και η Αριστερά καλείται να ξαναγοητεύσει τους νέους, και, όπως παλιά, να τους παρασύρει, να τους βγάλει στο δρόμο.

Ένα άλλο θέμα, που ενδιαφέρει άμεσα και την Ελλάδα, είναι το ζήτημα της ειρήνης, για το οποίο ήταν πολύ σωστά όσα ειπώθηκαν κατά του ρόλου των ΗΠΑ στο Ιράκ, στο Αφγανιστάν, στη Μέση Ανατολή. Όμως, ούτε μια αναφορά δεν έγινε για τη γειτονιά μας, η οποία μπαίνει σε νέες περιπέτειες. Ούτε μια αναφορά για το θέμα π.χ. του Κοσσυφοπεδίου, από το οποίο, με τις μεθοδεύσεις που βλέπουμε να εφαρμόζονται, απειλείται ολόκληρη η ευρύτερη περιοχή. Και η ευθύνη γι' αυτή την παράλειψη βαρύνει και τους έλληνες συνέδρους, διότι, αν δεν μιλήσουμε εμείς που γειτονεύουμε με τις εστίες

που θέλει να πυροδοτήσει ο πλανητάρχης, που με τον ένα ή άλλο τρόπο απειλούμαστε έμμεσα (ίσως αργότερα και άμεσα), ποιος θα μιλήσει;

Καταλήγοντας πάντως, και επειδή δεν αρκεί να είμαστε αισιόδοξοι, αλλά «είναι και καθήκον μας να αισιοδοξούμε», άγγιξε όλους η ομιλία του Φάουστο Μπερτινότι, ο οποίος μεταξύ των άλλων είπε: «Για να καταπολεμήσουμε τον καπιταλισμό σήμερα, δεν είναι απαραίτητο να είμαστε κομμουνιστές, σοσιαλιστές, εργατικοί. Αρκεί να είμαστε γυναίκες και άνδρες που θέλουν να ζήσουν ελεύθεροι».

Η ίδρυση του ΚΕΑ πρώτα και κύρια δείχνει την ανάγκη να αλλάξει η Ευρώπη και μαζί την θέληση να παλέψουμε για να αλλάξει. Το αν αυτή τη φορά θα μπορέσουμε να το κάνουμε, θα το κρίνει το μέλλον. Το σίγμα της σημερινής Αριστεράς ωστόσο θα μείνει. Κι αυτό θα είναι το σίγμα του αγώνα και της αντίστασης.

ΑΛΛΑ ΣΤΟΝ ΠΕΡΙΣΣΟ ΤΟΝ... ΧΑΒΑ ΤΟΥΣ

Τις ημέρες του συνεδρίου του Κόμματος Ευρωπαϊκής Αριστεράς βρήκε η Αλέκα Παπαρήγα να οργανώσει μια εθνική συνδιάσκεψη των οργανώσεων της νεολαίας του ΚΚΕ, για να κάνει έτσι αντιπερισπασμό και, βρίσκοντας την ευκαιρία, στην ομιλία της προς τους συνδιασκεπτόμενους να κατηγορήσει όχι μόνο τον Συνασπισμό αλλά συλλήβδην όλους τους ευρωπαϊούς αριστερούς ηγέτες ότι εργάζονται εναντίον του εργατικού κινήματος και υπέρ του νεοφιλελευθερισμού, επειδή –αυτό δεν το είπε, αλλά σαφώς το εννοούσε– δεν ακολουθούν τη γραμμή που έχει χαράξει η μονολιθική ηγεσία του κόμματός της.

Το αστείο είναι μάλιστα ότι η γ.γ. του ΚΚΕ δεν περιορίστηκε

στην προσπάθεια υποβάθμισης του συνεδρίου του ΚΕΑ. Αντίθετα, κατά τη συζήτηση των πολιτικών αρχηγών στη Βουλή για την εξωτερική πολιτική της κυβέρνησης, επανήλθε κατηγορώντας, για άλλη μια φορά, τον Συνασπισμό για συνοδοιπορία στις νεοφιλελεύθερες πολιτικές με τη ΝΔ και το ΠΑΣΟΚ.

Μόνο που αυτή φορά ο πρόεδρος του ΣΥΝ Αλέκος Αλαβάνας δεν έκανε πίσω· αντίθετα, βρήκε την ευκαιρία να της απαντήσει ευθέως και, αναφερόμενος στη σημασία του συνεδρίου του ΚΕΑ, να της θέσει μια σειρά από ερωτήματα, σχετικά με το πώς βλέπει την πορεία και τον ρόλο της Αριστεράς, στα οποία βεβαίως η κ. Παπαρήγα, που απαξίζει τον δημόσιο αντίλογο –και άρα τον διάλογο– δεν απάντησε.

Τ.Κ.Δ.

Προσφέρουν δώρο στους Αλβανούς Κοσσυφοπέδιο και Δυτική «Μακεδονία»

Ο Μίλε Ντιμίτροφσκι είναι καθηγητής στο Πανεπιστήμιο των Σκοπίων στο τμήμα Μηχανολόγων Μηχανικών και μέλος του Εκτελεστικού Γραφείου του Σοσιαλιστικού Κόμματος της ΠΓΔΜ, ενώ δυο φορές ήταν υποψήφιος δήμαρχος για την πόλη των Σκοπίων. Το Σάββατοκύριακο που μας πέρασε, παρακολούθησε το Συνέδριο της Ευρωπαϊκής Αριστεράς, προσκεκλημένος εκ μέρους του ΣΥΝ. Το Αντί είχε μια ενδιαφέρουσα συζήτηση μαζί του για τις σχέσεις Ελλάδας-ΠΓΔΜ, για το ζήτημα του

Κοσσυφοπεδίου και για τις επιπτώσεις που θα έχει στη χώρα του τυχόν ανεξαρτητοποίησή του. Χαρακτηριστικό είναι ότι το Σοσιαλιστικό Κόμμα της ΠΓΔΜ (στις τελευταίες εκλογές συγκέντρωσε το 3,5% των ψήφων και λόγω του εκλογικού συστήματος εξέλεξε έναν μόνο βουλευτή), το οποίο εκπροσωπεί, εναντιώθηκε στην αποστολή στρατιωτών στο Ιράκ. Ο ίδιος ο κ. Ντιμίτροφσκι πρεσβεύει ότι «οι ΗΠΑ σήμερα δεν είναι μόνο η κύρια υπερδύναμη αλλά και η κύρια απειλή για τον πλανήτη».

Τη συνέντευξη πήρε η Μαρίνα Βήχου

• *Κύριε Ντιμίτροφσκι, θα ήθελα να μου μιλήσετε για τις εντυπώσεις σας από την παρακολούθηση των εργασιών του 1ου Συνεδρίου της Ευρωπαϊκής Αριστεράς.*

— Έχουμε πάρει μέρος σαν Σοσιαλιστικό Κόμμα Μακεδονίας σε πολλά συνέδρια. Έτσι μπορώ να πω ότι έχουμε μια εμπειρία ώστε να διακρίνουμε τη διαφορά. Εξαρχής νιώσαμε ότι είμαστε στο σωστό μέρος. Αυτό που με εντυπωσίασε ήταν η ομιλία του Προέδρου, του κ. Μπερτιντότι. Εξέφρασε όλα όσα και εγώ θα ήθελα να πω, αλλά βρήκε πρώτος τις κατάλληλες λέξεις. Νιώθω ότι όλοι όσοι μετέχουν σ' αυτό το συνέδριο έχουν τον ίδιο στόχο: μια καλύτερη Ευρώπη. Κάναμε ήδη αίτηση να αποκτήσουμε το status παρατηρητή στην Ευρωπαϊκή Αριστερά και πιστεύω ότι στο επόμενο συνέδριο θα είμαστε μέλος της Ευρωπαϊκής Αριστεράς.

• *Πώς βλέπετε το πολιτικό κλίμα στις μεταξύ μας σχέσεις, όπως διαμορφώνεται το τελευταίο διάστημα;*
— Είμαστε γείτονες. Σχεδόν κάθε χρόνο ερχόμαστε και περνάμε τις καλοκαι-

ρινές μας διακοπές στην Ελλάδα. Σαν πολιτικός που είμαι και μιλώντας με τον κόσμο διαπιστώνω ότι τίποτα σχεδόν δεν έχει αλλάξει. Ο κόσμος είναι ευγενικός, ενδιαφέρεται για δουλειές, για την ανάπτυξη του τουρισμού. Υπάρχουν εξάλλου περίπου εκατό δικά μας παιδιά που φοιτούν σε διάφορα πανεπιστήμια στην Ελλάδα, κυρίως στη Θεσσαλονίκη. Εντυπωσιάζονται από τον πολιτισμό σας, τον τρόπο ζωής, και επιστρέφοντας στη δική μας Μακεδονία, την ΠΓΔΜ, την Δημοκρατία Μακεδονίας – διαλέξετε ό,τι όνομα θέλετε – μεταφέρουν αυτές τους τις εμπειρίες και είναι ένα είδος γέφυρας φιλίας ανάμεσα στους λαούς μας. Έτσι παρατηρούμε μια αλλαγή προς το καλύτερο. Ίσως αυτό που μπορούμε να κάνουμε είναι να σπρώξουμε τα πράγματα να κινηθούν με γρηγορότερους ρυθμούς προς τη θετική κατεύθυνση.

Οι σχέσεις μπορούν να βελτιωθούν κι άλλο. Υπάρχει μια καλή οικονομική συνεργασία. Από τις δέκα μεγαλύτερες εταιρείες που δραστηριοποιούνται αυτή τη στιγμή στο έδαφός μας οι έξι είναι ελληνικές, οι δύο μακεδονικές και οι άλ-

λες δύο γερμανικές. Οι έλληνες επιχειρηματίες στη χώρα μου λειτουργούν σαν ένα είδος καλών πρεσβευτών. Η περαιτέρω βελτίωση κολλάει στο θέμα του ονόματος. Κάποιος πρέπει να σπρώξει τα πράγματα σε μια σωστή κατεύθυνση, μια διπλή, τριπλή φόρμουλα, κάτι που θα ικανοποιεί και τις δύο πλευρές. Είναι καλύτερο αντί να κοιτάμε πίσω το παρελθόν, να βλέπουμε μπροστά στο μέλλον. Το μέλλον είναι η κοινή μας πορεία στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

• *Πιστεύετε ότι υπάρχει ανάγκη αλλαγής του περιεχομένου των σχολικών βιβλίων ιστορίας, έτσι ώστε τα νέα παιδιά να μην δημιουργούν στερεότυπα και εσφαλμένες αντιλήψεις; Ίσως μια διμερής επιτροπή που θα ασχολιόταν μ' αυτό το θέμα;*
— Ίσως θα 'πρεπε να δούμε το θέμα αυτό της ιστορίας όλοι οι γειτονικοί λαοί. Όχι μόνο οι Μακεδόνες και οι Έλληνες. Γιατί να μην φτιαχτεί ένα βιβλίο ιστορίας για όλη την περιοχή; Εμείς φέτος έχουμε νέα βιβλία ιστορίας για την 7η και 8η Δημοτικού. Υπάρχουν διαφορετικές αντιδράσεις

αναφορικά με το περιεχόμενο των βιβλίων. Μερικοί ηλικιωμένοι εκτιμούν ότι αυτή δεν είναι η σωστή εκδοχή της ιστορίας, όπως την διδάχτηκαν οι ίδιοι. Χαρακτηρισμοί όπως τρομοκράτες, φασίστες, μπαλίστες δεν περιλαμβάνονται στα νέα αυτά βιβλία. Υπάρχει μια ηπιότερη μεταχείριση τόσο των Σέρβων όσο και των Ελλήνων. Πιστεύω ότι ορθότερο είναι να διαβάσει κανείς αυτά τα βιβλία και να δει αν υπάρχουν δυνατότητες περαιτέρω βελτίωσής τους. Αλλά παράλληλα θα πρέπει να δει και τα δικά του βιβλία ιστορίας και να διορθώσει εκείνα τα σημεία που δεν ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις της σύγχρονης Ευρώπης. Η κατεύθυνση θα πρέπει να είναι στην ανάδειξη των γεγονότων που μας ενώνουν σ' ένα κοινό μέλλον κι όχι αυτών που μας χώριζαν στο παρελθόν.

• *Διάχυτη είναι η εντύπωση ότι το Κοσσυφοπέδιο με την υποστήριξη των ΗΠΑ οδεύει προς ανεξαρτητοποίηση. Ανησυχείτε αναφορικά με πιθανές νέες διεκδικήσεις εκ μέρους των Αλβανών στη χώρα σας;*

— Υπάρχουν διαφορετικές απόψεις επί του θέματος. Από την αρχή της διένεξης Αλβανών και Σέρβων για το Κόσοβο ήμασταν πεπεισμένοι ότι η εξέλιξη δεν θα είναι καλή. Ο κόσμος πιστεύει ότι τυχόν αλλαγή των συνόρων θα δημιουργήσει προβλήματα στην περιοχή. Έχουμε την αίσθηση ότι τα πράγματα κινούνται με μεγάλη ταχύτητα. Όποιος σπρώχνει αυτή τη διαδικασία θα πρέπει να κόψει λίγο την ταχύτητα. Πιστεύω ότι ένα ανεξάρτητο Κόσοβο μετά από δεκαπέντε χρόνια είναι μια ρεαλιστική λύση, αλλά όταν αυτό επισπεύδεται να γίνει αύριο ή μεθαύριο θα είναι επικίνδυνο για όλη την περιοχή. Θα έχει επιπτώσεις στους Αλβανούς της Σερβίας, θα αυξήσει τον εθνικισμό των Αλβανών στη Δυτική Μακεδονία. Για μένα έξυπνη λύση για τις ΗΠΑ και την Ευρωπαϊκή Ένωση, όποιον τέλος πάντων υποκινεί αυτή τη διαδικασία, είναι η αναβολή της ανεξαρτητοποίησης για 10-15 χρόνια μέχρι να ωριμάσουν οι συνθήκες. Εμείς θα έχουμε ιδιαίτερο πρόβλημα και με το θέμα της χάραξης των συνόρων, καθώς

τη συμφωνία που υπογράψαμε το 2001 με τη Σερβία οι Αλβανοί του Κοσόβου δεν την αναγνώριζαν. Καλό για μας θα είναι αυτή η χάραξη των συνόρων να μη γίνει με το ανεξάρτητο Κόσοβο αλλά με τον ΟΗΕ. Αν αποκτήσουν τώρα την ανεξαρτησία τους θα είναι σαν ένα είδος δώρου από τις ΗΠΑ και την ΕΕ.

• *Φοβάστε ότι με τη νέα διοικητική διαίρεσή της, που ευνοεί εδαφικά τους Αλβανούς, η χώρα σας οδηγείται σταδιακά σε καντονοποίηση;*
— Πιστεύουμε ότι είναι πολύ νωρίς για μια τέτοια διευθέτηση, που οδηγεί σ' ένα είδος τοπικής αυτονομίας, γιατί δεν υπάρχει η αναγκαία οικονομική ανάπτυξη για κάτι τέτοιο. Αυτό οδηγεί σε καντονοποίηση, που θα αναγκάσει τους Μακεδόνες να εγκαταλείψουν αυτή την περιοχή της Δυτικής Μακεδονίας. Και πάλι πρόκειται για κάτι που γίνεται πρόωρα. Δεν μπορείς να δώσεις κάτι σ' ένα παιδί, όταν δεν έχει φτάσει σε ηλικία να το διαχειριστεί σωστά. Και πάλι έχουμε να κάνουμε μ' ένα δώρο προς τους Αλβανούς.

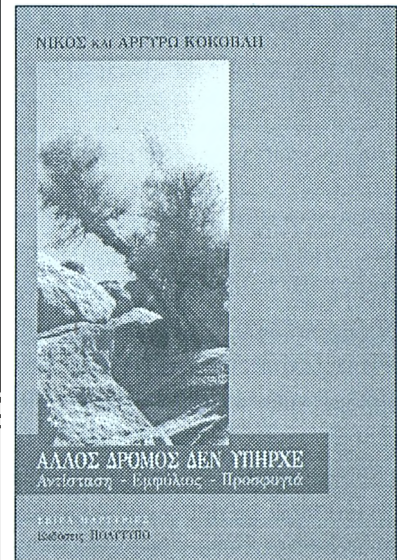
• *Ακούσατε σ' αυτό το συνέδριο πολλούς ομιλητές να κατηγορούν τις ΗΠΑ για το ρόλο τους ως της μόνης παγκόσμιας υπερδύναμης στην επίλυση των προβλημάτων, για το ρόλο τους στη Μέση Ανατολή, στο Ιράκ, το Αφγανιστάν κ.λπ. Ποια είναι η θέση του κόμματός σας αναφορικά με το ρόλο των ΗΠΑ;*

— Δεν είμαστε ικανοποιημένοι από την παγκόσμια δράση των ΗΠΑ. Ήμασταν κατά της αποστολής στρατιωτών μας στο Ιράκ. Πιστεύουμε ότι οι ΗΠΑ είναι σήμερα η μόνη παγκόσμια υπερδύναμη αλλά είναι και η μεγαλύτερη παγκόσμια απειλή. Ενδιαφέρονται μόνο για τα δικά τους στρατηγικά συμφέροντα, πώς θα ελέγχουν τους ενεργειακούς πόρους του πλανήτη. Να φανταστείτε ότι η βάση που κατασκευάζουν στο έδαφός μας, στο Μπόνσιλ, δείχνει να γίνεται με προοπτική να διατηρηθεί για τα επόμενα πενήντα χρόνια. Κάνεις από μας δεν ξέρει αν έχουν ήδη εγκατασταθεί αμερικανοί στρατιώτες εκεί. Ίσως οι Αλβανοί του Κοσόβου να γνωρίζουν καλύτερα!

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

Νίκος και Αργυρώ Κοκοβλή: ΑΛΛΟΣ ΔΡΟΜΟΣ ΔΕΝ ΥΠΗΡΧΕ

Αντίσταση - Εμφύλιος - Προσφυγιά

Η ιστορία του Νίκου και της Αργυρώς Κοκοβλή όπως την ζωντανεύουν οι ίδιοι. Ξεκινά από την προσφυγιά της Μικράς Ασίας και συνεχίζει στα χρόνια της Κατοχής και της Αντίστασης στην Κρήτη. Αρχίζουν οι διώξεις, ο Εμφύλιος, το κυνηγητό των διαλυμένων τμημάτων του Δ.Σ. με τη δεκαεξάχρονη παρανομία σε σπηλιές και κρύπτες στα βουνά των Λευκών Ορέων, η δραματική απόδραση στην Ιταλία. Το περιπετειώδες ταξίδι μέσω Ελβετίας, Αυστρίας και Ουγγαρίας μέχρι την ΕΣΣΔ. Η άφιξη στην Τασκένδη. Η αποκάλυψη της σοβιετικής πραγματικότητας. Οι περιορισμοί. Επιστροφή στην πατρίδα ύστερα από 14 χρόνια. Μια απίστευτη σε δραματικά γεγονότα ανθρώπινη ιστορία που πρέπει να γνωρίζει κάθε πολίτης. Ένα μάθημα εγκαρτέρησης και ανθρωπιάς.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ

Δημοχάρους 60, Αθήνα 115 21
τηλ: 210-7232819,
φαξ: 210-7226107
e-mail: chparou@otenet.gr

Στο σημάδι πάλι η σταθερότητα στα Βαλκάνια

Μαύρα σύννεφα συγκεντρώνονται πάλι πάνω από την περιοχή των δυτικών Βαλκανίων, μετά την απόφαση του ΟΗΕ να προχωρήσει η διαδικασία για την τελική επίλυση της εκκρεμότητας γύρω από το μελλοντικό «στάτους» του Κοσσυφοπεδίου, όπου εξακολουθεί να ισχύει το καθεστώς του διεθνούς προτεκτοράτου που επιβλήθηκε το 1999, μετά τη λήξη των νατοϊκών βομβαρδισμών κατά της Σερβίας. Απόφαση η οποία βρίσκει ωστόσο εντελώς ανέτοιμες τόσο τη διεθνή κοινότητα όσο και τις συνιστώσες του ίδιου του Κοσσυφοπεδίου, σχετικά με μια οριστική διευθέτηση του ζητήματος που θα μπορούσε να εξευρεθεί με ειρηνικό τρόπο, γεγονός που εγκυμονεί τεράστιους κινδύνους για ολόκληρη την ευρύτερη περιοχή.

Την περασμένη εβδομάδα ο γ.γ. του ΟΗΕ Κόφι Ανάν υιοθέτησε πρόταση του ειδικού εκπροσώπου του Κάι Έντεν, «να προχωρήσει η διεθνής κοινότητα στην επόμενη φάση της πολιτικής διαδικασίας» για το Κοσσυφοπέδιο, «παρά τις προκλήσεις που εξακολουθεί να αντιμετωπίζει» η περιοχή, όπως παραδέχτηκε ο ίδιος ο εκπρόσωπος.

Η πρόταση αυτή βεβαίως υποβλήθηκε στον γ.γ. μετά από επιτόπια έρευνα που έκανε στο Κοσσυφοπέδιο ο εκπρόσωπός του, ο οποίος όμως είναι φανερό ότι αγνόησε τις προειδοποιήσεις άλλων αξιωματούχων του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών και της πολυεθνικής δύναμης που βρίσκονται εγκατεστημένοι εκεί, για την κατάσταση που επικρατεί στην περιοχή.

Συγκεκριμένα, με βάση τις προϋποθέσεις και τους στόχους που είχαν τεθεί το φθινόπωρο του 1999 από τη διεθνή κοινότητα, οι αξιωματούχοι υποστηρίζουν ότι στο Κοσσυφοπέδιο υπολείπεται κατά πολύ η εμπέδωση της δημοκρατίας, ενώ παράλληλα δεν υπάρχει από την πλευρά της αλβανικής πλειονότητας κανένας σεβασμός στα δικαιώ-

ματα των Σέρβων και των άλλων μειονοτήτων που ζουν εκεί. Αντίθετα, κάθε τόσο εκδηλώνονται συγκρούσεις ανάμεσα σε Αλβανούς και Σέρβους, πολύ συχνά αιματηρές.

Πέρα από αυτό, στο Κοσσυφοπέδιο εξακολουθεί να κυριαρχεί η φτώχεια, καθώς δεν υπάρχει καμία παραγωγή και άρα θέσεις εργασίας, γεγονός που σπρώχνει τους κατοίκους της περιοχής να στρέφονται στο λαθρεμπόριο και σε άλλες παράνομες δραστηριότητες, αποτέλεσμα των οποίων είναι η ανεξέλεγκτη βία.

Χαρακτηριστικό είναι ότι η Διεθνής Επιτροπή για τα Βαλκάνια σε πρόσφατη έκθεσή της διαπίστωνε ότι: «Οι πολιτικές που ασκούνται στο Κοσσυφοπέδιο και εστιάζονται μόνο στα οικονομικά και κοινωνικά θέματα, αλλά αφήνουν άλυτο το πολιτικό πρόβλημα, που είναι το «στάτους» της περιοχής, έχουν αποτύχει. Αλλά και οι πολιτικές που επιδιώκουν να λύσουν το ζήτημα του καθεστώτος, αποκλείοντας τα επείγοντα οικονομικά και κοινωνικά θέματα, είναι επίσης καταδικασμένες να αποτύχουν. Τα Βαλκάνια χρειάζονται και τα δυο».

Από τα παραπάνω συνάγεται ότι στό-

χος της νέας προσπάθειας που δρομολόγησε η απόφαση του ΟΗΕ θα είναι η επίλυση, όσο το δυνατό συντομότερα, της εκκρεμότητας του Κοσσυφοπεδίου. Το ερώτημα όμως είναι ποια ακριβώς λύση θα επιδιωχθεί.

Στη διάρκεια των νατοϊκών βομβαρδισμών του 1999, η Δύση, επιδιώκοντας την ανατροπή του τότε ηγέτη της Σερβίας Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς, είχε επιδοθεί σε μια εκστρατεία κατασυκοφάντησης όλων των Σέρβων συλλήβδην και παράλληλα υπεράσπισης των «καλών» Αλβανών, στους οποίους υποσχόταν την ανεξαρτησία που ονειρεύονταν. Ταυτόχρονα έπαιξε διάφορα παιχνίδια, καλλιεργώντας αποσχιστικές τάσεις στο Μαυροβούνιο ή στη Βοϊβοδίνα.

Στο παιχνίδι αυτό, χωρίς να υποτιμάται ο ρόλος του Λονδίνου και άλλων ευρωπαϊκών πρωτευουσών, κύριος πρωταγωνιστής ήταν η Ουάσιγκτον, η οποία αρκετά χρόνια πριν, από τις αρχές της δεκαετίας σχεδόν, είχε δει στους Αλβανούς έναν πιστό σύμμαχο και δορυφόρο της στην περιοχή των Βαλκανίων, τον οποίο χρησιμοποίησε ως πολιορκητικό κριό εναντίον των Σέρβων και του Μιλόσεβιτς – ακριβώς όπως χρησιμοποίησε, τέσσερα χρόνια αργότερα, τους Κούρδους του Ιράκ εναντίον του Σαντάμ Χουσεϊν, με άμεσες ή έμμεσες υποσχέσεις για ένα ανεξάρτητο κουρδικό κράτος.

Είναι φυσικό λοιπόν οι Αλβανοί του Κοσσυφοπεδίου να επιμένουν σ' αυτό που τους υπόσχονταν τότε όλοι οι διεθνείς παράγοντες και το οποίο αποτελούσε πάντα τα μεγάλο όραμά τους, την ανεξαρτησία. Ένα όραμα για το οποίο αγωνίζονται μεθοδικά εδώ και πάνω από 25 χρόνια, αφότου πέθανε ο δημιουργός της Γιουγκοσλαβικής Ομο-

σπονδίας Γιόζιπ Μπρόζιο Τίτο.

Από την άλλη όμως, υπάρχει και η επιμονή του Βελιγραδίου να αρνείται κάθε σκέψη για απόσχιση και ανεξαρτητοποίηση του Κοσσυφοπεδίου, περιοχή που θεωρείται εθνικό και θρησκευτικό λίκνο του σερβικού λαού, γεγονός που, όπως υποστηρίζεται, ενισχύεται από την παρουσία πλήθους ιστορικών ιερών μνημείων, τα οποία από το 1995 οπότε άρχισε ο ένοπλος αγώνας των Αλβανών μέχρι σήμερα έχουν υποστεί ανυπολόγιστες ζημιές από βομβιστικές ενέργειες, εμπρησμούς και βανδαλισμούς.

Στο ανθρώπινο επίπεδο εξάλλου, για το Βελιγράδι ένα σοβαρό πρόβλημα αποτελεί το γεγονός ότι μεγάλος αριθμός Σέρβων του Κοσσυφοπεδίου, που είχαν διαφύγει ως πρόσφυγες κατά τους βομβαρδισμούς του 1999, δεν μπορούν να επιστρέψουν, φοβούμενοι την εκδικητική μανία των Αλβανών που επιδιώκουν με κάθε άμεσο ή έμμεσο τρόπο την πλήρη εκκαθάριση της περιοχής από το σερβικό στοιχείο. Στο πλαίσιο αυτό μάλιστα, δεν είναι τυχαίο ότι οι Σέρβοι που βρίσκονται σήμερα στο Κοσσυφοπέδιο, είναι υποχρεωμένοι να διαβιούν σε θύλακες, υπό μορφή γκέτο, που φυλάσσονται από τις στρατιωτικές μονάδες της πολυεθνικής δύναμης που σταθμεύει εκεί.

Κάτω από τις συνθήκες αυτές, είναι μάλλον δύσκολο, αν όχι αδύνατο, να βρεθεί μια φόρμουλα προσέγγισης των δυο πλευρών, με στόχο την εξεύρεση μιας ειρηνικής λύσης για τη διευθέτηση της εκκρεμότητας για το «στάτους» του Κοσσυφοπεδίου, για το οποίο οι Αλβανοί διεκδικούν την πλήρη ανεξαρτησία, ενώ το Βελιγράδι –το οποίο, σύμφωνα και με την απόφαση 1244 του ΟΗΕ, εξακολουθεί να θεωρεί το Κοσσυφοπέδιο σερβική επαρχία– επιμένει σε μια λύση που θα είναι «κάτι λιγότερο από ανεξαρτησία, κάτι περισσότερο από αυτονομία».

Ωστόσο μια μερίδα των Σέρβων έχει ήδη αποδεχτεί ως αναπόφευκτο ότι το ζήτημα του Κοσσυφοπεδίου είναι ουσιαστικά χαμένο. Γι' αυτό και διάφοροι κύκλοι καλλιεργούν σενάρια διαμελισμού της επαρχίας και την απόδοση

των βόρειων και βορειοανατολικών τμημάτων της στους Σέρβους, είτε ως αυτόνομη περιοχή είτε ως τμήμα του σερβικού εδάφους. Βέβαιο θεωρείται όμως ότι μια τέτοια λύση δεν θα γινόταν δεκτή από τον διεθνή παράγοντα, και κυρίως δεν θα γινόταν δεκτή από τους Αλβανούς.

Πολύ περισσότερο καθώς στα μακροπρόθεσμα σχέδια και τους στόχους των Αλβανών περιλαμβάνεται η ανεξαρτητοποίηση όχι μόνο του Κοσσυφοπεδίου, στα όρια που βρίσκεται σήμερα, αλλά επίσης της νότιας Σερβίας, που γειτονεύει με την ΠΓΔΜ, τις δυτικές περιοχές της οποίας διεκδικούν επίσης, καθώς και μιας μικρής περιοχής του Μαυροβουνίου. Και όλα αυτά στο πλαίσιο ενός ευρύτερου μακρόπνοου σχεδίου για την εθνική ολοκλήρωσή τους, με την ενσωμάτωση όλων αυτών των περιοχών σε μια «μεγάλη Αλβανία», στην οποία –καλό είναι να το θυμόμαστε– περιλαμβάνουν και τη δική μας περιοχή της Ηπείρου.

Σε μια τέτοια περίπτωση, κυρίως θύμα θα είναι φυσικά η ΠΓΔΜ, όπου οι πληγές από τον πόλεμο του 2001 παραμένουν ανοιχτές, καθώς οι Αλβανοί που ζουν στη χώρα, έχοντας εξασφαλίσει μια νομοθεσία που τους παρέχει καθεστώς αυτόνομης σχεδόν τοπικής αυτοδιοίκησης, έχουν αρχίσει τώρα να πιέζουν για την αναβάθμιση της δημόσιας παιδείας που παρέχεται στην αλβανική κοινότητα με την πλήρη αναγνώριση του μέχρι τώρα παράνομου αλβανικού πανεπιστημίου του Τέτοβο. Χαρακτηριστικό είναι ότι στο πλαίσιο της βελτίωσης του κλίματος ανάμεσα στις δυο κοινότητες, Σλάβους και Αλβανούς, οι δεύτεροι έχουν επιβάλει το ξανααγράψιμο των βιβλίων ιστορίας της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης· έτσι έχουν εκδοθεί δυο διαφορετικά βιβλία, με τη συμμετοχή εμπειρογνομόνων και από τις δυο πλευρές, τα οποία προορίζονται για τα σλαβικά και τα αλβανικά σχολεία αντίστοιχα.

Με βάση τα παραπάνω, οι διαπραγματεύσεις που πρόκειται να αρχίσουν οσονούπω μεταξύ Πριστίνας και Βελιγραδίου, με τη διαμεσολάβηση αξιωματούχων του ΟΗΕ, του ΝΑΤΟ, της Ευ-

ρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και των χωρών που έχουν παίξει καθοριστικό ρόλο στις εξελίξεις των τελευταίων χρόνων στην περιοχή, προβλέπονται μάλλον δύσκολες και δεν αποκλείεται να αποβούν εκρηκτικές. Ιδιαίτερα καθώς στο αλβανικό στρατόπεδο έχουν αρχίσει να εμφανίζονται οι πρώτες διαμάχες, με αντικείμενο ποιος θα έχει τον πρώτο λόγο στην εξαμελή αντιπροσωπεία και θα καθορίζει τη διαπραγματευτική γραμμή των Αλβανών, γεγονός που δείχνει ότι στην Πριστίνα υπάρχουν διαφορετικές σκέψεις και θέσεις για τη διαπραγμάτευση που θα γίνει.

Συγκεκριμένα, η διαμάχη έχει ξεσπάσει κυρίως μεταξύ του δημοσιογράφου και εκδότη Μπλερίμ Σάλα, που θεωρείται μετριοπαθής, και του «σκληρού» ηγέτη της αντιπολίτευσης, πρώην αρχηγού του UCK Χασίμ Θάτσι, ο οποίος είχε ηγηθεί αντιπροσωπείας Αλβανών και στην περιφέρη διάσκεψη του Ραμπουγιέ, στις αρχές του 1999, σε μια τελευταία προσπάθεια, υποτίθεται, να πεισθεί ο Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς για την εξεύρεση μιας λύσης στο πρόβλημα του Κοσσυφοπεδίου πριν από την έναρξη των νατοϊκών βομβαρδισμών.

Εάν όμως τόσο οι Αλβανοί όσο και οι Σέρβοι φαίνονται ανέτοιμοι να προσέλθουν σε διαπραγματεύσεις για το μέλλον του Κοσσυφοπεδίου, το ζήτημα είναι πόσο έτοιμοι είναι οι Δυτικοί για μια τέτοια διαδικασία, το αποτέλεσμα της οποίας –ακόμα και αν αυτή εξελιχθεί ομαλά– σε κάθε περίπτωση θα σημαίνει τη χάραξη νέων συνόρων, πράγμα που θα αποτελέσει ένα ολέθριο προηγούμενο για ολόκληρη την ευρύτερη περιοχή. Εξέλιξη που, όπως είναι φυσικό, ανησυχεί έντονα τις χώρες της περιοχής, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα, η οποία τον τελευταίο καιρό αντιμετωπίζει συνεχόμενες προκλήσεις τόσο από τους Αμερικανούς –όπως για παράδειγμα τον υφυπουργό Εξωτερικών και νέο «βαλκανιάρχη» Νικόλας Μπερνς– όσο και από την Αλβανία, ενώ στο προσκήνιο προβάλλει απειλητικά και η κλιμακούμενη επιθετική στάση της Τουρκίας.

ΣΤΡΑΤΗΣ ΜΟΣΧΟΝΗΣΙΟΣ

Παιχνίδια με σχολεία και μειονότητα

του Τάκη Διαμαντή

Η πρόσφατη αναφορά του αμερικανού υφυπουργού Εξωτερικών Νίκολας Μπερνς στην ύπαρξη αλβανικής μειονότητας, που δικαιολογημένα μας ενόχλησε, δεν είναι βεβαίως τυχαία. Την άποψη αυτή επεξεργάζονταν αμερικανοί διπλωμάτες ολόκληρη σχεδόν την προηγούμενη δεκαετία, τριγυρίζοντας σε διάφορες περιοχές της ελληνικής επικράτειας –κυρίως στη Μακεδονία και την Ήπειρο– όπου αναζητούσαν μειονότητες, για να στείλουν κατόπιν αναφορές που περιλαμβάνονταν στις ετήσιες εκθέσεις του Στέιτ Ντιπάρτμεντ.

Μόνο που, παρά την προπαγάνδα που είχε αναπτυχθεί –από την εποχή του Εμβέρ Χότζα και στη συνέχεια από το καθεστώς του Σαλί Μπερίσα– στα Τίρανα, η οποία είχε περάσει μάλιστα και στους Αλβανούς του Τέτοβο και της Πριστίνας, για την ύπαρξη αλβανικής μειονότητας στην Ελλάδα, οι αμερικανοί διπλωμάτες δεν είχαν αναφέρει ποτέ κανένα τέτοιο στοιχείο. Μέχρι που την ανακάλυψε ο κ. Μπερνς.

Το σημαντικό πάντως είναι ότι, σε συνέχεια από την οκτάχρονη διακυβέρνηση της Αλβανίας από τους Σοσιαλιστές, η Αθήνα προσπαθεί να διατηρήσει το καλό κλίμα στις σχέσεις των δυο χωρών και με τη νέα κυβέρνηση του Σαλί Μπερίσα, ο οποίος κατάφερε να ξαναβγει στο πολιτικό σκηνικό της χώρας, να πετύχει μια αμφιλεγόμενη νίκη στις πρόσφατες εκλογές και να επανέλθει έτσι στην εξουσία.

Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται και η πρόσφατη εκδήλωση της πρόθεσης τόσο της Αθήνας όσο και των Τιράνων για μια ουσιαστική ανάπτυξη στον τομέα της παιδείας, με το άνοιγμα αλβανικών σχολείων στην Ελλάδα και ελληνικών στην Αλβανία.

Συγκεκριμένα, στα μέσα Οκτωβρίου ο πρόεδρος του Κόμματος της Ένωσης Ανθρώπων Δικαιωμάτων Βαγγέλης Ντούλες, επιστρέφοντας στην Αλβανία από επίσκεψή του στην Ελλάδα, δήλωσε ότι, σύμφωνα με διαβεβαιώσεις που

είχε από το ελληνικό υπουργείο Παιδείας, υπάρχει η πρόθεση να ανοίξουν αλβανικά σχολεία.

Η διαβεβαίωση της ελληνικής πλευράς ήλθε βεβαίως μετά από δήλωση του αλβανού υπουργού Εξωτερικών Μπεσνίκ Μουσταφάι, ο οποίος, αναφερόμενος στο εκπαιδευτικό ζήτημα της ελληνικής μειονότητας, δυο μόλις ημέρες πριν αναχωρήσει για τη συνάντηση των υπουργών Εξωτερικών της νοτιοανατολικής Ευρώπης που έγινε στη Ρόδο, είχε πει ότι «η αλβανική κυβέρνηση θα φροντίσει να ανοίξουν ελληνικά σχολεία όχι μόνο στη Χιμάρα αλλά παντού όπου υπάρχουν Έλληνες στην Αλβανία».

Η αναφορά του Μουσταφάι στη Χιμάρα, όπου η ελληνική πλευρά εδώ και πολλά χρόνια προσπαθεί να αποκτήσει ελληνικό σχολείο, δεν είναι καθόλου τυχαία, καθώς η ίδρυση εκεί ελληνικού σχολείου λέγεται ότι περιλαμβάνεται στους όρους της συμφωνίας που έκανε ο Β. Ντούλες με το Δημοκρατικό Κόμμα του Σαλί Μπερίσα προκειμένου να συμμετάσχει το ΚΕΑΔ στην κυβέρνηση συνασπισμού που δημιουργήθηκε στην Αλβανία.

Την καλή εικόνα όμως έσπευσε να χαλάσει ο υπουργός Παιδείας της Αλβανίας Γκενς Πόλο (άλλοτε στενός συνεργάτης του Μπερίσα, σήμερα όμως στέλεχος του Νέου Δημοκρατικού Κόμματος, που συμμετέχει επίσης στον κυβερνητικό συνασπισμό), ο οποίος, μετά τις δηλώσεις Ντούλε, είπε ότι «η Ελλάδα

οφείλει να ανοίξει δημόσια σχολεία στην αλβανική γλώσσα, εφόσον οι Αλβανοί συμβάλλουν στην ελληνική οικονομία και την κοινωνία».

Η δήλωση αυτή του Πόλο, πέρα από μια αρκετή δόση σκληρότητας που περιέχει, προκαλεί και ένα σοβαρό ερώτημα: Τι είδους σχολεία έχουν κατά νου να δημιουργήσουν τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Αλβανία;

Εδώ και πολλά χρόνια οι Έλληνες της Αλβανίας αξιώνουν, με βάση τις διεθνείς συμβάσεις και τους κανόνες που ισχύουν για τις μειονότητες, τη δημιουργία δημόσιων ελληνικών σχολείων σε περιοχές που ζουν συμπαγείς μάζες Ελλήνων αλλά δεν περιλαμβάνονται στις αποκαλούμενες μειονοτικές ζώνες, άρα και οι Έλληνες που ζουν σ' αυτές δεν αναγνωρίζονται ως μειονότητα. Μέχρι τώρα όμως καμία από τις κυβερνήσεις που πέρασαν την τελευταία δεκαεπταετία δεν είχε ανταποκριθεί στο αίτημα αυτό. Αντίθετα, κατά καιρούς –ιδιαίτερα κατά την πρώτη διακυβέρνηση του Σαλί Μπερίσα– έγιναν προσπάθειες να αλλοιωθεί ο ρόλος και η εικόνα ακόμα και των σχολείων που ήδη υπήρχαν και τα οποία πληρώνει στην ουσία το ελληνικό κράτος, με το πρόσχημα ότι πολλοί Έλληνες μειονοτικοί έφευγαν για την Ελλάδα, οπότε δεν είχαν λόγο ύπαρξης.

Το επιχείρημα βεβαίως ανταποκρινόταν σε μια πραγματικότητα, ωστόσο οι πρακτικές που ακολουθήθηκαν (από τους Αλβανούς, αλλά με την ανοχή ή και τη συνενοχή των ελληνικών αρχών), ήταν φανερό ότι στόχευαν στο να κάνουν δύσκολη τη ζωή των Ελλήνων μειονοτικών και να τους υποχρεώσουν έμμεσα να μετακινούνται μαζικότερα προς την Ελλάδα.

Παρ' όλα αυτά, το αίτημα για τη δημιουργία νέων σχολείων στις περιοχές εκτός των μειονοτικών ζωνών και κυ-

ρίως στις μεγάλες πόλεις, όπως τα Τίρανα, η Κορυτσά κ.ά., διατυπωνόταν πάντα από την πλευρά των Ελλήνων, με τις αλβανικές αρχές να κάνουν ότι δεν καταλαβαίνουν.

Πριν από αρκετό καιρό, μετά από συντονισμένες προσπάθειες των μειονοτικών, με βοήθεια και από την Ελλάδα, δόθηκε το πράσινο φως και έχουν αρχίσει να δημιουργούνται και να λειτουργούν ιδιωτικά ελληνικά σχολεία σε διάφορες πόλεις της Αλβανίας, στις οποίες υπάρχουν μεγαλύτερες ομάδες Ελλήνων. Αυτά τα σχολεία λοιπόν, τα οποία λειτουργούν έξω από την θεσμική υποχρέωση του αλβανικού κράτους, αποτέλεσαν το έναυσμα για κάποιες σκέψεις της νέας κυβέρνησης υπό τον Σαλί Μπερίσα, με στόχο να δημιουργηθούν αντίστοιχα αλβανικά σχολεία στην Ελλάδα, στη βάση της αμοιβαιότητας.

Πολύ περισσότερο μάλιστα, καθώς οι ηγέτες της μειονότητας –και κυρίως ο πρόεδρος του ΚΕΑΔ Β. Ντούλες– έθεσαν θέμα υλοποίησης του μόνιμου αιτήματος για την ανασύσταση του ελληνικού σχολείου της Χιμάρας, το οποίο έχει κλείσει από την δεκαετία του '50 με εντολή του πρώην δικτάτορα Εμβέρ Χότζα.

Κανείς δεν θα είχε βεβαίως αντίρρηση στη δημιουργία τέτοιων σχολείων για τα παιδιά των Αλβανών που ζουν και εργάζονται στην Ελλάδα, αν και το νομικό πλαίσιο που αφορά στους μεταναστες δεν έχει ολοκληρωθεί ακόμα, με αποτέλεσμα η πλειονότητα των Αλβανών –όπως και των άλλων ξένων που βρίσκονται στην ελληνική επικράτεια– να αντιμετωπίζονται επίσημα περίπου ως λαθρομετανάστες.

Από την άλλη όμως, η αλβανική πλευρά αξιώνει από την Ελλάδα να στηρίξει τα σχολεία αυτά, παρέχοντας υλική βοήθεια (προφανώς σε κτηριακές εγκαταστάσεις), ενώ, στη βάση πάντα της αμοιβαιότητας όπως την αντιλαμβάνεται, επιδιώκει και τα ελληνικά σχολεία στην Αλβανία να λειτουργούν με το καθεστώς των ιδιωτικών σχολείων, παραβλέποντας την υποχρέωση της δημιουργίας δημόσιων σχολείων για τη μειονότητα.

Από τις μέχρι τώρα εξελίξεις ωστόσο

γίνεται φανερό ότι η ελληνική πλευρά και κυρίως η ηγεσία της μειονότητας, στην προσπάθειά της να μη διαταράξει το καλό κλίμα και έχοντας επικεντρώσει το ενδιαφέρον της στο άνοιγμα του σχολείου της Χιμάρας, το οποίο θα θεωρήσει ως σημαντικό επίτευγμα, αποφεύγει να προκαλέσει την αλβανική. Να σημειωθεί πάντως ότι, όπως έχει δημοσιοποιηθεί, στην αρχική συμφωνία του ΚΕΑΔ με τον Σαλί Μπερίσα προβλεπόταν ότι το σχολείο της Χιμάρας θα άνοιγε από τη φετινή χρονιά, κάτι που βεβαίως δεν έγινε.

ΣΧΕΣΕΙΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

Από την άλλη πλευρά, δεν λείπουν και κάποιες προκλήσεις που εκδηλώνονται κατά καιρούς από μερίδα φανατικών Αλβανών, με την κάλυψη διαφόρων πολιτικών και άλλων κύκλων, αποδεικνύοντας έτσι ότι οι ελληνοαλβανικές σχέσεις μπαίνουν σε δεύτερη μοίρα.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα το επεισόδιο που σημειώθηκε την περασμένη Τρίτη με την υποχρεωτική ματαίωση της επίσκεψης του έλληνα Προέδρου της Δημοκρατίας Κάρολου Παπούλια στους Αγίους Σαράντα, όπου θα πραγματοποιούσε συνάντηση με τον αλβανό ομόλογό του Άλφρεντ Μοϊσιού, εξαιτίας μιας διαδήλωσης για το θέμα των Τσαμδών έξω από το ξενοδοχείο που θα γινόταν η συνάντηση.

Η ελληνική πλευρά βεβαίως θεωρεί

το «Τσάμικο» ως ανύπαρκτο θέμα, που σημαίνει ότι το να υποχρεωθεί ο κ. Παπούλιας να έλθει αντιμέτωπος με μια άκαιρη και προκλητική διαδήλωση, διπλωματικά τουλάχιστον είναι ανεπίτρεπτο. Οπότε έκαναν πολύ καλά τόσο ο Πρόεδρος όσο και η κυβέρνηση να ματαιώσουν την επίσκεψη.

Ωστόσο το «Τσάμικο» με τον ένα ή τον άλλο τρόπο είναι ένα υπαρκτό θέμα, πράγμα που γνωρίζουν καλά στο Υπουργείο Εξωτερικών, όπως άλλωστε και ο ίδιος ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας ως πρώην υπουργός Εξωτερικών αλλά και ως Ηπειρώτης.

Είναι γνωστό εξάλλου ότι οι αλβανοί αξιωματούχοι σε κάθε συνάντηση με έλληνες ομολόγους τους θεωρούν υποχρέωσή τους να θέτουν το θέμα των Τσαμδών. Μια συνήθεια που στην παρούσα φάση παίρνει μεγαλύτερες διαστάσεις, σε συνδυασμό με τις εξελίξεις που διαμορφώνονται στο Κοσσυφοπέδιο και στην ευρύτερη περιοχή των Βαλκανίων.

Ήδη έχουμε πληρώσει ακριβώς το «ανύπαρκτο» για πολλές δεκαετίες θέμα του «Μακεδονικού». Μήπως θα έπρεπε λοιπόν η ελληνική κυβέρνηση να αναλάβει κάποιες πρωτοβουλίες, συμβάλλοντας έτσι ουσιαστικά στην άρση των όποιων διαφορών, των πραγματικών διεκδικήσεων, αλλά και των παρεξηγήσεων, ώστε το θέμα και στην πράξη να καταστεί ουσιαστικά ανύπαρκτο;

Η ανατομία των σπορ

Κοινωνική διάσταση

του Νίκου Ράπτη

Κλείνοντας τούτη τη σειρά των άρθρων για τα σπορ, σωστό είναι να αναφερθούμε στις πολιτικο-κοινωνικές επιπτώσεις των σπορ στις σύγχρονες κοινωνίες.

Ας ξεκινήσουμε με τη θέση του Νόαμ Τσόμσκυ για το θέμα αυτό. Λέει ο Τσόμσκυ: «Όταν οδηγώ, ανοίγω μερικές φορές το ραδιόφωνο και ανακαλύπτω πολύ συχνά ότι γίνονται ακροατής σε μια συζήτηση για τα σπορ. Αυτές είναι τηλεφωνικές συζητήσεις. Οι άνθρωποι τηλεφωνούν στο σταθμό και κάνουν μακρόσυρτες και περίπλοκες συζητήσεις. Είναι δε φανερό ότι σ' αυτές υπεισέρχεται ένας αρκετά υψηλός βαθμός από σκέψη και ανάλυση. Οι άνθρωποι ξέρουν αφάνταστα πολλά πράγματα. Ξέρουν όλων των ειδών περίπλοκες λεπτομέρειες και συμμετέχουν σε εκτεταμένες συζητήσεις για το εάν ο προπονητής (coach) πήρε τη σωστή απόφαση χτες και ούτω καθεξής. Αυτοί είναι απλοί άνθρωποι, δεν είναι επαγγελματίες, οι οποίοι χρησιμοποιούν τη νοημοσύνη και τις αναλυτικές

τους δεξιότητες σ' αυτούς τους τομείς και συσσωρεύουν έναν αρκετά μεγάλο όγκο από γνώσεις και, από ό,τι είμαι σε θέση να γνωρίζω, κατανόησης του θέματος. Από την άλλη μεριά, όταν ακούω τους ανθρώπους να μιλάνε, ας πούμε, για τις διεθνείς υποθέσεις ή τα εσωτερικά προβλήματα, αυτό γίνεται σε ένα επίπεδο επιπολαιότητας (ρηχότητας) που είναι απίστευτο...

Θα μπορούσαν έτσι να ζουν σε έναν φανταστικό κόσμο, και στην πραγματικότητα αυτό κάνουν. Είμαι βέβαιος ότι χρησιμοποιούν τον κοινό νου και τις διανοητικές τους δεξιότητες, αλλά τις χρησιμοποιούν σε έναν τομέα που δεν έχει κανένα νόημα, σαν μια μετατόπιση! από τα σοβαρά προβλήματα που δεν μπορεί να τα επηρεάσει και να τα αλλάξει κανείς γιατί η εξουσία τυχαίνει να βρίσκεται αλλού.

Συνεπώς μου φαίνεται ότι οι ίδιες διανοητικές δεξιότητες και η ικανότητα για κατανόηση, συσώρευση αποδεικτικών στοιχείων και απόκτηση πληροφορησης και για εμβάθυνση στα προβλήματα θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν... κάτω από διαφορετικά συστήματα διακυβέρνησης τα οποία περιλαμβάνουν συμμετοχή στη λήψη σημαντικών αποφάσεων σε τομείς που

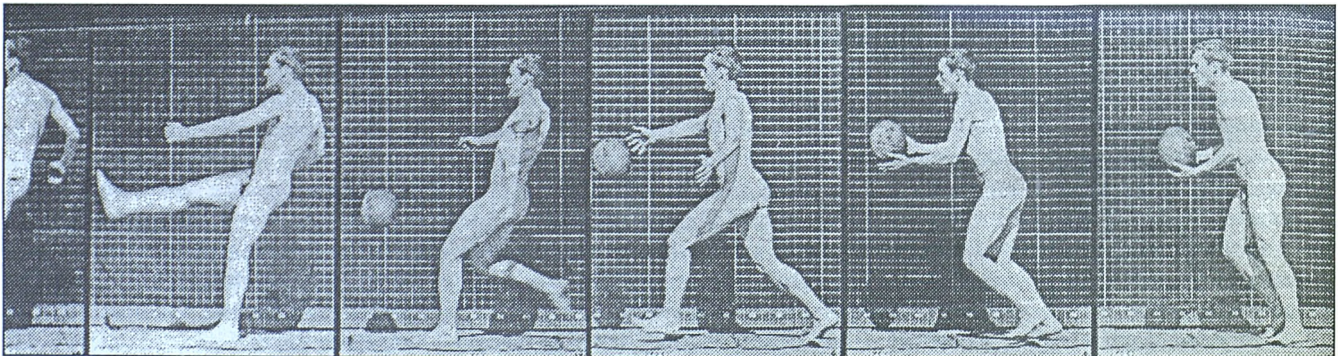
έχουν πραγματική σημασία στη ζωή των ανθρώπων.» [James Peck (επιμ.), *The Chomsky Reader*, 1987, σελ. 33].

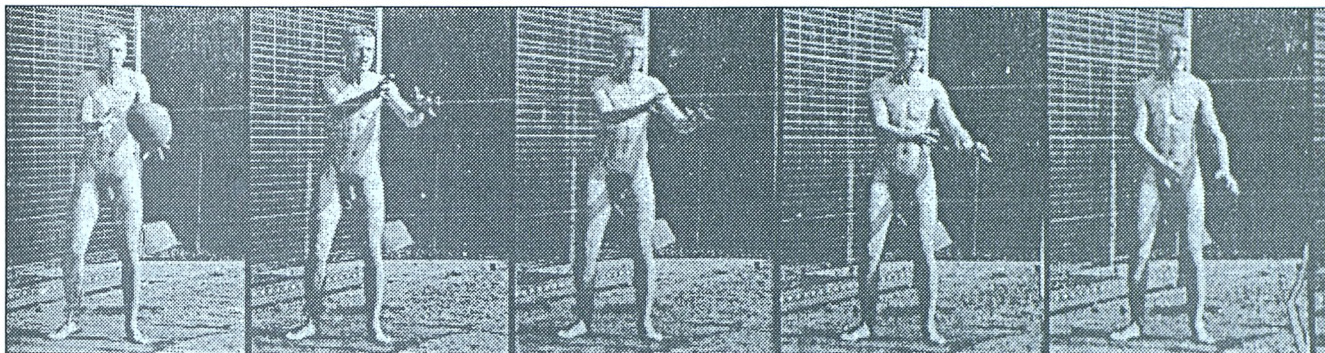
Αυτή η τοποθέτηση του Τσόμσκυ για τα σπορ προκάλεσε οργισμένες αντιδράσεις, κυρίως στο (μάλλον) αριστερό περιοδικό *Village Voice*. Γι' αυτό ο ίδιος ο Τσόμσκυ λέει:

«Δέχτηκα κάποιες περίεργες αντιδράσεις, πολλές θυμωμένες αντιδράσεις, σαν να είχα αφαιρέσει τη διασκέδαση από κάποιους ανθρώπους. Δεν έχω τίποτα εναντίον των σπορ. Μ' αρέσει να παρακολουθώ ένα καλό παιχνίδι μπάσκετ ή κάτι παρόμοιο. Από την άλλη πλευρά, οφείλουμε να αναγνωρίσουμε ότι υπάρχει κάποιος ρόλος που παίζει όλη αυτή η υστερία για τα "σπορ του θεάματος" (spectator sports)... Κατ' αρχάς παίζει το ρόλο του να κάνει τους ανθρώπους πιο παθητικούς, γιατί δεν κάνουνε εσύ (σπορ). Παρακολουθείς κάποιον άλλο να κάνει (σπορ).

Δεύτερον, παίζει ρόλο στο να δημιουργεί εγωιστικά και σωβινιστικά συναισθήματα, καμιά φορά σε ακραίο επίπεδο. Διάβασα στις εφημερίδες εδώ και λίγες μέρες πως κάποιες ομάδες γυμνασίων είναι τόσο ανταγωνιστικές μεταξύ τους και τόσο παθιασμένα αφοσιωμένες στο να νικήσουν με οποιοδήποτε κό-

1. Η αγγλική λέξη *sport* προέρχεται από τη λέξη *disport*, η οποία με τη σειρά της προέρχεται από τη γαλλική *des-porter* [=μεταφέρω μακριά (από την πραγματικότητα)]. Πάλι δίκιο έχει ο Τσόμσκυ!

στος, που τα μέλη τους δεν μπορούν πια να επιτελέσουν απλά κοινωνικά καθήκοντα, όπως το να χαιρετήσει ο ένας τον άλλο, επειδή είναι έτοιμοι να σκοτώσουν ο ένας τον άλλο. Έτσι χρειάστηκε να εγκαταλείψουν την παραδοσιακή χειραγώγηση που δίνουν πριν ή μετά το παιχνίδι.» (Noam Chomsky, *Η χειραγώγηση των μαζών*, Scripta, 1994, σελ. 254).

Ενδιαφέρον παρουσιάζει επίσης η άποψη του Μάικλ Άλμπερτ, ενός ανθρώπου πολύ κοντά στον Τσόμσκι, από τα νιάτα του (βλ. *Αντί*, τχ. 764). Ο Άλμπερτ βασιζόμενος στο γεγονός ότι το ποδόσφαιρο –κ.λπ.– αποτελεί την κατ' εξοχήν κουλτούρα της εργατικής τάξης, θεωρεί ότι πρέπει κανείς να πλησιάσει την εργατική τάξη μέσα από τέτοιες εκδηλώσεις, όπως τα σπορ, αντί να τις κριτικάρει αφ' υψηλού. Επίσης, σε προσωπική συζήτηση με τον γράφοντα για το θέμα του «ανταγωνισμού» στα σπορ, ο Άλμπερτ (του «Πάρεκον», βλ. *Αντί*, τχ. 764) αποδέχεται την ύπαρξη ήπιου και έντιμου ανταγωνισμού.

Ας επανέλθουμε όμως στον «κυρίαρχο» των σπορ: το θεατή. Αξίζει να ερευνήσουμε από τι προέρχεται η «ικανοποίηση» του θεατή και τι τον οδηγεί σε «υστερική» συμπεριφορά, όπως λέει ο Τσόμσκι.

Νομίζουμε ότι ένα μεγάλο μέρος της «ικανοποίησης» του θεατή προέρχεται από την αλληλεπίδρασή του με τους άλλους θεατές, είτε πάνω στην εξέδρα είτε την άλλη μέρα στον τόπο δουλειάς, κ.λπ. Η (περισπούδαστη) συζήτηση στην εξέδρα ή στον τόπο δουλειάς προσφέρει «ικανοποίηση» που προέρχεται από την επιβολή της άποψης (και επίδειξη της γνώσης περί τα σπορ) στο συνομιλητή-θεατή.

Επίσης, μια ενδιαφέρουσα παρατήρηση είναι ότι συνήθως οι πιο «φανατικοί» (υστερικοί) θεατές είναι αυτοί οι οποίοι ως παιδιά δεν τα πήγαιναν καλά με τα σπορ. Είναι εύλογο λοιπόν να θέλουν να υποκαταστήσουν αυτή την αδυναμία με υπερβολικό «ενδιαφέρον» για τα σπορ.

Τέλος, ένα σημαντικό θέμα στην υπόθεση των σπορ είναι η αισθητική. Υπάρχει αισθητική στα σπορ; Οι άνθρωποι που είναι προικισμένοι από τη φύση να αποδίδουν στα σπορ είναι αυτοί οι οποίοι έχουν ένα είδος «έκτης αίσθησης» στο να ξέρουν ανά πάσα στιγμή πού βρίσκεται κάθε μέλος του σώματός τους όταν αυτοί κάνουν μια σειρά από πολύπλοκες κινήσεις. Εάν δεχτούμε αυτή την άποψη, τότε οι καλύτεροι αθλητές με απίστευτα αναπτυγμένη αυτή την «έκτη αίσθηση» είναι οι άνθρωποι του... τσίρ-

κου! (Άνθρωποι αγνοημένοι και περιφρονημένοι, μια και τα σύγχρονα σπορ γεννήθηκαν σε «διανοουμενίστικους» χώρους όπως τα πανεπιστήμια της Οξφόρδης και του Καίμπριτζ).

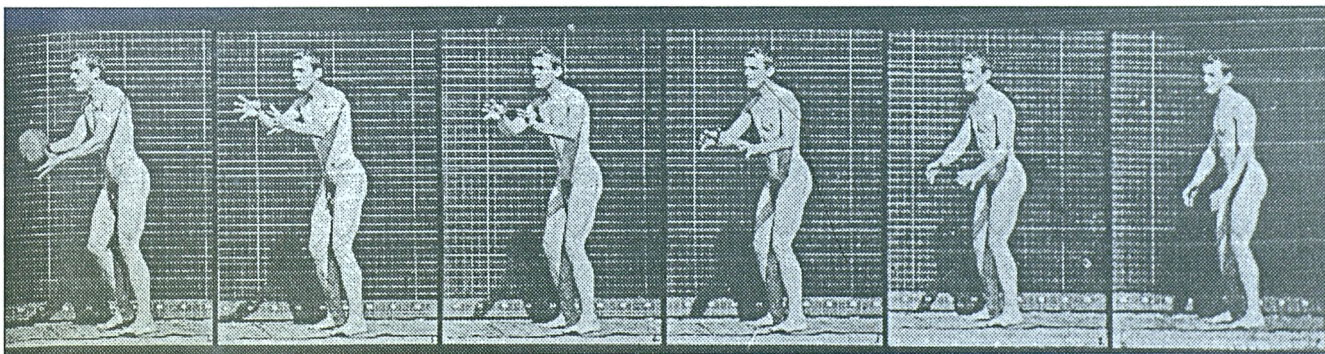
Παρά ταύτα, πρέπει να δεχτούμε ότι υπάρχει αισθητική στα σπορ. Ή ακριβέστερα ότι υπάρχει ομορφιά στην κίνηση του ανθρώπινου σώματος. Πέρα από το ότι για αιώνες οι ζωγράφοι και οι γλύπτες «εξύμνησαν» αυτή την κίνηση μέσα από τα έργα τους, νομίζουμε ότι το έργο ενός μοναδικού ανθρώπου, του Eadweard Muybridge, έχει μια για πάντα αποτυπώσει αυτή την ομορφιά είτε όταν ένας αθλητής κάνει ένα άλμα είτε όταν μια γυναίκα σηκώνεται από το κρεβάτι της και στέκεται όρθια.

Αυτή την ομορφιά αποτύπωσε ο Muybridge σε 20.000 φωτογραφίες για 300 διαφορετικές κινήσεις ανθρώπων (και ζώων) το 1887 μέσα σε τρεις τόμους.

Όμως άλλη η αισθητική ικανοποίηση από τα σπορ και άλλη η «υστερία» που θέλει τον «Παναθηναϊκό [να] είναι θρησκεία», όπως γράφει ένα σύνθημα στον τοίχο ενός σχολείου στη γειτονιά μου εδώ στο Χαλάνδρι.

Muybridge: Το κλότσιμα μιας μπάλας.

δια λογος αναγνωστων

Για τα ΔερβENOΧΩΡΙΑ

Από τον κ. Θάνο

*Κωνσταντινίδη, συντάκτη
του κειμένου για τη Μάχη
της Πύλης ΔερβENOΧΩΡΙΩΝ
(Αντί, τχ. 853, σ. 36-38) η
επιστολή που ακολουθεί:*

Αγαπητό Αντί

Μία διόρθωση για το άρθρο μου που δημοσιεύθηκε στο προηγούμενο τεύχος: Το επίθετο Μαλιάτσος γράφεται με ένα λάμδα. Θα ήθελα επίσης να προσθέσω μια «Επιλογή βιβλιογραφίας»:

- Βεάκης Αιμίλιος, *ΔερβENOΧΩΡΙΑ*, Αθήνα 1945
- Γρηγοριάδης Φ.Ν., *Το Αντάρτικο ΕΛΑΣ, ΕΔΕΣ, ΕΚΚΑ*, Αθήνα 1964.
- Δημητρίου Δ.Ν., Νικηφόρος, *Αντάρτης στα βουνά της Ρούμελης*, Αθήνα 1965.
- *Ιστορία της Εθνικής Αντίστασης 1940-1945*, εκδ. Νέα Βιβλία, 1974.
- *Ιστορία της Αντίστασης 1940-45*, Τόμοι 6, Επιτελείο Συνεργατών, Οργάνωση και Διεύθυνση Βάσος Γεωργίου, εκδ. Αυλός, 1979.
- Κέδρος Α., *Η Ελληνική Αντίσταση 1940-44*, εκδ. Θέμελιο, 1976.
- Κορνάρος Θέμος, «Καπετάν Στέφος», Έλλης Αλεξίου *Ανθολογία Ελληνικής Αντιστασιακής Λογοτεχνίας 1941-1944*, Τόμος Ι, Πεζά, εκδ. Α. Παπακώστα, 1965.
- Μπουτσίνης Γεώργιος «Νικήτας», Επιμέλεια Ν. Παπανικολάου (Αλέξανδρος) *Το Αντάρτικο στην Αττική, 1941-45*, εκδ. Α. Καραβίας, 1979. [Πολύτιμη πηγή για τη σύνταξη του κειμένου μου.]
- Πατατζής Σωτήρης, «Ούλι! Ούλι!» (*Τα ΔερβENOΧΩΡΙΑ*), *Ματωμένα Χρόνια*, εκδ. Γιαννίκου, 1965.

• Ρίτσος Γιάννης, *Επιτάφιος*, Αθήνα 1936. *Ποιήματα 1930-1960*, τόμος Α', εκδ. Κέδρος, 1961.

• «Στ' άρματα, Στ' άρματα», *Ιστορία της Εθνικής Αντίστασης*, τόμοι 4, εκδ. Γιαννίκος. *Θάνος Κωνσταντινίδης*

Για το Τρίτο Πρόγραμμα

*Από την Θεσσαλονίκη και
τον κ. Σταύρο Πετρίδη η
επιστολή που ακολουθεί:*

Αγαπητό Αντί

Κατηγορώ τον πολύπλευρο συνεργάτη σου κ. Μάνο Στεφανίδη, ότι, προκειμένου να κάνει αντιπολίτευση (*Αντί*, τευχ. 852, σελ. 11), δένει φανάρι στην ουρά του γαιδάρου του. Ε, όχι και το Τρίτο Πρόγραμμα, όχι κι έτσι! Όταν βρίσκεις μια όαση στην έρημο, δεν παρατηρείς τα δέντρα που υπάρχουν, παρά κάθεσαι κάτω απ' τον ίσκιο τους να δροσιστείς.

Συμβαίνει να είμαι κι εγώ ακροατής του Τρίτου. Έκπαλαι. Επειδή ο συνεργάτης σου αναφέρεται στα πρόσφατα, θα τον προκαλούσα να μας πει μία εκπομπή σοβαρού, όχι αιχμηρού λόγου –από τους τελευταίους έχουμε μπουχτίσει κάθε μέρα στην τηλεόραση– που ακουγόταν επί θητείας του ομοϊδεάτη του μη μπουζουκοσυνθέτη πρώην διευθυντού του. Όσο για τη μετάδοση «έντεχνου» ελληνικού τραγουδιού που τόσο ενοχλεί τον κ. Μ.Σ., θα του υπενθυμίσω ότι τη δεκαετία του '70, επί ημερών Μάνου Χατζηδάκι, υπήρχε καθημερινή ωριαία εκπομπή με τίτλο «Το ελληνικό τραγούδι στο Τρίτο».

Από εκεί παρήλασαν, μεταξύ άλλων, και οι πιο άσχετοι τραγουδοποιοί, που σήμερα εκτός από τη μάνα τους κανείς δεν τους θυμάται. Δεν ακούστηκε τότε ούτε ένα τραγούδι του Χαιρόπουλου, του Ραπίτη, του Γιαννίδη και τόσων άλλων της παλιάς σχολής! Σαν να μη συνέβησαν οι συνθέτες αυτοί στη διαμόρφωση του σημερινού ελληνικού τραγουδιού.

Ας πάμε όμως στην πρωινή ζώνη. Ειλικρινώς, αν εξαιρέσει κανείς την περίπτωση κάποιων συμπαθέστατων καλοκάγαθων λήρων παρουσιαστών, μη εχόντων μεγάλη σχέση με την κλασική μουσική, δεν μπορώ να διακρίνω ούτε κομπολαμό, ούτε αυτοπροβολή, ούτε, πολύ περισσότερο, περιορισμό της μουσικής. Διακρίνω κάποια λόγια, επεξηγηματικά των κομματιών που ακούγονται, απαραίτητα για την τοποθέτησή τους στο χώρο και το χρόνο. Οι κ.κ. Μούστος και Λουκάκος είναι απλώς οι καλύτεροι μεταξύ των καλών. Μοιάζει σαν να μη μας αρέσουν οι σπουδαίοι συνθέτες, επειδή υπάρχει ο Μπαχ και ο Μπετόβεν!

Δεν θέλω να κάνω το σύνηγορο του Τρίτου, που το θεωρώ, απεριφράστως, σημείο πολιτισμικής αναφοράς, ούτε, προφανώς, του νυν διευθυντού του. Υπάρχει όμως ένας αόρατος δεσμός, που ενώνει τους λιγοστούς ακροατές του και εξαιτίας του οποίου σπεύδουν να αντιδράσουν στους άδικους εναντίον του λιβέλλους, όπως αυτός που εξαπέλυσε ο πολυποικίλος συνεργάτης σου.

Θεσσαλονίκη 11-10-2005

*Με εκτίμηση
Σταύρος Πετρίδης*

ΥΓ.: Αν ήθελε ο συνεργάτης σου κάτι σοβαρό να καταλογίσει στο Τρίτο, που άπτεται μάλιστα της πολιτικής βούλησης, είναι η κακή ποιότητα εκπομπής. Στα φόρτε υπάρχει έντονη παραμόρφωση του ήχου, σε σημείο που γίνεται ενίοτε ανυπόφορη. Τέτοιο πράγμα δεν συμβαίνει στο Πρώτο, τον «ειδησεογραφικό» σταθμό. Νομίζω ότι οφείλεται κυρίως στη μικρή ισχύ των πομπών του, για την ενίσχυση των οποίων η κυβέρνηση δεν ενδιαφέρεται, και δευτερευόντως σε αμέλεια των τεχνικών του.

• *Ο συνεργάτης μας Μ.
Στεφανίδης απαντά:*

Το 'πιασα το υπονοούμενο, αγαπητέ! Υπερασπίζομαι τον πρώην διευθυντή μου (sic) στο Γ' και αντιπολιτεύομαι τον καινούργιο. Ο οποίος πάντως –και τον ευχαριστώ– μου πρότεινε εκπομπή μόλις ανέλαβε εδώ και τρία περίπου χρόνια. Είμαι γκρινιάρης, πολύπλευγκτος αν θέλετε, αλλά όχι υστεροβούλος. Κατά τ' άλλα συμφωνώ μαζί σας απόλυτα και σας αφιερώνω το τραγουδάκι που ακούστηκε την προπερασμένη Τρίτη στις 18.20 περίπου από την εκπομπή του φίλτατου κ. Αγγελικόπουλου. Ανήκει στον τελευταίο δίσκο της Σαμπρίνας και είναι «ποπ-χαρούμενο» κατά τον παρουσιαστή. Έρρωσθε και προσοχή στα κοτόπουλα!

Μ.Σ.

ΥΓ.: Χαιρετισμούς στον κ. Παπαδημητρίου, τον οποίο και εγώ συμπαθώ ειλικρινά. Αυτός όμως δεν είναι λόγος να μην διεκδικήσουμε το καλύτερο για το Γ'.

Δημοσία περίθαλψη

Από την Ομότιμη

Καθηγήτρια

Πανεπιστημίου Αθηνών κ.

Αικατερίνη

Χριστοφιλοπούλου, η επιστολή
που ακολουθεί:

Αγαπητό Αντί

Επειδή πολλά ανεύθυνα ακούονται εδώ κι εκεί, θεώρησα χρέος μου να δώσω μια εικόνα νοσοκομειακής περιθάλψεως σε κρατικό νοσοκομείο όχι γενικής ιατρικής αλλά δερματολογικών παθήσεων, μη μεταδοτικών, στο ειδικό νοσοκομείο Ανδρέα Συγγρού στο παλαιό του κτίριο, ανακαινισμένο σήμερα με φωτισμό, αερισμό, λουτρική εγκατάσταση, τηλέφωνο σε κάθε θάλαμο, προσαρμοσμένο στις ανάγκες του ασθενούς.

Η εικόνα που σχημάτισα οφείλεται σε δεκαεξαήμερη παραμονή μου στην πτέρυγα Ιωάννου Στρατηγού στην Γ' Δερματολογική Κλινική – αναπληρωτής διευθυντής Παναγιώτης Κωστάκης δερματολόγος.

Πρόκειται για θαλάμους με τρεις κλίνες καθένας, όπου θεραπεύονται κατά διάφορα χρονικά διαστήματα και διάρκεια ηλικιωμένοι άνδρες, συνταξιούχοι οι περισσότεροι αλλά και νέα παλληκάρια. Οι γυναίκες είναι πολύ λιγότερες. Εμένα μου παρουσιάστηκε πολύμορφο εξάνθημα, χαρακτηριζόμενο αυτοάνοσο, χωρίς να γνωρίζουν αιτίες, και προσπαθούν να το θεραπεύσουν με κορτιζόνη παρακολουθώντας καθημερινά και συστηματικά αρτηριακή πίεση και ζάχαρο, γιατί όπως μου είπαν μόνο από την κλινική εικόνα μπορούν να καταποτιστούν. Η βιοψία δεν τους ήταν διαφωτιστική. Λόγω της πανεπιστη-

μιακής μου ιδιότητας είχα δικάωμα σε μονόκλινο δωμάτιο αλλά υπήρχε μόνο ένα δίκλινο που μου δόθηκε χωρίς παρακλήσεις ή άλλες διαμεσολαβήσεις.

Η οργάνωση και η λειτουργία ήταν άψογη όπως αντελήφθην. Καθημερινή αλλαγή σεντονιών, καθαρισμός παντού του χώρου, νερό ζεστό το πρωί και το πρόγευμα στη συνέχεια με φρέσκο γάλα. Όλα προσεγμένα, όλα στην ώρα τους. Το μεσημεριανό (κοτόπουλο τέταρτο ή κομμάτι κρέας ή μπιφτεκάκια καλά ψημένα, αλλά το συνοδευτικό μακαρόνια, ρύζι ή πατάτες κρύα, για να μην παγωμένα). Το βράδυ κάτι ελαφρό, χωρίς κρέας, αλλά να τρώγεται. Στο νοσοκομείο άλλωστε δεν μπαίνει κανείς για θρινές διακοπές, αλλά για να λάβει την σωστή δίαιτα και αναγκαία θεραπεία.

Οι γιατροί περνούσαν καθημερινά μεταξύ 10.30 και 11.00 (ο κ. Κωστάκης με δύο ασκουμένους γιατρούς από τους οποίους ο ένας τα πρόφταινε όλα και με ανθρώπινη συμπεριφορά απέναντι των ασθενών). Φακελάκι ούτε έδωσα ούτε μου ζητήθηκε. Άλλωστε προσωπικά πιστεύω στην παλαιά αρχοντική συνήθεια δωρεάς απευθείας στην διοίκηση του φιλανθρωπικού ιδρύματος από την πλευρά του ασθενούς, που έχει και το κέρδος να του αφαιρεθεί το ποσό από τη φορολογική του δήλωση. Οι νοσηλεύτριες, εκπαιδευμένες, ευπρεπείς, άξιες και σοβαρές, εκτελούσαν γρήγορα και με προσοχή την κάθε ιατρική εντολή. Διέκρινα καλή οργάνωση και λειτουργία στην πτέρυγα που είχα προσωπική αντίληψη.

Περιδιαβάζοντας τον μεγά-

λο εσωτερικό διάδρομο, διαπίστωσα στις πινακίδες διαφορετικά τμήματα παλαιά και αρκετά νεωτερικά. Όπως μου είπαν το νοσοκομείο δερματικών παθήσεων Ανδρέα Συγγρού θεωρείται ένα από τα καλύτερα της Ευρώπης κι εγώ αισθάνθηκα ανακούφιση και ικανοποίηση. Ευχαριστώ όλους θερμά και συγγαίρω.

Και τώρα ένα άλλο κεφάλαιο, άσχετο με το νοσοκομείο αλλά σημαντικό για την οργάνωση της περιθάλψεως των δημοσίων υπαλλήλων. Όταν πρωτοπήρα το βιβλιάριο υγείας του δημοσίου, αισθάνθηκα περήφανη, σαν κάτι να με ξεχώριζε.

Τα τελευταία δέκα δώδεκα χρόνια συμβαίνει συννοικιακοί γιατροί με πελατεία – πα-

θολόγοι, καρδιολόγοι, ενδοκρινολόγοι, ορθοπεδικοί κ.λπ. όχι καθηγητές, να μην δέχονται βιβλιάρια του δημοσίου αλλά να ζητούν αμοιβή. Προσωπικά αισθάνθηκα ταπεινωμένη, γιατί δεν είναι πλέον ένας ανεύθυνος αμαθής ιδιώτης που αρνείται τις υποχρεώσεις του αλλά οι ίδιοι οι πολίτες με πανεπιστημιακό πτυχίο και όρκο στον Ιπποκράτη. Δεν αντελήφθην ποια θέση τηρούν οι συνδικαλιστικές τους οργανώσεις, ούτε ποια τα μέτρα της κυβερνήσεως. Δική μου άποψη είναι ότι πρώτο μέλημα του κράτους είναι η καλή οργάνωση και λειτουργία της διοικήσεως.

Αικατερίνη Χριστοφιλοπούλου
Ομότιμος καθηγήτρια
του Πανεπιστημίου Αθηνών

ΑΝΟΙΚΤΟ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΟΜΑΔΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΗΜΕΡΙΑ
ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

• Εισηγήσεις
• Συζητήσεις Στραγγύλης Τραπεζίτης

Σάββατο, 26 Νοεμβρίου 2005
Αθήνα

ΠΑΗΡΟΦΟΡΙΕΣ - ΕΙΤΡΑΦΕΣ
Σ. Χαρολάμπη 1 & Μανουσμάλη, 114 72 ΑΘΗΝΑ
Τηλ. 6447 533, Fax 6445 140, e-mail: lgon-ope @otenet. gr

Επισημαίνουμε

Πρώτη θέση για κόλαση

Πέφτουν τ' άστρα, κι εμείς θα τους μοιάσουμε.

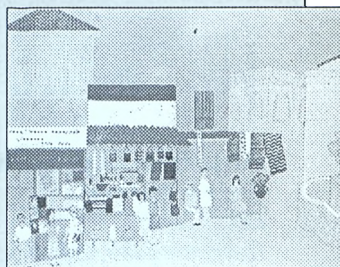
Γ. Γεωργούσης

Τα είπαμε και τα ξανάπαμε σε ώτα μη ακουόντων. Παραιτηθήκαμε από την Εθνική Πινακοθήκη μετά από 25 χρόνια υπηρεσίας, εκ των οποίων τα δέκα ήταν υποχρεωτική αργομισθία και περιθωριοποίηση χωρίς να ιδρώσει κανενός τ' αφτί. Ούτε καν μια επιστολή από το Δ.Σ. του Ιδρύματος ή το ΥΠΠΟ. Κανιβαλικά ήθη που περνάνε από κυβέρνηση σε κυβέρνηση. Μετά το άγος του Βενιζέλου δεν μπορούσαμε να φανταστούμε ότι θα υπάρξει χειρότερη διοίκηση στο Υπουργείο Πολιτισμού. Έγινε κι αυτό. Και μάλιστα με επικεφαλής τον πρωθυπουργό τον ίδιο, φευ, κατώτερο των περιστάσεων. Το γράφουμε με αληθινή λύπη – αν ακόμη αυτό σημαίνει κάτι σε συνειδήσεις «σεμνές», «ταπεινές» αλλά και αλαζονικές πριν της ώρας τους. Η ανεπάρκεια των προσώπων χειροπιαστή. Οι πολιτικές ανύπαρκτες. Αλλά και οι φιλοδοξίες όλων των επαγγελματιών του πολιτισμού απύθμενες. Άνθρωποι από το πουθενά, σαν τον κ. Τατούλη, ήρθαν να συνυπάρξουν με παλιούς μας γνώριμους όπως ο κ. Ξαρχάκος ή ο κ. Μικρούτσικος. Ήμουν τριαντάρης και πενηντάρισα ακούγοντας και υφιστάμενος τα ίδια πρόσωπα. Με τον Χρήστο Λαμπράκη ουσιαστικό υπερυπουργό Πολιτισμού. Να ετοιμάζει για το Μέγαρο, αντιγράφοντας πλήρως τη Λυρική, και Παιδική Όπερα· αλλά και Θίασο Οπερέτας όπως στο Ακροπόλ. Τα πράγματα είναι ηλίου φαεινότερα και δεν υπάρχουν πολιτικά μεγέθη για ν' αντισταθούν στην κατρακύλα. Εκτός κι αν κάποιοι ελπίζουν στον τάλα Γιωργάκη, που ως μόνη του πολιτιστική πράξη τελευταία προβάλλει το τσιμπούσι του με τη Βανδή. Το *κιτσαριό* του Κωνσταντόπουλου σ' όλη του την κολασμένη λάμψη. Απ' την άλλη, μετά από έξι μήνες ο εκλεκτός της Δεξιάς για το Ίδρυμα Ελληνικού Πολιτισμού και διευθυντής-ιδιοκτήτης κρατικής λαϊκής ορχήστρας αφυπνίσθη και εδήλωσε τη δυσαρέσκειά του(!) ζητώντας κι αυτός –τι άλλο;– χρήματα. Ως προς τις ιδέες, επανέλαβε τις κουρασμένες κοινοτοπίες που είχε πει και στη «Θεσσαλονίκη - Πολιτιστική Πρωτεύουσα» το 1997. Η Δεξιά στην αμχανία της θυμάται τον Χατζιδάκι εν γένει, ο οποίος και θα την καταχέριζε αν ζούσε, και αντί Κουμεντάκη ξαναπαίζει τον κουρασμένο Ξαρχάκο όπως κι η Αριστερά με κάθε ευκαιρία τρέχει πίσω απ' τον Θοδωράκη ακόμη κι όταν αυτός εμφανίζεται στα πάρτι της NET κι έπειτα καταγγέλλει την τηλεόραση (η συνέπεια των αστέρων μας είναι παροιμιώδης). Αν μάλιστα ρωτήσεις όλους τους πολιτιστικάριους ποιος είναι ο Αδάμης, ο Αντωνίου, ο Σισιλιάνος, ο Τραυλός, ο Κουνάδης, ο Βάρβογλης, ο Μιχαηλίδης, ο Πετρίδης, θα κουνήσουν το ξεροκέφαλό τους με αμχανία. Η αγραμματοσύνη της άρχουσας ελίτ είναι το πιο κρίσιμο υστέρημα του τόπου. Αυτό δημιουργεί τ' αδιέξοδα και στο εσωτερικό και στο εξωτερικό. Αυτό αδυνατεί ν' αντιμετωπίσει την ανεργία και την αντιπαραγωγικότητα, αυτό είναι ανίκανο να διευθετήσει το Σκοπιανό ή ν' αποκρούσει τον τουρκικό επεκτατισμό. Η αμάθεια μειώνει τις αντιστάσεις και αναγορεύει σε στάση την ευήθεια. Όταν αγνοείς κάτι, πώς να το υπερασπιστείς; Αυτή η άγνοια μεταδίδεται από την ηγεσία στο λαό σαν πυρετός, σαν νόσος άπτερων όντων που αδιαφόρησαν για τα φτερά τους. «Οις ενοσφίσθησαν», όπως θα 'λεγε κι ο τραγικός ποιητής· θυμούνται τον Σεφέρη ή τον Χατζιδάκι μόνο και μόνο για το θεαθήναι των εκδηλώσεων χωρίς τίποτε το βαθύτερο. Και βέβαια όεν τολμούν ν' αναφερθούν στον Σκαλκώτα του οποίου η περσινή επέτειος – 100 χρόνια από τη γέννησή του – χάθηκε στα πυροτεχνήματα των Ολυμπιακών τελετών. Και επίκειται η «Πάτρα 2006». Επικεφαλής ποιος άλλος; Ο «ειδικός» Θάνος Μικρούτσικος. Πατρινός, πρώην υπουργός του ΠΑΣΟΚ, πρώην του Μεγάρου, πρώην ΕΚΚΕ, η χαρά του Τατούλη δηλαδή. Διαβάσαμε πως ανάμεσα στις –περιορισμένες– εκδηλώσεις τρεις θα είναι δικές του. Μικρούτσικος επιλέγει Μικρούτσικο. Σωστός! Επίσης, στα εικαστικά ακούγεται ότι παίζουν η –Πατρινή– γκαλερίστα Αγγελική Αντωνοπούλου και η δημοσιογράφος, φίλη από το ΕΚΚΕ, Άννα Μιχαλιτσιάνου, αμφότερες με δύο μεγάλες εκθέσεις. Φανταζόμαστε, η χαρά του Λαζόγκα. Επειδή συνειδητά απέχω από κάθε κρατική έκθεση όλα αυτά τα χρόνια (1997-2005) δικαιούμαι νομίζω να χαμογελώ.

Μάνος Στεφανίδης

ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ

• Σήμερα, Παρασκευή 4/11, στις 6 μ.μ., γίνονται τα επίσημα εγκαίνια της μεγάλης ανα-

δρομικής έκθεσης έργων της ναΐφ ζωγράφου Έφης Μιχελή (1906-1984), που συνδιοργάνωσαν το Κέντρο Σύγχρονης Εικαστικής Δημιουργίας Ρεθύμνης και το Ίδρυμα Παναγιώτη και Έφης Μιχελή, στο Κτήριο Πυροβολικού (Φορτέτσα Ρεθύμνου). Η έκθεση, που διαρκεί έως 15/11, πραγματοποιείται στο πλαίσιο συνεδρίου με τίτλο «Αισθητική και Τέχνη» το οποίο διοργανώνεται προς τιμήν των Παναγιώτη και Έφης Μιχελή από το Τμήμα Φιλοσοφικών και Κοινωνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Κρήτης το Σαββατοκύριακο 5-6/11.

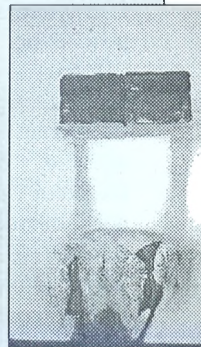
• Στη Θεσσαλονίκη: Μέχρι 11/11 επισκεφθείτε την έκθεση «Mail Art Project», που γίνεται στη γκαλερί του Ινστιτούτου Γκαίτε (Βασ. Όλγας 66). Περιλαμβάνει έργα των: Α. Βούσουρα, Τ. Ζερδεβά, Ε. Θεοφυλάκτου, Ρ. Ράγκου, Laas Abendroth, Peer Boehm, Jo Oberhäuser και Cornel Wachter.

• Δείτε επίσης, στο κέντρο της Αθήνας, στη γκαλερί Νέες Μορφές (Βαλαωρίτου 9Α) την έκθεση «Σχέδια και λάδια σαν σχέδια» του Τάσου Μαντζαβίνου, που εγκαινιάζεται στις 7/11 και διαρκεί ως 3/12.

• Στην αίθουσα τέχνης Μέδουσα (Ξενοκράτους 7, Κολωνάκι), την Πέμπτη 10/11 στις 8 το βράδυ γίνονται τα εγκαίνια της έκθεσης ζωγραφικής του Κώστα Λευκόχειρ, ο οποίος παρουσιάζει τελευταία του δουλειά.

• Στην Ακρόπολη, στη γκαλερί Astra (Καρυατιδών 8), εκθέτει η ζωγράφος Σοφία Αργυροπούλου· η έκθεσή της θα παραμείνει ανοιχτή μέχρι 19/11.

• Στη Γλυφάδα, στον χώρο τέχνης Περιπλάνη (Δούσμανη 5), την Τετάρτη 9/11 εγκαινιάζεται έκθεση του αρμένη ζωγράφου και γλύπτη Gagik Altounian, ο οποίος την τελευταία δεκαετία ζει και εργάζεται στην Ελλάδα. Διάρκεια έως 26/11.

Ημερίδα για τα Σεπτεμβριανά 1955

Η Εταιρεία Μελέτης της καθ' ημάς Ανατολής (www.etmelan.gr) και το Κέντρο Ερευνών Μειονοτικών Ομάδων (www.kemo.gr) οργανώνουν επιστημονική ημερίδα με θέμα: «Κωνσταντινούπολη, τα Σεπτεμβριανά 1955. Πέρα από τα γεγονότα...». Η ημερίδα πραγματοποιείται αύριο Σάββατο 5 Νοεμβρίου στην αίθουσα της Ενώσεως Κωνσταντινουπολιτών, Δημ. Σούτσου 48, στους Αμπελοκήπους (τηλ. 210-6433750. Στάση Μετρό: Αμπελόκηποι). Το πρόγραμμα της ημερίδας έχει ως εξής:

9.15: Χαιρετισμοί από μέρους των οργανωτών (Εταιρεία Μελέτης της καθ' ημάς Ανατολής, Κέντρο Ερευνών Μειονοτικών Ομάδων)

Μέρος Πρώτο:

9.30: Στυλιανός Ροΐδης, «Κατεδάφιση των θεσμών μας»

9.50: Γεώργιος Τσέτσης, «Πολιτική ανάλυση των "Σεπτεμβριανών" από κλιμάκιο του Π.Σ.Ε.»

10.10: Μερόπη Αναστασιάδου, «Τα γεγονότα της Πόλης του Σεπτεμβρίου 1955 στον τύπο και στα διπλωματικά αρχεία της Γαλλίας»

10.30: Dilek Güven, «6/7 September 1955: Agents and Causes»

10.50: Ayhan Aktar, «Άγνωστο φωτογραφικό υλικό από τα γεγονότα. Παρουσίαση και σχολιασμός»

11.20: Ερωτήσεις και απαντήσεις

11.50-12.10: Διάλειμμα

Μέρος Δεύτερο:

12.10: Αλέξης Ηρακλείδης, «Οι μειονότητες και τα εθνικά κράτη»

12.30: Ιλεάνα Μορώνη, «Τα Σεπτεμβριανά υπό το φως των αντιαποικιακών κινημάτων και του ψυχρού πολέμου»

12.50: Ayhan Aktar, «Turkish Nationalism and Non-Muslim Minorities. Questions of Turkification and Discrimination»

13.10: Αδαμάντιος Ανεστίδης, «Η θέση και η αποδυνάμωση της ελληνικής μειονότητας της Πόλης»

13.30: Ηρακλής Μήλλας, «Πολλαπλές ταυτότητες και η "χρήση" των γεγονότων στην Ελλάδα και την Τουρκία»

13.50: Ερωτήσεις και απαντήσεις

Μέρος Τρίτο:

14.20: Νίκος Αλιβιζάτος, Σία Αναγνωστοπούλου, Κώστας Τσιτσελίκης, «Πενήντα χρόνια μετά...» (Στρογγυλή τράπεζα)

«ΕΣΤΙΑ»: 120 χρόνια εκδόσεις και βιβλιοπωλείο

Ο πολιτισμός και η παράδοση είναι ομογάλακτα αδέρφια. Γιατί ο πολιτισμός δεν είναι αναλώσιμο υλικό της επικαιρότητας. Είναι μια συνεχής προσθετική πράξη χρόνου και περιεχομένου. Έτσι γίνεται η παράδοση. Έτσι έχει συμβεί και με την «Εστία», τις εκδόσεις και το βιβλιοπωλείο, μέχρι αυτή την ώρα. Και δεν υπάρχει τίποτα στον προβλέψιμο ορίζοντα που να το αμφισβητεί. Από το 1885 (μόλις 55 χρόνια από την ελληνική ανεξαρτησία) που ο Τήνιος δάσκαλος και δημοσιογράφος Γεώργιος Κασδόνης εγκαινίασε στην οδό Σταδίου το Βιβλιοπωλείο της Εστίας, μια μικρή, στα μέτρα της εποχής εκείνης, εκδοτική μονάδα, μέχρι σήμερα, δηλαδή 120 χρόνια, ακολούθησαν τέσσερις ακόμα γενιές που κράτησαν το τιμόνι της επιχείρησης: Ιωάννης Κολλάρος, ανιψιός του ιδρυτή (1901-1925) – στον λογότυπο της εταιρείας δεσπόζει ακόμα το όνομά του – τη συνέχεια την αναλαμβάνει ο γαμπρός του Κωνσταντίνος Σαραντόπουλος έως το θάνατό του, το 1972. Διάδοχός του η κόρη του Μαρίνα Καραϊτίδου, η πασίγνωστη και κοσμοαγάπητη «Κυρία Μάνια». Τσακάλι σκέτο στη δουλειά της. Το 1978 πραγματοποιεί το, όπως αποδείχθηκε, τολμηρό βήμα της μεταστέγασης του βιβλιοπωλείου από τον ιστορικό του χώρο στην οδό Σόλωνος. Το 1998, «σαν έτοιμη» από καιρό, μεταβιβάζει τις ευθύνες στα δυο της παιδιά. Στον Γιάννη τη διεύθυνση του βιβλιοπωλείου και στην Εύα Καραϊτίδη τις εκδόσεις, οι οποίες μεταστεγάζονται σε ιδιόκτητο κτήριο, χαμηλά στην οδό Ευριπίδου. Κοινά της και ο Σταύρος Ζουμπουλάκης, ο άξιος πνευματικός άνθρωπος, ο οποίος από την ίδια χρονιά αναλαμβάνει τη διεύθυνση της *Νέας Εστίας*, από τα μακροβιότερα φιλολογικά περιοδικά της Ευρώπης, που πλέον περιέχεται στην εκδοτική ευθύνη της «Εστίας».

Πατώντας πόδι σε τρεις αιώνες, η διαδρομή της επιχείρησης συνέδεσε τη ζωή της τόσο με τις εκδόσεις (άγνωστος ο αριθμός τους) όσο και με τους ανθρώπους που την υπηρετήσαν –από κάθε πόστο– με τις επεμβάσεις, τις συμμετοχές

(ηθελημένες και αθέλητες) στα ταραγμένα –πάντοτε– χρόνια που διέτρεξε η εταιρεία και η Ελλάδα. Ο περιορισμένος χώρος δεν επιτρέπει άνοιγμα στο πλήθος των σημαντικών εκδοτικών συμμετοχών που μόνες τους συγκροτούν ένα εκτεταμένο corpus αναφοράς στην ελληνική πνευματική ζωή και στην ιστορία του βιβλίου. Στέκι ζεστό και φιλόξενο το ίδιο το βιβλιοπωλείο της οδού Σταδίου με την κυρίαρχη παρουσία, ευγενική και προσηγνέστατη, του «Κυρίου Νίκου» –να του χαρίζει η ζωή πολλά ακόμη χρόνια– και στη συνέχεια στέκι της λογοτεχνικής Αθήνας το γραφείο της Μάνιας Καραϊτίδου. Δεν έχει πολλές τέτοιες «ενσώματες» πνευματικές πραγματικότητες για να τους χαρίσει κανείς αφειδώλετο τον έπαινο και τις ευχές του. Ερείσματα ελπίδας και εμπιστοσύνης είναι αυτός ο εορτασμός, τούτους τους καιρούς της δοκιμασίας σε εκπαιδευτικούς και ευτέλειες.

Σημειώνουμε –με έμφαση– την απουσία από αυτόν τον εορτασμό τόσο του Υπουργείου Πολιτισμού όσο και του Παιδείας. Κι ύστερα απορούμε πώς μας βρήκε και μας χορεύει η τηλε-«Κίτρινη Ζούγκλα».

Δημήτρης Χαρίτος

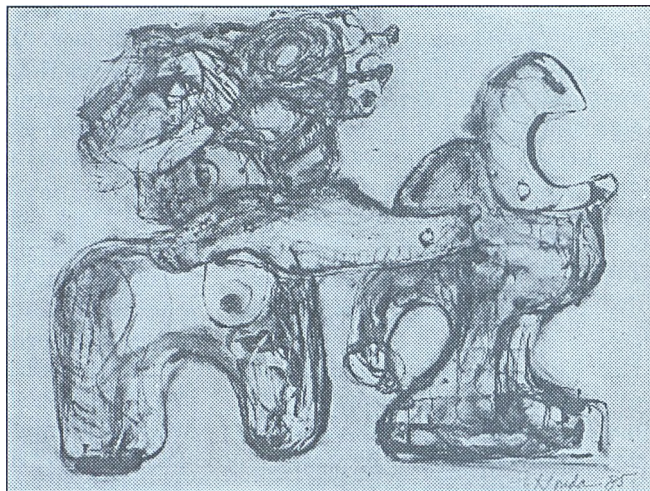
Εφυγε ο ζωγράφος Επ. Παπαδόπουλος (NONDA)

Την Κυριακή 30 Οκτωβρίου 2005 πέθανε στην Αθήνα ο ζωγράφος Επαμεινώνδας Παπαδόπουλος, γνωστός στο Παρίσι ως NONDA. Υπήρξε ένας από τους διαπρεπέστερους εκπροσώπους του εξπρεσιονισμού στην École de Paris (μαζί με τους G. De Chirico, Δ. Γαλάνη, Μ. Πράσινο, Θ. Τσίγκο) και βασικός συνεργάτης της γκαλερί Charpentier.

Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1922 και αναχώρησε για τη Γαλλία το 1947 με υποτροφία της Γαλλικής Πρεσβείας. Το 1952 παρουσίασε ατομική έκθεση στον Παρνασσό, με γυμνά, που δημι-

ούργησε μεγάλο σκάνδαλο. Η έκθεση επιτράπηκε μόνον όταν ο καλλιτέχνης κάλυψε τα επίμαχα σημεία με φύλλα συκής, διαμαρτυρόμενος έτσι με πρωτότυπο τρόπο για τη λογοκρισία και τον πουργανισμό της εποχής. Το 1960 στο Παρίσι οργάνωσε μια πρωτοποριακή έκθεση κάτω από την Pont-Neuf, με προσωπική υποστήριξη του υπουργού Πολιτισμού της Γαλλίας André Malraux, εκδήλωση που επανέλαβε το 1961, 1962 και 1963. Εξέθεσε έργα του στα περίφημα Salon d'Automne, Salon d'Hiver, Salon des Indépendants, Salon des Surindépendants, γκαλερί Charpentier (μαζί με τους Picasso, Braque, Léger, Miro, Chagall και άλλους), στο Musée d'Art Moderne de Paris, στην Pont du Carussel, γκαλερί Allard, γκαλερί Desmeth, στα μουσεία Μοντέρνας Τέχνης του Μονάχου και της Λουκέρνης, στην Πινακοθήκη της Ρόδου, στη γκαλερί Επίπεδα στην Αθήνα και αλλού.

Έργο του NONDA.

Έργα του βρίσκονται σε πολλές ιδιωτικές συλλογές ανά την υφήλιο.

Το 2003 ο Δήμος Αθηναίων σε συνεργασία με τη Γαλλική Πρεσβεία οργάνωσε έκθεση τιμής για τα 80 χρόνια του καλλιτέχνη στο κέντρο «Μελίνα Μερκούρη» στην Αθήνα, που μεταφέρθηκε και στην Κύπρο, στην Πύλη Αμμοχώστου. Στα τέλη του 2006, το Μουσείο Μπενάκη έχει προγραμματίσει στη νέα

του πτέρυγα μεγάλη αναδρομική έκθεση του έργου του. Ο Nonda, μάλλον άγνωστος στην Ελλάδα, ανήκει στη γενιά των εξπρεσιονιστών που δραστηριοποιούνται μετά το μάθημα του Μπουζιάνη και είναι ο John Χριστοφόρου, ο Θάνος Τσίγκος, ο Άλκης Πιερράκος, η Γιάννα Περσάκη, ο Αντώνης Μιχαηλίδης, η Άννα Κινδύνη, ο Αντ. Πολυκανδριώτης κ.ά.

Μ.Σ.

Συναυλία Ν. Ξυδάκη

Με την ευκαιρία των 100 χρόνων παρουσίας της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος στα Επτάνησα και της έκδοσης των Αυτόγραφων Έργων του Διονυσίου Σολωμού από το Μορφωτικό Ίδρυμα, η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος και το ΜΙΕΤ, με τη συνεργασία του Μουσείου Μπενάκη, οργανώνουν συναυλία του Νίκου Ξυδάκη αφιερωμένη στον Διονύσιο Σολωμό: την Τρίτη 8 Νοεμβρίου, στις 9 μ.μ., στο Αμφιθέατρο του Μουσείου Μπενάκη (κτήριο οδού Πειραιώς). Στο πρώτο

μέρος της συναυλίας ο συνθέτης θα παρουσιάσει οργανική μουσική και μελοποιημένα ποιήματα του Διονυσίου Σολωμού με τίτλο «Προς τον Κύριον Γεώργιον Δε Ρώσση». Στο δεύτερο μέρος θα ακουστούν μουσική και τραγούδια από την ενότητα της Σαφούς, σε μετάφραση Οδυσσέα Ελύτη, καθώς και μια επιλογή από άλλα γνωστά και ανέκδοτα τραγούδια του συνθέτη. Συμμετέχει εννεαμελές συγκρότημα μουσικών και η Νάνα Μπινοπούλου. Διαβάζει η ηθοποιός Όλια Λαζαρίδου.

Χορός και ντοκιμαντέρ

Το 2ο Διεθνές Φεστιβάλ Κινηματογράφου «Ο χορός στο ντοκιμαντέρ» διοργανώνει το Γερμανικό Αρχείο Χορού της Κολωνίας το Σεπτέμβριο/Οκτώβριο 2006.

Παρουσιάζονται ταινίες που καταγράφουν τη γένεση της χορογραφίας, την καθημερινότητα της πρόβας, της ζωής και της δουλειάς του χορογράφου και των χορευτών. Δεν είναι όμως απλή τεκμηρίωση, είναι η κινηματογραφική μεταφορά των δρώμενων πίσω από τη σκηνή. Οι ενδιαφερόμενοι

μπορούν να στείλουν τις ταινίες τους μέχρι 31 Μαρτίου 2006
Πληροφορίες/Επικοινωνία :

Deutsches Tanzarchiv
Köln/SK Stiftung Kultur
Κυρία Christiane
Hartert/Κύριο Thomas
Thoraus
Im Mediapark 7
50670 Köln
Deutschland

Τηλ.: 0049/221/226 5763 ή
226 5772
Fax: 0049/221/226 5758
Mail: tanzarchiv@sk-
kultur.de

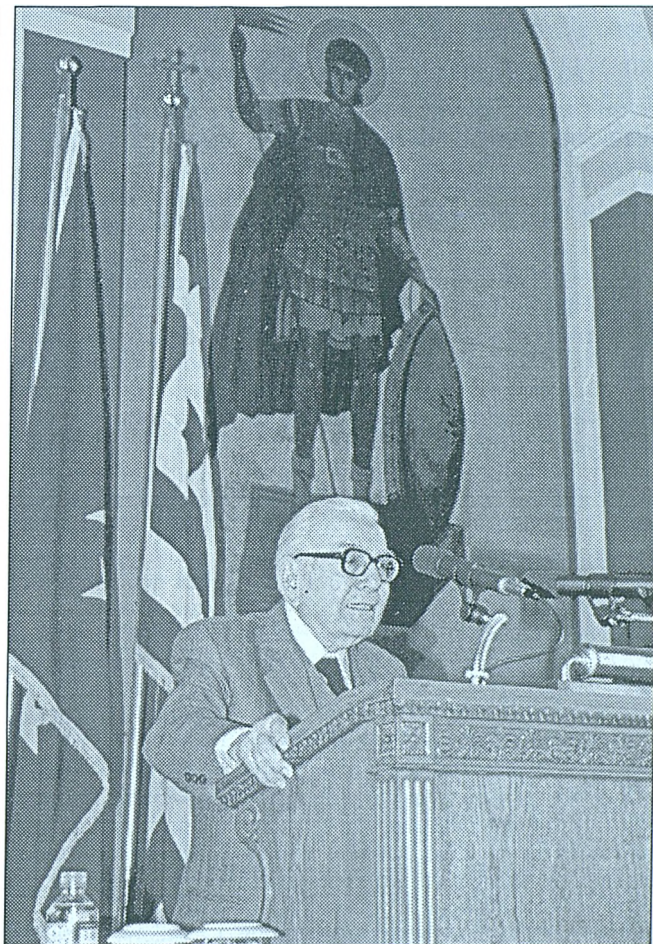
Αγαπητός Γ. Τσοπανάκης

(1908-2005)

Με συμπληρωμένα τα 97 χρόνια της ζωής του πέθανε στις 27 Οκτωβρίου στη Ρόδο ο Ομότιμος Καθηγητής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και Ακαδημαϊκός Αγαπητός Τσοπανάκης.

Ο Αγαπητός Τσοπανάκης γεννήθηκε στο χωριό Σάλακος της Ρόδου. Ύστερα από τις γυμνασιακές του σπουδές στο Βενετόκλειο Γυμνάσιο της Ρόδου φοίτησε στη Φιλοσοφική Σχολή, όπου ευτύχησε να έχει δασκάλους του –μεταξύ άλλων– τον Κ. Αμαντό, τον Α. Αρβανιτόπουλο, τον Ν.Α. Βέη, τον Σ. Κουγέα, τον Π. Λορεντζάτο, τον Σ. Μενάρδο. Πτυχιούχος στα 1929 άρχισε το διδακτικό του έργο στο γυμνάσιο της ελληνικής κοινότητας του Χαρτούμ. Στα 1932 υποστήριξε στο Πανεπιστήμιο της Πίζας στην Ιταλία τη διδακτορική του διατριβή, που είχε για θέμα της τη φωνητική των ροδιακών ιδιωμάτων. Η μεγάλη επιτυχία της εργασίας του αυτής του εξασφάλισε μια θέση εσωτερικού σπουδαστή για τελειοποίηση στην περίφημη Scuola Normale Superiore της Πίζας, από όπου πήρε το Diploma di perfezionamento την επόμενη κιόλας χρονιά, παρουσιάζοντας την εργασία του για το ιδίωμα της νήσου Χάλκης. Από το 1933 ως το 1936 δίδαξε ως φιλόλογος στο σχολείο των γυμνασιακών του σπουδών. Τη χρονιά 1936-1937 φυλακίστηκε στη Ρόδο, και στη συνέχεια εκτοπίστηκε στην Ιταλία για εθνική δράση. Το 1938 διορίστηκε στο Β' Γυμνάσιο Αρρένων της Θεσσαλονίκης. Η ακαδημαϊκή του σταδιοδρομία στο Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης άρχισε το 1944, όταν αναγορεύτηκε υφηγητής της Γλωσσολογίας. Στα 1951 εκλέχτηκε στο ίδιο Πανεπιστήμιο έκτακτος καθηγητής της Αρχαίας Ελληνικής Φιλολογίας· τακτικός καθηγητής στην ίδια έδρα εκλέχτηκε το 1955. Το 1984 εκλέχτηκε μέλος της Ακαδημίας Αθηνών, της οποίας χρημάτισε αργότερα και Πρόεδρος. Πασίγνωστη είναι η μετάφρασή του του έργου *Ιστορία της αρχαίας ελληνικής λογοτεχνίας* του Albin Lesky, που κυριολεκτικά έθρεψε γενεές φιλόλογων. Πασίγνωστο είναι και το βιβλίο του *Εισαγωγή στον Όμηρο*, χρησιμότατο και αυτό βοήθημα για κάθε μελετητή του Ομήρου. Θετικότητες κριτικές απέσπασε η ογκώδης εργασία του *Homeric Researches. From the Prosodic Irregularity to the Construction of the Verse*. Στα 1994 εκδόθηκε η μεγάλη *Νεοελληνική Γραμματική* του, στη συγγραφή της οποίας αφιέρωσε πολλά χρόνια της ζωής του.

Ο Αγαπητός Τσοπανάκης υπήρξε διακεκριμένος ερευνητής στους κλάδους της γλωσσολογίας και της αρχαίας ελληνικής φιλολογίας. Οι γλωσσολογικές εργασίες του υπήρξαν το πρότυπο για τη συγγραφή στον τόπο μας ανάλογων εργασιών

από νεότερους ερευνητές. Υπήρξε όμως και ελκυστικός δάσκαλος. Οι πολυπληθέστατοι μαθητές του τον θυμούνται –και θα τον θυμούνται– με αγάπη και ευγνωμοσύνη. Θα θυμούνται τη ζωντανή και ευχάριστη διδασκαλία του, τον ευπροσήγορο και δημοκρατικό χαρακτήρα του, την προθυμία και τη ζεστασιά με την οποία παραστεκόταν στα προβλήματά τους. Θα θυμούνται τον σταθερό τους φίλο.

Ο Αγαπητός Τσοπανάκης κηδεύτηκε με απέριττη σεμνότητα στη γενέτειρά του Σάλακο στις 28 Οκτωβρίου 2005. Τον αποχαιρέτησαν με συγκίνηση συγγενείς, συντοπίτες, φίλοι και μαθητές.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΥΠΟΥΡΛΗΣ

Κρίσιμη καμπή για το μέλλον της Λυρικής

Αλήθειες και ψέματα για τη χρηματοδότηση του Μεγάρου

Ευθεία επίθεση στον υπό παραίτηση καλλιτεχνικό διευθυντή της Εθνικής Λυρικής Σκηνής Λουκά Καρυτινό έκαναν οι εργαζόμενοι της ΕΛΣ κατά τη διάρκεια της γενικής τους συνέλευσης στις 25 Οκτωβρίου. Μίλησαν για «προσχηματική, δήθεν ενημέρωση του κ. Καρυτινού».

Στη Γενική Συνέλευση των εργαζομένων έγιναν εκτενείς αναφορές στη δυσχερή κατάσταση που έχει διαμορφωθεί στη Λυρική. Αναφορές που επαναλαμβάνονται και σε ψήφισμα που ακολούθησε:

«Τι ζητήσαμε και εγκατέλειψε ο καπετάνιος το καράβι; Ένα επίδομα φωνής ζητήσαμε, γιατί έχουμε φτάσει πια στα όρια της οικονομικής και εργασιακής εξαθλίωσης. Δύο στάσεις εργασίας έγιναν και αυτές υπό αστυνομική επιτήρηση και ο υπουργός κ. Τατούλης δήλωνε πως αν δεν υποχωρήσουμε, θα χρεωθούμε το κλείσιμο της Λυρικής.

Και τι κάνανε;

ΜΑΤΑΙΩΣΑΝ τον **Οθέλλο** δύο μέρες πριν από την πρεμιέρα χρεώνοντας την ματαίωση στους χορωδούς, επικαλούμενοι δήθεν καλλιτεχνικό έλλειμμα. Και διερωτάται λοιπόν κανείς: Είναι δυνατόν το οικονομικό της Λυρικής να είναι τόσο σαθρό ώστε να καταρρέει με 2 στάσεις εργασίας 43 εργαζομένων; Να υπενθυμίσουμε εδώ πως τελικά απεργία δεν έγινε ποτέ!

Έκτοτε δεχόμαστε μια άνευ προηγουμένου αντεργατική κριτική, εξωκαλλιτεχνική, από κάποιους μουσικοκριτικούς συμβεβλημένους με την Λυρική και το Μέγαρο Μουσικής. [...] Βρισκόμαστε μπροστά σε μια αντίφαση. Από τη μια να φημολογείται το κλείσιμο του θεάτρου και από την άλλη να έχουμε αύξηση παραστάσεων, παραγωγών και εσόδων. Χαρακτηριστικό δε, είναι το ανά 15νήμερο ανέβασμα καινούργιων παραγωγών, [...] δουλεύοντας Σαββατοκύριακα και σπα-

στό ωράριο εργασίας, με παράλληλη προσπάθεια διατήρησης υψηλού καλλιτεχνικού αποτελέσματος σε έργα διαφορετικού ρεπερτορίου. Για να μην αναφέρουμε κιόλας και την τρομοκρατία που υφίστάμεθα στους χώρους εργασίας.

Στον αντίποδα, ο μισθός των χορωδών έχει μείνει καθηλωμένος τα 2 τελευταία χρόνια, αφού αρνηθήκαμε να υπογράψουμε συλλογική σύμβαση που να υπολείπεται του ποσοστού της Εθνικής Γενικής Συλλογικής Σύμβασης Εργασίας, σε αντίθεση με τα υπόλοιπα σωματεία των εργαζομένων του θεάτρου.

Δεν υπογράψαμε, διότι δεν ενστερνιζόμαστε τα μεγαλεπίβολα σχέδια του κ. Καρυτινού περί γενικότερης οπερατικής επιμόρφωσης των Ελλήνων σε 5-6 στάδια, όπως ανέφερε, όπου περιλαμβάνεται και η δική μας εξαθλίωση. Έκπληκτοι ακούσαμε αναλύσεις οργάνωσης και διοίκησης επιχειρήσεων που θυμίζουν λογικές ποδοσφαιρικών ανωνύμων εταιρειών, και που δε συνάδουν με το χαρακτήρα του Εθνικού Λυρικού Θεάτρου. Τόνισε δε, πως αυτά είναι τα σημάδια των καιρών. Εμείς κόντρα στα σημάδια των καιρών λοιπόν, δεν πρόκειται να υπογράψουμε την εξαθλίωσή μας».

«ΚΑΙ ΛΕΦΤΑ ΝΑ ΕΙΧΑ ΔΕΝ ΘΑ ΣΑΣ ΕΔΙΝΑ»

«Από το 1993 ακούμε ότι “οικ αν λάβεις παρά του μη έχοντος”, ότι “είμαστε πολλοί και κοστίζουμε” και τέλος το αλησμόνητο “και λεφτά να είχα δεν θα σας έδινά”.

Επίσης προωθούνται “πυλοτικά” σχέδια δημιουργίας χορωδίας δύο ταχυτήτων όπως συμβαίνει με τους συναδέλφους μας στη σκηνή της οπερέτας του Ακροπόλ.

Κάτω από τέτοιες συνθήκες πώς θα δοθεί το έναυσμα στους νέους καλλιτέχνες για δουλειά στην ΕΛΣ, το μοναδικό Λυρικό Θέατρο της χώρας μας; Υπ’ όψη πως τα τελευταία χρόνια το καλλιτεχνικό προσωπικό έχει συρρικνωθεί σημαντικά.

Θα εφαρμοστούν θμηνες συμβάσεις σύμφωνα με το προεδρικό διάταγμα Παυλόπουλου; Έτσι λοιπόν νοείται η καλλιτεχνική εξέλιξη»;

«ΑΞΙΟΤΙΜΕ ΚΥΡΙΕ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΕ ΚΑΙ ΥΠΟΥΡΓΕ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ...»

Όμως το «μπαλάκι» με τα ερωτήματα στέλνεται στον πρωθυπουργό και τον υπουργό Πολιτισμού: «Γιατί αυτή η αδιαφορία για το μοναδικό Λυρικό Θέατρο της χώρας μας; Γιατί αφήνετε να παραμείνει ακέφαλη η Εθνική Λυρική Σκηνή μετά την πάροδο 3 και πλέον μηνών από την παραίτηση του κ. Λουκά Καρυτινού; Δε θέλουμε να δεχτούμε πως αυτό δηλώνει την αδιαφορία του Υπουργείου Πολιτισμού για τη Λυρική Σκηνή, όπως μας επισήμανε ο κ. Καρυτινός.

Μήπως προωθείται **σχέδιο σταδιακής αντικατάστασης της Λυρικής από το Μέγαρο** ή η υιοθέτηση των συνταγών του Μεγάρου όπως η ενοικίαση αλλοδαπών χορωδιών με εξευτελιστικούς όρους;

Θα μπορούσε να μας δώσει εδώ μια απάντηση και ο κ. Καρυτινός, με την ιδιότητα του μέλους του Γνωμοδοτικού Συμβουλίου του Μεγάρου Μουσικής».

«Η ΜΟΝΑΔΙΚΗ ΟΠΕΡΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΣΤΕΓΗ»

«Ένα άλλο φλέγον ζήτημα είναι το κτηριακό. Η Λυρική είναι η μοναδική όπερα της Ευρώπης που δεν έχει στέγη. Η δημιουργία "πελατών" και η αύξηση των χορηγιών δεν μπορούν να γίνουν με ένα κτήριο σαν αυτό που έχουμε. Ανακοινώθηκε λοιπόν μέσω του Τύπου ότι ο κ. Τατούλης συμφώνησε με τον κ. Αλογοσκούφη για τη δημιουργία κτηρίου με τη μέθοδο της σύμπραξης του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα. Πολλές φορές στο παρελθόν έχει ανακοινωθεί κάτι παρόμοιο, αλλά η σύμπραξη με ιδιωτικό τομέα είναι κάτι που ακούγεται για πρώτη φορά και πιστεύουμε πως σ' αυτό ενέχεται ο κίνδυνος να εμπλακεί η Λυρική σε λογικές αγοράς, ανταλλαγών και δούλει-λαβείν, που θα υποβαθμίσουν την πολιτιστική προσφορά της ΕΛΣ.

Έχει δίκιο ο κ. Καρυτινός να μιλά για τα σημάδια των καιρών, αφού ο ίδιος είναι αρωγός παρόμοιων ενεργειών, όπως ο εσωτερικός κανονισμός λειτουργίας της ΕΛΣ, που ο ίδιος είχε προτείνει και που προέβλεπε 66 οργανικές θέσεις διοικητικού και τεχνικού προσωπικού και, αλίμονο, καθόλου μα καθόλου καλλιτεχνικό προσωπικό, δηλαδή χωρίς μονωδούς, χορωδούς και χορευτές. Πάλι καλά που κάποιο μέλος της προηγούμενης κυβέρνησης δεν το υπέγραψε. Ευτυχώς, διότι ο κ. Καρυτινός, χωρίς πλέον καλλιτέχνες, θα υποχρεωνόταν να διευθύνει με ταπε».

«ΠΙΣΩ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΩΝ ΜΑΙΚΗΝΩΝ, ΤΗΣ ΑΥΛΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΥΝΟΟΥΜΕΝΩΝ»;

«Κλείνοντας αξίζει να αναρωτηθούμε τι θέλουμε τελικά.

Θέλουμε να γυρίσουμε στην εποχή των μαικηνών, όπου η όπερα ήταν προνόμιο της αυλής, προς τέρψιν των εκλεκτών και προς όφελος των "ευνουμένων";

Αν όντως οι κυβερνήσεις ενδιαφέρονται να γίνει "για τους πολλούς", θα πρέπει να δίνονται ίσες ευκαιρίες σε όλους να την προσεγγίσουν, με φθηνά εισιτήρια και αναβαθμίζοντας τη μουσική παιδεία στην Ελλάδα.

Ζητάμε λοιπόν:

- τον άμεσο διορισμό καλλιτεχνικού διευθυντή στην ΕΛΣ·

- την κατασκευή του Εθνικού Λυρικού μας Θεάτρου·

- τη συμμετοχή των εργαζομένων στο Δ.Σ. της ΕΛΣ·

- τη μισθολογική αναβάθμιση των καλλιτεχνών της ΕΛΣ·

- τη δημιουργία εσωτερικού κανονισμού λειτουργίας της ΕΛΣ.

Ο πολιτισμός είναι κοινωνικό αγαθό.

Δεν είναι δουλειά της Λυρικής, συνάδελφοι, να βρίσκει "πελάτες", αλλά είναι υποχρέωση του κράτους να δημιουργεί μαθητές, γιατί ο βασικός σκοπός της Εθνικής Λυρικής Σκηνής είναι εκπαιδευτικός·.

Η ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΓΑΡΟΥ

Λίγες μέρες πριν από τη γενική συνέλευση των εργαζομένων στην ΕΛΣ, δημοσιεύθηκε στον Τύπο πληρωμένη καταχώριση του Οργανισμού Μεγάρου Μουσικής Αθηνών, στην οποία –εκτός από τα περί «του Μεγάρου που δεν ανταγωνίζεται τη Λυρική» κ.λπ.– αναφέρονται και τα εξής σχετικά με την κρατική επιχορήγηση για το 2004: «η Λυρική λαμβάνει 11.550.000 ευρώ και το Μέγαρο 7.757.000 ευρώ». Στην κρατική επιχορήγηση όμως και σύμφωνα με την ίδια ανακοίνωση, προστίθενται –στα του Μεγάρου– άλλα 4.293.000 ευρώ που ήταν το ποσό για την ολοκλήρωση του Μεγάρου Μουσικής Αθηνών.

Άρα; Όλα καλά, όλα... ανθηρά! Είναι όμως έτσι; Τι συμβαίνει με τους αριθμούς του Μεγάρου; Ανθηρά, για το Μέγαρο, πάντως είναι, καθώς η ροή, με όλους τους τρόπους, κρατικές, ιδιωτικές ή ευρωπαϊκές επιδοτήσεις, ήταν συνεχής.

Από τα 38 δισ. δρχ. το 1998, τα οποία δεν διαφεύδονταν από τον κ. Βενιζέλο (Αντί, τχ. 622) φτάσαμε αισίως το 2003 ο ίδιος να δηλώνει κατά τη διάρκεια των εγκαινίων της Αίθουσας Τριάντη: «το Ελληνικό Δημόσιο έχει δαπανήσει εδώ ένα ποσό που προσεγγίζει, για την επέκταση, τα 60 δισ. δρχ.». Πρόσθεσε μάλιστα: «Ελπίζουμε ότι θα έχουμε αρωγό και την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων στο σχεδιασμό μας κι έτσι θα ολοκληρωθεί ένα πρόγραμμα που έχει υψηλό και φιλόδοξο προϋπολογισμό. Γιατί όλα αυτά δεν γίνονται με ψέματα [...]». Πλην των... κατά συνθήκη, που επιτρέπουν και την επιλογή του σωστού timing για τέτοιου είδους ιστορίες. Άλλες οι συνθήκες το 1998, άλλες το 2003, και άλλες το 2005... Πότε ελέγχθη η αλήθεια λοιπόν; Το 1998, το 2003 ή το 2005; Για τον ΟΜΜΑ ωστόσο δεν μετράει το δημόσιο χρήμα που χορηγήθηκε για την εκτέλεση του έργου, αλλά τα απομονωμένα κονδύλια της επιχορήγησης του 2004, τα οποία δημιουργούν και άλλου είδους εντυπώσεις. Εντυπώσεις που

φωτογραφίζονται από την επισήμανση στην ίδια ανακοίνωση που προηγήθηκε της γενικής συνέλευσης των εργαζομένων στην ΕΛΣ, ότι «για το 2004 ο Σύλλογος των Φίλων της Μουσικής έχει εξασφαλίσει χορηγίες ύψους 4 εκ. ευρώ» (σ.σ.: εννοείται επιπλέον των κρατικών επιχορηγήσεων), ενώ «στα 15 χρόνια λειτουργίας του έχουν συγκεντρωθεί από ιδιωτικές χορηγίες και δωρεές ποσά άνω των 50 εκ. ευρώ πολλαπλασιάζοντας έτσι με μοναδικό τρόπο την πολλαπλή πολιτιστική και εκπαιδευτική προσφορά του».

Αυτή η πολιτιστική και εκπαιδευτική προσφορά ήταν που οδήγησε, φαίνεται, τον διάδοχο του κ. Βενιζέλου στο ΥΠΠΟ, υφυπουργό Πέτρο Τατούλη, λίγο μετά την ανάληψη των καθηκόντων του και μετά από συνάντηση που είχε με τον πρόεδρο του ΟΜΜΑ Χρήστο Λαμπράκη, να δηλώσει: «πρέπει να εξασφαλιστούν οι πόροι. Είναι γνωστό ότι υπάρχει ένα δάνειο σε εξέλιξη αυτή τη στιγμή, υπάρχει μια προσπάθεια για την εκταμίευση της δεύτερης δόσης του δανείου και νομίζω ότι όλα αυτά τα προβλήματα είναι προβλήματα που απασχολούν το βασικότερο στόχο, που είναι η αποπεράτωση του Μεγάρου Μουσικής», διαβεβαιώνοντας ότι το έργο θα είναι έτοιμο ως το τέλος του 2004.

«Για την κάλυψη μέρους της δαπάνης των έργων του Μεγάρου συνήφθη δάνειο από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων με την εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου (ύψους 90.000 ευρώ). Έκτοτε, οι υπηρεσίες του υπουργείου Πολιτισμού δεν έχουν καμία ανάμιξη με τα έργα του Μεγάρου, καθώς εγγυητής για το δάνειο δεν είναι το ΥΠΠΟ αλλά το υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών. Το σχετικό Π.Δ., που δημοσιεύθηκε στην *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως* στις 2 Μαρτίου 2004, υπέγραψε ο πρώην υφυπουργός Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών Ν. Φαρμάκης» (εφημ. *Ελευθεροτυπία*, Απρίλιος 2004).

ΚΑΙ Η ΛΥΡΙΚΗ;

Πάρα ταύτα και η Λυρική φαίνεται να είχε αρκετά υψηλές επιχορηγήσεις από το κράτος. Τι συνέβη λοιπόν και φτάσαμε στη νοσηρή εικόνα που καταγγέλλουν οι εργαζόμενοι και περιέγραψαν στη γενική τους συνέλευση; Αν χορηγούνται τόσα χρήματα πώς έφτασε η Λυρική σε αυτό το σημείο; Η απάντηση στο ερώτημα αυτό παρουσιάζει ενδιαφέρον και είναι υπό διερεύνηση.

Η χώρα αυτή επιμένει να γεννά ποιητές και καλλιτέχνες¹

του Κώστα Κρεμμύδα

Με την ευκαιρία της αναδρομικής έκθεσης της Γιάννας Περσάκη, που εγκαινιάζεται την ερχόμενη Τετάρτη 9/11 στη γκαλερί «Το Μήλο» (Πλατεία Προσκόπων, στο Παγκράτι) δημοσιεύουμε το κείμενο του Κώστα Κρεμμύδα που προλογίζει την έκθεση.

Η Γιάννα Περσάκη γεννήθηκε στην Αθήνα το 1921. Μόλις σε ηλικία οκτώ ετών πήρε τα πρώτα μαθήματα ζωγραφικής από την Ελευθερία Σταθοπούλου, για να συνεχίσει με την καθοδήγηση του Φάνη Γαλανού και του Δημήτρη Δάβη στα χρόνια της Κατοχής. Εργάστηκε για ένα μικρό διάστημα στην Εθνική Τράπεζα, παίρνοντας μάλιστα ενεργό μέρος στους αγώνες του ΕΑΜ τραπεζοῦ-παλλήλων. Το 1946 αναχώρησε για το Παρίσι, όπου μαθήτευσε στα εργαστήρια του Fernand Léger αρχικά και του André Lhôte στη συνέχεια, ενώ σχεδίαζε παράλληλα στην Ακαδημία της Grande Chaumière. Το 1949 σπούδασε νωπογραφία στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών στο εργαστήριο Ducos de la Haye, με υποτροφία του γαλλικού κράτους, και ζωγραφική με τον Georges Souverbie. Από το 1945 συμμετείχε σε ομαδικές εκθέσεις στην Ευρώπη· στη Γαλλία: στο ελληνικό περίπτερο στη Cité Universitaire (1947, 1949), στη γκαλερί Jeanne Bucher με το εργαστήριο του Léger (1947), στη γκαλερί Drouand David (1951), στο Μουσείο Λούβρου (1952), στο Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης (1955), στα Salon des

Realités Nouvelles (1953, 1954, 1955), στην Α' Διεθνή Έκθεση Εικαστικών Τεχνών (Παρίσι 1956)· στις διεθνείς εκθέσεις κεραμικής Αυστρίας (Gmun-dem, 1959), Βελγίου (Οσάνδη, 1959), Ελβετίας (Μουσείο Ariana, Γενεύη 1965), στην Ολλανδία (Μουσείο Hil-versum, 1959), ενώ εξέθεσε τη δουλειά της στην Ιταλία, το Λονδίνο και την Αμερική (Νέα Υόρκη).

«Η Περσάκη παρουσιάζει αξιόλογες δυνατότητες στον τομέα της αισθητικής έκφρασης, έχει αφομοιώσει τα διδάγματα που μια μακρόχρονη επαφή με το κέντρο των σύγχρονων μορφολογικών αναζητήσεων, το Παρίσι, προσφέρει», έγραφε ο Γιάννης Χαϊνης στο τεύχος 11 (Νοέμβριος 1955) της *Επιθεώρησης Τέχνης* με αφορμή την πρώτη ατομική της έκθεση στην Αίθουσα Πέην (1955), για να συμπληρώσει: «Το έργο της το διακρίνει ένα σχέδιο αδρό, λιτό, αρχιτεκτονημένο, που αναδείχεται ακόμα περισσότερο χάρη στο χρώμα καθώς αυτό είναι διατεθειμένο επιπεδικά. Το ίδιο το χρώμα αρκετές φορές παίρνει μια προσωπική υπόσταση, αποχτάει μια ζεστασιά, ιδιαίτερα στους μικρούς πίνακες». Τέλος, παρά τις όποιες ενστάσεις του για «τον εξωτερικό, εγκεφαλικό τρόπο που 'ναι καμωμένα τα πορτρέτα [της και οι νεκρές φύσεις]», ο Γ.Χ. επισημαίνει την τάση της Περσάκη προς τις αφηρημένες κατασκευές και την απομάκρυνσή της από το ζωντανό ανθρώπινο στοιχείο.

Αυτήν ακριβώς τη στροφή προς την αφηρημένη τέχνη αξιολογεί διαφορετικά η Ελένη Βακαλό, κατατάσσοντας την Περσάκη «μέσα στους πρωτοπόρους της ελληνικής αφαίρεσης, αφού είχε αρχίσει να δουλεύει αφηρημένα από το '47 στο Παρίσι». Και συμπληρώνει η Ελένη Βακαλό: «Στην πρώτη έκθεσή της στην Αθήνα δημιουργεί εντύπωση η ελαχιστοποίηση των στοιχείων της πλαστικής της γλώσσας σε μερικές μόνο χρωματικές ζώνες που υπαινίσσονται τοπίο». (Ελένη Βακαλό, *Η φυσιογνωμία της μεταπολεμικής τέχνης στην Ελλάδα*, Κέδρος 1981).

Για τους χρωματικούς πειραματισμούς των αφαιρετικών αλλά και άκρως υπαινικτικών συνθέσεών της, που φαίνεται να αποτελούσαν (εξαρχής) έναν προσωπικό ατομικό κώδικα (ενδο)επικοινωνίας της Περσάκη με τον έξω κόσμο, ένα παιχνίδι ερμηνείας της του έξω κόσμου, σημειώνει σε ένα μικρό κριτικό του κείμενο ο Γ. Πετρός, με αφορμή την ομαδική έκθεση οκτώ καλλιτεχνών –πέντε ζωγράφοι και τρεις γλύπτες– στο Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών (1958): «Η Γιάννα Περσάκη ξεχωρίζει κάπως απ' το χρωματικό κομφούζιο των συνεκθετών της. Προτιμά να παίζει με μεγάλες επιφάνειες που τις κλείνει σε περιγράμματα και τις γεμίζει με χρώμα ξέθωρο και σχεδόν πλακάτο. Το καλοδουλεμένο χρώμα της σου δίνει μιαν αίσθηση δροσιάς». (Επιθ. Τέχνης, τχ. 43, Ιούλιος 1958).

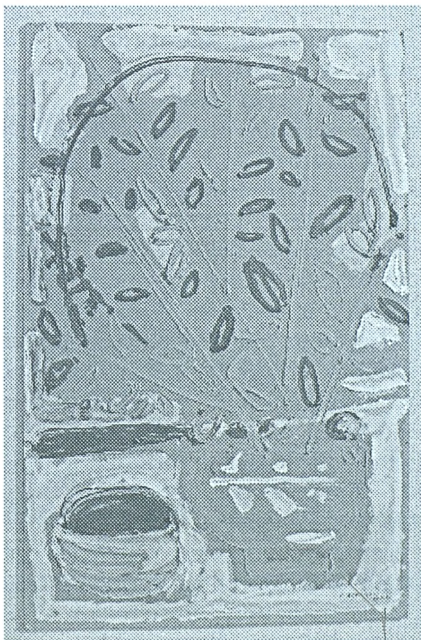
1. Από την ομιλία της Γ. Περσάκη (Τρίτη 16.12.2003) με αφορμή την απονομή στον Μίλτο Σαχτούρη του Μεγάλου (κρατικού) Βραβείου Λογοτεχνίας για το 2003.

Παράλληλα με τη ζωγραφική, η μαθητεία της σε εργαστήρια καλλιτεχνικής κεραμικής στο Παρίσι της επέτρεψε να οργανώσει και να διευθύνει τα αντίστοιχα εργαστήρια (ζωγραφικής και κεραμικής) της ΧΕΝ Αθηνών (1957-1982), μετά την αναγκαστική και οριστική (1956) επιστροφή της στην Ελλάδα, ενώ τρία έργα της μεγάλων επιφανειών με φρέσκο και κεραμικά κόσμησαν δύο πολυκατοικίες στην Αθήνα [Μαυροματαίων 5 (1957), Αμερικής 11 (1965)] και μια ναυτιλιακή εταιρία στον Πειραιά (1975).

Για τη δουλειά της στα κεραμικά, με αφορμή την ατομική έκθεση κεραμικής (Φεβρουάριος 1957) στην αίθουσα της Βουκουρεστίου 17, γράφει ο Γιάννης Χαϊνης: «Στηριζόμενη στην πλούσια παράδοση του τόπου μας – αρχαία και νεότερη – η Περσάκη δημιουργεί τις απλές και καλαίσθητες μορφές της σε σύγχρονο ύφος. Χρησιμοποιεί άξια τα υλικά και τις λιγοστές δυνατότητες που της παρέχει το ελληνικό περιβάλλον παρόλο τον εθισμό της, εξαιτίας της μακρόχρονης δουλειάς της στο Παρίσι, σε τρόπους διαφορετικούς και σε μέσα τελειότερα και αφθονότερα. Η Π. προσπαθώντας ν' απαλλάξει τις φόρμες της από κάθε φλυαρία καταφέρνει ταυτόχρονα να τους δώσει ποικιλία. Ο ζωγραφικός διάκοσμος αναπτύσσεται κάθε φορά σύμφωνα με τις επιταγές της πηλινής φόρμας που τον περιέχει [...] Η έκθεση της Π. καθώς και οι λιγοστές ανάλογες εκθέσεις που έγιναν στο παρελθόν, αποτελούν ένα αξιόλογο δίδαγμα για βιοτέχνες και αγοραστικό κοινό, χάρη στους ποικιλοτρόπους, τις καινούργιες μεθόδους και τις σύγχρονες φόρμες που εισάγουν». (Επιθ. Τέχνης, τχ. 27, Μάρτιος 1957).

Λίγα χρόνια αργότερα και πάλι από την Επιθεώρηση Τέχνης (τχ. 124-125, Απρίλιος-Μάιος 1965) η Γιάννα Περσάκη ενώνει τη φωνή της μαζί με πολλούς καλλιτέχνες συναδέλφους της (Απάρτης, Αργυράκης, Αρμακόλας, Ζογγολόπουλος, Καπράλος, Καρράς, Κοκκινίδης, Σικελιώτης, Φασιανός, Χαϊνης κ.λπ.) καταδικάζοντας τη βαρβαρότητα και την απανθρωπία του πολέμου στο Βιετνάμ.

Η Γ.Π. μέχρι και τον Απρίλιο του 1985

–τελευταία αναδρομική έκθεσή της στα Επίπεδα– παρουσίασε τη δουλειά της στις αίθουσες Νέες Μορφές, Ζυγός (1965), Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών (1966), Νέες Μορφές (1972), Θόλος, Αγκάθι (1978), Θόλος (1979) και Αχιλαιο (1982).

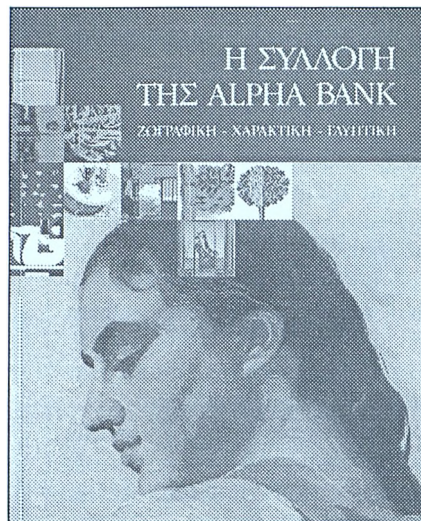
ΜΑΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ:

Χρυσό και γαλάζιο, ήλιος και θάλασσα

Η Γιάννα Περσάκη πρωτοστάτησε, κατά την αποδημία της στο Παρίσι, των πειραματισμών της Αφάιρης στην ελληνική ζωγραφική πριν ακόμη τις δόκιμες διατυπώσεις του Αλέκου Κοντόπουλου, του Τάκη Μάρθα και του Γιάννη Σπυρόπουλου. Γύρω στο 1950 η μορφοπλαστική της έρευνα σαφώς υπερέβη την αναπαράσταση υπέρ μιας καθαρής αναγωγής στο απόλυτο. Ωστε η ζωγραφική να καταστεί μια πράξη *per se*. Πρόκειται για την ωρίμανση στο υποσυνείδητό της των μαθημάτων που αποκόμισε από τον F. Léger ή τον A. Lhôte. Είναι γνωστό πως το 1945 η Περσάκη με γαλλική υποτροφία –όπως δεκάδες άλλοι κατατρεγμένοι διανοούμενοι και καλλιτέχνες– βρίσκεται στο Παρίσι και σπουδάζει τοιχογραφία στην École Supérieure des Beaux Arts (Εργαστήριο Ducos de la Haye). Είναι η εποχή που η «Σχολή του Παρισιού», δηλαδή οι Soulages, Mathieu, de Stael, Riopelle επιδιώκουν μέσα από την *informel* γραφή και τη σχεδόν παραισθητική εκτόνωση πάνω στον καμβά ν' απαντήσουν στον αφηρημένο εξπρεσιονισμό της «Σχολής της Νέας Υόρκης» και στην Action Painting του J. Pollock. Η Περσάκη μεταφέρει τη δική της νηφάλια σχέση με τη ζωγραφική στο κίνημα αυτό και εξελίσσει ένα ύφος όπου η γεωμετρική καθαρότητα και η λιτότητα των επιμέρους στοιχείων θα δώσουν το βασικό χαρακτήρα στα έργα. Χρυσό και γαλάζιο, ήλιος και θάλασσα μεταμορφωμένα σε υπερβατικές αξίες δημιουργούν μιαν ιδεαλιστική-μοντέρνα ζωγραφική, συνδυάζοντας το ιθαγενές βίωμα και τη διεθνή-κοσμοπολίτικη εμπειρία.

Οι πολιτιστικού χαρακτήρα δραστηριότητες της ιδιωτικής πρωτοβουλίας συνοδεύουν χωρίς διακοπή την εθνική πνευματική μας πορεία και την κοινωνική μας εικόνα από τα πρώτα κίολας χρόνια της παλιγγενεσίας, υπερφαλαγγίζοντας πολύ συχνά αντίστοιχες προσπάθειες ενός κράτους μίζερου ή έστω και οικονομικά αδύναμου.

Ζωγραφική - Χαρακτική - Γλυπτική

Η τέχνη ήταν ανέκαθεν ο πρόνομος ούχως τομέας ενδιαφέροντος και έμπρακτης ευαισθησίας, ιδιαίτερα από μεγάλης οικονομικής ευρωστίας οργανισμούς όπως π.χ. είναι οι μεγάλες ελληνικές τράπεζες. Το «Ίδρυμα Ι.Φ. Κωστοπούλου» από την πλευρά της Alpha Bank, το «Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης» από την πλευρά της ομώνυμης τράπεζας αποτελούν χαρακτηριστικές περιπτώσεις. Οι εικαστικές τέχνες και τα εικαστικά δρώμενα (όπως και οι εκδόσεις) αποδεικνύονται ευνοούμενες περιοχές.

Σύμφωνα με τις πληροφορίες που δίνει η επιμελήτρια της «Συλλογής Έργων Τέχνης Alpha Bank» κ. Ειρήνη Οράτη, η συλλογή αυτή περιλαμβάνει περισσότερα από 5000(!) έργα ζωγραφικής, χαρακτικής και γλυπτικής, έτσι που να «συγκροτούν μια δική τους αφήγηση για την ιστορία της νεοελληνικής τέχνης». Ο απίστευτος αυτός αριθμός προέρχεται από τις επιμέρους συλλογές τριών τραπεζών: της Alpha Bank (πρώην Τράπεζα Πίστεως), της Ιονικής Τράπεζας (η οποία συγχωνεύθηκε με την Alpha) και της Λαϊκής (η οποία είχε απορροφηθεί από την Ιονική). Οι ονομασίες των τραπεζών, όπως και οι ίδιες οι τράπεζες, έρχονται και παρέχονται, αλλά η τέχνη και οι θησαυροί της μένουν και προσαυξάνονται. Τα έργα της συγκεκριμένης συλλογής βρίσκονται διάσπαρτα στο δίκτυο της Τράπεζας, στα γραφεία της Διοίκησης

και στους συγγενείς της οργανισμούς. Αξιόλογος αριθμός από αυτά βρίσκονται εντοιχισμένοι σε μεγάλες επιφάνειες σ' αυτούς τους χώρους.

Εφέτος η Alpha Bank συμπλήρωσε 125 χρόνια από την ίδρυσή της και 165 από την ίδρυση της Ιονικής. Ο εορτασμός του γεγονότος ήταν η ευκαιρία για τη διοργάνωση μιας έκθεσης με την προσεκτική –όπως έδειξε– επιλογή 200 έργων: πίνακες ζωγραφικής, σχέδια, χαρακτικά, καλλιτεχνικές εκδόσεις, γλυπτά και κατασκευές. Η έκθεση συγκροτείται σε τρεις ενότητες - τομές χρονικών περιόδων: α) Έργα του τέλους του 19ου αιώνα (1880-1920) - σ' αυτή την περίοδο βρίσκονται πίνακες των Γύζη, Λύτρα, Βολανάκη, Ιακωβίδη κ.ά. β) Περίοδος του Μεσοπολέμου (1920-1940) - Παρθένης, Θεόφιλος, Μαλέας, Παπαλουκάς, Γαλάνης, Μπουζιάνης, Βασιλείου, Χατζηκυριάκος-Γκίκας κ.ά. γ) Από το 1945 μέχρι σήμερα - Σπυρόπουλος, Εγγονόπουλος, Μόραλης, Τσαρούχης, Τάκης, Βακαλό, Κουνέλης, Σαμαράς, Χρύσα, Λάμπας κ.ά. Η έκθεση βρήκε την ιδανική της διεύθυνση στους ανοιχτόκαρδους χώρους του νέου Μουσείου Μπενάκη στην οδό Πειραιώς. Και είναι αυτός ο σωστός αριθμός των 200 έργων που περιέχει την αντιπροσωπευτικότητα, χωρίς σημαντικά κενά από την άλλη ο θεατής δεν στομώνει από τις μεγάλες παραθέσεις έργων των μουσείων, ούτε και συνεπώς κουράζεται. Η διάρκεια της έκθεσης είναι από τις 12

Οκτωβρίου έως και τις 20 Νοεμβρίου.

Το επετειακό αυτό γεγονός δεν περιορίστηκε μόνο στην έτσι κι αλλιώς σημαντική αυτή έκθεση, αλλά έβαλε και το ιστορικό της αποτύπωμα με την έκδοση ενός επιβλητικού καταλόγου-λευκώματος 350 σελίδων (σχήματος 30×24,5). Περιλαμβάνει, εκτός από το σύνολο των εκτιθέμενων έργων σε ολόσέλιδη το καθένα, έγχρωμη αναπαραγωγή, χρονικό της πορείας –από την ίδρυσή τους– τόσο της Ιονικής, όσο και της Alpha. Το ενδιαφέρον αυτό κείμενο υπογράφεται από τον καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών Κώστα Π. Κωστή. Και βέβαια, πληρέστατη παράθεση του πώς δημιουργήθηκε και ποιο το περιεχόμενο της συλλογής – κείμενο το οποίο υπογράφει η επιμελήτρια της συλλογής κ. Ειρήνη Οράτη. Τέλος, βιογραφικά και φωτογραφίες των καλλιτεχνών συμπληρώνουν αυτή την εντυπωσιακή έκδοση.

Γεγονός είναι ότι οι τράπεζες δεν είναι ευαγή ιδρύματα, αλλά μεγάλες επιχειρήσεις που λειτουργούν με τους αμείλικτους κανόνες της αγοράς. Παρά ταύτα, και πολύ περισσότερο όταν επικεφαλής τους βρίσκονται φωτισμένες προσωπικότητες, αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες πολύτιμες στον ευρύτερο πολιτιστικό τομέα, συχνά καλύπτοντας ελλείψεις ή αδυναμίες της Πολιτείας. Και γίνονται ασμένως αποδεκτές.

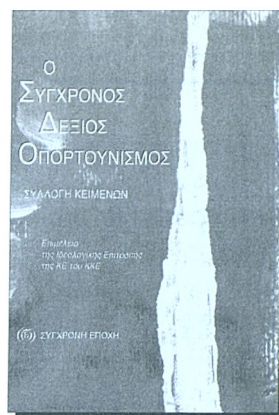
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ

**60 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΜΕΓΑΛΗ
ΑΝΤΙΦΑΣΙΣΤΙΚΗ ΝΙΚΗ ΤΩΝ ΛΑΩΝ.
ΕΠΟΣ ΚΑΙ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ**

**Δ. Καλτσώνης
ΔΙΚΑΙΟ - ΚΟΙΝΩΝΙΑ - ΤΑΞΕΙΣ**

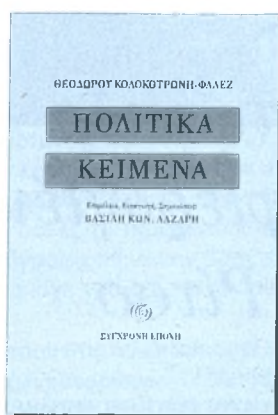
**Ο ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΔΕΞΙΟΣ
ΟΠΟΡΤΟΥΝΙΣΜΟΣ**

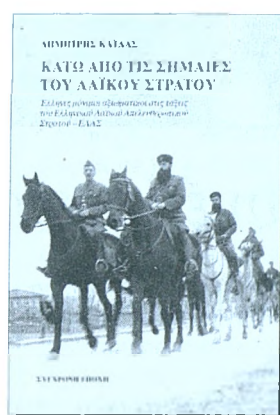
**ΟΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ
ΤΗΣ ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ**

**Κ. Καμαρινού
ΤΑ «ΠΕΤΡΙΝΑ» ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ**

**Θ. Κολοκοτρώνη-Φαλέξ
ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ**

**Δ. Κάιλας
ΚΑΤΩ ΑΠΟ ΤΙΣ ΣΗΜΑΙΕΣ
ΤΟΥ ΛΑΪΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ**

**Λ. Σκαμπαρίνας
Ο ΥΠΑΣΠΙΣΤΗΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ
ΣΑΡΑΦΗ ΘΥΜΑΤΑΙ ΚΑΙ ΓΡΑΦΕΙ**

**Κ. Γεροζήση
ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΤΟ ΧΩΡΟ
ΚΑΙ ΤΟ ΧΡΟΝΟ**

**Μ. Ιωαννίδου
ΟΣΑ ΔΕ ΣΒΗΝΕΙ Ο ΧΡΟΝΟΣ**

**Β. Λιόγκαρης
ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΣΤΟΧΑΣΜΟΥ
ΚΑΙ ΑΝΑΨΥΧΗΣ**

**Μ. Ιωάννου
Η ΒΑΛΙΤΣΑ ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΗ
ΠΙΚΡΟΓΙΩΡΓΗ**

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

Σόλωνος 130, 106 81 Αθήνα, Τηλ.: 2103820835, 2103823649, Fax: 2103813354. <http://www.sep.gr>, e-mail: info@sep.gr

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Μαυροκορδάτου 3, Τηλ.: 2103829835, 2103808132, Fax: 2103829814

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ: 1. Αθήνα, Μαυροκορδάτου 3, Τηλ.: 2103829835, 2103808132. 2. Θεσσαλονίκη, Πλάτωνος 7, Τηλ.: 2310283810.

3. Γιάννενα, 28ης Οκτωβρίου 19, Τηλ.: 2651038090.

Ένα συνέδριο αφιερωμένο στον Γιάννη Ρίτσο

Το Μουσείο Μπενάκη, στα Ιστορικά Αρχεία του οποίου απόκειται το Αρχείο του ποιητή, θέλοντας να ανοίξει μια νέα συζήτηση για το έργο του, οργάνωσε ένα διεθνές συνέδριο με τίτλο: «Ο ποιητής και ο πολίτης Γιάννης Ρίτσος» (28 Σεπτεμβρίου-1 Οκτωβρίου). Σύμφωνα με το σκεπτικό των οργανωτών, στη βάση του συνεδρίου βρισκόταν το προκλητικό ερώτημα: «τι σημαίνει σήμερα η ποίηση του Ρίτσου;», «διαβάζεται; – και αν ναι, πώς και γιατί διαβάζεται σήμερα ο Ρίτσος;». Σήμερα, μετά τις κοσμογονικές αλλαγές που συμπαρέσυραν μια ορισμένη αντίληψη του κόσμου και δημιούργησαν «μια νέα γλώσσα, μια νέα ηθική».

Πολλές και ενδιαφέρουσες οι εισηγήσεις ελλήνων και ξένων μελετητών του Ρίτσου και της νεοελληνικής λογοτεχνίας, επικεντρώθηκαν σε ορισμένα από τα κομβικά προβλήματα του έργου του ποιητή: στη σχέση του με την αρχαιότητα, τη θέση του μέσα στις πολιτικές και καλλιτεχνικές συντεταγμένες της εποχής του, την Ποιητική του, την παρουσία του στον εκτός Ελλάδος κόσμο. Εν αναμονή της έκδοσης των Πρακτικών, το *Αντί* δημοσιεύει σήμερα τις εισηγήσεις της Αγγελικής Κώττη, επιμελήτριας του Αρχείου αυτογράφων του Ρίτσου, και της Έλλης Φιλοκύπρου, λέκτορα Νεοελληνικής Φιλολογίας του Τμήματος Επικοινωνίας και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Μόνος με τη δουλειά του

Μια περιπλάνηση στο αρχείο αυτογράφων έργων του Γιάννη Ρίτσου

της Αγγελικής Κώτη

«Σ' όλο το διάστημα της 4αυγουστιανής δικτατορίας, τα περισσότερα παλιά χειρόγρατά μου μαζί με τα καινούρια μου, αναγκάζομουν να τα κρύβω σε διάφορα φιλικά σπίτια "κάπως ασφαλή", τότε σε στέγες, σε αυλές, σε σιδερένια κουτιά θαμμένα στο χώμα. Τέτοια χειρόγραφα σήμαιναν βαρύτατα βασανιστήρια για εκείνον που τα είχε γράψει, αν τον συνέλαμβαναν.»

Η σημείωση αυτή του Γιάννη Ρίτσου στις τελευταίες σελίδες ενός χειρόγραφου έργου του, φέρει ημερομηνία 17 Νοεμβρίου 1944. Ελάχιστες εβδομάδες μετά την απελευθέρωση της Αθήνας από τους γερμανούς κατακτητές. Ο απολογισμός του είναι πικρός για τον ίδιο, καθώς μετά το ξαναμάζεμά τους από σπίτια, αυλές, σκεπές και τάφους, βρίσκει να λείπει μια σειρά «τραγουδιών» όπως ο ίδιος τα χαρακτηρίζει: «"Οι σάλπιγγες του ήλιου" (1935-1936), μια διάλεξη πούχα κάνει το 1933 "Η ζωή και το έργο του Γκόρκυ" και "Τα τραγούδια της αγροτιάς". Εκείνοι που τα φιλοξενούσαν, αναγκαστήκανε να τα κάψουν ένα βράδι που κινδύνεψαν.»

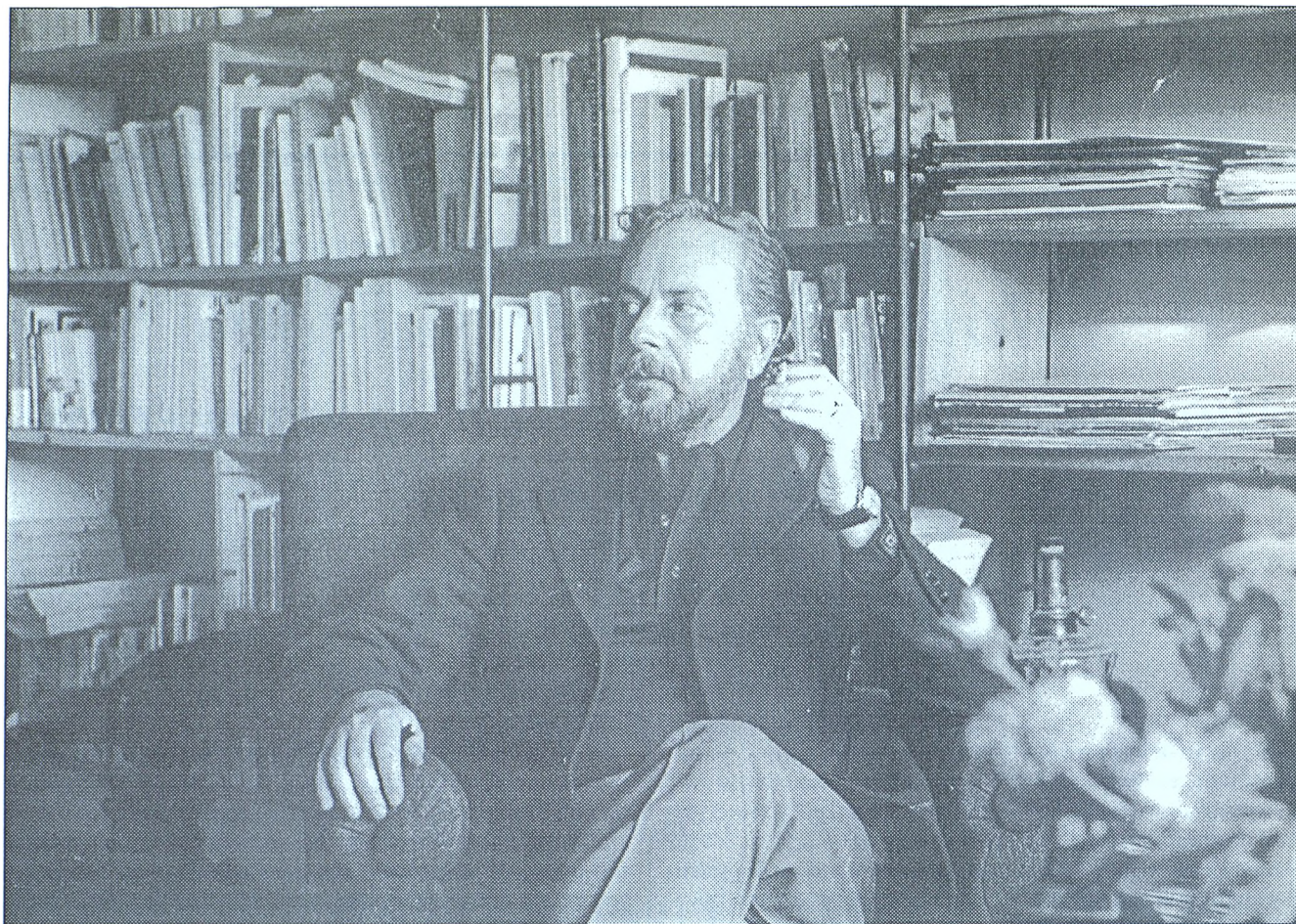
Εξήντα ένα χρόνια μετά, και μάλιστα κατά την πρώτη δεκαετία ενός άλλου αιώνα, η σημείωση ίσως και να φαντάζει παρὰξενη, μελοδραματική, υπερβολική. Τι μπορεί να σημαίνει σήμερα ο κίνδυνος να βασανιστεί, πολύ δε περισσότερο να θανατωθεί κάποιος για τα ποιήματά του; Αλλά, χωρίς αυτό το μικρό ιδιόγραφο κείμενο, πώς να αποδοθεί η εποχή του Γιάννη Ρίτσου και η περιπέτεια των χειρογράφων του; Και χωρίς αυτή την απόδοση, ποιος είναι σε θέση να περιγράψει το αρχείο αυτογράφων έργων του ποιητή, ένα τόσο σημαντικό στοιχείο του γενικού αρχείου του;

Οι πρώτες απώλειες, λοιπόν, παρατίθενται από τον Γιάννη Ρίτσο συνοπτικά. Μονάχα το δραματικό ύφος του κειμένου είναι εύγλωττο για τα συναισθήματά του. Μέχρι τότε, είκοσι ολόκληρα χρόνια (από το 1924 που τα πρώτα του ποιήματα δημοσιεύονται με ψευδώνυμο στο περιοδικό *Η Διάπλασις των Παίδων*) τα χειρόγρατά του ακολουθούν τις οικογενειακές περιπέτειες και τις μετακινήσεις του ποιητή εξαιτίας τους, τις περιπλανήσεις του στα σανατόρια, τις περιοδείες του ανά την Ελλάδα τον καιρό που εργαζόταν ως ηθοποιός. Παρά τις εν γένει δύσκολες συνθήκες, δεν είχαν, ωστόσο, σημειωθεί απώλειες.

Δεύτερη μεγάλη (πλέον) καταστροφή του αρχείου του σημειώνεται με τα Δεκεμβριανά, μόλις λίγες εβδομάδες μετά από τις 17 Νοεμβρίου. Ο ίδιος ακολουθεί τους μαχητές του ΕΛΑΣ και τους άλλους συντρόφους του, που εγκαταλείπουν την πρωτεύουσα μετά το σπάσιμο του μετώπου. Αφήνει λίγα χειρόγραφα στο σπίτι των Φιλιακών, με τους οποίους συγκατοικεί στην οδό Παπαναστασίου, και το μεγαλύτερο μέρος το εμπιστεύεται στα χέρια μιας γυναίκας. Αποφεύγει επιμελώς να πει το όνομά της σ' όλη του τη ζωή. Ο Κώστας Νίτσος το δημοσιοποιεί μετά τον θάνατο του ποιητή: είναι η Ίντα Λαμπρινίδη, σύζυγος του υφυπουργού Στρατιωτικών της κυβέρνησης. Το κατέστρεψε, όπως πληροφορήθηκε ο Ρίτσος όταν επέστρεψε στην Αθήνα, μετά τη συμφωνία της Βάρκιζας. Ανάμεσα στα πολλά και σημαντικά χειρόγραφα της εποχής, ήταν και το μεγάλο πεζό του, με τίτλο «Στους πρόποδες της σιωπής», έκτασης 900 σελίδων. Επίσης, οικογενειακές φωτογραφίες (όσες είχαν διασωθεί μετά τη διάλυση της αρχοντικής του οικογένειας οπότε και οι περισσότερες χάθηκαν) και επιστολές, της Μαρίας Πολυδούρη, του Ιωάννη Συκουτρή και άλλων διανοουμένων, με τους οποίους διατηρούσε αλληλογραφία.

Τρίτη καταστροφή: κατά τη διάρκεια της δικτατορίας, και ενώ βρίσκεται σε κατ' οίκον περιορισμό στο σπίτι της γυναίκας του, στη Σάμο, μετά την απελευθέρωσή του από την εξορία, υποπτεύεται πως μείζονα προβλήματα υγείας για τα οποία είχε νοσηλευθεί στον Άγιο Σάββα, είναι αξεπέραστα και ίσως θανατηφόρα. Έτσι, στέλνει τη Φαλίτσα στην Αθήνα, να του φέρει τα χειρόγραφα που έχουν φυλαχθεί και πάλι από τους φίλους σε διάφορα μέρη. Τα καίει μέχρι ενός, παρά τα δάκρυα και τις παρακλήσεις της συζύγου του και της κόρης του Έρης να μην το κάνει. Θεωρεί πως δεν θα προλάβει να τα επεξεργαστεί. Δεν αγαπά τις εκκρεμότητες όταν πρόκειται για την ποίησή του.

Πολλές και τραγικές περιπτώσεις για ένα μονάχα αρχείο. Κι όμως, αν και βεβαίως το επηρέασαν, δεν υπήρξαν καθοριστικές γι' αυτό. Ο Γιάννης Ρίτσος διακρινόταν για την ακατάπληκτη εργατικότητα του, όπως και για τη σχεδόν διαρκή του έμπνευση. Έτσι, παρά τα όσα χάθηκαν (το σωστό στη φιλο-

Φωτ.: Κώστας Φινές

λογία είναι να λείει κανείς «λανθάνουν»), οκτακόσια τέσσερα από τα αγαπημένα του «χαρτάκια» έχουν εντοπισθεί και καταγραφεί. Είναι εκείνα τα οποία συγκροτούν το σώμα του αρχείου αυτογράφων έργων, το οποίο η Φαλίτσα και η Έρη Ρίτσου μού ανέθεσαν να καταγράψω και να ταξινομήσω το 1991. Τα πρώτα χρόνια η Φαλίτσα Ρίτσου ήταν μαζί μου. Μετά, το αρχείο κατατέθηκε από τις δυο τους στα Ιστορικά Αρχεία του Μουσείου Μπενάκη όπου και επιχειρώ την τελική ταξινόμηση, εργασία που εκτός απροόπτου θα ολοκληρωθεί σε περίπου ένα χρόνο. Η περίπτωση να βρεθούν μεμονωμένα έργα και μετά την ταξινόμηση, δεν μπορεί να αποκλειστεί, καθώς ολόκληρο το αρχείο του Γιάννη Ρίτσου είναι τεράστιο και ίσως λανθάνουν κάποια μπλοκ ακόμη.

Οκτακόσια τέσσερα μπλοκ, τετράδια, λυτά φύλλα. Απλά ή ζωγραφισμένα, δερματόδετα ή λυμένα, μονόφυλλα ή πολύφυλλα. Κάποια λείπουν: τα χειρόγραφα του Επιταφίου, της Ρωμιοσύνης, αλλά και η πρώτη γραφή από το Μικρό αγιολόγιο μηνός Αυγούστου, όπως και ενδιάμεσες γραφές από άλλα έργα. Λείπουν ακόμη τα μικρά σαν «λαχνοί» χειρόγραφα με τα ποιήματα της Μακρονήσου που θάφτηκαν σε μπουκάλια από τον Μάνο Κατράκη και άλλους συνεξόριστους και κατόπιν «σιδερώθηκαν» και αντιγράφηκαν στον Αη-Στράτη. Μερικά καταστράφηκαν, άλλα δεν τα πήρε πίσω από τον τυπογράφο, κάποια, απλώς, παρέπεσαν.

Η προσεκτική φύλαξη ενός τόσο μεγάλου αριθμού χειρογράφων, πάντως, ακόμα και κάποιων που είχε, κατά την προσφιλή του έκφραση «αποστρατεύσει», τουτέστιν απορρίψει οριστικά, καταδεικνύουν ότι ο Ρίτσος είχε συναίσθηση του μελλοντικού ενδιαφέροντος για το αρχείο του. Όμως, όσοι είχαν την τύχη να γνωρίσουν τον ποιητή από κοντά, θα συμ-

φωνήσουν, φαντάζομαι, με την άποψη ότι η προσεγμένη γραφή, τα σχέδια, τα πρωτογράμματα και τα κοσμήματα που συνοδεύουν τα έργα, δεν έχουν ως αφηγηρία τους την υστεροφημία του. Γίνονται απλώς και μόνο για τη δική του ευχαρίστηση και αποτελούν έκφραση αγάπης.

Πώς είναι, λοιπόν, το εργαστήριο του ποιητή όπως μας αποκαλύπτεται από το αρχείο αυτογράφων έργων του; Ας επιχειρήσουμε να το διερευνήσουμε ως απρόσκλητοι, αλλά όχι και παρείσακτοι επισκέπτες:

Παράμετρος πρώτη: το μέγεθος. Οκτακόσιες τέσσερις αρχειακές μονάδες σημαίνει χιλιάδες και χιλιάδες στίχων. Σημαίνει ώρες και ώρες καθημερινής αφοσίωσης. Άλλωστε, ο Γιάννης Ρίτσος δεν το έκρυψε ποτέ. Αντίθετα, σεμνυνόταν για την παραγωγή του. Στο «Όχι μονάχα για σένα» από το «Εικονοστάσιο Ανωνύμων Αγίων», γράφει:

«Κάθουμαι, λοιπόν, εδώ, άντικρυ στην μπαλκονόπορτα, ανοιχτή προς την Πάρνηθα, μ' ένα σανίδι στα γόνατά μου, και πάνω στο σανίδι τ' άσπρα χαρτιά, ένας γέροντας με τους χαρταϊτούς, και θυμάμαι, ονειρεύομαι, στοχάζομαι, φαντάζομαι, μαντεύω, προφητεύω (ναι, προφητεύω, κι ας είναι φουσκωμένη απ' την κακοπάθια τούτη η λέξη), σωπαίνω και γράφω, γράφω, όχι μονάχα για σένα και για μένα, κι ούτε ξέρω για ποιους και πόσους ανθρώπους, για ποιους και πόσους αιώνες, γράφω, καλλιγραφώ με προσοχή και κατάνυξη παλιού ερημίτη, γράφω ο "πολυγράφος", ο ακόρεστος που μόλις τώρα προσφέρει τις πρώτες του λέξεις και τις ακούει και θαυμάζει τι κόσμοι κρύβονται πίσω τους, τι θησαυρούς τού ανοίγουν, – κι αχ, με πονάει η γλώσσα μου απ' την ευτυχία της γ λ ω σ σ α ς, μελώνει το πικρό μου σάλιο, το καταπίνω, τρέ-

φομαι, μα ποτέ ποτέ δε χορταίνω. Ευχαριστώ, είπα.»

Με προσοχή και κατάνυξη παλιού ερημίτη. Με αφοσίωση νεαρού, βαθύτατα ερωτευμένου με το αντικείμενο του πόθου του. Με τη μαστοριά έμπειρου τεχνίτη. Με την αμφιβολία και τη σιγουριά να παλεύουν μέσα του. Άλλοτε με «πρέπει» κι άλλοτε χωρίς.

Πότε με τη βεβαιότητα πως μιλά ή θέλει να μιλήσει σε ολόκληρο τον κόσμο (απόρροια και της δημοκρατικής του ιδεολογίας και της ιδιοσυγκρασίας του) πότε με την επίγνωση πως όλα αυτά γίνονται λόγω της εσωτερικής του ανάγκης και μόνο, η οποία είναι, μονίμως, παντοδύναμη. Στο ποίημα «Μόνος με τη δουλειά του», από την πρώτη σειρά των «Μαρτυριών», γράφει:

«Όλη τη νύχτα κάλπαζε μονάχος, αγριεμένος, σπιρουνίζοντας
αλύπητα
τα πλευρά του αλόγου του. Τον περίμεναν, λέει, το δίχως
άλλο,
είταν μεγάλη ανάγκη. Σαν έφτασε με τα χαράματα,
κανείς δεν τον περίμενε, κανείς δεν είταν. Κοίταξε
ολόγυρα.
Έρημα σπίτια, κλειδωμένα. Κοιμόνταν.
Άκουσε πλάι του τ' αλόγο του που λαχάνιαζε –
αφροί στο στόμα του, πληγές στα πλευρά του,
γδαρμένη κ' η ράχη του.
Αγκάλιασε το λαιμό του αλόγου του κι άρχισε να κλαίει.
Τα μάτια του αλόγου, μεγάλα, σκοτεινά, ετοιμοθάνατα,
Είταν δυο πύργοι δικοί του, μακρινοί, σ' ένα τοπίο που
έβρεχε.»

Παράμετρος δεύτερη: η πεμπτουσία της ποιητικής του.

Όσα έχουν κατά καιρούς γραφεί και ειπωθεί για την ποιητική του Ρίτσου, η σκηνοθετική του δεινότητα, η άριστη ρύθμιση των φωτισμών, οι μυρωδιές και τα χρώματα στο ποιητικό του τοπίο, καθώς και ο χαρακτηρισμός του ως «ποιητή της καθημερινότητας» επιβεβαιώνονται από όποιον ανατρέξει στις γραφές των έργων του. Η πρώτη γραφή είναι, συνήθως, η αιχμαλωσία της στιγμής. Πίσω της διαφαίνεται αγωνία, ενίοτε και λαχτάρα. Ακολουθεί η δεύτερη γραφή, λιγότερο επηρεασμένη από το επίκαιρο γεγονός και περισσότερο περύτεχνη. Η τρίτη, η τέταρτη, καμιά φορά και η πέμπτη γραφή, δεν θυμίζουν σε τίποτα την πρώτη, συχνά και τη δεύτερη. Είναι η απογείωση της γραφής και του λόγου. Ο ίδιος έλεγε ότι τότε λαμβάνει χώρα η ανάκληση δια της νοσταλγίας, η μόνη που νομιμοποιεί και αισθητικά το ποίημα.

Νομίζω ότι φτάνοντας στην αισθητική νομιμοποίηση, νομιμοποιούμαι με τη σειρά μου να σημειώσω πως ανεξάρτητα από τη γνώμη του καθενός για το αισθητικό αποτέλεσμα, το αρχείο αυτογράφων έργων του ποιητή καταρρίπτει έναν μεγάλο μύθο: τον μύθο ότι δεν επεξεργαζόταν επιμελώς τα έργα του. Ο ίδιος ο αριθμός των αρχιεακών μονάδων, ο αριθμός των γραφών που προηγούνται της τελικής, και, περισσότερο, οι μεταμορφώσεις των στίχων από γραφή σε γραφή, εί-

ναι οι καλύτερες αποδείξεις. Άλλωστε, «το ποίημα λάμπει απ' τους σβησμένους στίχους».

Παράμετρος τρίτη: τα δύο παράλληλα βιβλία που γράφει ο Ρίτσος.

Αν σε όλη του τη ζωή ο συγγραφέας γράφει στην ουσία ένα βιβλίο όπως έχω ακούσει από τον σεβαστό μου και αγαπημένο Μήτσο Αλεξανδρόπουλο, ο Γιάννης Ρίτσος γράφει δύο: το υπαρξιακό-οντολογικό-ενοραματικό βιβλίο και το βιβλίο για τους συντρόφους του. Έχει πλήρη επίγνωση των όρων. Σε μια σημείωση μόνο για τον εαυτό του, στα τελευταία φύλλα της συλλογής «Μαντατοφόρες», λέει πως τα πολύ καυτά γεγονότα «δυσκολεύονται να περάσουν στην ποίηση. Δυσκολεύουν την ποίηση. Η τρομερά συγκεκριμένη τους αξίωση να εκφραστούν (σαν ατομική και κοινωνική συνείδηση κ' επιταγή) και η έντασή τους, φτάνει κάποτε να αναιρεί την ίδια την ποίηση, αλλάζοντας το αόριστο αντικειμενικό της σε μίαν αναγκαστικά περίπαθη μεροληπτικότητα, ηθική συμπερασματικότητα, ιστορικότητα. Δε γίνεται αλλιώς. Μήπως όμως κι αυτό είναι ποίηση; – ο διχασμός της κ' η ανασύνθεσή της;»

Εδώ τελειώνει η σημείωση. Θα επαναλάβω, ελαφρώς παραφρασμένο, το ερώτημα του ποιητή: μήπως αυτό είναι τελικά η ποίηση του Γιάννη Ρίτσου; Ο διχασμός της κ' η ανασύνθεσή της;

**ΑΝΟΙΚΤΟ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΟΜΑΔΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΑΘΗΝΩΝ**

Μέλη της Εθνικής Ένωσης Ψυχολόγων Ομαδικής Ανάλυσης (Ε.Ε.Α.Τ.Α.Ν.),
της Εθνικής Ένωσης Ομοσπονδίας Ψυχαναλυτικής Ψυχοθεραπείας (ΕΕΠΠ) και
της Εθνικής Ένωσης Ψυχοθεραπευτών Ελλάδος (ΕΕΨΕ) (Μέλος της ΕΑΨ)

ΕΤΗΣΙΑ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ

Όμαδική Ψυχοθεραπεία - Ψυχοδράμα
Ψυχολογική Αξιολόγηση
Κοινωνική Ψυχιατρική - Κοινωνικοθεραπεία
Δυναμική της Οικογένειας

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΕΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ
ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
ΨΥΧΟΔΡΑΜΑ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΘΕΡΑΠΕΙΑ
ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

ΑΘΗΝΑ, ΙΩΑΝΝΙΝΑ, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Πληροφορίες - Έγγραφες

Αθήνα:	Γραμματεία του Α.Ψ.Κ. 9.00 π.μ. - 9.00 μ.μ.
Ιωάννινα:	Γραφείο Μουσουλίου 0651/75487, Τζάνη Τσίη 0651/21782.
Θεσσαλονίκη:	Φωνήματα Μπουλάου 051/455.3311, Τρίτη Τετάρτη 6.00 - 8.00 μ.μ.
	Λεοστιά Παπαλοπούλου 051/435.919, Δευτέρα & Τετάρτη 6.00-8.00 μ.μ.
Κατερίνη:	Αλέμη Σιδηροπούλου 0351/38465, Τρίτη 10.00-1.00 π.μ. & Τετάρτη 5.00-8.00 μ.μ.
Λάρισα:	Στέλι Τ. Λαμπροπούλου 041/253108
Βέλος:	Μαρία Λαοτελίδου 0421/50349

Σ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΗ 1 & ΜΑΥΡΟΜΤΧΑΛΗ, 114 72 ΑΘΗΝΑ * ΤΗΛ. 6447.533-6435.980
FAX 6445.140 e-mail: igaa-opa@otenet.gr * www.opc.gr

Υπόκριση και ειλικρίνεια στην ποίηση του Ρίτσου

της Έλλης Φιλοκύπρου

Ειλικρίνεια απέναντι στον εαυτό του, γκρέμισμα της πλάνης, απέκδυση κάθε πανοπλίας και προσωπείου είναι οι στόχοι του «Ποιητή-χορευτή» (Α14)¹ στο *Τρακτέρ*. Στόχοι αναμενόμενοι για έναν ποιητή της ιδεολογικής στράτευσης του Ρίτσου και στόχοι από τους οποίους δεν αποκλίνει ούτε στα ποιήματα πολιτικής ποιητικής ούτε στα εξομολογητικά-λυρικά έργα των πρώτων χρόνων. Έτσι, στο επιλογικό ποίημα της ίδιας συλλογής δηλώνεται πως, χάρη στην ειλικρίνειά του, το έργο του λειτουργεί ως αληθινός καθρέφτης της μορφής του λαού. Ωστόσο, σταδιακά και ανεπαίσθητα, ήδη από τη δεκαετία του 1940 κάτι αρχίζει να μεσολαβεί ανάμεσα στον ποιητή και στο λόγο του, είτε πρόκειται για το δισταγμό του ποιητή να αποκαλυφθεί πλήρως είτε για την αίσθηση πως είναι υποχρεωμένος να προστατεύσει τους συνανθρώπους του από τις πιο επώδυνες αλήθειες. Μαζί με την αμεσότητα του λόγου αμφισβητείται η ειλικρίνεια του ποιητή, και από τη δεκαετία του 1950 πυκνώνουν τα ποιήματα όπου ειλικρίνεια και υπόκριση (ως υποκρισία και ως ετεροπροσωπία) συνυπάρχουν. Η σχέση τους επιμερίζεται σε αλληλένδετα ζητήματα: η υπόκριση διερευνάται ως συστατικό των ίδιων των λέξεων, η ειλικρίνεια διαπιστώνεται πως είναι και αυτή μια μορφή υπόκρισης, η ετεροπροσωπία προβάλλεται ως τρόπος αυτογνωσίας και αυτοπροστασίας· μέσω, ωστόσο, της ετεροπροσωπίας, ο άνθρωπος – και βέβαια ο ποιητής που τη χρησιμοποιεί κατεξοχήν – χάνει την ταυτότητά του· και, πάντως, ο ποιητής κατασκευάζει διαρκώς έναν διπλό ρόλο. Εδώ θα σταθούμε σε λίγα ποιήματα ενδεικτικά των τεσσάρων πρώτων ζητημάτων και θα εξετάσουμε περισσότερο το τελευταίο.

Ένα κλειδί για τη σταδιακή μεταστροφή του Ρίτσου μάς προσφέρεται ίσως από το ποίημα της *Γενικής δοκιμής* «Αυτό ήταν το τραγούδι»: ο βιολιστής, που ετοιμάζεται να παίξει μαζί με την υπόλοιπη ορχήστρα για τον κόσμο των υπαίθριων καφενείων, νιώθει, καθώς δοκιμάζει τις χορδές του βιολιού του, να γεννιέται «ένα τραγούδι [...] ξαφνιασμένο/ από την ίδια του την παρουσία». Το τραγούδι αυτό χαρακτηρίζεται μοναχικό και «χωρίς νόημα» κι ο μουσικός ούτε που νοιάζεται/ να το στεριώσει σ' ένα νόημα. Ίσως η αφροντισιά του/ νά 'ναι η αλήθεια του – τόσο άσκοπη όπως όλες οι αλήθειες» (Γ214-15). Αν όλες οι αλήθειες είναι άσκοπες, ο ποιητής, που γράφει με κάποιο σκοπό – είτε την παρηγοριά και την εμψύχωση των συνανθρώπων του είτε την ίδια την ποίηση – δεν μπορεί να είναι απόλυτα ειλικρινής ούτε στις πιο εξομολογη-

τικές του στιγμές ούτε στις πιο ρητές δηλώσεις των πεποιθήσεών του. Ανάμεσα στον ποιητή και στο λόγο του μεσολαβεί η πρόθεση αφαιρώντας από τον ποιητή την ειλικρίνεια και από τον λόγο την αλήθεια.

Παράλληλα, η ποίηση-καθρέφτης, όπως την οραματιζόταν ο Ρίτσος στις πρώτες συλλογές, λίγο αργότερα τον προβληματίζει:

*Έβαλε τον καθρέφτη μπροστά στο παράθυρο
ανάμεσα στις δυο παλιές πολυθρόνες.*

Μες στον καθρέφτη ο ουρανός ολοκάθαρος.

Μπορούσες να τον πιάσεις με το χέρι σου. Όμως

*ένας τόσο προσίτος ουρανός, πώς μπορούσε νά 'ναι ουρανός;
(Δ71)*

Το πρόβλημα εδώ φαίνεται να εντοπίζεται όχι στη δυνατότητα των λέξεων να αντικατοπτρίσουν τα πράγματα, αλλά στη λανθάνουσα, μα ουσιαστική μεταλλαγή που υφίστανται τα πράγματα καθώς ονοματοποιούνται.

Αντίστοιχα προβληματική διαπιστώνεται η ειλικρίνεια: «είναι κι αυτή ένας θώρακας, – ίσως ο πιο ασφαλής,/ ένας θώρακας γυμνός για τους γυμνούς. Κανείς δεν τολμάει/ να χτυπήσει έναν γυμνό» (Θ73). Το ποίημα τιτλοφορείται «Δοκιμασία της ειλικρίνειας» και ο πρωταγωνιστής, γυμνός ο ίδιος, υποκρίνεται τον ντυμένο: «Όσο για μένανε –είπε–/ εγώ είμαι πάντοτε ντυμένος». Καταδεικνύοντας ως στοιχείο υπόκρισης την ειλικρίνεια, σπεύδει ταυτοχρόνως να την απεμπολήσει. Παραιτείται, επομένως, από το θώρακα και προκαλεί τα χτυπήματα («Τότε ήταν που όλα τα μαстіγια σφύριξαν απάνω του»). Η ειλικρίνεια δοκιμάζεται διπλά: αφενός προβάλλεται η υστεροβουλία της και αφετέρου αυτή ακριβώς η υστεροβουλία αποβάλλεται με την προσφυγή στην ανειλικρίνεια.

Ειλικρινής τρόπος ύπαρξης μπορεί, αντίθετα, να αποδειχτεί η υπόκριση. Σύμφωνα με την ερμηνεία του Νεοπτόλεμου, ο Φιλοκτήτης υποκρίθηκε τον νεκρό ώστε, ελεύθερος, να ανακαλύψει τον εαυτό του:

*Εσύ μονάχος κρέμασες στο δέντρο το άδειο σου πονκάμισο
για να παραπλανήσεις τους περαστικούς, να πούνε: «πέθανε»
κι εσύ κρυμμένος πίσω απ' τους θάμνους, ακούγοντας
πως νεκρόν πια σε θεωρούσαν, να ζήσεις
σ' όλο το μήκος της δικής σου αίσθησης
(ΣΤ261)*

Μορφοποιημένος ως απόλυτη μοναξιά, ο θάνατος καθίσταται μέρος της ύπαρξης του Φιλοκτήτη. Τώρα επίκειται μια δεύτερη υπόκριση: ο Νεοπτόλεμος φέρνει «το προσωπίο της δράσης» (ΣΤ263) για να «καλύψει/ το διάφανο μακρινό πρόσωπο» του Φιλοκτήτη, ένα πρόσωπο που έχει διαμορφωθεί έτσι από τη μακρόχρονη βίωση ενός υποκριτικού θανάτου. Με την απόφαση της δράσης το πρόσωπο του ήρωα μεταμορφώνεται ξανά «σα ν' αντιγράφει το προσωπίο», το οποίο δεν φορά (ΣΤ264-65). Είτε η πρόταση της επιστροφής στον πόλεμο προσφέρει στον Φιλοκτήτη μια νέα προστασία και λύτρωση –από τη μοναξιά του αυτή τη φορά– είτε η επιστροφή στη δράση αποτελεί για τον Φιλοκτήτη απόληξη των μακροχρόνιων διαλογισμών του, ο ήρωας γίνεται, όπως και την πρώτη φορά, αυτό που θα επιχειρούσε να υποκριθεί· και ξεκινά να συναντήσει τη μοίρα του χάρη στην υποκριτική του διπλότητα.

Αν η υπόκριση επιστρατεύεται για αυτογνωστικούς και αυτοπροστατευτικούς λόγους, ο στόχος δεν επιτυγχάνεται πάντα. Στον μονόλογο της Ισμήνης, για παράδειγμα, οι μεταμφιέσεις χαρακτηρίζονται ως απεγνωσμένες –και ανεπιτυχείς– προσπάθειες να ξεφύγουμε από έναν εαυτό που δεν γνωρίζουμε:

*Καθένας μας ίσως
θά 'θελε νά 'ναι κάτι άλλο απ' ό,τι είναι. Άλλος τ' αντέχει περισσότερο
ή λιγότερο,
άλλος καθόλου. Η μοίρα, καθώς λένε, μας δένει μες στον κύκλο του
ακατόρθωτου
να τριγυρνάμε γύρω-γύρω στο πηγάδι, όπου μέσα του μένει
κλεισμένο, σκοτεινό, αξεδιάλυτο το πρόσωπό μας
(ΣΤ212)*

Η υπόκριση, σε αυτήν την εκδοχή, αποτελεί ειλικρινή απόπειρα σωτηρίας από τον εαυτό μας. Η διαπίστωση όμως της Ισμήνης μπορεί να διαβαστεί και αντίστροφα: το πρόσωπό μας μένει σκοτεινό και αξεδιάλυτο επειδή επιχειρούμε διαρκώς να του ξεφύγουμε δοκιμάζοντας με τις μεταμφιέσεις άλλα πρόσωπα. Η επιθυμία φυγής ανάγεται ίσως στην ανάγκη της επιδοκιμασίας των άλλων ή και σε έναν έμφυτο φόβο βίωσης της ατομικής μας αλήθειας, αν συνδέσουμε τα λόγια της Ισμήνης με του άντρα που μιλά στο «Παράθυρο»: «Γι' αυτό διαλέγουμε συχνά ένα χώρο στενό που να μας προστατεύει/ απ' το ίδιο μας το απέραντο» (ΣΤ11). Ο στενός χώρος μορφοποιείται κάποτε στον άλλο που υποδυόμαστε: ένας ρόλος συγκεκριμένος με όρια και περιγράμματα, κάτι που μπορεί να εξερευνηθεί, να γνωριστεί, να ελεγχθεί. Όπως διαπιστώνεται αλλού: «Ήξερε τι παρὰσταιναν οι διαδοχικές του μεταμφιέσεις/ [...] Δεν ήξερε/ εκείνον που μεταμφιέζοταν».

Στη διαδικασία, άλλωστε, των διαδοχικών μεταμφιέσεων, το προσωπίο μπορεί να ταυτιστεί με το πρόσωπο:

Έβγαλε ένα ένα τα ρούχα του μπροστά στο μεγάλο καθρέφτη.

Τελευταία

αφαίρεσε την προσωπίδα του· την απόθεσε ανάποδα στο μάρμαρο.

Το μέσα μέρος της προσωπίδας ήταν κόκκινο. Ο καθρέφτης άδειασε μονομιάς – μήτε πρόσωπο πια μήτε σώμα· μονάχα ένα φύλλο χαρτί που τό 'σερνε ο αέρας σ' ένα απροσμέτρητο βάθος

ώσπου σταμάτησε λευκάζοντας στο δασύτριχο στήθος του όρθιου

νεκρού.

(ΙΑ160)

Η προσωπίδα αιματώνεται, το πρόσωπο δεν υπάρχει χωρίς την προσωπίδα. Εγκαταλείποντας τις λέξεις που ενέχουν την υπόκριση, ο ποιητής εξαφανίζεται ο ίδιος ή τουλάχιστον παύει να καθρεφτίζεται. Αν το καθρέφτισμα χωρίς ρούχα και προσωπίδες αποτελεί πράξη ειλικρίνειας, προκύπτει το συμπέρασμα ότι η ειλικρίνεια είναι αδύνατη χωρίς την υπόκριση. Ο ποιητής υπάρχει πια –όρθιος νεκρός, μαζί με το λευκό φύλλο χαρτί– μονάχα στο βάθος του καθρέφτη – όχι στην επιφάνειά του: στο σιωπηλό εσωτερικό ίσως της ποίησης. Το πρόσωπο και το σώμα του ποιητή αποτελούνται, λοιπόν, από τον λόγο – έναν λόγο υποκριτικό. Προσπάθεια απέκδυσης του λόγου και κατάκτησης της ειλικρίνειας σημαίνει βύθισμα του ποιητή στην ανυπαρξία. Μέσω της υπόκρισης ο ποιητής υφίσταται· αλλά και μέσω της υπόκρισης χάνεται, είτε γιατί υποκρίνεται τον ίδιο του το θάνατο και, ταυτισμένος με το ρόλο του, πεθαίνει, είτε γιατί εξαρχής δεν υπήρχε, όπως λέει ο Μπόρχες για τον Σαίξπηρ και, επομένως, η αυτογνωστική διαδρομή που διανύει με την υπόκριση τον οδηγεί στη διαπίστωση της ανυπαρξίας του.

Στο μεταξύ, η επιλογή προσωπίου είναι μια πράξη αλήθειας εκ μέρους του ποιητή: τα προσωπία που αιματώνονται στο εσωτερικό τους αντιδιαστέλλονται με άλλα, επιβεβλημένα: «τα φανερά τα διατυμπανιζόμενα/ τα κίβδηλα/ τα εγκεκριμένα προσωπία» (ΙΒ191) τα οποία διαστρεβλώνουν τον άνθρωπο αφαιρώντας του ή αποκρύπτοντας τις πληγές του, τη σεξουαλικότητά του, τον «δικό [του] θάνατο». Ως τρόπο ειλικρινούς εκδήλωσης του ερωτικού προσανατολισμού ο Ρίτσος προτείνει και πάλι την υπόκριση. Στο «Μυστικό της επιτυχίας» (Θ308) παρουσιάζεται ένας τεχνίτης ληκύθων που δοξάζεται από την τέχνη του, καθώς:

*πάνω στις νεκρικές ληκύθους
εχάραζε τα πιο όμορφα γυμνά νεανικά κορμιά, σε στάσεις
ερωτικές και, κάποτε, προκλητικές. Αλλά η διάχυτη
μελαγχολία του θανάτου έδινε στους αγοραστές και θαυμαστές
του ένα πρόσχημα
για να αποφεύγουν κι αυτός κι εκείνοι, σχόλια τρίτων,
κακεντρέχειες κι υποψίες.*

Στην περίπτωση αυτή η προστατευτική υπόκριση δεν αφορά κάποιο προσωπίο, αλλά το ίδιο το έργο τέχνης ή μάλλον

το πρόσχημά του. Υπό τη διπλή προστασία της συμβατικότητας της τέχνης του και της ιερότητας του θανάτου, ο τεχνίτης μπορεί να εκδηλωθεί με τόλμη και ειλικρίνεια συνομιλώντας συνωμοτικά με τους δέκτες του έργου του. Ο Ρίτσος χρησιμοποιεί εδώ την καθαφική συνταγή· έχοντας όμως επιλέξει έναν πολύ πιο δημόσιο ρόλο από εκείνον του Καβάφη αντιμετώπιζει πρόσθετες δυσκολίες και περιπλοκές. Παράλληλα με τον τεχνίτη των ληκύθων τον απασχολεί ο διαδηλωτής· και, όπως θαυμάζει τον τεχνίτη επειδή επιστρατεύει ένα πρόσχημα για να εκφραστεί, έτσι προτρέπει τον διαδηλωτή στις «Προφυλάξεις» (I219) να φωνάζει μαζί με τους άλλους που «θα φωνάζουν κάτω απ' τις σημαίες», κατεβάζοντας όμως το κασέτο του «χαμηλά, πολύ χαμηλά, / μη δουν πού κοιτάζουν τα μάτια σου». Και πάλι, η διαδήλωση –ή γενικά ο δημόσιος λόγος– μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως πρόσχημα για να εκδηλωθεί κάτι άλλο που αφορά την αληθινή ύπαρξη του ανθρώπου.

Ο δημόσιος ρόλος συνυπάρχει με το φόβο της αποκαθίλωσης: «Αυτά τα λόγια μην τα πεις στους άλλους – κρύφ' τα / θα ξεκρεμάσουν την εικόνα σου/ απ' τον ασβεστωμένο τοίχο του κρυφού σχολειού» (I216). Η εικόνα, η οποία δεν του μοιάζει και πολύ, του αρέσει, όπως του αρέσει και το γεγονός ότι βρίσκεται αναρτημένη. Μια τέτοια εικόνα, φτιαγμένη ως ένα σημείο από αποκρύψεις, ταυτίζεται μάλλον με τα εγκεκριμένα, κίβδηλα προσώπια που διαστρέφουν την ύπαρξή του. Αυτά ακριβώς τα προσώπια φαίνεται ότι έχει ανάγκη και, παρότι ομολογεί τη δυσφορία του, φροντίζει να τα διατηρεί. Η υποκρισία είναι, επομένως, διπλή: αφενός της απόκρυψης, αφετέρου της ομολογίας. Μέσω της συμβουλής που δίνει στον εαυτό του ο ομιλητής φαίνεται να ομολογεί ειλικρινά την ακαταλληλότητά του ως προτύπου μιας εικόνας. Ωστόσο η ομολογία δεν συντελείται –«αυτά τα λόγια» δεν λέγονται– και έτσι ο ομιλητής απλώς υποκρίνεται τον ειλικρινή διεκδικώντας, μαζί με το «εγκεκριμένο», το προσώπιο του αποστασιοποιημένου από την αγιοποίηση ανθρώπου.

Αναπόσπαστο τμήμα της ύπαρξης του ποιητή είναι το βλέμμα των άλλων: στην «Ηθοποιία» ο ηθοποιός-ποιητής ανοίγει οπές στην απαραβίαστη χρυσή του προσωπίδα, όχι μόνο για να ανασάνει και να μιλήσει, αλλά και για να «δει αν τον βλέπουν»· και, όπως δηλώνεται αλλού, «τ' αγάλματα [...] πεθαίνουν κι αυτά αν δεν τα κοιτάξεις» (I271). Η χρήση προσωπίων αρεστών στους άλλους –είτε ένα ευρύτερο κοινό είτε τους συντρόφους της διαδήλωσης και του «κρυφού σχολειού»– είναι, λοιπόν, απαραίτητη. Ταυτοχρόνως, κατασκευάζοντας το προσώπιο του αποστασιοποιημένου, ειλικρινούς ανθρώπου, ο ποιητής επιζητεί ίσως την έγκριση και το θαυμασμό ενός ακόμη κοινού, διαφορετικού πιθανόν από το πρώτο ή ενσωματωμένου στο πρώτο, αλλά εξίσου εξαπατημένου.

Ένα αντίστοιχο διπλό παιχνίδι ομολογίας και απόκρυψης, καθώς και προσεταιρισμού του κοινού παίζει ο Ρίτσος με τη συχνή χρήση του τρίτου ενικού προσώπου στα ποιήματά του ή γενικότερα στα εξομολογητικά του ποιήματα. Παρουσιάζοντας σε τρίτο ενικό τις πράξεις ή και τις σκέψεις του πρωταγωνιστή-ποιητή ο ομιλητής υιοθετεί μια αποστα-

σιοποιημένη στάση απέναντί του· συχνά μάλιστα αντιμετωπίζει τον ποιητή με σκεπτικισμό, ειρωνεία, δυσπιστία. Παράλληλα, πολλές φορές ο ομιλητής, χρησιμοποιώντας το πρώτο πληθυντικό, εντάσσει τον εαυτό του σε ένα σύνολο στο οποίο αντιπαράτίθεται ή από το οποίο διαφέρει ο ποιητής. Ο Ρίτσος κατασκευάζει, επομένως, έναν διπλό ρόλο διεκδικώντας ταυτοχρόνως την ταυτότητα με το σύνολο και την ετερότητα του ποιητή.

Ο ομιλητής αναλαμβάνει κάποτε ρόλο εξωτερικού παρατηρητή, ενώ άλλες φορές γνωρίζει τη σκέψη και τα σχέδια του πρωταγωνιστή, καταδεικνύει την υπόκρισή του, αλλά ταυτοχρόνως ως μέρος του συνόλου, πέφτει θύμα αυτής της καλοπροαίρετης υπόκρισης· για παράδειγμα στο ποίημα με τον χαρακτηριστικό τίτλο «Σεμνά τεχνάσματα» (IA61):

[...] Στο παράθυρο
πυκνό, θορυβώδες γαλάζιο. Αυτός υποκρίνεται
πως δεν το ακούει υποχρεώνοντάς μας έτσι
να τ' ακούσουμε πολλαπλάσια εμείς.

Το τέχνασμα δηλώνεται, αλλά χαρακτηρίζεται σεμνό: πράξη ενός ανθρώπου που δεν επιδιώκει την αυτοπροβολή του, αλλά το γενικό καλό. Ο ομιλητής ακούει το γαλάζιο πολλαπλάσια, μαζί με τους άλλους, παρότι ξέρει πως η κώφωση ή η αφηρημάδα του ποιητή είναι υποκριτική.

Ο βασικός ιστός της υπόκρισης και της ειλικρίνειας πλέκεται, λοιπόν, στο επίπεδο της δημιουργίας του ποιήματος: ο Ρίτσος κατασκευάζει δύο ρόλους –του παρατηρητή και του παρατηρούμενου– επιτρέποντας όμως στον αναγνώστη να δει ότι δεν είναι αυτόνομοι, αλλά αλληλέγγυοι και συγκοινωνούντες. Παράλληλα, παρουσιάζοντας τις πράξεις και τις σκέψεις του ποιητή σε τρίτο πρόσωπο, επιτρέπει στον εαυτό του να κάνει τολμηρές, ανορθόδοξες δηλώσεις, να ξενίσει, να αγιοποιηθεί, καθώς διαθέτει το άλλοθι της αποστασιοποίησης.

Το τέχνασμα αυτό το ονομάζει ο ίδιος «Έκφραση δια τρίτου» στον τίτλο ενός ποιήματος όπου το παιχνίδι παίζεται πολλαπλά:

Στεκόταν και κοιτούσε τα καράβια. Ναυτικοί πολυάσχολοι.
Αυτό το εξαίσιο χέρι, σε κίνηση, γυμνό. Αυτός δεν μπορούσε
να καθηλώσει την καμπύλη των μυώνων. Το τρίχωμα
απόκρυβε την επάνω γραμμή, κι ούτε τα δάχτυλα ξεχώριζαν
μέσα στον πυρετό της πραχτικής δουλειάς. Έτσι
τού 'μενε να παρατηρεί τα μουσκεμένα καραβόσκονα, μια
πλώρη
τρομερά κόκκινη, τις σκιές απ' τα κατάρτια, κι ένα ψάρι
ματωμένο, κατάστιλπνο να σπαρταράει στο παλιό μουράγιο
εκφράζοντας τον λαμπρό πόνο των θεατών, όχι των θεωμένων.
(I270)

Ο πόνος του θεατή οφείλεται στο γεγονός ότι το «εξαίσιο χέρι» του πολυάσχολου ναυτικού τού είναι απρόσιτο, τόσο

επειδή δεν το διακρίνει ολόκληρο όσο και επειδή απαγορεύει στον εαυτό του να το πλησιάσει και αυτοκαταδικάζεται στον περιορισμένο ρόλο του θεατή. Μη μπορώντας να δει το χέρι, κοιτάζει το ματωμένο ψάρι· ή αλλιώς, μην μπορώντας να εκφράσει τον πόνο του για την απόσταση από το χέρι, μιλά για τον πόνο του ψαριού.

Η «έκφραση δια τρίτου» αφορά τη σκέψη ότι το ψάρι εκφράζει τον πόνο του θεατή, ενώ ταυτοχρόνως με το πληθυντικό «των θεατών» και «των θεωμένων» επιχειρείται αντιπερισπαστικά μια αναγωγή στο γενικό ώστε να μη συνδυαστεί ο πόνος του συγκεκριμένου θεατή με το συγκεκριμένο θέαμα. «Έκφραση δια τρίτου» επίσης επιτυγχάνεται με την υιοθέτηση του τρίτου ενικού: ο ομιλητής γνωρίζει τις σκέψεις του πρωταγωνιστή και συμμερίζεται το οπτικό του πεδίο, ωστόσο δεν ταυτίζεται μαζί του. Αν μάλιστα ο τίτλος δίδεται από τον ομιλητή, πρόκειται για ένα ειρωνικό συμπέρασμα, ότι ο πρωταγωνιστής διόλου δεν ενδιαφέρεται για τον πόνο του ψαριού· επιδιώκει απλώς να εκφραστεί χωρίς να εκτεθεί.

Η τριτοπρόσωπη έκφραση διακρίνει ακόμη και την αυτοπαρουσίαση του Ρίτσου σε ένα από τα τελευταία του ποιήματα, όπου επιχειρεί να αποκαταστήσει τα πράγματα στις σωστές τους διαστάσεις («Αποκατάσταση» είναι ο τίτλος του ποιήματος) απαλλάσσοντάς τα από συμβολισμούς. Επιχειρώντας να αποκαταστήσει και τον εαυτό του, γράφει:

[...] *Κι εγώ –είπε–
καθόλου μύθος, ήρωας ή θεός, μα απλός εργάτης*
[...] *που γράφει, γράφει ακατάπανστα για όλους και για όλα
και τ' όνομά του σύντομο κι ευκολοπρόφερτο: Γιάννης Ρίτσος.*
(Αργά, 114-15)²

Ανεξάρτητα από την ειλικρίνεια της αυτοπαρουσίασης (ρόλο εργάτη της τέχνης διεκδικούσε από νωρίς ο Ρίτσος, αλλά και η μυθοποίηση του ποιητή είναι μέρος της ποιητικής του), η υπόκριση υφίσταται στο ποίημα, καθώς ο Ρίτσος κατασκευάζει ένα άλλο πρόσωπο το οποίο χωρίς σχόλια (παρεμβάλλοντας μόνο το «είπε») μεταδίδει τα λόγια του «Γιάννη Ρίτσου». Ταυτοχρόνως στα λόγια που λέει για τον εαυτό του ο «Γιάννης Ρίτσος», το πρώτο ενικό σύντομα αντικαθίσταται και πάλι από το τρίτο: «κι εγώ [...] ένας απλός εργάτης που γράφει [...] και τ' όνομά του...». Ο «εργάτης» της τέχνης είναι, λοιπόν, ο εαυτός του, ενώ ταυτοχρόνως συνιστά και έναν ρόλο τον οποίο ο ποιητής υποδύεται· αλλά και αυτός που λέει «εγώ» μέσα στο ποίημα –ο «Γιάννης Ρίτσος»– υποκρίνεται ότι δεν είναι ο ίδιος που γράφει το ποίημα. Μέσω, λοιπόν, αυτού του παιχνιδιού με τα πρόσωπα, η υπόκριση με την εξομολογητική ειλικρίνεια συναντιούνται για άλλη μια φορά.

Η συνύπαρξη των δύο φαίνεται να είναι για τον Ρίτσο ταυτόσημη με την ποίηση ή τουλάχιστον αναπόσπαστο τμήμα της ποιητικής δημιουργίας. Ξεκινώντας από την πεποίθηση ότι η ειλικρίνεια είναι το αντίθετο της υπόκρισης και ότι ο σωστός ποιητής μονάχα με την πρώτη μπορεί να ταχθεί στήνοντας

απέναντι στον εαυτό του και στο λαό έναν πιστό καθρέφτη, ο Ρίτσος κατασκευάζει στη συνέχεια ένα πολύπλοκο, ειρωνικό παιχνίδι με καθρέφτες, όπου ο ποιητής φανερώνεται και κρύβεται ταυτοχρόνως, ανακαλύπτει στα προσώπια του, πρὸ-σώπ του, καταγγέλλει ως υποκριτική την ειλικρίνειά του, μοιράζει τον εαυτό του σε ρόλους. Αν ένας στόχος του πολύπλοκου αυτού παιχνιδιού είναι να συναντήσει ο ποιητής τον εαυτό του και να τον προστατεύσει τόσο από τους άλλους όσο και από επώδυνες αλήθειες, στη διάρκεια του παιχνιδιού συνειδητοποιεί ότι η απώλεια είναι αναπότρεπτη: ο εαυτός του δεν υφίσταται σταθερός και ακέραιος στο βάθος της ύπαρξής του· παλίμψηστος, κατακεραμισμένος και άπιστος, ανευρίσκεται και χάνεται ταυτοχρόνως. Η αιτία αυτής της αναπόδοσης κατάστασης εντοπίζεται μάλλον στις λέξεις, που χρησιμοποιούνται ως μέσον της αυτογνωσίας. Έχοντας ξεκινήσει από την πίστη στις γυμνές λέξεις που καθαρεύουν γυμνά τα πράγματα και τις αλήθειες, ο Ρίτσος διερευνά στη συνέχεια την υποκριτική υφή τους: οι λέξεις μεταμφιέζουν, αποσιωπούν, περιορίζουν, κομματιάζουν. Έτσι, ακόμη και τις στιγμές των πιο ειλικρινών εξομολογήσεων ο ποιητής υποκρίνεται· ταυτοχρόνως υποκρίνεται στον εαυτό του ότι υπάρχει, ενώ, φτιαγμένος από λέξεις, είναι ανυπόστατος.

Η χρήση του τρίτου προσώπου χρησιμεύει στη δημιουργία όχι μόνο ενός άλλοθι ή μιας αποστασιοποίησης, αλλά και ενός πλασματικού ακέραιου όντος – του ποιητή. Διαπιστώνοντας την ανειλικρίνεια του λόγου, και θεωρώντας τη σιωπή υποχώρηση ή επικίνδυνο όσο και ελκυστικό χώρο, ο ποιητής επιλέγει να σπάσει μιλώντας: «Ένα στόμα/ μένει σωστά κλεισμένο μ' ένα άλλο στόμα» (1419). Στη δήλωση αυτή –που μεταδίδεται πάλι σε τρίτο πρόσωπο («λέει»)– συνοψίζεται ίσως το παιχνίδι υπόκρισης και ειλικρίνειας στην ποίηση του Ρίτσου: μόνο παριστάνοντας ότι υφίσταται, με μια συγκεκριμένη, ακέραιη οντότητα, και ταυτοχρόνως ότι δεν είναι ο εαυτός του, μπορεί ο ποιητής να μιλήσει ειλικρινά. Μιλώντας όμως με αυτόν τον τρόπο, έχει την αίσθηση ότι σωπαίνει, καθώς ο ίδιος κρύβεται. Είτε υποκρίνεται τον σιωπηλό μιλώντας, είτε τον ομιλητικό σωπαίνοντας, ο ποιητής νιώθει ειλικρινής μόνο όταν είναι ένας άλλος.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

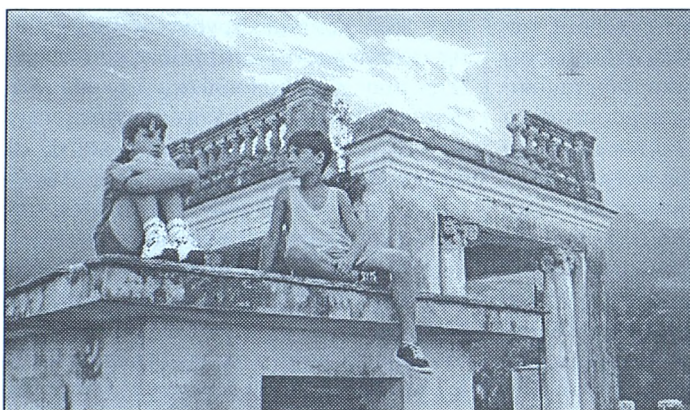
1. Όλες οι παραπομπές γίνονται στη συγκεντρωτική έκδοση των ποιημάτων του Ρίτσου από τις εκδόσεις Κέδρος. Το κεφαλαίο γράμμα δηλώνει τον τόμο και ο αριθμός τη σελίδα.
2. Γ. Ρίτσος, *Αργά, πολύ αργά μέσα στη νύχτα*, επιμ. Αικατερίνη Μακρυνικόλα, εκδ. Κέδρος, Αθήνα 1991.

Βότσαλο ζωγραφισμένο
από τον Γιάννη Ρίτσο.

Μέρες δύσκολες στον πλανήτη μας, κάποτε μάλιστα ζοφερές. Μάλλον ο μακαρίτης ο Μποστ ήταν που είχε πει το αμίμητο: «Λοιμοί, σεισμοί και φασισμοί/ και φίμωτρα και νόμοι/ και πού 'σαι ακόμη!» Ο κινηματογράφος, ανοιχτό παγκόσμιο μάτι, τα βλέπει όλα αυτά. Με τη διαφορά ότι κάποτε-κάποτε αφήνει και κανένα παραθυράκι ελπίδας, όπως π.χ. εκείνα τα πιτσιρικά της Κούβας.

Απέλπιδα και ελπιδοφόρα

Από την ταινία
Viva Cuba του
Χουάν Κάρλος
Κρεμάτα
Μαλβέρτι.

ΖΑΝ-ΠΙΕΡ & ΛΥΚ ΝΤΑΡΝΤΕΝ: ΤΟ ΠΑΙΔΙ

Κάπου, σήμερα, σε μια άχρωμη πόλη του Βελγίου, εικόνα της απονευρωμένης ζωής των δυτικών κοινωνιών. Αυτοκινητόδρομοι που τους διασχίζουν αδιάκοπα αυτοκίνητα και δίπλα τους οι όχθες του ποταμού με το σκουρόχρωμο νερό, καταφύγιο ανέστιων. Τα ονόματα Μπρούνο και Σόνια, νεανικό ερωτικό ζευγάρι γύρω στα 20, μαρτυρούν προέλευση μεταναστών. Στην ταινία δεν προκύπτει παρουσία οικογενειακού υπόβαθρου. Καρπός της σχέσης τους ένα μωρό, αγόρι. Τζίμι, θέλει το όνομά του η μάνα, η οποία αμέσως κυριαρχείται από το μητρικό ένστικτο, επιχειρώντας να προστατέψει το νεογνό της μέσα στο σκιώδες σχήμα οικογένειας και καθοδηγώντας (πιέζοντας) τον ερωτικό της σύντροφο να λειτουργήσει στον άγνωστο γι' αυτόν ρόλο του πατέρα. Όμως ο Μπρούνο είναι ένας ανοιχτόκαρδος λούμπεν, ανένταχτος και μη συμβατός με οποιοδήποτε πειθαρχημένο κοινωνικό ρόλο. Κοιμάται σ' ένα παρόχθιο container και βιοπορίζεται κλέβοντας (καθοδηγεί μια μικρή «συμμορία» ανήλικων

τσαντάκηδων) ή πότε-πότε και ζητιανεύοντας. Υπόδειγμα του «δος ημίν σήμερον». Εθισμένος στην ευκολία του με οποιοδήποτε τρόπο κέρδους, θα πουλήσει το μωρό του, εν αγνοία της μάνας του. Το ισχυρό σοκ της Σόνιας τον αφυπνίζει και τον οδηγεί σε επανόρθωση. Το αίσιο αποτέλεσμα δεν θεράπευσε όμως και τον δικαιολογημένο φόβο και την εχθρότητα της Σόνιας προς τον Μπρούνο. Η αδιέξοδη μοναξιά και οι αποτυχημένες προσπάθειές του να ξαναγίνει αποδεκτός από τη Σόνια θα τον οδηγήσουν σε τυφλές κινήσεις για εξεύρεση χρημάτων. Και επειδή «κανένας δεν είναι από τη φύση του κακός» θα ακολουθήσει η ανάστροφη κίνηση του «ποταμού». Άλλωστε η κάθαρση δεν είναι πάντοτε εκδικητική. Είναι και λυτρωτική.

Η κριτική παρουσίαση μιας ταινίας σκοπό δεν έχει την μέχρι το τέλος αφήγηση της ιστορίας της. Οι ταινίες σκοπό έχουν να τις βλέπουμε κι όχι να τις διαβάζουμε. Εντυπωσιακή στον γυμνό ρεαλισμό της, *Το παιδί*, χημικός καταλύτης, θα αναλύσει και θ' αποτυπώσει τα ουσιαστικά συστατικά μιας κοινωνικής

πραγματικότητας της τρέχουσας ζωής στο αστικό της περιβάλημα. Φαίνεται εύκολο να την εντάξει κανείς στη νεορεαλιστική παράδοση, αλλά θα ήταν υπερβολικό. *Το παιδί* δείχνει ότι οι δυο ήρωες έχουν πολύτιμα αποθέματα αισθημάτων· η ίδια η ταινία όμως δεν είναι συναισθηματική (που συχνά γίνεται ο προθάλαμος του μελό). Η επιτυχημένη προέλευση των αδελφών Νταρντέν από το ντοκιμαντέρ γίνεται φανερή σε κάθε τους ταινία. Δεν επιδιώκεται να κερδηθεί συναισθηματικά ο θεατής. Συμβάντα εξιστορούνται, δίχως κανένα σκανδαλισμό, δίχως καταγγελίες. Ούτε ωραιοποιεί ούτε βυθίζει σε σκούρα χρώματα τους χαρακτήρες. Με λιτό κινηματογραφικό τρόπο λέει: έτσι συνέβησαν τα πράγματα, σ' αυτές τις δεδομένες συνθήκες, σ' αυτή την εσωστρεφή κοινωνική πραγματικότητα. Αν μάλιστα εξαιρέσει κανείς τον έντονο αφηγηματικό δυναμισμό του ρυθμού της, η ταινία εύκολα θυμίζει συγγενείς συμπεριφορές (δηλαδή σκηνοθετικές) με τις ταινίες του Αγγλου Μάικ Λη.

Ετούτη είναι η δεύτερη φορά που οι αδελφοί Νταρντέν κερδίζουν, μέσα σε 6 μόλις χρόνια, τον «Χρυσό Φοίνικα» στις Κάννες. Η πρώτη ήταν το 1999 με την αξέχαστη *Ροζέττα*.

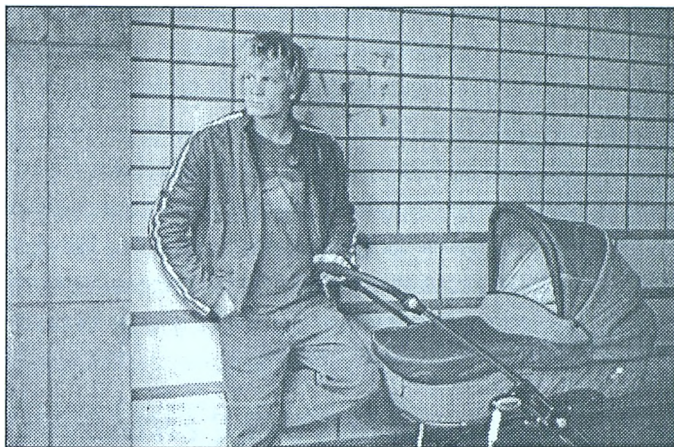
ΧΟΥΑΝ ΚΑΡΛΟΣ ΚΡΕΜΑΤΑ ΜΑΛΒΕΡΤΙ: VIVA CUBA

Σίγουρα, ένας τίτλος –ο πρωτότυπος μάλιστα– όπως αυτός της ταινίας *Viva Cuba*, του κουβανού σκηνοθέτη Χουάν Κάρλος Κρεμάτα Μαλβέρτι, μόνο σε παιδική ταινία δεν μπορεί να παραπέμψει εφόσον δεχτούμε ότι ο τίτλος πρέπει να έχει νοηματική σχέση με το περιεχόμενο της ταινίας. Και όμως, το *Viva Cuba* είναι αυθεντική παιδική ταινία, ευαίσθητη και με αξιοθαύμαστες καλλιτεχνικές αρετές. Άλλωστε γι' αυτό κέρδισε και το βραβείο "Ecran junior" στο φετινό φεστιβάλ στις Κάννες. Αλλά δεν είναι μόνο παιδική, όχι επειδή σαν αφήγημα και θέαμα θέλγει εξίσου μικρούς και μεγάλους, αλλά επειδή ο κινηματογράφος έχει την ικανότητα, όταν ειδικές συνθήκες τον «στριμώχνουν», να συμβολοποιεί το θέμα του.

Η Κούβα σήμερα είναι μία χώρα της πολιτικής και της τουριστικής μόδας. Φύση πανέμορφη, άνθρωποι ζεστοί, ανοιχτόκαρδοι, ένα μίγμα αφροαμερι-

κάνικης και λατινοαμερικάνικης κουλτούρας, το οποίο όμως δεν μπορεί από μόνο του να δώσει λύση στα πολλά προβλήματα που αντιμετωπίζει η χώρα. Ένα από αυτά –και από τα πιο σοβαρά– είναι η από χρόνια συνεχιζόμενη αιμορραγία - εγκατάλειψη της Κούβας απ' τους Κουβανούς για λόγους επιβίωσης, εξαιτίας του αμερικάνικου εμπάργκο. Ο πεισματάρης Φιντέλ Κάστρο προτίμησε, «κλείνοντας τα μάτια», αντί να μετατρέψει την Κούβα σ' ένα απέραντο γκούλαγκ, να μετατρέψει την απέναντι Φλώριδα σ' ένα κουβανέζικο γκέτο. Το εμπάργκο είναι αναμφίβολα μια οδυνηρή πραγματικότητα, αλλά και η δυναμική της ζωής είναι επίσης μια πραγματικότητα διαμετρικά αντίθετη της πρώτης. Καταπώς έλεγε και ο Λαβουαζιέ «η φύση απεχθάνεται το κενό».

Η Μαλού και ο Χορχίτο, δυο δεκάχρονα κολλητά φιλαράκια και συμμαθητές, ζουν στη σημερινή Αβάνα με αντικριστά τα σπίτια τους. Ο πρώιμος αισθηματικός αταβισμός τους εκδηλώνεται με όρκους να μη χωρίσουν ποτέ. Η Μαλού ζει σε (πρώην) άνετο αστικό περιβάλλον, με τη χωρισμένη μητέρα της, τον «πατριό» και την αγαπημένη της γιαγιά. Αντίθετα, ο Χορχίτο ζει σε (νυν και αεί) προλεταριακές συνθήκες. Έτσι κι αλλιώς, σ' αυτή τη χρυσή ηλικία τα παιδιά είναι πάντοτε ευτυχισμένα. Ο «κίνδυνος» κάνει την εμφάνισή του όταν μετά το θάνατο της γιαγιάς της Μαλού, η μητέρα της αποφασίζει να περάσει «απέναντι». Χωρίς δισταγμό, τα δυο παιδιά παίρνουν την παράτολμη απόφαση να διασχίσουν, μέχρι την άλλη άκρη της, την Κούβα, προκειμένου να βρουν τον πατέρα της Μαλού, ο οποίος εργάζεται ως φαροφύλακας, και να τον αποτρέψουν από το να δώσει την έγγραφη συγκατάθεσή του στην αναχώρηση της κόρης του. Ένα υπέροχο *road movie* θέαμα, μέσα από περιπέτειες, δοκιμασίες, καβγάδες, απογειώσεις στα θαυμαστά της φύσης όπως τα μπολιάζει ο σκηνοθέτης με τα παιχνιδίσματα του μαγικού ρεαλισμού. Παλιά Κούβα και καινούργια παλεύουν για την υπέρβαση. Το μήνυμα της ελπίδας στο πρόσωπο των δυο παιδιών είναι ολοφάνερο. Είθε, λοιπόν. Το αληθινά αστείο είναι ότι η ταινία –μια πανέμορ-

Από την ταινία
*Το παιδί
των αδελφών
Νταρνιέν.*

φη ταινία– συναντάει δυσκολίες να περάσει σε αμερικάνικη διανομή αλλά και στα βραβεία ξενόγλωσσας ταινίας λόγω... τίτλου!

ΦΕΡΝΑΝΤΟ ΜΕΪΡΕΓΙΣ: Ο ΕΠΙΜΟΝΟΣ ΚΗΠΟΥΡΟΣ

Το σημαντικό είναι ότι αυτά που ο Τζων Λε Καρρέ λέει με «χίλιες λέξεις» στο ομότιτλο με την ταινιά μυθιστόρημά του *Ο επίμονος κηπουρός* –ένα από τα πιο πολιτικά οργισμένα του– δεν μπορούν κάποιες φορές να δοθούν όχι με μία αλλά ούτε με πολλές κινηματογραφικές εικόνες. Την πολιτική ουσία δεν την αποτελεί η ίντριγκα ούτε η καταγγελτική μεγαλοστομία αλλά η διαλεκτική αλυσίδα των (βαθύτερων) αιτίων. Γεγονός είναι ότι ο Βραζιλιάνος Μεϊρέγις (*Ο κήπος του Θεού*) κάνει ό,τι μπορεί προκειμένου να αποφύγει όσο γίνεται περισσότερο τους «χολλουντιανούς» σκηνοθετικούς κώδικες με τους οποίους καλουπώνεται οποιοδήποτε θέμα, οποιασδήποτε αξίας και σοβαρότητας, εφόσον έχει κατά του (δικαιώμά του) και την εμπορική τύχη της ταινίας. Πολιτικό θρίλερ και μελό δεν ξευγαρώνονται εύκολα. Τη συγκεκριμένη ταινία δείχνει να την ενδιαφέρει το πολιτικό σκέλος, αλλά μέσα από τους σκηνοθετικούς λαβύρινθους του θρίλερ και τις «ροζ» αποχρώσεις του μελό το αποτέλεσμα κάνει αυτόν τον «κηπουρό» συχνά καθηλωτικό.

Χώρος, κατά το πλείστον, η Κέννα, όπου οι πολυεθνικές φαρμακευτικές εταιρείες χρησιμοποιούν σαν πειραματόζωα εξαθλιωμένες απ' τις αρρώστιες και την πείνα μάζες, προκειμένου να δοκιμαστεί η αποτελεσματικότητα και-

νούργιων φαρμακευτικών παρασκευασμάτων πριν τα θέσουν σε κυκλοφορία στις αγορές των λευκών. Η ενδεχόμενη αποτυχία (γεγονός όχι σπάνιο) στοιχίζει εκατοντάδες ανυποψίαστα θύματα, ατιμωρητί για τους ενόχους. Κεντρικά πρόσωπα της ταινίας είναι ένας βρετανός διπλωμάτης (Ρέιφ Φάινς), μια ακτιβίστρια δημοσιογράφος (Ρέιτσελ Γουάιζ) η οποία αργότερα θα γίνει σύζυγός του και ένας, επίσης ακτιβιστής, μαύρος φίλος της. Η σύζυγός του πιστεύει, και το καταγγέλλει, ότι η βρετανική κυβέρνηση γνωρίζει τις έκνομες ενέργειες αλλά τις συγκαλύπτει, ή έτσι μοιάζει, με το πρόσχημα ότι οι εταιρείες καλύπτουν χιλιάδες θέσεις εργασίας. Η γυναίκα του διπλωμάτη θα βρεθεί δολοφονημένη και ο αφυπνισμένος σύζυγός της θα αφιερωθεί, με όλους τους κινδύνους που αυτό συνεπάγεται, στην ανεύρεση των ενόχων, όσο δυσπρόσιτοι κι αν είναι.

Οι τρόποι της κινηματογραφικής τέχνης δεν είναι οι ίδιοι με του μυθιστορήματος. Η πιστή μεταφορά έχει αποδειχτεί ουτοπικό εγχείρημα και ο Μεϊρέγις το ασπάζεται. Γι' αυτό και οι καλύτερες στιγμές της ταινίας του είναι εκείνες όπου απελευθερώνεται από την «κηδεμονία» του βιβλίου του Λε Καρρέ. Τότε ο φακός ψάχνει κι αποτυπώνει εικόνες του αυθεντικού περιβάλλοντος, όχι σαν σκηνικού αλλά όπως οι κανόνες του ντοκιμαντέρ έχουν καθιερώσει: Η ανθρώπινη δυστυχία, το δρεπάνι του AIDS να θερίζει, δίχως φτιασίδια μυθοπλαστικά.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ

Ο Ευγένιος Ο'Νηλ γεννήθηκε στο δωμάτιο ενός ξενοδοχείου στο Μπρόντγουεϊ (1888), γιος του ηθοποιού Τζέιμς Ο'Νηλ, από τον οποίο γνώρισε και το θέατρο. Το 1912 τον ακολούθησε σε περιοδεία με τον *Κόμη Μοντεχρήστο* του Δουμά πατρός, που υπήρξε η μεγάλη προσωπική του επιτυχία καθώς έπαιξε το ρόλο του Εντμόν Νταντές επί 30 χρόνια για τουλάχιστον 6.000 φορές, ενώ το 1913, μετά από εντατική μελέτη των αρχαίων τραγικών, των κλασικών, του Ίψεν και κυρίως του Στρίντμπεργκ (αλλά και μετά από νοσηλεία του σε σανατόριο) ο Ευγένιος άρχισε να γράφει θέατρο.

Εύστοχες επιλογές

Με τη δραματουργία του πραγματοποίησε ένα άνοιγμα των στενών οριζόντων του αμερικανικού θεάτρου και το μετουσίωσε σε μια μορφή τέχνης σεβάσμιες και εκτός συνόρων. Η βράβευσή του με το Νόμπελ Λογοτεχνίας το 1936 αποτέλεσε γι' αυτόν βράβευση του έργου όλων των αμερικανών συναδέλφων του και σύμβολο της αναγνώρισης από την Ευρώπη του νεοσύστατου αμερικανικού θεάτρου. Με το Βραβείο Πούλιτζερ τιμήθηκε τέσσερις φορές: για τα έργα *Πέρα από τον ορίζοντα* (1920), *Άννα Κρίστι* (1922), *Παράξενο Ιντερμέτζο* (1928) και *Ταξίδι μακριάς μέρας μέσα στη νύχτα* (1957). Ξεκίνησε να γράφει το *Παράξενο Ιντερμέτζο* το 1923 και όταν ανέβηκε για πρώτη φορά στη Νέα Υόρκη το 1928, σε σκηνοθεσία Philip Moeller, γνώρισε τεράστια επιτυχία. Ένα έργο εννέα πράξεων που το πλήρες ανέβασμά του θα υπερέβαινε σε διάρκεια τις τέσσερις ώρες. Δραματικός χώρος είναι μια μικρή πανεπιστημιακή πόλη της Νέας Αγγλίας. Ο κύκλος της ανθρώπινης ζωής συνυφαίνεται με τη θεατρική ροή του χρόνου, καθώς ο δραματικός χρόνος καλύπτει σχεδόν τριάντα χρόνια από τη ζωή της Νίνα Ληντς. Από τη νεαρή της ηλικία οπότε θρηνεί το χαμό του ιδανικού εραστή της Γκόρντον στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, μέχρι τη μέση της ηλικίας. Η απώλεια του Γκόρντον τον θεραπεύει μέσα της, τον ηρωοποιεί, και η ανάγκη να καλύψει το κενό του την οδηγεί σε άστοχες, επιπόλαιες επιλογές. Ο γάμος της με έναν αξιόλογο και πολύ ερωτευμένο μαζι της νέο, τον Σαμ, φαίνεται ιδανική λύση στον καλό της φίλο Τσαρλς και στον

γιατρό της Νεντ. Η αποκάλυψη όμως ενός φριχτού οικογενειακού μυστικού (αντίστοιχου με εκείνο των ιψενικών *Βρυκολάκων*) θα την οδηγήσει στην απόφαση να «προσφέρει» ένα υγιές παιδί στον Σαμ από τον Νεντ. Η Νίνα εξαρτάται από τους άντρες που ζουν γύρω της, ερωτευμένοι μαζί της με τον τρόπο τους, ερωτευμένη και εκείνη μαζί τους αφού ο καθένας της καλύπτει άλλες μορφές ανάγκης. Ο έρωτας εμφανίζεται σε όλες του τις εκφάνσεις: αγνός, απόλυτος, μαζοχιστικός, βασανιστικός, υπομονετικός, ανιδιοτελής, παθιασμένος. Η ιδιαιτερότητα του έργου βρίσκεται στο ότι οι ήρωες πέρα από τους νατουραλιστικούς διαλόγους που έχουν μεταξύ τους «επικοινωνούν» στο κοινό και τις μύχιες σκέψεις τους. Ο εξομολογητικός αυτός μηχανισμός φέρνει στην επιφάνεια τη μυστική ζωή που κάθε ήρωας έχει και που είναι απρόθυμος να αποκαλύψει στους άλλους. Έτσι κοινό και χαρακτηριστικές μοιράζονται την αλήθεια τους και σκάβουν μέσα τους. Άλλωστε ο Ο'Νηλ πίστευε πως ο θεατρικός συγγραφέας έχει χρέος να σκάβει στις ρίζες της αρρώστιας των ημερών του. Μιας αρρώστιας που κατά τη γνώμη του συνίσταται στον θάνατο του παλιού θεού και στην αδυναμία της επιστήμης να προσφέρει έναν νέο θεό, ώστε να δώσει στον άνθρωπο παρηγοριά μπροστά στο φόβο του θανάτου. Η αλήθεια ξεγυμνώνεται και επιχειρείται η κατά πρόσωπο αντιμετώπιση των φόβων και των ορίων της ανθρώπινης ύπαρξης. Η Βαρβάρα Μαυρομάτη δεν υπογράφει μόνο τη σκηνοθεσία αλλά και τη διασκευή του έργου, το οποίο ο Γιώργος Δεπάστας μετέφρασε ολόκληρο με

λυρική διάθεση, δίνοντάς της την ευκαιρία να εργαστεί πάνω στο κείμενο με ελευθερία. Η σκηνοθέτις με οδηγό τον λόγο εστίασε την προσοχή της στη λεπτομερή ψυχολογική εργασία πάνω στους ρόλους και επιτυχώς περιόρισε τους ηθοποιούς σε ελάχιστες συμμετρικές κινήσεις στο πολυεπίπεδο (όπως και η ανθρώπινη ψυχή) σκηνικό που σχεδίασε η Ελένη Μανωλοπούλου. Ένα δίχτυ που κάλυπτε τη μπουκά της σκηνης στη μεγαλύτερη διάρκεια της παράστασης επέτεινε την ατμόσφαιρα εξομολόγησης. Η Κατερίνα Μαραγκού, με πολύτιμη θητεία στο έργο του Ο'Νηλ (*Πέρα από τον ορίζοντα*, *Πόθοι κάτω από τις λεύκες*), ο Περικλής Μουστάκης (Τσαρλς), ο Βασίλης Ευταξόπουλος (Σαμ), ο Άρης Λεμπασόπουλος (Νεντ) συνέθεσαν ένα άρρηκτο τετράγωνο, υποστηρίζοντας και αλληλοσυμπληρώνοντας ο ένας τον άλλο, με ερμηνείες που βασίζονται στην ψυχολογική προσέγγιση των ηρώων. Δραστική η παρουσία της Μαριέττας Σγουρδαίου. Μαζί τους ο Νίκος Πουρσανίδης και η Αλεξάνδρα Αϊδίνη, γνωστοί από τη συμμετοχή τους στην ταινία του Αγγελόπουλου *Το λιβάδι που δακρύζει*. Ορμή, δύναμη και φρεσκάδα είναι τα χαρακτηριστικά τους, στοιχεία επιθυμητά για να τονίσουν τη φαινομενική στασιμότητα των μεγάλων και συμβιβασμένων πλέον με τη ζωή τους ηρώων. Τα κοστουίμα επιμελήθηκε ο Άγγελος Φρέντζος, τη μουσική ο Κωνσταντίνος Βήτα και τους φωτισμούς η Κατερίνα Μαραγκουδάκη. Όλοι οι συντελεστές συνεργάστηκαν με κοινό στόχο – κάτι που είναι φανερό από το αρμονικό δέσιμο των στοιχείων της παράστασης και το επιτυχημένο αποτέλεσμα.

EIPHNH M. MOYNTPAKH

Πριν από μερικά χρόνια ένας υπόγειος θεατρικός χώρος όπως του «Ιλίσια-Βολανάκης» θα θεωρούνταν δεδομένο ότι έχει φτιαχτεί για να φιλοξενεί πρωτόλειες προσπάθειες του πειραματικού θεάτρου. Στις μέρες μας αυτή η σκηνή με τον πυκνό αέρα και την υποδόρια ανησυχία του γκαράζ φιλοξενεί τη μια εμπορική επιτυχία μετά την άλλη· οργανώνεται άσφρα από μια δυναμική μάντζερ όπως είναι η Μιμή Ντενίση· και δέχεται στους πάγκους της θεατρόφιλους, που στριμώνχονται αγόγγυστα κάθε βράδυ για να παρακολουθήσουν τα τηλεοπτικά είδωλα σε «αποκλίνοντες» ρόλους. Ποιος μπορεί σήμερα να καυχηθεί ότι αναγνωρίζει ακόμη στη ρευστή θεατρική μας ζωή τα παλιά σημάδια;

Με το ύφος του Μεσοπολέμου

Το έργο της σχεδόν άγνωστης Κάρολιν Λητς ακολουθεί προφανώς τα πρότυπα παλιών επιτυχιών του αγγλικού βουλεβάρτου. Πρόκειται για έργο εποχής, μόνο που στην περίπτωσή του το ιστορικό πλαίσιο φαίνεται πως παρέσυρε τη συγγραφέα του σε ένα καθολικό παστίς: Η γραφή της Λητς φέρει έντονα πάνω του, σαν άρωμα βαρύ, το θεατρικό ήθος του Μεσοπολέμου. Και υπάρχουν στιγμές που οι δύο του ήρωες μοιάζουν μακρινοί για μας, ακόμη και αν χαράχτηκαν μόλις προχθές, από χέρι συγχρόνου συγγραφέα. Η ίδια η υπόθεση του έργου δεν ξεπερνά το σκαρίφημα: Στο Λονδίνο του 1912 η ευτραφής καπελού Αδέλα πέφτει θύμα ενός επιδέξιου γόη και τυχοδιώκτη που ακούει στο όνομα «κύριος Λοβ». Ο τελευταίος έχει κάνει επάγγελμα το να πλανεύει νέες κοπέλες με εμφανή «ελαττώματα» στην εμφάνιση, να τις αποπλανεί και τελικά να τους αποσπά τις λιγοστές οικονομίες τους. Η περίπτωση ωστόσο της αθώας και αφέλους Αδέλας θα δονήσει τις εν υπνώσει μέσες του χορδές ευαισθησίας και η υπόθεση της εξαπάτησής της θα περιπλακεί περισσότερο απ' ό,τι επιτρέπει ο επαγγελματισμός του. Το πρώην ανυποψίαστο θύμα θ' αποδειχθεί δεινός παίκτης του παιχνιδιού της αποπλάνησης και μέγας γνώστης των κατά συνθήκη ψεμάτων.

Αυτή πάνω κάτω είναι η υπόθεση – και αυτό είναι μαζί, πιστεύω, και ό,τι περιο-

σότερο μπορεί να πει το έργο της Λητς. Στο πρωτότυπο, η συγγραφέας έφτασε μέχρι του σημείου να βάλει τους ήρωές της να μιλούν με τους τρόπους της εποχής του Εδουάρδου, για να δώσει πλήρη νατουραλιστική κάλυψη στην ηθογραφική της σκευή. Σαν να λέμε να έγραφε σύγχρονος έλληνας συγγραφέας με τον τρόπο του Γρηγορίου Ξενοπούλου! Το παστίς του, είναι σίγουρο, θα έφτανε πολύ γρήγορα στα όρια της παρωδίας και το κοινό του, όπως και το κοινό της παράστασης στο Ιλίσια, δικαιολογημένα θα εκδίλωνε την κριτική του με άμεσο τρόπο, εκλαμβάνοντας το μελόδραμα της διακορευθείσας κόρης των αρχών του περασμένου αιώνα σαν κωμωδία αξία για γέλια και χωρατά. Εξάλλου, σαν μελόδραμα που είναι, το έργο της Λητς αντλεί από το απόθεμα των κοινών τόπων του είδους: θεωρεί δεδομένο ότι κάπου στο βάθος της καρδιάς του κτήνους υπάρχει χρυσάφι, γι' αυτό και ξεμπερδεύει στα γρήγορα με την ψυχολογική ερμηνεία της μεταβολής του· στη θέση της βάζει το παιδικό απωθιμένο του μελοδραματικού ήρωα, αυτό που ανέκαθεν έκανε τους πρώην εγκληματίες εύαλτους στην εμβληματική αθωότητα των θυμάτων τους. Με αυτά τα δεδομένα, η προσπάθεια της Λητς, καθώς πλησιάζουμε προς το τέλος του έργου της, να εμπλουτίσει την υπόθεσή της και με ένα γενικότερο προβληματισμό γύρω από την ανθρώπινη κατάσταση, δεν γίνεται καθόλου εύ-

κολα πειστική· η επέκταση του έργου προς σύγχρονες απαιτήσεις μοιάζει πια σχηματική, αν όχι παράταιρη.

Το ενδιαφέρον όμως του βουλεβάρτου βρίσκεται όχι στο περιεχόμενό του, αλλά στο θέατρο που πάντα προσφέρει με αφθονία. Το έργο της Λητς φέρνει στη σκηνή δύο αντίθετους ρόλους και δύο διαφορετικούς κόσμους του θεάτρου: τον κόσμο του γόη δανδή, από τη μια, και της παχουλής συμπλεγματικής συνοδού του, από την άλλη. Η όσμωση των δύο ρόλων και ηθοποιών είναι που γεννά το ενδιαφέρον του θεατή – και το έργο της Λητς τρέφεται πραγματικά από την παρουσία του εκκεντρικού αυτού συνδυασμού επί σκηνής. Ομολογώ ότι είχα την τύχη να παρακολουθήσω την παράσταση σε μια ειδική πρεμιέρα για φίλους και ηθοποιούς. Η συντεχνιακή –άκρως συμπαθητική– ανάδραση του ιδιαίτερου αυτού κοινού δεν με άφησε να βγάλω σαφή συμπεράσματα για τις ερμηνείες του Άλκη Κούρκουλου και της Ελένης Καστάνη. Βρήκα όμως ότι και οι δύο υποστήριζαν με θέρμη τους ρόλους τους, αν και με κάποιες κωμικές υπερβολές, που σκάλιζαν τις πληγές του έργου. Η σκηνοθεσία της Έλλης Παπακωνσταντίνου κίνησε με άνεση τους δύο ρόλους στο στενό περιβάλλον του υπογείου και έδωσε το σωστό ρυθμό στην εξέλιξη της πλοκής του έργου.

ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

Καιρός του θερίζειν

του Θανάση Ε. Μαρκόπουλου

Μάρκος Μέσκος,
Ελεγείες,
εκδ. Ίκαρος, Αθήνα 2004.

Η ελεγεία ως λέξη παράγεται από τον έλεγχο, που σήμαινε θρηνητικό άσμα, κι έτσι ονομάστηκε το είδος εκείνο της αρχαιοελληνικής λυρικής ποίησης που αναπτύχθηκε στα τέλη του 7ου προχριστιανικού αιώνα και είχε αρχικά μονάχα θρηνητικό χαρακτήρα, ενώ μορφικά αποτελούνταν από στροφές δύο δακτυλικών στίχων, ενός εξάμετρου κι ενός πεντάμετρου. Στις μέρες μας ελεγειακό εν γένει θεωρούμε το ποίημα που διακρίνεται για το μελαγχολικό χαρακτήρα και την πεσιμιστική του διάθεση αλλά και για τη χαμηλόφωνη έκφραση (βλ. *Λεξικό λογοτεχνικών όρων των Παρίσιων Ιωάννη-Παρίσιου Νικήτα*, 1999). Παρόμοια χαρακτηριστικά παρουσιάζει και η καινούργια συλλογή του Μάρκου Μέσκου *Ελεγείες* (Έδεσσα 1935), ενός ποιητή που εξαρχής είναι σημαδωμένος από το θάνατο, τόσο το φυσικό όσο και το βίαιο του Εμφυλίου (*Πριν από το θάνατο*, 1958). «Ο Μέσκος –παρατηρεί ο Παντελής Μπουκάλας– δε συναριθμήθηκε ποτέ με τους ποιητές που, από βολονταρισμό ή ό,τι άλλο, στρατεύονται με τη ρητορική της αισιοδοξίας. Βαρύς ήταν πάντοτε ο λόγος του και πικρός, και όταν στάθμευε στη φθορά που παράγει ανελλιπώς το σήμερα και όταν ψηλαφούσε μνήμες κοινές αιματηρές, τον εμφύλιο ας πούμε» (εφ. *Η Καθημερινή*, 26-1-2005).

Αν κι ο τίτλος παραπέμπει στην τελευταία συλλογή του Καρυωτάκη *Ελεγεία και σάτιρες* (1927), απουσιάζει ωστόσο η σάτιρα. Έτσι μένει μονάχα το κλίμα της θλίψης, που, καθώς προκαλείται κι από λόγους ιστορικούς, μας φέρνει πιο

κοντά στα «πληγωμένα ελεγεία» του Αναγνωστάκη («Το καινούριο τραγούδι», *Εποχές*, 1945). Δεν είναι τυχαία άλλωστε η πληθώρα λέξεων που αποδίδουν αυτήν ακριβώς την ατμόσφαιρα: θάνατος-νεκροί-πεθαίνω, σκοτεινός-σκοτάδι-νύχτα, μαύρο, βροχή. Ποιήματα της μελαγχολίας λοιπόν θα μπορούσε να πει κανείς πως είναι οι *Ελεγείες*. Αλλά μονάχα ως εκεί. Γιατί μπορεί ο Μέσκος να κινείται εντός του φθινοπώρου, εντούτοις, καθώς κατάγεται από τις μνήμες των ηττημένων βουνών, δεν αφήνεται να παρασυρθεί στη μεμψιμοιρία και τη μιζέρια. Ελέγχει πλήρως τις καταστάσεις και ψύχραιμα, με τη σοφία που τον έχουν εξοπλίσει οι κοινωνικοϊστορικές και οι ποιητικές εμπειρίες, καταφέρνει να τις μετουσιώσει σε τέχνη λαμπρή: «Μικρά πουλιά κάτω από τις κόκκινες ομπρέλες των φύλλων / αδιάκοπο το φθινόπωρο μα εκείνα δεν σκιάζονται / εσύ / απώθησε τα σύννεφα / σκούπισε τον ουρανό» («Εσύ»).

Οι *Ελεγείες*, που μοιράζονται σε τέσσερις κατά βάση ενότητες («Τα πουλιά», «Διαδρομές», «Ο χορός των αγίων», «Πέντε μερόνυχτα») και χρησιμοποιούν ως μότο ποιημάτων και ενοτήτων στίχους πρωτότυπους του ποιητή, συνήθεια παλιά, ιδιαίτερα εκτεταμένη στους *Χαιρετισμούς* (1995), διακρίνονται για τις απολογιστικές τους διαθέσεις: είναι και η ηλικία άλλωστε που παίζει το σημαντικό της ρόλο σε μια τέτοια στροφή. Αυτό σημαίνει πως ο ποιητής βλέπει προς τα πίσω και επαναφέρει εικόνες και μοτίβα του προγενέστερου έργου του, έργου που μας απασχόλησε εκτενέστερα άλλοτε (*Ματιές ενόλω*, Σοκόλης, 2003, σ. 129-149). Σκέψεις, διαθέσεις, αισθήματα υποβάλλονται μέσα από εικόνες του

Δύσκολα, δύσκολα ξημερώνει

γνωστού ορεινού τοπίου, ζωντανές και σαφείς τόσο, που να συναρπάζουν τη φαντασία του αναγνώστη: «Στα νερά στα νερά η γαλήνη / καθώς κλειδώνει ο κύκνος τον ύπνο / με το ράμφος στο πλευρό του» («Το τυχαίο»).

Η φύση, με άλλα λόγια, δεν αντιμετωπίζεται εν προκειμένω περιηγητικά, γιατί ο Μέσκος, ως γνωστόν, δεν είναι επισκέπτης του φυσικού τοπίου. Αντίθετα, το φέρνει μέσα του σαν παρακαταθήκη, είναι ζυμωμένος μαζί του, κι αυτός είναι ο λόγος που οι εικόνες του λειτουργούν αποτελεσματικά ως μέσα έκφρασης του ψυχισμού του. Στο ποίημα «Καθ' οδόν» λ.χ., όπου μάλιστα η προτεραιότητα παραχωρείται όχι στη γνώση αλλά στη βίωση, ο κουρασμένος ποιητής ταυτίζεται τόσο αβίαστα με το αποσταμένο καρτάλι (γυπαετός), που δεν εγείρει την παραμικρή υπόνοια πόζας στον αναγνώστη: «Έστω / καρτάλι κουρασμένο με την οσμή στο ράμφος / το στασίδι του αναζητώντας / λίγο πριν σκοτεινιάσει».

Επιπλέον, η φύση, δεμένη με το γενεθλιο τόπο, είναι και μνήμη ανθρώπων άσημων, που χάθηκαν σαν έντομα, κυρίως για μια ιδέα. Αν κι ο Μέσκος δεν ξεχνά ανθρώπους που έφυγαν από τη ζωή ειρηνικά, εντούτοις θυμάται επίμονα εκείνους που άφησαν τα κόκκαλά τους στα βουνά για το όραμα μιας άλλης συγκρότησης του κόσμου. Και είναι γι' αυτό προπάντων που το φόντο της εν λόγω ποίησης συνιστά ο καιρός της βροχής: «Τι χρόνια τι εποχές! Ήταν γνωστό κι εσύ το 'ξερες / έβρεχε ασταμάτητα στον κόσμο» («Τα σκυλιά»). Πρόκειται για άντρες και γυναίκες που ο ποιητής μνημονεύει, ως συνήθως, με τα μικρά χαϊδευτικά τους ονόματα. Τόσο οικείου τους αισθάνεται. Χαρακτη-

ριστική είναι η συσσώρευση εικοσιέξι τέτοιων ονομάτων στο ποίημα που προαναφέρθηκε, το οποίο συνιστά έναν άλλο νεκρόδειπνο τύπου Σινόπουλου. Η συσσώρευση, γενικότερα, ονομάτων όχι μονάχα ανθρώπων αλλά και πουλιών, δέντρων ή ζώων αποτελεί χαρακτηριστικό στοιχείο της τεχνικής του Μέσκου («Μπουγάξι», «Χιόνι», «Πέντε μερόνυχτα, ΙΙ»).

Ένα άλλο ενδιαφέρον στοιχείο της συλλογής αποτελεί η υποχώρηση της πίστης στην ίδια την ποίηση ή μάλλον η ανάδειξη αυτής της ολιγοπιστίας σε πρώτο πλάνο. Όσο κι αν η τέχνη είναι ψεύδος και οι ποιητές το ξέρουν καλά αυτό, ανάμεσά τους κι ο Μέσκος (βλ. «Χαιρετισμοί» της ομώνυμης συλλογής), είναι ωστόσο ένα ψεύδος ζωτικό, που δίνει νόημα στην ύπαρξή τους. Εδώ φαίνεται να υποχωρεί αυτή η αντίληψη και να προβάλλεται σε περίοπτη θέση ο σκεπτικισμός, παρά το γεγονός ότι η συγκεκριμένη στάση εκφράζεται μέσω της ίδιας της ποίησης. Στη σκέψη αυτήν τουλάχιστον μας ωθεί η πρόταξη, ως μότο της συλλογής, στίχων που υποβιβάζουν τη γραφή σε απλό μουντζούρωμα χαρτιών, ανίκανο να σπάσει τη μοναξιά του ποιητή: «Μόνος / ακυρωμένος / χαρτιά μουντζουρώνεις / σε ποια γλώσσα λοιπόν / μια χούφτα σάρι / φρέσκο μικρό φεγγάρι / λιθάρι των ονείρων / στην αδιάκοπη νύχτα».

Έτσι, η μόνη φωτεινή νότα που απομένει εντέλει σ' αυτήν την ποίηση του σούρουπου προέρχεται από τον έρωτα. Τον έρωτα των εφήβων πρώτα, που δε βλέπουν τίποτα γύρω τους παρά μονάχα τα μάτια τους, καταργώντας έτσι την ανυπαρξία («Το τίποτε δεν υπάρχει»), κι αυτόν του ίδιου του ποιητή ύστερα, που, αν και «παράκαιρος», ομολογείται ωστόσο στην αγαπημένη («Ομολογία παράκαιρου»).

Άξια παρατήρησης είναι και μια ιδιαίτερη όψη των σχέσεων του ποιητή με τις λέξεις αλλά κι ο διάλογός του με τους ομότεχνους. Ο Μέσκος, όπως αλλού, έτσι κι εδώ ανασύρει από το παρελθόν λέξεις που ξεχάσαμε ή δε θέλουμε να θυμόμαστε, όπως βιτούλια (κατσικάκια/αρνάκια ενός χρόνου), χαμούτια (χαλινάρια), καρτάλι, αράμης (κλέ-

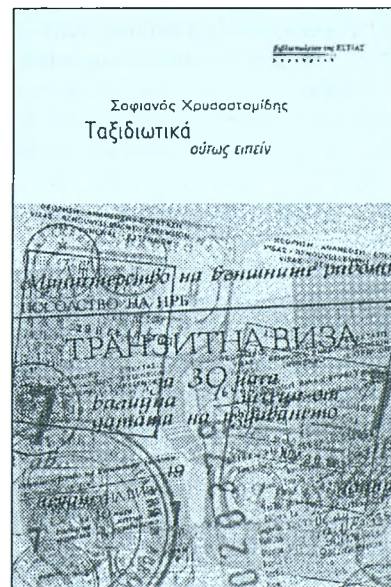
φτης), Ντίνκος, Γκίτος, Τάσκος, Ίτσιος, Πέτριτσκο, αλλά και δε διατάζει να δημιουργήσει καινούργιες, όπως πικρα-χρόνια, κακοφθινόπωρο, αν είναι να εκφραστεί ακριβέστερα. Ακόμα, πέρα από τις εισαγωγικές αναφορές αυτού του κειμένου στον τίτλο της συλλογής αλλά και τις αφιερώσεις στον Κλείτο [Κύρου, «Σε πρώτο πρόσωπο»] και στο Μάριο [Μαρκίδη, «Ο έγκλειστος»], υπάρχουν και ορισμένοι υπαινιγμοί, περισσότερο ή λιγότερο σαφείς, σε σίχους ποιητών που ο Μέσκος φαίνεται να προσέχει εντατικότερα. Τέτοιες είναι οι περιπτώσεις του Νίκου Αλέξη Ασλάνογλου (οι πρώτοι στίχοι από τις *Ελεγείες*): «κι άπραγος σαν ήλιος απογενυματίνος στον τοίχο» («Αρχές του μήνα...»), «κι ο ήλιος σα λυπημένη Κυριακή κοντά στα Κάστρα» («Σταθμός Λιτοχώρου», *Ο δύσκολος θάνατος*, 1978)· του Μιχάλη Γκανά, ο οποίος μαθήτεψε επιτυχώς στη χερσαία και ορεοσίβια ποιητική του Μέσκου, όπως την αποκαλεί ο ίδιος (βλ. πρόλογο στα *Μετά τα μυθικά του Χρήστου Μπράβου*, 1996): «Είμαστε όλοι ένας χορός όσοι απομείναμε κι όσοι νεκροί» (άτιτλο, σ. 43), «είσατε η πατρίδα μας κι εμείς ξενιτεμένοι» (*Παραλογή*, 1993, σ. 27)· και βέβαια του Μανόλη Αναγνωστάκη και του Γιώργου Σεφέρη: «Καλώς κακώς πέρασε η ζωή· τι κέρδη τι ζημιές καταπώς / λέει ο προηγούμενος» («Σε πρώτο πρόσωπο»), «Το θέμα είναι τώρα τι λες / Καλά φάγαμε καλά ήπιαμε / Καλά τη φέραμε τη ζωή μας ως εδώ / Μικροζημιές και μικροκέρδη συμψηφίζοντας // Το θέμα είναι τώρα τι λες» (άτιτλο, *Ο στόχος*, 1971) - «φώναξε τα παιδιά να μαζέψουν τη στάχτη / και να τη σπείρουν. / Ό,τι πέρασε πέρασε σωστά» («Θερινό ηλιοστάσι, ΙΔ'», *Τρία κρυφά ποιήματα*, 1966).

Ο Μέσκος, που, όπως λέει κι ο Γιώργος Μπλάνας, «κατέχει μια απόλυτα διακριτή αν και όχι αρκετά αναγνωρισμένη ή εξερευνημένη περιοχή» στο πλαίσιο της δεύτερης γενιάς του μεταπολέμου (εφ. *Η Κυριακάτικη Αυγή*, 12-6-2005), ξέρει να καθαρίζει την εικόνα και να φιλτράρει το λόγο, ακόμα κι εκεί που αυτός είναι περιγραφικός ή/και αφηγηματικός, όπως στα ποιήματα των «Διαδρομών». Ξέρει να αντλεί από το

εφήμερο το διαχρονικό, το μόνιμο από το προσωρινό, από το σώμα το αίμα. Η ροή του λόγου του, αβίαστη και λαγαρή, ανακόπτεται ενίοτε –παλιά συνήθεια κι αυτή– από ερωτήματα αναπάντεχα, ένα είδος εμποδίων, από τη μια, να 'χει το νου του ο αναγνώστης, κι από την άλλη, να δηλώνεται η αβεβαιότητα του ποιητή για πράγματα που δεν επιδέχονται εύκολες απαντήσεις. Και βέβαια πάντα αξιοποιούνται ποικίλα προτασιακά σχήματα, ρηματικά και μη, ασύνδετα εκφερόμενα, σε μια προσπάθεια να επιτευχθεί ο ρυθμός και να αποδοθεί αποτελεσματικότερα η ένταση της εικόνας και του αισθήματος: «Ξεχασμένος ο γρύλος / άσπρες πεταλούδες στα πέταλα των λουλουδιών / γυρίζει ο καιρός πρώτες ψυχάλες / χειμώνιασε» («Ακόμα»)· «Θα κατεβάσει χιόνι χαμηλά θα κάνει κρύο / κλειστός καιρός ομίχλες σέρνουν στις πλαγιές τη θλίψη / η παγωνιά και η λοξή βροχή σύννεφα στάχτης» («Χιόνι»).

Σοφιανός Χρυσσοστομίδης Ταξιδεύοντας, ούτως ειπείν

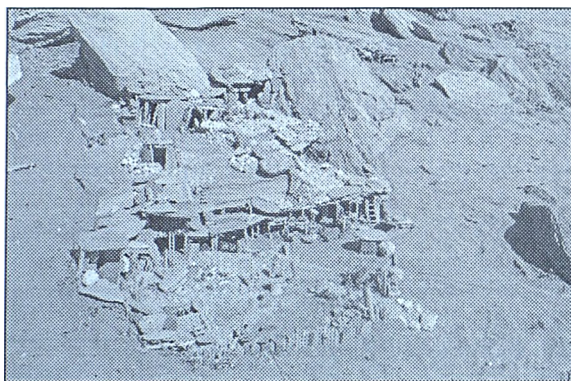

βιβλιοπωλείον της ΕΣΤΙΑΣ
μαρτυρίες

Η χαρμόσυνη είδηση πως ο κ. Καλατράβα θα μεταμορφώσει το χώρο της Διεθνούς Έκθεσης στη Θεσσαλονίκη με μια πρόταση σε έκταση 280 στρεμμάτων με τον εκτυφλωτικό τίτλο «Το φως της πόλης» ήταν η έκπληξη του φετινού Σεπτεμβρίου. Πολυμορφικό κέντρο 10 χιλιάδων θέσεων, δημιουργία «λευκών διαδρόμων» με φωτοβολταϊκά τόξα, η μαγική επανασύνδεση των διάσπαρτων κεντρικών κτηρίων από την παραλιακή ως την Άνω Πόλη – ο μεγάλος αρχιτέκτονας θα βάλει τη σφραγίδα του στη Θεσσαλονίκη!

Bodinot

Μαζί με την είδηση εισπράξαμε για άλλη μια φορά τη γνώριμη γκρίνια για τον παρα-
γκωνισμό των ντόπιων αρχιτεκτόνων σε τέτοια έργα αλλά και τον αντίλογο πως το μυστικό σε τέτοιες περιπτώσεις είναι να προσκαλέσεις τον σουπερ-σταρ να σχεδιάσει κάτι ώστε κατόπιν να μπει η πόλη στον χάρτη – μιλάει η πείρα...

Τυχερή Θεσσαλονίκη, ακόμα κι όταν μιμείσαι την Αθήνα, κερδισμένη βγαίνεις! Να τώρα: ενώ η Αθήνα απόκτησε μια γέφυρα και το αθλητικό συγκρότημα ΟΑΚΑ, όλο το κέντρο της Θεσσαλονίκης θα αποκτήσει νέα μορφή που ούτε στο όνειρό της τολμούσε να φανταστεί όταν ήταν στις δόξες της το 1997 ως πολιτιστική πρωτεύουσα της Ευρώπης.

Τώρα επιβεβαιώνεται ότι επιτέλους η Ελλάδα μπαίνει στο χορό της αρχιτεκτονικής του διεθνούς glam, καθυστερημένα κάπως αλλά με σταθερό βήμα. Ακόμα κι αν μας φαίνεται κάπως ενοχλητική αυτή η προσήλωση στον κ. Καλατράβα, λες και δεν υπάρχει τίποτε άλλο στον μπαξέ, η αρχή έχει γίνει. Οι ντόπιες αντιδράσεις ήταν μάλλον μουνδιασμένες, δηλαδή «πολιτισμένες», οπότε δεν έχουμε να φοβηθούμε τίποτα στο άμεσο μέλλον. Η πόρτα άνοιξε διπλά.

Και ενώ σκεφτόμουν τα παραπάνω, όπως φαντάζομαι έκαναν και πολλοί άλλοι, μου έτυχε ένα αναπάντεχο γεγονός που πιστεύω πως θα πρέπει να μοι-

ραστώ με όσους διαβάζουν αυτές τις γραμμές. Ούτε λίγο ούτε πολύ ανακάλυψα έναν άγνωστο αρχιτέκτονα με σπάνιο ταλέντο και φαντασία, ξένο μεν αλλά και λάτρη της Ελλάδας και του πνεύματός της (όπως ο κ. Καλατράβα). Πρόκειται για τον κ. Bodinot.

Για να πω την αλήθεια, δεν τον γνώρισα προσωπικά. Μπορεί και να τον είδα, αλλά μέσα στη βαβούρα που επικρατούσε στην παραλία τον Αύγουστο, δεν τον πρόσεξα. Μόνο όταν πρόσφατα ερήμωσε η αμμουδιά και ξαναβρήκε την ησυχία της, ανακάλυψα το εκπληκτικό έργο που μας άφησε ως δείγμα ο κ. Bodinot. Το όνομά του, χαραγμένο με μικρά-μικρά γράμματα, μόλις διακρίνεται στην επιγραφή πάνω από την είσοδο.

Το παράξενο είναι πως αυτό το έργο, που επιγράφεται EL RANCHO, δεν έπαθε τίποτα εδώ και τρεις τουλάχιστον βδομάδες. Ενώ τίποτα δεν διατηρείται από τα διάφορα «παλάτια της άμμου» που αναρίθμητα παιδάκια, παρέα με τους μπαμπάδες τους, χτίζουν πλάι στο κύμα, το έργο του κ. Bodinot έμεινε ανέπαφο. Για κάποιο ανεξήγη-

το λόγο το σεβάστηκαν όλες οι ορδές που πέρασαν πρόσφατα από την αμμουδιά σκορπίζοντας σκουπίδια κι αποτσίγαρα. Ποιος είπε ότι ο λαός δεν είναι ικανός να εκτιμήσει την αξία ενός έργου τέχνης;

Όμως πέρα από την απίστευτη επιβίωσή του, το ίδιο το EL RANCHO ξεχειλίζει ευρήματα και τολμηρές κατασκευές. Ο αρχιτέκτονας εμπνέεται φανερά από τις μορφές της φύσης και χρησιμοποιώντας μόνο ό,τι μπορούσε να συλλέξει πάνω στην ακτή, έδωσε ένα έργο γεμάτο φαντασία και χιούμορ. Όπως πρέπει να συμβαίνει σε κάθε έργο που αξίζει να λέγεται «παιδικό», μπορείς να κάθεσαι εκεί με τις ώρες και να ανακαλύπτεις ολοένα κάποια λεπτομέρεια που δεν πρόσεξες την πρώτη φορά. Παιδικό; Μάλλον θα αστειεύστε. Το EL RANCHO διαθέτει βαθμό πολυπλοκότητας πολύ ανώτερο από του MALL που πρόκειται να ανοίξει σε λίγο στο Μαρούσι. Μπορεί να αναφέρεται σε μια παρωχημένη μορφή χωρικής οργάνωσης, ένα περιτοιχισμένο ράντσο μέσα στην έρημο, αλλά συνάμα είναι απόλυτα προσαρμοσμένο στον τόπο – στην άμμο και στα βράχια. Είναι ένα ελληνικό έργο! Μάλλον καλύτερα, ένα ελληνικό παραδοσιακό έργο κοντά στη φύση, σοφά προσαρμοσμένο στις τοπικές συνθήκες.

Είχαμε λοιπόν ανάμεσά μας αυτό το καλοκαίρι τον κ. Bodinot (δυστυχώς λείπουν τα υπόλοιπα στοιχεία του). Ήρθε εντελώς αθόρυβα και διακριτικά, δήθεν για διακοπές αλλά στην πραγματικότητα για να μας δοκιμάσει. Άφησε πίσω του ένα σοφό έργο σε μια ελληνική παραλία και μετά εξαφανίστηκε. Στο χέρι μας είναι τώρα να ψάξουμε να τον βρούμε – έχουμε το επίθετό του, είναι σχεδόν σίγουρο πως πρόκειται για μεγαλοφυή αρχιτέκτονα, τι στο καλό, με τα σύγχρονα μέσα ελέγχου θα βρεθεί αμέσως!

Να τον καλέσουμε, να του χαρίσουμε μια πόλη – ποια έχει τώρα σειρά; Μήπως η Πάτρα (κι αυτή ευρωπαϊκή πρωτεύουσα σε λίγο), ή το Ηράκλειο; Να «της βάλει τη σφραγίδα του», να την μετουσιώσει, να πάψει να δίνει εκείνη τη «μίζερη» εικόνα!

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ

Ποδόσφαιρο: φόντο και θέμα της λογοτεχνίας

Η ελληνική ποδοσφαιρική λογοτεχνία, χωρίς να έχει φτάσει τα επιτεύγματα της αντίστοιχης αγγλόφωνης και ισπανόφωνης λογοτεχνικής παραγωγής, έχει δώσει αξιόλογα κείμενα ποικίλων ειδών γραφής, από ποιήματα και διηγήματα έως μυθιστορήματα, χρονικά και αυτοβιογραφικές καταθέσεις. Η ποδοσφαιρογενής πυχή της λογοτεχνίας μας εμπλουτίστηκε πρόσφατα από δύο πεζογραφήματα, τα οποία συνδέονται αφενός από την κοινή παράμετρο «ποδόσφαιρο», αφετέρου όμως αποκλίνουν σε αρκετά σημεία, διατηρώντας ωστόσο την καλλιτεχνική τους αξία και τη συγκινησιακή τους δυναμική.

Το μυθιστόρημα του **Δημήτρη Μίγγα** *Στα ψέματα παίζαμε!* (εκδ. Μεταίχμιο 2005) είναι ο πέμπτος σταθμός στη λογοτεχνική πορεία του συγγραφέα, η οποία ξεκίνησε με ποιήματα (*Αγκαλιάζεις τον άνθρωπο αν αγρίξεις τη θάλασσα*, 1995) και συνεχίστηκε με δύο συλλογές διηγημάτων (*Των κεκοιμημένων*, 1999· *Της Σαλονίκης μοναχά*, 2003) και με ένα μυθιστόρημα (*Σπάνια χιονίζει στα νησιά*, 2001). Με τον τίτλο του πρόσφατου μυθιστορηματός του ο δημιουργός οριοθετεί και προαναγγέλλει το θεματικό ιστό του βιβλίου, αλλά αποτίει και φόρο τιμής στον –κατά τον εύστοχο χαρακτηρισμό του Νάσου Βαγενά– «πρύτανη» της ελληνικής ποδοσφαιρικής λογοτεχνίας, στον Μανόλη Αναγνωστάκη, του οποίου το ποίημα «Στ' αστεία παίζαμε» κλείνει με το στίχο που αποτελεί τον τίτλο του μυθιστορηματος του Μίγγα. Η πολιτικά και υπαρκτικά φορτισμένη ποίηση του Αναγνωστάκη καθρεφτίζεται στο πολιτικά-κοινωνικά θεμελιωμένο και υπαρκτικά μεστό μυθιστόρημα του Μίγγα. Το *Στα ψέματα παίζαμε!* δεν είναι ένα πεζογράφημα με θέμα το ποδόσφαιρο, αλλά ένα αφήγημα με σκηνικό φόντο το ποδόσφαιρο· τα θέματα του συγγραφέα και σε αυτήν του την κατάσταση είναι η υπαρκτική περιπέτεια και ο χρόνος, με μοχλούς τον έρωτα και το θάνατο και με προοπτική τα

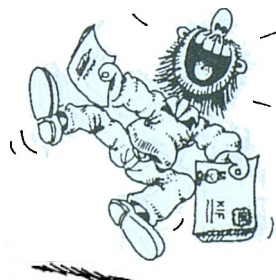
κοινωνικά και πολιτικά δρώμενα της περιόδου 1970-2002.

Ο Πρόδρομος, ο Στάθης, ο Ανδρέας, ο Φάνης και ο πλησιέστερος προς τη ματιά του αφηγητή Αλέκος παρακολουθούν μαζί εννέα τελικούς σε ισάριθμες διοργανώσεις Παγκοσμίου Κυπέλλου. Από κάποια στιγμή κι ύστερα ο ένας απουσιάζει ως φυσική παρουσία, αλλά η ενθύμησή του παραμένει ζωντανή και δραστική. Ο συγγραφέας ξετυλίγει την πλοκή με αντίστροφη χρονική σειρά (από το 2002 προς το 1970) και την εντάσσει στα αντίστοιχα ιστορικά δρώμενα: παγκοσμιοποίηση, κατάρρευση υπαρκτού σοσιαλισμού, άνοδος και πτώση του ΠΑΣΟΚ, μεταπολίτευση, εξέγερση Πολυτεχνείου, φοιτητική ζωή στα χρόνια της στρατιωτικής δικτατορίας. Το νησί, σύμβολο και τέρμα του υπαρκτικού ταξιδιού, πολλοί ποιητές (του Ομήρου προεξάρχοντος και του Καβάφη συμπεριλαμβανομένου) το είπαν «Ιθάκη»· άλλοι το είπαν «Κύθηρα», οι ήρωές μας το συμβολοποίησαν, ταυτίζοντάς το με την Αμοργό. Στην Αμοργό δεν φτάνουν όλοι, πιθανόν να μη φτάσει κανείς· ορισμένοι, θύματα της θαλασσινής περιπέτειας και του υπαρκτικού ταξιδιού, δεν γυρίζουν καν πίσω.

Ο αστικοποιημένος άνθρωπος με την «κανονική» ζωή (Πρόδρομος), ο αμετανόητος επαναστάτης και ενεργός συνδικαλιστής (Στάθης), ο καιροσκόπος, που έφτασε να γίνει μέχρι και βουλευτής –με το προοδευτικό/σοσιαλιστικό κόμμα, εξυπακούεται– (Ανδρέας), ο ευαίσθητος, αλλά άτυχος και πρόωρα αναχωρήσας (Φάνης) και ο καλλιτέχνης-κινηματογραφιστής που θέλει να ενσαρκώσει καλλιτεχνικά την περασμένη ζωή (Αλέκος) είναι οι κεντρικοί ήρωες του μυθιστορηματος, αλλά ίσως θα μπορούσαν να εκληφθούν και σαν πτυχές του περίπλοκου εσώτερου εαυτού μας. Αξιοσημείωτο είναι ότι ο Μίγγας συνεχίζει να διατηρεί ποιητικές ανάσες και σε αυτήν την πεζογραφική συνεισφορά του, αλλά τα ρεαλιστικά ίχνη εί-

Ένα σταθερό σημείο αναφοράς για τη Βυζαντινή Ιστορία είναι το έργο ζωής της **Αικατερίνης Χριστοφιλοπούλου**, η οποία παράλληλα μας προσφέρει ένα ακόμη σημαντικό βιβλίο: *Το πολίτευμα και οι θεσμοί της βυζαντινής αυτοκρατορίας, 324-1204. Κράτος, διοίκηση, οικονομία, κοινωνία* (2004). Σχεδόν εννιακόσια χρόνια βυζαντινής ιστορίας παρουσιάζονται από τη σκοπιά της οργάνωσης και της λειτουργίας του κρατικού μηχανισμού της αυτοκρατορίας, ενώ, παράλληλα με τις ιστοριογραφικές και φιλολογικές πηγές, αξιοποιείται πλήθος τεκμηρίων, όπως νομοθετικές συλλογές, νομολογία, επιγραφές, νομίσματα, πολιτικοί διάλογοι, τυπικές επευφημίες και γενικά η εθιμοτυπία.

Ζωηρό ενδιαφέρον παρουσιάζουν έννοιες όπως μετανάστευση και παλινδρόσηση, κυρίως όταν επιχειρείται η διερεύνηση των ψυχοκοινωνικών τους επιπτώσεων. Στον συλλογικό τόμο *Διαπολιτισμικές διαδρομές. Παλιννόστηση και ψυχοκοινωνική προσαρμογή* (επιμέλεια: **Αντωνία Παπαστυλιανού**, εκδ.

Ελληνικά Γράμματα, 2005) αθροίζονται οι παρεμβάσεις δεκατριών ειδικών, οι οποίοι συμβάλλουν συνθέτοντας μια σειρά από παρατηρήσεις που αφορούν στην πολυπαραγοντική αυτή συνθήκη.

Η προσφορά του **Κοσμά Ψυχοπαίδη** (1944-2004) στο χώρο των Κοινωνικών Επιστημών αλλά και της πανεπιστημιακής διδασκαλίας γίνεται άμεσα αντιληπτή αν αναλογιστεί κανείς το κενό που εμφανίζεται με την απουσία του. Στο τελευταίο του βιβλίο *Όροι, Αξίες, Πράξεις* (εκδ. Πόλις, 2005) γίνεται κατανοητή η πολυμέρεια και η ερευνητική του ιχνηλασία, καθώς τα κείμενά του συμβάλλουν αποφασιστικά στη θεωρία των κοινωνικών επιστημών αλλά και στα επιστημολογικά ερωτήματα που τίθενται. Αντιτιθέμενος τόσο στις δογματικές όσο και τις οχλειστικές επιστημολογικές προσεγγίσεις, ο Ψυχοπαίδης άνοιξε ένα δρόμο που οδηγεί σε ένα αξιακό σύστημα ως κεντρικό άξονα της διερεύνησης των κοινωνικών φαινομένων και αρθρώνει λόγο που αναδεικνύει την κοινωνική πραγματικότητα της εποχής μας.

ναί πλέον ευδιάκριτα στη διεκκυστίνδα των συγγραφικώς δικαιωμένων αναχρονιών (προδρομικές και αναδρομικές αφηγήσεις). Τα μέρη του μυθιστορήματος, που εδράζονται σε καλοδομημένη υφολογικά γλώσσα, συγκλίνουν σε σφιχτοδεμένη αρχιτεκτονική δομή και η ζυγαριά στη γνώριμη στο έργο του Μίγγα ταλάντευση μεταξύ ποιητικής και πεζογραφικής ταυτότητας γέρνει καθαρά προς την πλευρά της δεύτερης.

Το βιβλίο του **Χρίστου Χαραλαμπόπουλου** τιτλοφορείται *Το ημίχρονο του θανάτου* (εκδ. Ελληνικά Γράμματα 2005) και δεν εκτυλίσσεται απλώς σε ποδοσφαιρικό σκηνικό, αλλά έχει το ποδόσφαιρο κεντρικό θέμα. Θα σημειώναμε ότι ενώ το βιβλίο του Μίγγα αξιοποιεί περιφερειακά το ποδόσφαιρο, για να κατευθυνθεί σε υπαρκτικό πυρήνα με πολιτική και κοινωνική διάσταση, το βιβλίο του Χαραλαμπόπουλου επικεντρώνεται στο ποδόσφαιρο, ωθώντας το σε λογοτεχνικά ελκυστικές, υπαρκτικές και κοινωνικές, προεκτάσεις. *Το ημίχρονο του θανάτου* συστεγάζει δώδεκα ποδοσφαιρογενή κείμενα. Ο κοινός θεματικός ιστός των κειμένων ώθησε, ενδεχομένως, το συγγραφέα να χαρακτηρίσει το βιβλίο «μυθιστόρημα», αλλά τα δώδεκα κείμενα δεν συγκροτούν αλληλεξαρτώμενα κεφάλαια της ίδιας πλοκής. Πρόκειται για αισθητικά δικαιωμένες λογοτεχνικές αποτυπώσεις πτυχών του ποδοσφαίρου, οι οποίες εναρμονίζονται στο πλαίσιο ενός υπαρκτικού τίτλου με ποδοσφαιρική βάση, αλλά θα μπορούσε η κάθε μια να λειτουργεί και αυτόνομα.

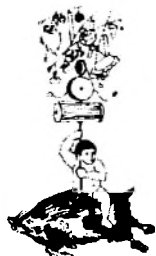
Τα τέσσερα πρώτα κείμενα κινούνται στην ειδολογική περιοχή του διηγήματος. Στο «Ένα ζευγάρι γάντια» συνδυάζονται τα ιστορικά τεκμήρια και η αναγκαία μυθοπλασία, ώστε να αποδοθεί η τραγική ιστορία του ρουμάνου τερματοφύλακα που με την απόδοσή του έδωσε Κύπελλο Πρωταθλητριών Ευρώπης στη Στεάουα Βουκουρεστίου, αλλά έπεσε θύμα των στυγνών και απάνθρωπων μεθόδων της Σεκουριτάτε του Τσαουσέσκου. «Ο φόβος του τερματοφύλακα» βασίζεται σε μηδενική εστίαση και στην αρωγή του ονειρικού στοιχείου και αναπλάθει το πώς ένας νεαρός τερματοφύλακας έπαιξε για πρώτη φορά βασικός, αποκρούοντας μάλιστα τρία πέναλτυ. Οι «Φωτογραφίες» θεμελιώνονται σε μία φράση του ισπανού πορτιέρο Ιρίμπαρ («Οι τερματοφύλακες, όπως ο θάνατος, είναι το τελευταίο σύνορο») και «Ο Τζίμης ο κυλάει» αξιοποιεί τη βιωματικότητα και την εσωτερική εστίαση (αφηγείται ένας ήρωας της πλοκής). Το διήγημα με τον «Τζίμη» συγκροτεί μία από τις συγκινησιακές κορυφώσεις του βιβλίου και

μία λογοτεχνική δικαίωση σε πεζογραφική γλώσσα του μεγάλου έλληνα ποδοσφαιριστή Γιώργου Κούδα, που δείχνει να έχει κοινό στόχο με τη λυρικά σύνθετη κατάθεση του Θωμά Κοροβίνη (*Τρία ξειμπέκικα και ένα ποίημα για τον Γιώργο Κούδα*, Ιανός 2004).

Έξι κείμενα του βιβλίου εδράζονται στη συνδυαστική χρήση ιστορικά βεβαιωμένων πληροφοριών και μυθοπλαστικής βιογράφησης σημαντικών μορφών του ποδοσφαίρου. Βιογραφούνται και ψυχογραφούνται στο πλαίσιο συναρπαστικών αφηγήσεων ο Ζινεντίν Ζιντάν («ZZ Top»), ο Γιόχαν Κρόιφ («Ο ιπτάμενος Ολλανδός»), ο Φέρεντς Πούσκας («Ο καλπάζων συνταγματάρχης»), οι Μπόμπι και Τζάκι Τσάρλτον («Οικογενειακή υπόθεση») και ο (Μανέ) Γκαρίντσα («Το κουτσό πουλί»), ενώ αναπλάθεται ο ποδοσφαιρικός θρύλος της ομάδας σύμβολο της Καταλονίας, της Μπαρτσελόνα («Ο θρύλος της Καταλονίας»). «Το παιχνίδι του θανάτου» ανορθώνει ως λογοτεχνικό αφήγημα ένα ιστορικό γεγονός, που αναδεικνύει από τη μια την αξιοπρέπεια και το απεγνωσμένο θάρρος των ποδοσφαιριστών της Δυναμό Κιέβου, και από την άλλη την απάνθρωπη αναληψία των ναζιστικών αρχών κατοχής στην Ουκρανία. Το ποίημα «Ωδή στον Γιώργο Δεληκάρη» εγκλείει στην ελευθεροστική δυναμική του ένα λυρικό ξέσπασμα, που ενδεχομένως έλκει τη φιλολογική καταγωγή του από την ανάλογη ποιητική κατάθεση του Αλέξη Σταμάτη («Το βλέμμα του Σεπ») και συναισθηματικά εκκινεί από το θαυμασμό προς έναν από τους πλέον προικισμένους έλληνες ποδοσφαιριστές.

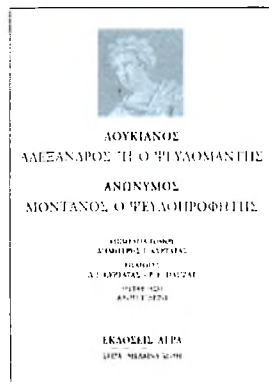
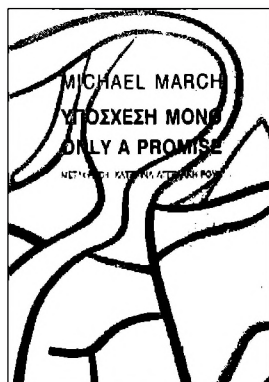
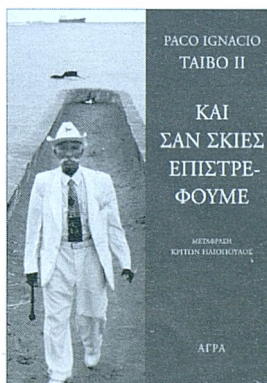
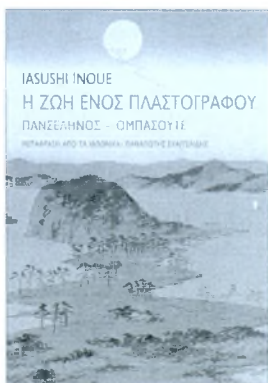
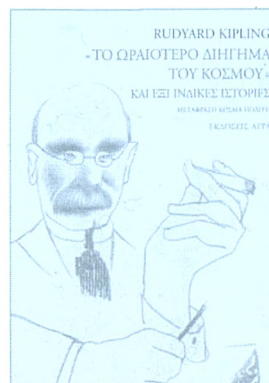
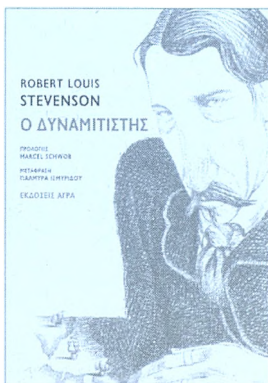
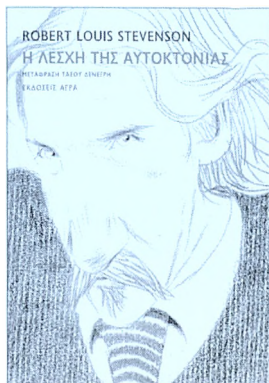
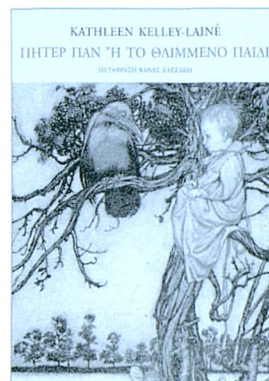
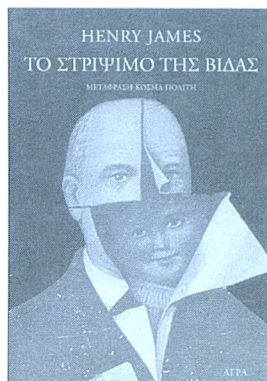
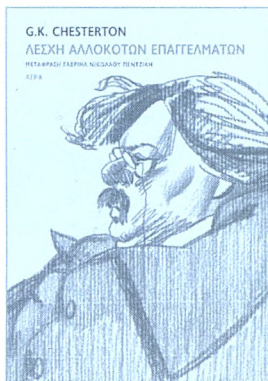
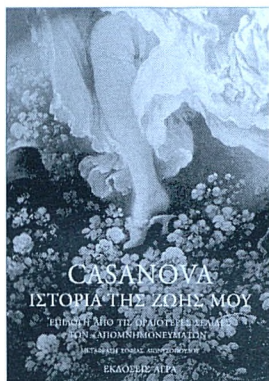
Ο Δημήτρης Μίγγας με το *Στα ψέματα παίξαμε!* συνεχίζει γόνιμα τη λογοτεχνική του πορεία: χωρίς να αποστασιοποιείται από τις υπαρκτικές φύσεως θεματικές του σταθερές (θάνατος, έρωτας, χρόνος), διευρύνει την κοινωνική του ματιά και εμπλουτίζει την ψυχογραφική του αφήγηση, χωρίς να επαναπαύεται σε οικείες από το προγενέστερο έργο του τεχνοτροπικές στρατηγικές. Ο Χρίστος Χαραλαμπόπουλος δείχνει με *Το ημίχρονο του θανάτου* ότι κινείται με άνεση στις περιοχές ποικίλων λογοτεχνικών ειδών, με σαφή προτίμηση στο μικρής έκτασης αφήγημα. Το βιβλίο του μας δίνει και ένα παρήγορο μήνυμα: εξακολουθούν να υπάρχουν δημοσιογράφοι (ευάριθμοι μεν, αλλά υπάρχουν!) με ταλέντο στη γραφή, ικανοί να δώσουν συναισθηματικώς δονούμενα κείμενα και να διευρύνουν έναν χώρο που φαίνεται να καλύπτεται στο μεγαλύτερο μέρος του από δοκησίσοφους εισαγγελείς και από ακιζόμενες κυράτσες.

Δημήτρης Κόκορης

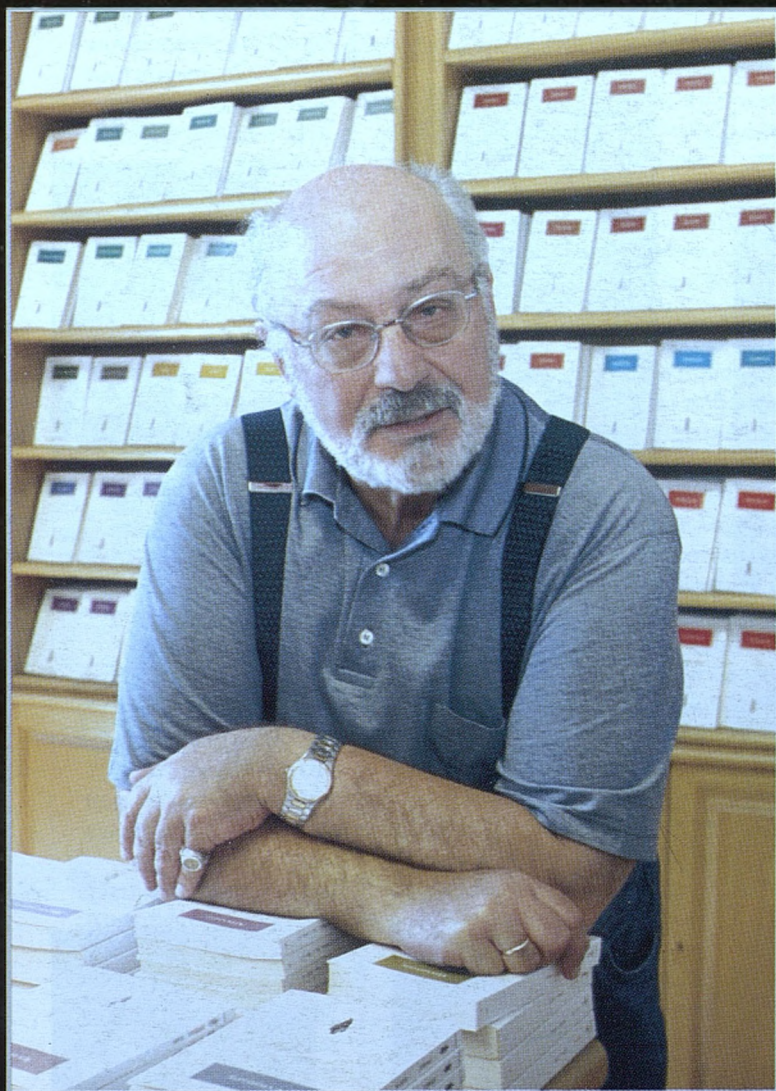
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

<http://www.agra.gr>

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

«ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ»

«Τα κείμενα
της Αρχαίας Ελληνικής
Γραμματείας
δεν είναι παλιά.
Είναι το σωσίβιο
του μέλλοντός μας.
Ο ΚΑΚΤΟΣ
είναι η μοναδική κιβωτός
που διασώζει
τα πρωτότυπα κείμενα
μεταφρασμένα
και σχολιασμένα,
σε καιρούς
που ο κατακλυσμός
των σκουπιδιών
απειλεί να μας πνίξει».

ΚΩΣΤΑΣ ΓΕΩΡΓΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ
ΦΙΛΟΛΟΓΟΣ

Η ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΣΕΙΡΑ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ
ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ 700 ΤΟΜΟΙ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΚΤΟΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 46, ΑΘΗΝΑ 106 78

ΤΗΛ.: 210.38.40.524, 210.38.44.458. FAX: 210.33.03.098